

ahkâm.

AKTÜEL HUKUK DERGİSİ

OCAK 2021

SAYI: 1

ALTINTAŞ
HUKUK & DANIŞMANLIK

DİJİTALLEŞEN HAYATIN YENİ HUKUK DÜZENİ

Sorumluluk Sizde Çözüm Bizde.

Kişisel veri nedir
nasıl korunur?

İşletmenizi, uyumu zorunlu
kılınan Kişisel Verilerin
Korunması Kanunu'na uygun
hale getiriyoruz. Hızlı ve güvenli
çözümler için bizi arayın.

Altıntaş Hukuk & Danışmanlık
Abide-i Hürriyet Caddesi No:158
Biz Cevahir İş Merkezi K:1 Şişli / İstanbul

Telefon: 0 212 416 77 40
Faks: 0 212 416 77 43
kvkk@altintaskvkk.com
www.altintaskvkk.com

ALTINTAŞ
KVKK
DANIŞMANLIK

08

Elektronik Vasiyetname

Doç. Dr. Murat ORUÇ

20

Önemli Bir Eşik: Dijital Hukuk

Av. Cüneyd ALTIPARMAK

24

Finteklerin Bankacılık Hukuk Sistemindeki Yeri

Av. Hilmi KARAKUŞ
Av. Ali Osman ALTUNDAŞ

34

Röportaj "Tek Kullanımlık Hayatlar Yaşamaya Başladık"

Doç. Dr. İtir TARI CÖMERT

40

Elektronik Verilerin Delil Niteliği

Av. Kerim ALTINTAŞ

52

Türkiye'de Dijital Dünya ve Sosyal Ağ Sağlayıcıları Kavramı

Av. Melis ERDİNÇ

60

Kişisel Verilerin Dijital Yöntemler İle Hukuka Aykırı Elde Edilmesi

KVKK Uzmanı Yönetici Av. Sena DALAZ

70

Dijital Para ve Dijital Para Hakkında Hukuki Düzenlemeler

Av. Betül GİRGİN

78

Kripto Paraların Ticaret Şirketlerine Sermaye Olarak Getirilmesi

Av. Mustafa Zafer KÜÇÜKKURT

90

Bilişim Suçları ve Yargılanması

Av. Sinem ÖZMEN

98

Dijital Hizmet Vergisi Ve Uygulamaları

Stj. Av. Dilara Gül AÇ

106 **Siber Zorbalık**
Stj. Öğrenci Emrecañ ÇETİN

110 **Uzaktan Çalışma Usulünde Dijital Çalışma Süresi ve İş Takibi**
Av. Elif Müjde GÜNGÖR

116 **Yapay Zeka ve Gündelik Yaşam**
Stj. Av. Aleyna ÖZTÜRK

122 **Dijital Vergi Uygulamaları ve Elektronik Ticaretin Vergilendirilmesi**
Stj. Av. Demet Demir

132 **Röportaj - Türkiye'de Sosyal Medya Kullanımının Hukuki Açısından Tekrar Ele Alınması Gerekli**
Doç. Dr. Nebiye Konuk Kandemir

138 **İşyerinde Sosyal Medya, Whatsapp ve İletişim Araçlarının Kullanılması**
Stj. Av. Hande CANDAN

144 **Dijital Platformlardaki Tv Radyo Ve Müzik Yayınlarının Hukuki Durumu**
Stj. Av. İrem Nur Aktaş

150 **Elektronik Kitap Uygulamalarında Telif Hakkı**
Stj. Av. Melis Yalçın

162 **Endüstri 4.0'da İş Hukuku**
Nadide Nur Göç

168 **Türkiye'de Dijital Dönüşüm Ve Hukuki Sonuçları**
Yönetici Fatma Eğilmez

174 **Dijital Kitle Fonlaması**
Av. Elif GİRGİN

ALTINTAŞ
HUKUK & DANIŞMANLIK

ISSN NO
2757-5276

ALTINTAŞ HUKUK VE DANIŞMANLIK ADINA İMTİYAZ SAHİBİ
Av. Arb. Kerim ALTINTAŞ

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
Av. Melis Erdinç

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Dilara Gül AÇ

DERGİ SEKRETARYASI
Emrecañ ÇETİN

DERGİ EDITÖRÜ
Ömer SERCAN

GRAFİK TASARIM
Gökhan GENERAL

YÖNETİM YERİ
Abide-i Hürriyet Cad. No:158
Biz Cevahir İş Merkezi K:1 Şişli/
İSTANBUL

BASIM YERİ
Mega Basım
Cihangir Mahallesi Güvercin Caddesi
No 3/1 Baha İş Merkezi A Blok 34310
Haramidere/İstanbul

İLETİŞİM
ahkam@altintas.av.tr
0 212 416 77 40

© Copyright 2021 Tüm hakları saklıdır. Dergide yayımlanan yazıların telif hakkı, dergi yönetimine devredilmiş sayılır. Dergide yayımlanan makalelerin sorumluluğu yazarlarına/ çevirmenlerine aittir. Yazılı izin olmaksızın ticari olarak herhangi bir şekilde kopyalanamaz, dağıtılamaz, değiştirilemez, yeniden yayımlanamaz. İzinsiz ve kaynak belirtilmeksizin kopyalama ve içerik kullanımı yapılamaz. Dergide yayımlanan yazı ve fotoğraflar kaynak gösterilerek alıntılanabilir.

ahkâm

Av. Kerim ALTINTAŞ

Altıntaş
Hukuk & Danışmanlık
Kurucu Avukat

DEĞİŞEN DÜNYANIN HUKUKU

Hukuk insanla vardır, merkezine insanı alarak herkes için daha adil bir dünyanın tesisi-ne çalışır. 21.yüzyıla büyük de-ğişimlerle giren dünyamızda, özellikle son yirmi yılda insanlık tarihi boyunca tanık olunma-yan bir hızda değişimi yaşadık, yaşamaya da devam ediyoruz. Yeni teknolojilerin sunduğu di-jital çözümlerle, devletler arası ilişkilerden gündelik hayatımıza dek uzanan bu süratli değişim, hayatın içerisinde kendi yeni normlarını, yeni standartlarını da oluşturuyor. Dijitalleşme ön-cesi dünyanın deyim yerindeyse 'analog hukuku', artık yeni dünyanın yeni normlarına, bi-reysel, sosyal ve küresel talep-lerine cevap vermekte yetersiz kalıyor ve yetersizlik yaşanan her süreçte yeni hukuk norm-ları da doğal olarak oluşuyor ve gelişiyor.

Bugün tüm dünyada mevcut hukuk sistemi ve işleyişi, yeni dijital dünyaya adaptasyonu hukukçular, akademisyenler ve yasa yapıcıların en önemli gündemi durumunda. Hukuk bu yeni dünya düzenine na-sıl ayak uyduracak? İnsan, bu dijital dünyanın ortasında hak ve özgürlüklerini ne ölçüde,

nasıl kullanacak? Hukukun te-mel kavramlarını dahi yeniden tanımlamayı gerekli kılan bu değişim, insan hak ve özgür-lüklerinin kullanımının yanı sıra suçlar ve cezaları da değiştiri-yor. Evet dünya değişiyor ve daha da değişecek ama mül-kün temeli olan adalet ve hak arayışı hiç değişmeyecek.

Adalet; insanın, insan topluluk-larının var olduğu her alanda hakkaniyetli, düzenli ve den-geli davranmaktır. Her ferde makam, mevki, cinsiyet, ırk, dil ve din farkı gözetmeksizin eşit davranmak ve haklarını vermek demektir. Adaletin zıddı olan her şeyi zulüm olarak tanımla-yan bizim kadim medeniyetimi-zin açtığı bu geniş parantezde bize düşen, bu incelikli bakış ve hassasiyeti dijital hukuka da yerleştirmek, sanal zeminlerde de gerçek hukukun tecellisine çalışmaktır.

Ahkâm hukuk dergimizi hazır-larken bu niyet ve düşünceyle yola çıktık ve dergimizin ilk sayısında da pek çok hukuki kavram ve işlemin, yeniden ta-nım, yorum ve adil bir hüküm beklediği dijital dünyanın yeni hukukunu konu aldık. Dijital hukuk üst başlığında, sosyal

medya paylaşımlarından e-ticaret süreçlerine, kişisel verilerin korunmasından online sözleşmeler ve vergi ve borçlar hukukuna kadar uzanan çok geniş bir perspektif açtık. Kıymetli akademisyenlerimizden yargı mensuplarına, avukatlardan hukuk fakülteleri öğrencilerine dek hukuk dünyamızdan geniş bir kesimin görüşlerine yer verdiğimiz dergimizin güncel hukuk literatürümüzde önemli bir boşluğu dolduracağına inanıyorum.

Dergimiz Ahkâm'ı; insanın insanca yaşadığı, adaletin ve hukukun egemen olduğu bir dünya isteğimizi paylaştığımız bir çağrı olarak yayınlıyoruz. Makaleleri, araştırma, yazı ve yorumlarıyla katkıda bulunan tüm meslektaşlarıma, değerli hukukçularımıza ve dergimizin yayına hazırlığında emeği geçen herkese teşekkürlerimi sunuyorum.

Yeni sayımızda görüşmek üzere,
esen kalın...

**Adaletin zıddı olan
her şeyi zulüm
olarak tanımlayan
bizim kadim
medeniyetimizde
bize düşen, bu
incelikli bakışı
dijital hukuka da
yerleştirmek, sanal
zeminlerde de
gerçek hukukun
tecellisine çalışmak.**

ELEKTRONİK VASİYETNAME

Bu çalışma, İstanbul Hukuk Mecmuası'nda yayınlanan [76 (1): 205-219]
"Electronic Will" başlıklı makalenin kısmen çevirisidir.

GİRİŞ

Ölümler kişilik sona erer fakat ölen kişinin malvarlığı mevcudiyetini sürdürür. Ölen kişinin mal varlığının akıbetinin ne olacağı, bu konuda mirasbırakanın bir özgürlüğe sahip olup olmadığı, böyle bir özgürlüğü var ise, bunu nasıl kullanılacağı yanıtlanması gereken sorulardır. Modern hukuk sistemleri, ölümden sonra malvarlığının nasıl dağıtılacağı hususunda mirasbırakana kısmen ya da tamamen özgürlük tanımaktadır. Bu özgürlüğün nasıl kullanılacağı, yani irade beyanının hangi forma girmesi gerektiği hususunda ise, hukuk sistemleri farklılaşmaktadır. İnceleme konumuz olan elektronik vasiyetnamede ise, bu farklılaşmanın ortadan kalktığını söyleyebiliriz. Çünkü hukuk sistemlerinin neredeyse hiçbirisinde elektronik vasiyetnameye ilişkin yasal bir düzenleme bulunmamaktadır ve bu durum hepsini ortak bir paydada buluşturmaktadır. Yasal bir düzenlemeye sahip olmamasına rağmen, elektronik vasiyetnameye ilişkin hukuki ihtilaflardaki artış, konunun incelemeye muhtaç olduğunu göstermektedir. İşte bu sebeple, elektronik vasiyetname inceleme konusu olarak tercih edilmiş ve böylelikle elektronik vasiyetnamenin tanıtılması gayesi güdülmüştür. Bu

amaçla öncelikle elektronik vasiyetnameye ilişkin düzenleme, tasarı ve yargı kararları incelenmiştir. Bunun ardından, meseleye Türk hukuku açısından yaklaşmış ve elektronik vasiyetnamenin geçerli olup olmayacağı sorusuna yanıt aranmıştır.

Elektronik vasiyetnameye ilişkin tek düzenleme olan Nevada Revised Statutes (NRS) § 133.119'da elektronik vasiyetnamenin tanımı yapılmıştır. Buna göre, "Elektronik vasiyetname, NRS 133.085'te yer alan şartlara göre hazırlanmış bir belgedir." NRS § 133.085'te ise, elektronik vasiyetnamenin elektronik bir kayda yazılmış, oluşturulmuş ve depolanmış vasiyetname türü olduğu açıklanmıştır. Benzer bir yaklaşım Electronic Wills Act Draft'ta da sürdürülmüştür. Nitekim Draft sec. 2'de, "Elektronik vasiyetname, Section 3 uyarınca düzenlenmiş belgedir." şeklinde bir tanım yapılmıştır. Draft sec. 3'e göre elektronik vasiyetname, vasiyet yapma iradesiyle oluşturulan ve vasiyetçinin ölümünden sonra uyulmasını istediği son arzularını içeren, teknolojinin olanak sağladığı elektronik, dijital, manyetik, optik veya benzeri yollarla üretilen, taşınan veya saklanan dokümandır.

Her iki düzenlemede de elektronik vasiyetnamenin doğrudan bir tanımı verilmemiş; bunun yerine, geçerlilik şartlarına atıf

yapılmıştır. Kanaatimizce elektronik vasiyetnamenin tanımıyla geçerlilik şartlarını birbirlerinden ayrı olarak ele alınmasında hem fayda hem zaruret vardır. Bu bağlamda şöyle bir tanım vermenin mümkün olduğunu düşünüyoruz: Mirasbırakanın, elektronik, optik veya benzeri yollarla veri üretmeye, kaydetmeye veya saklamaya olanak sağlayan bir cihaz kullanarak, ölümünden sonra uygulanmasını istediği emir ve direktiflerini oluşturduğu vasiyetname türüne elektronik vasiyetname denir.

2. FAYDA VE MAHZURLARI

2.1 Faydaları

Teknolojik gelişimin bir ürünü olan elektronik vasiyetnamenin birçok faydayı bünyesinde barındırdığı ifade edilmektedir. Elektronik vasiyetnamenin faydalarını şu şekilde özetlemek mümkündür:

Elektronik vasiyetnamenin tanımıyla geçerlilik şartlarını birbirlerinden ayrı olarak ele alınmasında hem fayda hem zaruret vardır

- Olağanüstü durumlar, hızlıca hareket etmeyi gerektirir. Böyle durumlarda, bir akıllı telefon ya da bir elektronik cihaz kullanarak elektronik vasiyetname hazırlanması, kişinin son arzularını aktarabilmesi için tek uygun vasıta.
- Günümüzde herkesin bir akıllı telefon kullanması karşısında, elektronik vasiyetname aynı zamanda kullanışlı bir vasiyetname türüdür. Öte yandan, tıpkı el yazılı vasiyetnamede olduğu gibi, elektronik vasiyetnameler masrafsızdır.
- El yazılı vasiyetnamenin taşıdığı yok olma ve bulunamama tehlikeleri ise, elektronik vasiyetname ile neredeyse ortadan kalkmaktadır. Zira elektronik veriler arasında asıl-kopya ayrımı olmadığından, vasiyetnamenin kaybolmasının veya üçüncü kişilerce tahrif edilmesinin de önüne geçilmiş olur.
- Elektronik vasiyetname hazırlayan vasiyetçi, son arzularını daha iyi bir şekilde ifade etme olanağına sahiptir. Bu nedenle elektronik vasiyetnamede vasiyetçinin emir ve direktifleri daha sağlıklı olarak tespit edilebilir.

2.2 Mahzurları

Yukarıda yer alan faydalarına karşın, elektronik vasiyetnamenin birtakım mahzurları olduğu da ifade edilmektedir. Elektronik vasiyetname aleyhine sürülen fikirleri

şöylece özetleyebiliriz:

- Elektronik vasiyetnameye yöneltilen en önemli eleştiri, şeklin sağladığı ikaz etme, koruma ve delil olma fonksiyonlarını ortadan kaldırdığıdır. Bu eleştirinin haksız olduğu söylenemez. Ancak, teknoloji alanındaki gelişmelere sırt dönmek yerine, bunları bir hukuki düzenlemeye kavuşturarak, uyarıcı ve ikaz edici fonksiyonların elektronik vasiyetnamede de olmasını temin etmek daha isabetli bir yoldur.
- Öngörülemeyen güvenlik riskleri barındırdığı gerekçesiyle de elektronik vasiyetnameye karşı çıkılmakta ve dolandırıcılık riskini arttırdığı ileri sürülmektedir. En korunaklı ulusal güvenlik sistemlerinin dahi hacklendiği bir ortamda, elektronik vasiyetnameye güvenilmesinin doğru olmayacağı ifade edilmektedir.
- Elektronik cihazda bulunan bir verinin, gerçek ve nihai bir vasiyetname mi yoksa bir vasiyetname projesi mi olduğunu tespit etmek bazen güçlük arz edebilir. Olağanüstü bir durumda, örneğin intihar etmeden önce hazırlanan bir video kaydı bakımından böyle bir sorunla karşılaşılmaz ise de, olağanüstü bir durum içinde olmaksızın hazırlanan bir videonun bir vasiyetname projesi mi yoksa bir latife beyanı mı olduğunu tespit güçlük yaratabilir.
- Elektronik vasiyetnameler bir hukukçuya

¹ Jasmine Banks, "Turning won't into a will: Revisiting will formalities and e-filing as permissible solutions for electronic wills in Texas", Estate Planning & Community Property Law Journal, no. 8 (2015), 298; Abdurrahman Savaş, "İnternet ortamında yapılan tek taraflı hukuki işlemler ve özellikle elektronik vasiyetname", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, no.2 (2007), 79-80.

² Banks, 298.

³ Savaş, 79.

⁴ Aydın Aybay, Miras hukuku dersleri (İstanbul, 2002), 34, dph. 2.

⁵ Joseph Karl Grant, "Shattering and moving beyond the guten berg paradigm: The dawn of modern will", University of Michigan Journal of Law Reform, no. 42 (Fall 2008), 121-122.

⁶ Scott S. Bodderly, "Electronic wills: Drawing a line in the sand against their validity", Real Property, Trust and Estate Law Journal, no. 1 (Spring 2012), 206-207.

müracaat etme zorunluluğunu ortadan kaldırdığı için faydalı olmakla birlikte, bu durum aynı zamanda bir takım problemlere de yol açabilir. Hukuk bilgisi olmayan bir kişi, muğlâk ifadeler kullanarak farklı yorumlara yol açabilir. Fakat bu mahzur, el yazılı vasiyetnamede de söz konusudur.

- Hukukçuların değişime yönelik direnci de, görmezden gelinemez. Ancak belirtmek gerekir ki, bugün elektronik vasiyetnameye karşı olan direncin aynısı, bundan 150 yıl önce el yazılı vasiyetname için de gösterilmiştir. Gerçekten de, el yazılı vasiyetname ancak çok uzun tartışmaların ardından Alman Medeni Kanunu'na girebilmiştir.

3. YASAL DÜZENLEME

3.1 Nevada Statute

Elektronik vasiyetnameye ilişkin ilk ve tek hukuki düzenleme, ABD'nin Nevada eyaletine aittir. 2001 yılında Nevada Revised Statutes'te yapılan değişiklikle, Kanun'a 133.119 ve 133.085 numaralı paragraflar eklenmiş ve böylelikle elektronik vasiyetname ilk kez yasal bir düzenlemeye kavuşmuştur. Yasa değişikliğinin yapıldığı tarih de göz önüne alındığında, elektronik vasiyetnameye ilişkin düzenlemenin öncü ve çığır açıcı olduğunu söylemek mümkündür. Bununla birlikte, düzenlemeye yöneltile eleştirilerin de olduğunu belirtelim.

NRS § 133.119'da elektronik vasiyetnamenin tanımı, NRS § 133.085'e atıfla yapılmıştır.

Anılan hükümdede, elektronik vasiyetnamenin elektronik bir kayda yazılmış, oluşturulmuş ve depolanmış vasiyetname türü olduğu açıklanmıştır. Daha sonra ise, elektronik vasiyetnamede tarih ve murisin elektronik imzasının yer alması gerektiği, vasiyetnameyi yapan kişinin kimliğinin doğrulanmasını sağlayacak en az bir özelliğe yer verilmesi gerektiği de ifade edilmiştir. Kimliğin doğrulanmasını sağlayacak özelliğin, belirli bir kişi için emsalsiz olan bir özellik olduğu ifade edilmiştir. Bunun ise söz konusu kişiye ait biyolojik görünüm veya fiziksel hareketlerin elektronik kayıttan ölçülebilir veya tanımlanabilir olmasıyla gerçekleşeceği belirtilmiştir. Ardından buna örnek olarak, parmak izi, retina taraması, ses tanınması, yüz tanınması ve elektronik imza örnek olarak gösterilmiştir. Elektronik vasiyetnamenin geçerliliğinin, vasiyetnameyi yapan kişinin kimliğinin doğrulanmasını sağlayacak en az bir özelliğe yer verilmesi koşuluna bağlanması, kanaatimizce son derece isabetlidir. Böyle bir şartın aranmaması halinde, vasiyetnamenin mirasbırakana aidiyeti hususunda ciddi şüpheler oluşabilir. Bu nedenle, Türk hukukunda elektronik vasiyetnelere ilişkin yapılacak bir kanun değişikliğinde de, kimliğin doğrulanmasını sağlayacak en az bir özelliğin aranması yerinde olacaktır.

Düzenlemede, elektronik vasiyetnamenin sadece bir güvenilir kopyasının olması gerektiği ve bu güvenilir kopyanın vasiyetnameyi yapan kişi tarafından veya onun tarafından belirlenmiş kişi tarafından korunması

⁷ Grant, 121-122.

⁸ Gerry W. Beyer and Claire G. Hargrove, "Digital wills: Has the time come for wills to join the digital revolution?", Ohio Northern University Law Review, no. 33 (2007), 895.

⁹ Necip Kocayusufpaşaoğlu, Miras hukuku (İstanbul, 1987), 191.

¹⁰ <https://www.leg.state.nv.us/NRS/NRS-133.html>

¹¹ Grant, 108.

¹² Grant, 124; Banks, 301.

gerektiği de kabul edilmiştir. Bunun dışında güvenilir kopyadaki her değişiklik girişiminin kolaylıkla teşhis edilebilir olması aranmıştır. Ayrıca güvenilir kopyadan alınacak kopyaların ise güvenilir kopya olmadığının kolaylıkla anlaşılabilir nitelikte olması gerektiği hükme bağlanmıştır.

NRS § 133.085 (2)'de, elektronik vasiyetname yapabilme ehliyeti olarak 18 yaşın doldurulması ve ayırt etme gücüne sahip olma aranmıştır. Electronic Wills Act Draft sec.7'de de, 18 yaşın doldurulması aranmıştır. Türk Medenî Kanunu (TMK) m.502'de ise, vasiyetname yapabilmek için 15 yaşını doldurulmak yeterlidir. Kanaatimizce vasiyetname yapma ehliyeti yapma bakımından, elektronik vasiyetname için bir ayrıma gidilmesine gerek yoktur. Nitekim NRS § 133.020 hükmünde de, geleneksel yöntemlerle düzenlenecek vasiyetnameler için 18 yaşın doldurulması şartı aranmıştır. Başka bir ifadeyle, vasiyetname yapma ehliyeti bakımından vasiyetname türleri arasında bir farklılık bulunmamaktadır. Bu nedenle, elektronik vasiyetname yapma ehliyetinin TMK m.502 uyarınca değerlendirilmesi ve 15 yaşını dolduran kişilerin, elektronik vasiyetname yapma ehliyetine sahip olduğu

kabul edilmelidir.

3.2 Harmless Error Doktrini

Elektronik vasiyetnameye ilişkin ilk ve tek düzenlemenin NRS § 133.085 olduğunu biraz önce ifade ettik. Bununla birlikte, dolaylı olarak da olsa elektronik vasiyetnamelerle ilgili olan Harmless Error Doktrini'nden de bahsedilmesi gerekmektedir. Zira aşağıda da görüleceği üzere, hukuklarında elektronik vasiyetnameye ilişkin yasal bir düzenlemenin bulunmadığı mahkemeler, bu kuraldan hareketle elektronik vasiyetnameleri geçerli kabul edebilmektedirler.

Uniform Probate Code § 2-503'te ifade edilen bu doktrin uyarınca, gerekli şekil şartlarına riayet edilmeksizin hazırlanan bir doküman, "açık ve ikna edici kanıtlar" ile destekleniyorsa, geçerli bir vasiyetname olarak uygulanabilir. Bu kural, ABD'deki on eyalet tarafından aynen ya da kısmi değişikliklerle kabul edilmiş ve iç hukuk haline gelmiştir.

Belirtelim ki, hemen aşağıda ele alacağımız Electronic Wills Act Draft'ta da bu kurala yer verilmiştir. Gerçekten Draft sec. 4, UPC § 2-503'e paralel bir biçimde Harmless Error Doktrini'ni düzenlemekte ve şekil şartlarına

¹³ Kyle B. Gee, "Beyond Castro's tablet will: Exploring electronic will cases around the world and re-visiting Ohio's harmless error statute", Probate Law Journal of Ohio, no. 4 (March/April 2016), 150.

¹⁴ UPC § 2-503. Harmless Error. Although a document or writing added upon a document was not executed in compliance with Section 2-502, the document or writing is treated as if it had been executed in compliance with that section if the proponent of the document or writing establishes by clear and convincing evidence that the decedent intended the document or writing to constitute:

(1) the decedent's will,
(2) a partial or complete revocation of the will,
(3) an addition to or an alteration of the will, or
(4) a partial or complete revival of his [or her] formerly revoked will or of a formerly revoked portion of the will.

¹⁵ UPC § 2-503'yi aynen kabul eden eyaletler: Hawaii (Haw. Rev. Stat. § 560:2-503), Michigan (Mich. Comp. Laws § 700.2503), Montana (Mont. Code § 72-2-523), New Jersey (N.J. Stat. § 3B:3-3), South Dakota (S.D. Codified Laws § 29A- 2-503), and Utah (Utah Code § 75-2-503). Düzenlemeyi kısmi değişikliklerle kabul eden eyaletler: California (Cal. Prob. Code § 6110(c)(2)), Colorado (Colo. Rev. Stat. § 15-11-503), Ohio (R.C. § 2107.24), and Virginia (Va. Code § 64.2-404).

¹⁶ http://www.uniformlaws.org/shared/docs/electronic%20wills/2018mar_E-Wills_Mtg%20Draft.pdf

riayet edilmeksizin hazırlanan bir dokümanı, "açık ve ikan edici kanıtlar" ile desteklenmesi koşuluyla, geçerli bir elektronik vasiyetname olarak kabul edileceğini hüküm altına almaktadır.

3.3 Electronic Wills Act Draft

Elektronik vasiyetnameye ilişkin hukuki ihtilaflardaki artış, bu konuda düzenleme yapılması ihtiyacını da beraberinde getirmiştir. Bu amaçla harekete geçen The National Conference of Commissioners on Uniform State Laws, elektronik vasiyetnameyi bütün yönleriyle düzenleyen bir kanun hazırlanması amacıyla, Ekim 2017'de bir komite kurulmasına karar vermiştir.

Komite'nin çalışmaları neticesinde, Electronic Wills Act Draft ortaya çıkmıştır. 15 maddeden oluşan tasarı, tanımlarla başlamakta, elektronik vasiyetnamenin formu, geçerlilik koşulları, tasdiki, elektronik vasiyetname yapabilme ehliyeti ve şahitlere ilişkin düzenlemeler içermektedir. Komite'nin çalışmaları gelecek için ümit verici olmakla birlikte, henüz tamamlanabilmiş değildir. Öte yandan, bu tasarının yürürlüğe girebilmesi için American Law Institute tarafından onaylanması ve bunun ardından, her bir eyalet tarafından ayrıca kabul edilmesi gerekmektedir.

4. YARGI KARARLARI

Bu başlık altında, elektronik vasiyetnamenin uygulanma kabiliyetine sahip olduğunu ka-

bul eden bazı yargı kararlarını kronolojik olarak ele alacağız. Kararları incelemeye geçmeden önce şunu ifade edelim ki, common law hukuk çevresi bakımından dahi, açık bir yasal düzenleme olmaması nedeniyle elektronik vasiyetname karşı bir direnç söz konusudur. Aşağıda ele alacağımız kararlar, bu direncin kırıldığı emsal yargı kararlarıdır.

4.1 Rioux v. Coulombe

Quebec Supreme Court, "Rioux v. Coulombe" uyuşmazlığına ilişkin 1996 yılında vermiş olduğu kararda, bilgisayar disketine bulunan bir dokümanın vasiyetname olarak uygulanma kabiliyetine sahip olduğunu kabul etmiştir. Karara konu uyuşmazlık özetle şöyledir:

Rioux, içinde bir bilgisayar disketinin yer aldığı ve üzerinde "This is my will / Jacqueline Rioux / February 1, 1996." yazılı bir zarf bırakarak intihar etmiştir. Disketin içerisinde yalnızca bir elektronik dosya bulunmaktaydı ve bu imzasız belgede, ölümünden sonrasına ilişkin birtakım emir ve direktifler yer alıyordu.

4.2 MacDonald v. The Master

Supreme Court of Appeal of South Africa, MacDonald v. The Master uyuşmazlığına ilişkin 2002 yılında vermiş olduğu kararda, bilgisayara kaydedilen bir dokümanın vasiyetname olarak uygulanma kabiliyetine

¹⁷ Örnek olarak bkz. Estate of Reed, 672 P.2d 829 (Wyo. 1983) (USA); Bekker v Naude 2003 (5) SA 173 (SCA) (South Africa).

¹⁸ Konuya ilişkin yargı kararları için bkz. Kyle B. Gee, Electronic wills and the future: When today's techie youth become tomorrow's testators, available at: https://www.sssb-law.com/media/1140/chapter_1_gee_electronic_wills_and_the_future_2015_pliskin_2015g18.pdf

¹⁹ Rioux v. Coulombe (1996), 19 E.T.R. (2d) 201 (Quebec Sup. Ct.) (Kanada).

²⁰ MacDonald v. The Master, 2002 (5) SA 64 (N) (Güney Afrika).

²¹ Karar incelemesi için bkz. Michael Cameron Wood-Bodley, "Macdonald v The Master: Computer files and the 'rescue' provisions of Wills Act", The South African Law Journal, no. 121 (2004), 34 vd.

²² Taylor v. Holt, 134 S.W.3d 830 (Tenn. Ct. App. 2003) (ABD).

²³ Karar incelemesi için bkz. Chad Michael Ross, "Probate - Taylor v. Holt: The Tennessee Court of Appeals allows a computer generated signature to validate a testamentary will", The University of Memphis Law Review, no. 35 (2005), 603 vd.

sahip olduğunu kabul etmiştir. Karar konu uyuşmazlık özetiyle şöyledir:

MacDonald, intihar etmeden önce, kendi el yazısı ile şunları yazmıştır: "I, Malcom Scott MacDonald, ID 5609065240106, do hereby declare that my last will and testament can be found on my PC at IBM under directory C:/WINDOWS/MYSTUFF/MYWILL/PERSONAL."

Bu belge vasiyetnameler için aranan şekil şartlarına uygun değilse de, konuyu Wills Act Art. 2/3 açısından ele alan mahkeme, harmless error doctrine uyarınca vasiyetnamenin uygulanma kabiliyeti olduğuna karar vermiştir.

4.3 Taylor v. Holt

Court of Appeals of Tennessee, Taylor v. Holt uyuşmazlığına ilişkin 2003 yılında vermiş olduğu kararda, elektronik imzayla imzalanmış bir belgeyi vasiyetname olarak uygulanma kabiliyetine sahip olduğunu kabul etmiştir. Kararı şu şekilde özetlemek mümkündür:

Taylor, ölümünden sonraki emir ve direktiflerini içeren bir sayfalık belgeyi elektronik imzayla imzalamış ve bu belgenin çıktısını almıştır. Taylor'un iki komşusu, bu çıktının onun ölümünden sonraki direktiflerini içerdiği şerhini düşerek bu belgeyi ıslak imza ile imzalamışlardır.

Merhumun kız kardeşi, el ile atılmış imzası olmaması nedeniyle vasiyetnamenin iptali için dava açmışsa da, mahkeme vasiyetnamenin uygulanabilir olduğuna da karar vermiştir.

4.4 Estate of Javier Castro

The Ohio Court Of Common Pleas, Estate of Javier Castro uyuşmazlığına ilişkin 2012 yılında vermiş olduğu kararda, dijital ekrana yazılarak imzalanmış bir belgeyi vasiyetname olarak uygulanma kabiliyetine sahip olduğunu kabul etmiştir. Kararı şu şekilde özetlemek mümkündür:

Rahatsızlığı sebebiyle hastanede bulunan Castro, ölümünden sonra uygulanmasını istediği emir ve direktiflerini kardeşine söylemiş; kardeşi de stylus kalem ile Samsung Galaxy tablet bilgisayara bunları yazmıştır. Vasiyetnameyi el yazısı ile yazan kardeşi bunu Castro'ya okumuş; ardından hem Castro hem de kardeşi stylus kalem ile dijital ekran üzerine imza atarak bu dokümanı imzalamışlardır.

Mahkeme, Ohio Revised Code § 2107.03'de aranan "yazılı" ve "imzalı" olma şartlarını bu dokümanın taşıdığını kabul etmiş; harmless error doctrine uyarınca vasiyetnamenin uygulanma kabiliyeti olduğuna karar vermiştir. Bunun dışında kararda yukarıda sözü geçen Nevada'daki düzenlemeye de göndermede bulunularak, söz konusu vasiyetnamenin orada yapılmış olsaydı geçerli olacağı vurgulanmıştır. Sonuç olarak mahkeme, vasiyetnamenin geçerli olarak yapıldığına karar vermiştir.

4.5 Mellino v. Wnuk & Ors

Supreme Court of Queensland, Mellino v. Wnuk & Ors uyuşmazlığına ilişkin 2013 yılında vermiş olduğu kararda, DVD'de saklanan bir videonun vasiyetname olarak uygulanma

²⁴ Estate of Javier Castro, Deceased, 2013-ES-00140 (Ct. Comm. Pl. Lorain Cnty., Probate Div., Ohio, June 19, 2013) (ABD).

²⁵ Vasiyetname metni için bkz. David Horton, "Tomorrow's inheritance: The frontiers of estate planning formalism", Boston College Law Review, no.58 (2017), 541-542.

²⁶ Mellino v. Wnuk & Ors [2013] SQC 336 (Supreme Court of Queensland) (Avustralya).

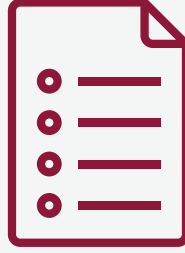
²⁷ BGE 131 III 601 (İsviçre)

kabiliyetine sahip olduğunu kabul etmiştir. Harmless error doctrine'inden de yararlanan mahkeme, vasiyetnamenin geçerli olduğuna karar vermiştir.

5. TÜRK HUKUKUNDA ELEKTRONİK VASİYETNAME

Elektronik vasiyetnameyi geçerli olarak kabul eden kararlara baktığımızda, bu kararların common law hukuk çevresine ait mahkemeler tarafından verildiğini görmekteyiz. Türk hukukunun da dâhil olduğu civil law hukuk çevresi bakımından, sıkı şekil kurallarının elektronik vasiyetnamenin önüne bir set çektiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Nitekim İsviçre Federal Mahkemesi önüne gelen bir somut uyuşmazlıkta, tarih ve imzanın el yazısı ürünü olduğu bir belgeyi, salt metnin daktiloda yazılmış olmasını gerekçe göstererek, geçerli bir vasiyetname olarak kabul etmemiştir.

Türk hukukunda, vasiyetname türleri bakımından numerus clausus prensibi benimsenmiştir ve yalnızca üç vasiyetname türü kabul edilmiştir (TMK m.531): Resmi vasiyetname, el yazılı vasiyetname ve sözlü vasiyet. Bu vasiyetname türlerine ait şekil kurallarına uymaksızın yapılan vasiyetnameler, TMK m.557 uyarınca iptal edilebilirler. Bu açıklamalar karşısında, Türk hukukunda elektronik vasiyetnamenin geçerli olmayacağı düşünülebilir. Ancak konunun her bir vasiyetname türü bakımından ayrıca tetkik edilmesi

gerekir. Dolayısıyla aşağıda, elektronik vasiyetnamelerin geçerli olup olmadığı meselesi her bir vasiyetname türü için ayrıca ele alınacaktır.

5.1 Resmi Vasiyetname

Resmi vasiyetname, iki gerçek kişinin şahitliğinde, resmi memur, noter, sulh hâkimi ya da kanunla kendisine bu yetki verilen kişilerin huzurunda yapılan ölüme bağlı tasarruf türüdür (TMK m.532). Resmi vasiyetname ancak belirli kişilerin katılımı ile ve özel bir usule riayet edilerek yapılabildiğinden, elektronik ortamda yapılması mümkün değildir.

Noterlik Kanunu m.198/A, bazı işlemlerin elektronik imza ile yapılmasına müsaade etmiştir. Bu nedenle, resmi vasiyetnamenin noterde yapılması hâlinde, elektronik imzanın kullanılıp kullanılmayacağı sorusunun yanıtlanması gerekmektedir. Noterlik İşlemlerinin Elektronik Ortamda Yapılması Hakkında Yönetmelik'in 5. maddesiyle, kanunların resmî şekle veya özel bir merasime tabi tuttuğu hukuki işlemlerde elektronik imza kullanılmayacağı kabul edilmiştir. Resmi vasiyetname özel bir merasime tabi tutulan hukuki işlem olduğundan, noterde düzenlenen resmi vasiyetnamenin elektronik imza ile imzalanması mümkün değildir.

İsviçre'nin bazı kantonlarında, resmi vasiyetnamenin elektronik ortamda yapılmasına olanak tanınmaktadır Türkiye'de de, e-devlet portalında vatandaşların vasiyetnamelerini

²⁸ Cf Hans Rainer Künzle, "Digitaler Nachlass nach schweizerischem Recht", *successio*, no. 9 (2015), 52.

²⁹ Kumru Kılıçoğlu Yılmaz, "Resmi vasiyetname", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, no. 133 (2017), 372.

³⁰ Ahmet Tabanlıoğlu and Mehmet Emin Tenekeci and Süleyman Ali Çalışkan and Mehmet Akif Nacar, "Veraset Sistemine Yenilikçi Bir Yaklaşım: e-Vasiyet Servisi", available at: <http://ab.org.tr/ab15/bildiri/363.pdf>

³¹ BGE 131 III 601 (İsviçre)

³² Cyril H. Hergenröder, "Testieren 2.0: Errichtung eines digitalen eigenhändigen Testaments mittels Touch- oder Smartpen?", *Zeitschrift für Erbrecht und Vermögensnachfolge*, no. 1 (2018), 7.

³³ Halil Akkanat, "El yazısı ile vasiyetnamede vasiyetname metninin özellikleri", Prof. Dr. Hayri Domaniç'e 80. Yaş Günü Armağanı (İstanbul, 2001), 806; Zekeriya Kurşat, "Yazılı şekil şartının unsuru olan imzanın elektronik ekrana atılmasını etkisi", *İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası*, no. 1 (2017), 419; Savaş, 69.

yapabilmeleri için İsviçre'dekine benzer bir takım projeler hazırlanmış olmakla birlikte, bunlar henüz yasalaşmış değildir. Dolayısıyla, resmi vasiyet şeklinde elektronik vasiyetname düzenlenebilmesi şu an için Türk Hukukunda mümkün değildir.

5.2 El Yazılı Vasiyetname

El yazılı vasiyetnamenin başından sonuna kadar vasiyetçinin el yazısı ile yazılması zorunlu olduğundan, bilgisayarda veya bir tablette ya da bir akıllı telefonda hazırlanan bir belgenin geçerli bir vasiyetname olarak kabul edilmesi mümkün değildir. Hatta bu belgelerin çıktısı alındıktan sonra vasiyetçi tarafından ıslak imza ile imzalanması da varılan sonucu değiştirmez. Nitekim yukarıda da bahsettiğimiz üzere, İsviçre Federal Mahkemesi, metnin daktiloda yazılmış olmasını gerekçe göstererek, tarih ve imza el ile atılmış olmasına rağmen, vasiyetnamenin geçersiz olduğuna hükmetmiştir.

Gelişen teknoloji sayesinde bazı tablet ve bilgisayarların ekranlarının üzerine, bunun için özel olarak üretilmiş kalemle yazı yazılabilmektedir. Tablet ve bilgisayar, yazılan yazıyı hiç bozmadan ve başka bir karaktere dönüştürmeden dijital hale çevirmekte ve sabit diskinde dijital bir veri olarak saklamaktadır. Dijital ekrana bu şekilde yazılmış bir yazının, el yazısı olması sebebi ile kişiyi teşhis fonksiyonu gerçekleştirilmektedir. Gerçekten harfler arasındaki mesafe, harflerin

eğimi, birbirleri ile bağlanması ve geçişler aynı normal yazıda olduğu gibi, tablet ve bilgisayar ekranına el ile yazılmış olan bir vasiyetnamede de bulunmaktadır. Öte yandan TMK m.538 hükümlerinde, vasiyetname metninin hangi zemin üzerine yazılacağı hususunda emredici bir düzenleme de bulunmamaktadır. Tüm bu sebeplerle, dijital ekran üzerine yazılmış bir elektronik vasiyetnameyi, Türk hukuku bakımından geçerli bir vasiyetname olarak kabul etmek mümkündür. Ancak bu halde dahi, tablet ya da bilgisayar ekranına yazılan vasiyetnamenin, başından sonuna kadar vasiyetçinin el yazısı ile yazılması gerekir. Bu nedenle, yukarıda ele aldığımız Castro davasındaki doküman, Türk hukuku bakımından geçerli bir vasiyetname olarak kabul edilemez. Zira söz konusu belgeyi Castro değil, onun emir ve direktifleri doğrultusunda kardeşi yazmıştır.

Hükümlerin açıklığı karşısında, el yazılı vasiyetnamede imzanın da el ile atılması gerekir. Elektronik İmza Kanunu'nun 5. maddesinde, kanunların resmî şekle veya özel bir merasime tabi tuttuğu hukukî işlemler ile banka teminat mektupları dışındaki teminat sözleşmelerinin, güvenli elektronik imza ile gerçekleştirilemeyeceği kabul edilmiştir. Bu bakımdan güvenli elektronik imza TMK m.538 hükmünün aradığı şartı sağlamadığından, vasiyetnamenin geçersizliği sonucunu doğurur. Dolayısıyla dijital ekrana yazılan vasiyetnamenin geçerli bir hukuki

³⁴ Akkanat, 809; Savaş, 68; Doruk Gönen, El yazılı vasiyetname (İstanbul, 2007), 56.

³⁵ Benzer bir düzenleme için bkz. Ontario's Electronic Commerce Act S.O. 2000, c. 17, sec. 31. Bu hususta bkz. Daniel A. Nelson, "The challenge of digital estate administration for executors", Estates, Trusts & Pensions Journal, no. 32 (2012), 22; Stephen Mason, Electronic signatures in law (London, 2016), N. 10.48 vd.

³⁶ Mustafa Dural and Turgut Öz, Miras hukuku (İstanbul, 2015), N. 421; Rona Serozan and Baki İlkay Engin, Miras hukuku (Ankara, 2014), 350; but see Savaş, 71 et seq.

³⁷ Karş. Taylor v. Holt, 134 S.W.3d 830 (Tenn. Ct. App. 2003) (USA).

³⁸ Hergenröder, 9.

³⁹ Karş. Künzle, 52.

⁴⁰ Örnek için bkz. Savaş, 83-84.

⁴¹ Aybay, 34, dpn. 2. Farklı yönde: Savaş, 80, dpn. 139.

işlem olarak sonuç doğurması isteniyorsa, imzanın da el ile atılması gerekir. Alman ve İsviçre hukukları bakımından da durum böyledir. Anılan ülke hukuklarında da, elektronik imza ile vasiyetname yapılması, vasiyetnamenin geçersiz olması sonucunu doğurur.

5.3 Sözlü Vasiyet

Sözlü vasiyet ancak olağanüstü durumların varlığında ve diğer vasiyetname türlerinin yapılması imkânı olmadığı durumlarda başvurulabilecek istisnai bir yoldur. Ancak hükümde bahsedilen olağanüstü durumlar, sınırlayıcı olmayıp; örnek kabilindendir.

Olağanüstü durumlarda, vasiyetçinin sesli ya da görüntülü olarak şahitlerle iletişim kurması halinde, geçerli bir sözlü vasiyetten bahsedilebilir mi? Örneğin çöken bir maden ocağında mahsur kalan kişilerin seslerinin duyulamayacak kadar derinde olmaları, onların kablolu telefon veya diafon benzeri araçlarla yukarıdakilere ulaşmaları halinde, bu geçerli bir vasiyetname olarak kabul edilecek midir? Kanaatimizce bu sorulara olumlu yanıt vermek gerekir. Ancak bu ihtimalde, vasiyetçinin son arzularını her iki şahide aynı anda aktarması aranmalıdır. Zira son arzular farklı zamanlarda şahitlere aktarılırsa, bunlar arasında bir farklılık söz konusu olması halinde hangisine itibar edileceği sorusunu yanıtlamak kolay olmayacaktır. Bu bakımdan olağanüstü durumlarda sesli ya da görüntülü iletişim kurmak mümkün oluyorsa, bunun konferans görüşmesi şeklinde yapılması gerekir.

Bu başlık altında yanıtlanması gereken bir diğer soru, olağanüstü durumlarda bulunan kişinin ölümünden sonraki emir ve direktiflerini elektronik bir cihaza, video ve/veya ses dosyası kaydetmek suretiyle gerçekleştirip gerçekleştirilemeyeceğidir. De lege lata bakımından bu soruya olumlu yanıt vermek ne yazık ki mümkün değildir. Ancak elektronik veri taşıyabilen herhangi bir cihaza, örneğin bir akıllı telefona kaydedilen video ve/veya ses dosyasının şahitlerden çok daha güvenilir olduğu tartışmasızdır. Belirtelim ki, bu tespit salt sözlü vasiyete ilişkin de değildir. Kanaatimizce, kişinin ölümden önceki son arzularını ifade ettiği bir video dosyası, kanunda öngörülen vasiyetname türlerine nazaran, vasiyetçinin isteklerini tespit edebilme bakımından çok daha sağlıklıdır. Bu nedenle, de lege feranda olarak elektronik bir cihaza kaydedilen video ve/veya ses dosyasının geçerli bir vasiyetname olarak kabul edilmesi yerinde olur.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bilgi ve iletişim teknolojisindeki hızlı gelişim, klasik hukuk anlayışına da etki ederek, onu değişime zorlamaktadır. Bu değişim, geleneksel hukuki işlemlerin alışık olmadığıımız formlarda karşımıza çıkması sonucunu doğurmaktadır. İnceleme konumuz olan elektronik vasiyetname de, klasik bir hukuki işlemin modern bir formudur. Elektronik vasiyetname, mirasbırakanın çok kolay, çabuk ve masrafsız bir şekilde son arzularını aktarabilmesi bakımından son derece elverişli bir vasiyetname türüdür. Fakat elektronik vasiyetnamenin şeklin sağladığı ikaz edici

⁴² Bu yönde: Estate of Wai Fun Chan, Deceased [2015] NSWSC 1107 (Supreme Court of New South Wales) (Australia); Mellino v. Whuk & Ors [2013] SQC 336 (Supreme Court of Queensland) (Avustralya); fakat bkz. Estate of Reed, 672 P.2d 829 (Wyo. 1983) (ABD).

ve koruyucu etkiyi azalttığı da gözden uzak tutulmamalıdır. Öte yandan, elektronik vasiyetnamenin dolandırıcılığa kapı araladığı, hiçbir elektronik ortamın hacklenemeyecek kadar güvenli olmadığı yönündeki eleştirilere de katılıyoruz. Ancak bu mahzurların olması, elektronik vasiyetnamenin yasaklanmasını değil, mahzurların ortadan kaldırılması için gerekli adımların atılmasını gerektirir. Bahsedilen bu mahzurların elektronik vasiyetnameye özgü olmadığı, e-imza, e-sözleşme ve e-ticarette de benzer sorunların olduğunu da ifade edelim.

Elektronik vasiyetnameye ilişkin ilk ve tek yasal düzenlemeyi, ABD'nin Nevada eyaleti yapmıştır. Yöneltilen eleştirilere rağmen, söz konusu yasal düzenleme öncü ve çığır açıcı bir özelliğe sahiptir. Nevada dışındaki eyaletlerde ve common law hukuk çevresine ait diğer ülke hukuklarında, harmless error doktrini'nden faydalanarak elektronik vasiyetnameler geçerli kabul edilebilmektedir. Elektronik vasiyetnameye ilişkin hukuki ihtilaflardaki artışın, kanun koyucuları bu konuda yasal düzenleme yapmaya teşvik ettiğini söylemek mümkündür. Electronic Wills Act Draft da, bu konudaki yasal düzenleme ihtiyacının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Türk hukukunda, vasiyetname türleri bakımından numerus clausus prensibi benimsendiğinden, elektronik vasiyetname yalnızca Kanun'da öngörülen şekillere uygun bir biçimde yapılması halinde geçerli olabilmektedir. Ancak yukarıdaki yargı kararları, elektronik vasiyetname konusunda bir düzenlemeye ihtiyaç duyulduğunu açık bir biçimde göstermektedir. Türk Medeni Kanunu'nun vasiyetnameye ilişkin hükümleri yüz yılı aşkın süre önce hazırlanmıştır

ve şu haliyle çağımızın ihtiyaçlarına cevap vermekten uzaktır. Dinamik bir yapıya sahip olan teknoloji karşısında, hukuki işlemlerin elektronik yoldan yapılmasına olanak verecek şekilde kanunların gözden geçirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle kanun koyucudan beklenen şey, tıpkı elektronik imza, elektronik sözleşme ve elektronik genel kurul da olduğu gibi, elektronik vasiyetname bakımından da bir kanun boşluğu bulunduğunu kabul ederek, bu konuda bir yasal düzenleme yapmasıdır. Biz, Türk Medeni Kanunu'nun vasiyetnameye ilişkin hükümlerini de göz önünde bulundurarak, elektronik vasiyetnameye ilişkin de lege feranda şöyle bir metin öneriyoruz:

"Madde 531 - Vasiyet, resmi şekilde veya mirasbırakanın el yazısı ile ya da elektronik ortamda yahut sözlü olarak yapılabilir."

"3a. Elektronik vasiyetname

Madde 538a - (1) Elektronik, optik veya benzeri yollarla veri üretmeye, kaydetmeye veya saklamaya olanak sağlayan cihazlar kullanılarak elektronik vasiyetname düzenlenebilir.

(2) Elektronik vasiyetnamede mirasbırakanın kimliğinin doğrulanmasını sağlayacak, parmak izi, retina taraması, ses tanınması, yüz tanınması veya elektronik imza gibi en az bir unsura yer verilmesi ile yıl, ay ve günün gösterilmesi zorunludur.

(3) Elektronik vasiyetname, saklanmak üzere bunun için özel olarak oluşturulmuş elektronik ortama yüklenebilir."

7. KAYNAKÇA

- Akkanat, Halil. "El yazısı ile vasiyetnamede vasiyetname metninin özellikleri", Prof. Dr. Hayri Domaniç'e 80. Yaş Günü Armağanı (İstanbul, 2001): 799-815.
- Aybay, Aydın. Miras hukuku dersleri (İstanbul 2002).
- Banks, Jasmine. "Turning won't into a will: Revisiting will formalities and e-filing as permissible solutions for electronic wills in Texas", Estate Planning & Community Property Law Journal, no. 8 (2015): 291-315.
- Beyer, Gerry W. and Hargrove, Claire G. "Digital wills: Has the time come for wills to join the digital revolution?", Ohio Northern University Law Review, no. 33 (2007): 865-902.
- Bodderly, Scott S. "Electronic wills: Drawing a line in the sand against their validity", Real Property, Trust and Estate Law Journal, no. 1 (Spring 2012): 197-212.
- Dural, Mustafa and Öz, Turgut. Miras hukuku (İstanbul, 2015).
- Gee, Kyle B. "Beyond Castro's tablet will: Exploring electronic will cases around the world and re-visiting Ohio's harmless error statute", Probate Law Journal of Ohio, no. 4 (March/April 2016): 149-156.
- Gee, Kyle B. Electronic wills and the future: When today's techie youth become tomorrow's testators, available at: https://www.sssb-law.com/media/1140/chapter_1_gee_electronic_wills_and_the_future_2015_pliskin_2015918.pdf
- Gönen, Doruk. El yazılı vasiyetname (İstanbul, 2007).
- Grant, Joseph Karl. "Shattering And Moving Beyond The Gutenberg Paradigm: The Dawn Of Modern Will", University of Michigan Journal of Law Reform, no. 42 (Fall 2008): 105-140.
- Hergenröder, Cyril H. "Testieren 2.0: Errichtung eines digitalen eigenhändigen Testaments mittels Touch- oder Smartpen?", Zeitschrift für Erbrecht und Vermögensnachfolge, no. 1 (2018): 7-11.
- Horton, David. "Tomorrow's inheritance: The frontiers of estate planning formalism", Boston College Law Review, no.58 (2017): 539-598.
- Kılıçoğlu Yılmaz, Kumru. "Resmi vasiyetname", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, no. 133 (2017): 369-392.
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip. Miras hukuku (İstanbul, 1987).
- Kurşat, Zekeriya. "Yazılı şekil şartının unsuru olan imzanın elektronik ekrana atılmasını etkisi", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, no. 1 (2017): 413-430.
- Künzle, Hans Rainer. "Digitaler Nachlass nach schweizerischem Recht", successio, no. 9 (2015): 39-54.
- Mason, Stephen. Electronic signatures in law (London, 2016).
- Nelson, Daniel A. "The challenge of digital estate administration for executors", Estates, Trusts & Pensions Journal, no. 32 (2012): 11-22
- Ross, Chad Michael. "Probate - Taylor v. Holt: The Tennessee Court of Appeals allows a computer generated signature to validate a testamentary will", The University of Memphis Law Review, no. 35 (2005): 603-618.
- Savaş, Abdurrahman. "İnternet ortamında yapılan tek taraflı hukuki işlemler ve özellikle elektronik vasiyetname", Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, no.2 (2007): 51-91.
- Serozan, Rona, and Engin, Baki İlkyay. Miras hukuku (Ankara, 2014).
- Tabanlıoğlu, Ahmet, and Tenekeci, Mehmet Emin, and Çalışkan, Süleyman Ali, and Nacar, Mehmet Akif. "Veraset Sistemine Yenilikçi Bir Yaklaşım: e-Vasiyet Servisi", available at: <http://ab.org.tr/ab15/bildiri/363.pdf>
- Wood-Bodley, Michael Cameron. "Macdonald v The Master: Computer files and the 'rescue' provisions of Wills Act", The South African Law Journal, no. 121 (2004): 34-45.

ÖNEMLİ BİR EŞİK: DİJİTAL HUKUK

ÖZET

Teknolojinin kuşattığı bir çağdayız. Artık dini liderlerin duasında bile robotlar var (Sputnik, 2020). "Teknoloji", "internet", "network" "sosyal medya", "yazılım", "yapay zeka" gibi kavramlar bu çağın mottoları. Günümüzü tahkim eden bu kavram "dijitalizm". Dijitalizm, bize dair her şeyi bilmek, toplamak, değerlendirmek ve bundan sonuçlar üretmek isteyen bir ağ. Ve bu ağ bizi sürekli örüyor. Elimizdeki telefon, evimizdeki bilgisayar, iş yerimizdeki laptop, sokaktaki mobese, kullandığımız uygulamalar, çalıştığımız programlar. Tamamen kuşatılmış durumdayız. Bu kuşatılma sonucundan, bu yeni dünyanın yönetim türünün anahtarını elinde tutanların, yani "yeni mukteditlerin", öngördüğü/öngöreceği bir dünya sunuyor/sunacak. Bu dünyanın kendine mahsus ekonomik, politik, sosyal ve hukuki öngörüsü ve şekillendirme türü var.

"Biz bu yazımızda, dijital dünyanın kapısını aralayacağı yeni hukuk dünyasında neler olabilir?" sorusunda dair bir derleme ve değerlendirme sunacağız. Bu da dahil olmak üzere, tanıdığımız ve ama tam olarak tanımlayamadığımız dijitalizmin hukuka neler getirdiğine ve nelere getirebileceğine değine-

ceğiz. Tahmin edeceğimiz desek daha doğru olabilir.

Anahtar Kavramlar:

Dijital Dönüşüm, Yeni Dünya, Dijitalleşme, Dijital Hukuk, Robotlar

GİRİŞ

Çivi yazısından, matbaaya; matbaadan, daktiloya; daktilodan, bilgisayara; hukuk programlarından, karar arama motorlarına, UYAP'a, SEGBİS'e, e-Duruşma uygulamalarına evrilen bir "teknolojik" maceramız var. E-Hukuk dediğimiz şey için bunlar, son durak değil. BBC'de çıkan bir haber adeta AIHM'e meydan okuyordu. 2016 yılında İngiliz bilim adamlarının yapay zekâ teknolojisi ile "robot yargıç" geliştirdiği, yapay zekânın son ürünü bu robotun Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nde (AIHM) görülen davalara dair verilerin yüklenmesinden sonra, kararların sonuçlarını yüzde seksene yakın düzeyde doğru tahmin etmişti. Haberde "Londra'daki UCL Üniversitesi ile Sheffield Üniversitesi'ndeki bilgisayar mühendislerinin geliştirdiği algoritma, davaları hem yasal hem ahlâki boyutlarıyla inceleyebiliyor" olduğu belirtiliyordu (BBC, 2016).

Çin'de ise milyonlarca davanın artık vatandaşların mahkemeye çıkmasını gerektirmeyen "internet mahkemeleri" tarafından

karara bağlandığını bildiren "Robot Justice: The Rise of China's 'Internet Courts' (Robot Adalet: Çin'de İnternet Mahkemelerinin Yükselişi)" başlıklı haberde, bu yargılamanın uygulandığı Hangzhou Mahkemesi yetkilisinin, Çin'in devlet kanallarından olan CGTN televizyonunda, internet mahkemelerinin haftanın yedi günü, 24 saat çalıştığını belirtiyor. Adli iş yükünü hafifletmek ve yargılama hızını ve etkinliğini artırmak için tasarlanmış bu sistemde, yetkilinin belirttiğine göre, dosyalar için sanal yargıçlar kullanılsa da insan yargıçların süreci denetliyor. Hangzhou'daki bu "internet mahkemesi", yalnızca dijital konulardaki yasal anlaşmazlıkları içeren davalarla bakıyor ve e-ticareti sorunları, internetteki telif hakkı davalarına ve çevrimiçi ürün satışlarına ilişkin anlaşmazlıklara dair karar veriyor. (Lynn, 2019)

Stephanie Condon "AI in the court: Are robot judges next?" (Yapay Zeka Mahkemede: Sıradaki Robot Yargıçlar mı?) başlıklı yazısında

Dijitalizm, bize dair her şeyi bilmek, toplamak, değerlendirmek ve

bundan sonuçlar üretmek isteyen bir ağı.

(Condon, 2020) değindiği konular çok ilgimi çekti. Condon, yapay zekanın bir "algoritma" ile sonuca ulaştığını belirterek "Birçok sektörde olduğu gibi, yapay zeka, hukuk alanında da büyük bir vaatte bulunuyor ve bu vaat büyük riskler de taşıyor. Mahkeme sisteminde bu riskler yüksek derecede hem de. Çocuğunuzun velayeti koşullarını belirlemek için oluşturulan bir algoritma kullanmak, Netflix'in daha sonra hangi filmi izlemeniz gerektiğini önermesiyle uyuşmuyor" diyerek önemli bir noktaya işaret etmektedir. Condon, yazısında Orange County Yüksek Mahkemesi danışmanlarından olan Alan Carlson'un sorduğu "Yapay zekâyı gerçekten kullanmaya ihtiyacınız var mı? Bir karar ağacı kullanabilir misiniz? Analitik yeterli mi?" şeklindeki sorulara da yer veriyor. Aynı yazıda yer alan Los Angeles Yüksek Mahkemesi'nden Yargıç Wendy Chang'in yargılamada bazı durumlarda, yargılama işinde insanları devre dışarıda bırakmak sakıncalara doğuracağına vurgu yapmakta ve eklemektedir: "Hukuki sorunlarda bu döndürülemez sonuçlara sebep olabilir". Yazının bitiş cümlesi ise şöyle: "Teknoloji ve insan arasındaki sınırın nerede olduğunu bulmamız gerekiyor."

Bilmem, dikkatinizi çekiyor mu, uzunca süredir tartıştığım ve üzerinde düşündüğüm bir konu var. "Hukukun kaynağı nedir?" sorusunun bu çağdaki karşılığı "sosyal medya" bence. Bundan bir dönem önce devasa şirketler ve onların dayattığı kuralları biz "mevzuat olarak" görüyorduk. Bundan önce

"ulus devletler" ve hukuk üretimi vardır. Öncesinde imparatorluklar ve ürettikleri mevzuat. Yani gittikçe hukukun kaynağı yurttaşlar önermesinden uzaklaşıyor. Şimdiki yeni önermenin hukuk, dijital dünyada "yapay zekânın" ürettikleri olabilir. Şöyle bir örnek verelim güncel durum üzerinden. Kurallarını devletlerin koymadığı bir yeni tür: Sosyal Medya. Bu bağlam, tam da değinmek istediğimiz husus. Özellikle Twitter üzerinden gidersek, kuralları var ama hangi konunun bir ihlal oluşturduğuna kendi karar veriyor. Örneğin Türk yargı içtihatlarının ele aldığı ve yıllardır istikrarla hakaret olarak değerlendirdiği bir eyleme Twitter "benim kurallarımı ihlal etmiyor" diyebiliyor. Yani yukarıda saydığımız kurallar ile yetinmiyor, hangi eylemin "adeta" suç olarak nitelenmesi gerektiğine de karar veriyor. Örneğin terör, nefret suçlarında, mahkeme kararının suçlu bulması yetmiyor, Twitter uzmanlarının da eylemi bir ihlal olarak değerlendirmesi şartı aranıyor. Bunun tam tersi de geçerli Türk Hukuku'nun bir kimsenin fotoğrafının paylaşılmasının suç olarak değil de bir hukuku sorun olarak nitelenmesine karşın, Twitter kurallarına uygun değil diyerek ortadan kaldıracaktır.

Google, unutulma hakkı çerçevesinde silmesi gereken bir içeriği silmeyip sizi kaynak siteye yönlendiriyor. Kaynak site Türkiye adli-idari birimlerinin kararlarını tanımayarak "silmiyorum" diyebiliyor. Yahut Facebook, kişisel veriniz, bir başkası ile paylaşıyor ve yetkili kurullarınızın verdiği yaptırımlara karşı çıkabiliyor, uygulamıyor, dikkate almıyor.

¹ Orta Çağda ondalık sayı sistemine göre, son zamanlarda ise iyi tanımlanmış kuralların ve işlemlerin adım adım uygulanmasıyla bir sorunun giderilmesi veya sonuca en hızlı biçimde ulaşılması işlemi, Harezmi yolu. (www.tdk.gov.tr) Algoritma, belli bir problemi çözmek veya belirli bir amaca ulaşmak için tasarlanan yol. Matematikte ve bilgisayar biliminde bir işi yapmak için tanımlanan, bir başlangıç durumundan başladığında, açıkça belirlenmiş bir son durumunda sonlanan, sonlu işlemler kümesidir. Genellikle bilgisayar programlamada kullanılır ve tüm programlama dillerinin temel algoritmaya dayanır. Aynı zamanda algoritma tek bir problemi çözecek davranışın, temel işleri yapan komutların veya deyimlerin adım adım ortaya konulmasıdır ve bu adımların sıralamasına dikkat edilmelidir. (www.wikipedia.org)

Bütün karar verme serüvenin altında da bir algoritma yatıyor. Ve bu konudaki "engelleme" veya "şikâyet" taleplerinin birçoğu bu şekilde incelenip karara bağlanıyor.

Hep de böyle olmuyor pek tabii, bazen "sosyal medya platformu" taraf olabiliyor. Bunun en yakın örneği Trump'ın açıklamalarının başına gelenler ve ABD seçimlerine dair açıklamalar düşülen "bu iddia tartışmalı" biçimindeki not. Buradan da şu soru çıkıyor karşımıza: Algoritma nasıl oluşacak, kullanan mecranın müdahalesi halinde durum n'olacak!

2019 yılında ülkemizde İstanbul, Ankara ve İzmir Barolarının "Yapay Zekâ Çağında Hukuk" temalı Çalıştay'da (İstanbul, Ankara ve İzmir Baroları, 2019) tartışılanlara kısaca değinmekte fayda görüyorum. Ancak bu raporun tamamını okumanızı da öneriyorum. Dijital delil elde etme, bazı hesaplamaların yapılması, delillerin değerlendirilmesi, failin tanınması, sistemlerin entegrasyonu, yargılamada kullanılması konularının tartışıldığını görüyoruz. Ancak tek cümle ile özetlemem gerekirse bu Çalıştay'dan çıkan sonuç, teknolojinin oluşturacağı hukukun, doğru ve

adil olabilmesi için hukukun dijital alanı, doğru, düzgün ve icra edilebilir biçimde düzenlenmesi gerekir. O zaman ise masanın üstünde, nasıl bir "dijital hukuk" bağlamından önce, hukuk "dijital dünyaya nasıl etki etmeli" sorunu konulmalıdır.

Peki hukuk bunu nasıl sağlayacaktır? Kuralların şirketlerce konulduğu dünyanın izdüşümünü ve adeta yeni versiyonunu yaşıyoruz. Yeni sürüm hukuk kim tarafından üretilecek? Sorunun cevabı eski durumdan geliyor: "Dijital dünyada kim varsa kuralı o koyacak ve bizler uymak zorunda kalacağız". Yapılması gereken, geleceğin hukuk dünyasında yer almak ve hukuk ihraç etmek için "dijital dünyaya" dört koldan giriş yapıp varlığımızı belirtmektir. Aksi halde, hukuk kuralı üreten değil; uygulayan, mevzuatı tatbik eden yani hukuk ithal eden konumda olacağız. Bu dönem, önemli bir evre, kaybettiklerimiz toplamak için büyük bir fırsat olabilir!. Şöyle somutlaştırayım: UYAP, SE-GEBİS ve E-Duruşma gibi uygulamalar çok güzel işler. Bu mecrayı ülke dışına transfer edince bir anda çok şeyi dönüştürmüş olacağız/oluyoruz. (Hürriyet, 2010)

² Bu konuda Star Gazetesi Açık Görüş Ekinde yayımlanan "Twitter kuralları devletin hukukundan üstün müdür?" "İtibar suikasti, tehdit, hakaret, ayrımcılık... Sosyal medyada mecraya içi mücadele" ve "Sosyal medyada kullanıcı hakları ve reformun adımları" yazılarımı inceleyebilirsiniz. (<https://www.star.com.tr/acik-gorus/>)

Kaynakça

- BBC. (2016, Ekim 24). Yapay zekada son aşama: "Robot yargıç". BBC Haber: <https://www.bbc.com/turkce> adresinden alındı
- Condo, S. (2020, Ocak 22). AI in the court: Are robot judges next? ZDNet: <https://www.zdnet.com/> adresinden alındı
- Hürriyet. (2010, Nisan 23). Ulusal Yargı Ağı Projesi'ne 40 ülkeden teklif geldi. Hürriyet Haber: <https://www.hurriyet.com.tr/> adresinden alındı
- İstanbul, Ankara ve İzmir Baroları. (2019). Yapay Zekâ Çağında Hukuk. İstanbul Barosu: <https://www.istanbulbarosu.org.tr/> adresinden alındı
- Lynn, B. (2019, Aralık 11). Robot Justice: The Rise of China's "Internet Courts". Voa News: <https://learningenglish.voanews.com/> adresinden alındı
- Sputnik. (2020, Kasım 11). Papa'dan robotların güvenliği için dua çağırısı. Sputnik Haber: <https://tr.sputniknews.com/> adresinden alındı

FİNTEKLERİN BANKACILIK HUKUK SİSTEMİNDEKİ YERİ

ÖZET

Teknolojinin sürekli değişmesi ve gelişmesi dolayısıyla finans piyasalarının geleneksel paydaşları olan bankalar ve diğer finansal kurumlar, kendilerini bir anda öngöremedikleri ve durduramadıkları bir reform ve yarışın içinde bulmuşlardır. Dijitalleşen çağla birlikte insanların, ortaya çıkan yeni talepleri veya üretilen teknolojik ürünlere olan hızlı uyumu hemen hemen tüm sektörleri etkilediği gibi pek tabii ki bankacılık ve finans sektörünü de etkilemiş, bu sektörü de adeta gelişen bu teknolojiye ayak uydurmaya icbar etmiştir. Dijitalleşmenin hızlı, sürekli ve bir devinim içinde olması, yeniliklerin tam da adına yaraşır bir biçimde daha bir öncekine uyum tamamlanmadan ortaya çıkıyor oluşu, finans sektörü gibi geleneksel olarak sıkı yasal çerçeveler, lisanslama ve denetim yükümlülükleri ile kuşatılmış olan sektörlerin regülasyonlarını etkilemesi açısından dikkate ve incelemeye değer kılmıştır. Bu çalışma da bu yönü ile bir inceleme ve değerlendirme denemesi niteliğini taşımaktadır.

Anahtar Kavramlar:

Bankacılık, Açık Bankacılık, Dijital Bankacılık, Finans Teknolojisi, Fintech

1. FİNTEK NEDİR?

FinTek, Avrupa Parlamentosu tarafından,

tüm finansal sektörü, sektörün bankacılıktan sigortacılığa; emeklilik fonları, yatırım danışmanlık, ödeme hizmetleri ve pazar altyapısı da dahil olmak üzere bütün bileşenlerini içerecek şekilde etkileyen yeni teknolojiler aracılığıyla mümkün kılınan veya sağlanan finans (Committee on Economic and Monetary Affairs, 2017) olarak tanımlanmaktadır.

İç hukukta ise FinTek terimi ilk olarak 2016 tarihli TCMB Finansal İstikrar Raporu'nda (TCMB, Kasım, 2016, s. 9) "...finansal hizmetler, piyasalar ve kuruluşlar üzerinde etki oluşturan finansal yenilikler" şeklinde tanımlanmış, daha sonra bu tanım TCMB'nin 2019 tarihli raporunda "finansal piyasalara, kuruluşlara ve finansal hizmetlerin sunulmasına önemli derecede etki ederek yeni iş modelleri, uygulamaları, süreçleri veya ürünleri ortaya çıkaran teknolojiye dayalı finansal yenilikler" (TCMB, Kasım, 2016, s. 15) olarak güncellenmiş ve FSB'nin (Financial Stability Board) tanımı ile uyumlu hale getirilmiştir. Bu durum Avrupa Merkez Bankası açısından da benzer olup, Avrupa Merkez Bankası da FinTek'i FSB gibi tanımlamaktadır. (European Central Bank, 2017, s. 3)

Pozitif hukuk açısından finansal teknoloji terimine ilk kez 507 Sıra No.lu Vergi Usul Kanunu'nun 01.06.2019 Tarih 30791 numaralı Genel Tebliği'nde yer verilmiştir. Söz konusu Tebliğ'de FinTek ile ilgili olarak "Günümüzde bilgi-iletişim ve finansal teknoloji alanındaki hızlı gelişmeler

ile elektronik belge uygulamalarında kat edilen önemli mesafeler, mükelleflerimizin iş süreçlerini, ödeme ve tahsilat süreçlerini, müşterilerine düzenlemekte oldukları belgelerin oluşturulması, iletilmesi ve muhafazasında sağlamakta olduğu verimlilik, maliyet avantajı, işlem kolaylığı ve etkin analiz ve denetim kolaylığı nedeniyle, yeni uygulamaların mükelleflerimizin kullanımına sunulmasının önemini artırmaktadır." ifadeleri kullanılıp bu uygulama ve kavram pozitif olarak ayrıştırılarak takdim edilmiştir.

Açıklamalarımızdan da görüleceği üzere; FinTek açısından genel kabul gören tek bir hukuki tanım bulunmamaktadır. Bu pek tabiidir ki FinTek şirketlerinin coğrafi sınırlamaları, iş kolları ve çalışma şekillerine bağlı olarak farklı yasal yükümlülüklerle tabi tutulmasından kaynaklanmaktadır. (Dorfleithner, Hornuf, Schmitt, & Weber, 2018, s. 6)

**Pozitif hukuk
açısından
finansal teknoloji
terimine ilk kez 507
Sıra No.lu Vergi
Usul Kanunu'nun
01.06.2019 Tarih
30791 numaralı
Genel Tebliği'nde yer
verilmiştir.**

2. BİR TEKNOLOJİK GELİŞMENİN FİNTEK OLUP OLMADIĞINI ANLAMAK

FinTek, finansal sistemi farklı yollarla etkilemekte olduğundan, bir olgunun FinTek'in unsuru sayılabilmesi için bahsi geçen olgunun; bankacılık ve finans hizmetleri çerçevesinde ve geleneksel olarak banka ve kredi kurumları tarafından gerçekleştirilen faaliyetler kapsamında oluşturulmuş olması, dijitalleşme ve teknoloji öğelerini içermesi, ayrıca inovasyon düzeyinde (teknolojik veya pratik) yeniliklerden yararlanması ve müşteri odaklı olması gerektiği kolaylıkla ifade edilebilecektir. Bu anlamda FinTek olma açısından ürünün menşeinden ziyade, işlevi öne çıkmakta, ürünün bizzat kendisi söz konusu teknolojik gelişmenin FinTek sınıfına girip girmediğinin belirlenmesinde belirleyici rol oynamaktadır.

3. FİNTEK ŞİRKETLERİ VE FAALİYETLERİ

FinTek kavram itibarıyla hem FinTek üreten şirketleri hem de finans odaklı ürün ve hizmetleri kapsayacak bir şekilde kullanılmakta olup, FinTek şirketi tarafından geliştirilen hizmet ve ürün web veya mobil uygulama temelli olabileceği gibi, donanım temelli bir şekilde de piyasaya sürülebilmektedir. Yine FinTek şirketleri bahsi geçen ürün ve hizmetleri bağımsız bir şekilde, müşteriye doğrudan ulaştırabilecekleri gibi bankalarla yapılacak olan işbirlikleri neticesinde bankalar adına hareket ederek, söz konusu bankanın veya banka ağının tekliflerini ve hizmetlerini iyileştirme işlevini de üstlenebilmektedir.

FinTek şirketleri, Alman finansal denetim kurumu BaFin tarafından, "teknoloji temelli sistemler kullanan, uzman ve özellikle tüketici merkezli finansal hizmetler sunan genç girişimler" şeklinde tanımlanmaktadır. (BaFin) EBA (European Banking Authority) ise; FinTek şirketlerini EBA'nın FinTek Müzakere Dökümanı'nın (European Banking Authority, 2017) ekinde ifade edildiği üzere, finansal hizmetlerin tedarik edilmesi için finansal teknoloji kullanan şirketler şeklinde tanımladığından finansal teknoloji kullanan tüm finansal kuruluşları bu tanıma dahil etmektedir. (European Banking Authority, 2018, s. 4) Benzer şekilde Avrupa Parlamentosu da FinTek şirketlerinin tanımının kapsamını geniş tutmak suretiyle, finansal teknolojiyi üreten ve kullanıcılara sunan aktörlerin farklı olması ve bu farklılıklar sebebiyle değişik risklerin bulunması, yasal tanımlaması değişken, geniş çaplı hizmet ve şirket türlerini kapsamaması sebebiyle finansal sektördeki her aktörün ne tür bir tüzel kişiliği haiz olduğunun önemi olmaksızın FinTek (şirketi) olabileceğini ifade etmektedir. (Committee on Economic and Monetary Affairs, 2017, s. 4) Bu tanımsal yaklaşım piyasa uygulamaları ile birebir örtüşmekte olup, bu bağlamda FinTek şirketlerini, özel hukuka tabi tüzel kişilik olarak kurulabilecekleri gibi, kamu hukukuna tabi kurumlar tarafından kurularak işletilmelerinin de mümkün olduğu yapılar olarak tanımlamak mümkündür.

Yukarıdaki açıklamalarımız ışığında ifade etmek gerekirse, FinTek şirketi, işletme

¹G-20'ye bağlı, uluslararası finansal sistem hakkında görüş ve öneri bildiren uluslararası bir organizasyon olan FSB FinTek'i "finansal hizmetlerde yeni iş modelleri, uygulamalar, süreçler veya finansal piyasalar ve kurumlar üzerinde önemli bir etkiye sahip ürünler ile finansal hizmetlerin sağlanmasını ortaya çıkarabilecek olan teknoloji destekli bir yenilik" olarak tanımlamaktadır.

konusu finansal teknolojiler üretmek olan kamu sermayesi veya özel sermaye destekli bir şirkettir. Bu yönü ile FinTek şirketinin sui generis bir tüzel kişiliğinin bulunmadığını, mevcut tüzel kişilik türleri arasında kendisine bir yer edindiğini rahatlıkla ifade edebiliriz.

Ülkemizde FinTek şirketlerinin Bankalarda olanın tam aksine hukuki konumu tam olarak düzenlenmemiş ve bu hususta serbestlikleri bulunmaktadır. Buna rağmen, genel olarak kurulan FinTeklerin kurulumu ve diğer hukuki zeminleri itibarı ile daha kolay sayılabilecek bir tür olan limited şirket türevi şeklinde kurulduğu görülmektedir. Sıklıkla başlangıçta start-up olarak ortaya çıkan FinTeklerin, fikri ve pratik bir olgunluk seviyesinden sonra karşımıza limited şirket olarak çıktıklarını görmekteyiz.

4. AVRUPA'DA FİNTEKLERE İLİŞKİN YAPILAN ÇALIŞMA VE DÜZENLEMELER

Türk bankacılık sisteminin; Avrupa'da meydana gelen finansal gelişmeleri yakından takip etmesi ve faydalı uygulamaları (Avrupa Birliği sürecine bağlı veya ondan bağımsız olarak) finansal istikrar için uygulama yolunu tercih etmesi sebebiyle Avrupa'da FinTeklere ilişkin ortaya konan regülasyon çalışmalarını inceleme faydalı olabilecektir.

FSB çatısı altında kurulan FSB FinTech Issues Group, FinTek uygulamaları sebebiyle ortaya çıkan yasal sorunları ve uygulamaların finansal istikrar üzerindeki etkileri çerçevesindeki değerlendirmelerini (Andresen, 2017) Haziran 2017'de

yayımlamıştır. Rapor kapsamında FinTek kaynaklı on adet yasal sorun tespit edilmiştir ve üçüncü şahıs hizmet sağlayıcılarının aracılık faaliyetleri sebebiyle ortaya çıkan operasyonel risklerin yönetimi, siber güvenlik hususundaki risklerin azaltılması ve makro finansal risklerin azaltılması şeklinde özetlenebilecek olan bu üç konunun FSB'nin çalışma alanına dâhil edileceği hususu vurgulanmaktadır.

Avrupa Bankacılık Hukuku kurumları içerisinde yer alan Bankalar Birliği, Tek Denetim Mekanizması, Ortak Pazar, Sermayenin Serbest Dolaşımı, Tek Bankacılık Lisansı ve Sınır Ötesi Bankacılık, SEPA Protokolü ve TARGET sistemi FinTeklerle uyumlulaştırılmakta ve piyasada açık oluşması engellenmektedir.

Avrupa Bankalar Birliği üye devletlerin oluru ile Euro Bölgesi'nde Tek Denetim Mekanizması'nı hayata geçirerek Avrupa Bankalar Birliği vasıtasıyla bu mekanizmayı hem FinTekler hem Bankalar üzerinde uygulamaktadır. Bu sayede birden fazla üye devletin farklı uygulamalarla sistemin uyumsuzlaştırmasının önüne geçilmekte ve finansal istikrar tesis edilmektedir. Bu da FinTeklerin kurulduğu ülkeler dışında diğer tüm Euro Bölgesi ülkelerini de kapsayacak kadar geniş bir alanda faaliyet gösterebilmelerine imkân sağlamaktadır. Ortak Pazar ve Sermayenin Serbest Dolaşımı da yine FinTek şirketlerinin işini kolaylaştırmakta, bankacılık hizmetleri açısından sınırları kaldıran FinTek iş modellerinin önünü açmaktadır.

² 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu m.7'de "Türkiye'de kurulacak bir bankanın; a) Anonim şirket şeklinde kurulması" gerektiği ifade edilmiştir.

Avrupa hukuku uyarınca, bankalar, kuruldıkları Üye Devletteki yetkili mercilerden alınacak izin ile faaliyetlerine başlayabilmektedirler. Ancak banka bu izne dayanarak Topluluğun her yerinde ve ayrı bir izin almaksızın şube açabilir; sınır ötesi hizmet sunabilir. Tüm Üye Devletlerde geçerli olduğu için bu izne Tek Bankacılık Lisansı denmektedir. Ancak Bankalar, ayrı bir izin almaksızın şube açabildikleri ya da hizmet sunabildikleri ülkelerde, kendi ülkelerinde yapabilecekleri fakat şubenin bulunduğu öteki üye devletlerde izin verilmeyen işlemleri yapamazlar. Bu sebeple, belirli bir FinTek şirketinin kurulduğu ülke dışında sınır ötesi faaliyet göstermek istemesi halinde, ev sahibi ülke kanunları uyarınca faaliyetlerine izin verilip verilmediğinin veya bu faaliyetlerin belirli koşulların yerine getirilmesi şartına tabi olup olmadığının araştırılması gerekecektir. Avrupa Ekonomik Topluluğu'na üye ülkelerde kurulmuş şirketler, finansal hizmetler kapsamındaki tek pazara tek pasaport hakkı üzerinden erişim imkânına sahip olmaktadır. (Szczepeński, 2017) Sınır ötesi bankacılık faaliyetlerinde bulunmak isteyen finansal kurumların 2013/36/EU No.lu Yönerge'nin 33 ve 40. Maddeleri, 1151/2014 No.lu Yönerge ve ayrıca ilgili Yönetmelik kapsamında açıklanan ve doktrinde European Passporting olarak adlandırılan bildirim sürecinden geçmeleri, faaliyete başlamaları için yeterlidir. Kanuni bekleme süreleri içerisinde menşe ülke denetleyici kurumu tarafından bir itirazda bulunulmaması halinde finansal kurum, menşe ülke kanunlarına uygun

olarak faaliyetlerine başlayabilecektir. FinTek şirketlerinin de söz konusu sınır ötesi bankacılık faaliyetini icra etmek istemeleri halinde benzer prosedürlere tabi olacaklarını söylemek gerekmektedir.

SEPA sistemi de yine FinTekler arası rekabetin adaletli olması ve sermaye gücü bulunmayan başarılı FinTeklerin sermaye gücü bulunan diğer FinTeklerle benzer kalitede hizmet verebilmesini sağlamaktadır. Zira para transferlerinin aynı sistem üzerinden gerçekleştirilmesi dolayısıyla yerel ve sınır ötesi para transferlerinde sürat farkı olmaması ve ayrıca sistemin yerel ve sınır ötesi elektronik işlemleri aynı ücret politikasına tabi tutarak, Avrupa içerisinde elektronik transferleri tüketiciler için ücretsiz hale getirmesi sistemin en önemli avantajlarından biridir. Keza TARGET sistemi de farklı ürünlerle ilgili olsa da SEPA ile aynı amaçlar doğrultusunda ortaya çıkmış olduğundan, FinTekler arası rekabetin olumlu seyretmesine neden olmaktadır.

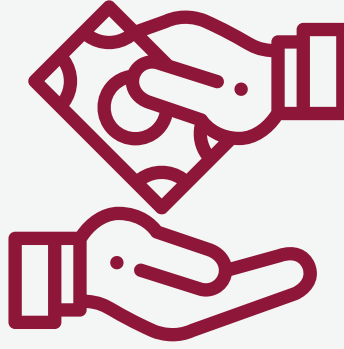
Mevduat Güvencesi hususu da değinilmesi gereken bir diğer husustur. Mevduat toplayan veya mevduat toplanmasına aracılık eden FinTekleri'n de 2014/49/EU sayılı Yönerge kapsamında mevduat güvencesi yükümlülüğü altına alınmış olmaları Tüketicileri koruyucu ve piyasayı regüle edici bir diğer örnektir. 2014/49/EU sayılı Yönerge'nin 16-17 maddeleri gereği bahse konu FinTek şirketlerin ürünlerinin mevduat garantisi standartlarını taşıması ve ilgili tüketici bilgilendirme yükümlülüklerini yerine getirmesi gerekmektedir.

³ Implementing Regulation (EU) 926/2014

⁴ Single European Payments Area

⁵ Trans-European Automated Real-Time Gross Settlement Express Transfer

Ödeme hizmetleri ile ilgili olarak da Avrupa Birliği tarafından FinTeklerin sisteme entegrasyonunun sağlanması ve daha efektif bir ödeme sistemi pazarı oluşturma amacıyla İkinci Ödeme Hizmetleri Yönergesi yürürlüğe alınmıştır. Bu anlamda yasa koyucular İkinci Ödeme Hizmetleri Yönergesi ile daha şeffaf, daha güvenli, daha ucuz ve daha inovasyon odaklı ödeme sistemlerinin regüle edilmesini sağlamak istemişlerdir. Ödeme hizmetlerinde entegrasyonun artması ile piyasaya bu sektörde giren FinTekler müşteri namına ödeme hizmeti gerçekleştirmekte ve çevrimiçi hizmet sunan tacirlere ödeme tasdiki sağlayarak alım-satım işlemlerinde düzenli akışı garantilemektedirler. Söz konusu mevzuatlarla (md.66-67) hesap sahibinin ödeme ve hesap hizmetlerinden yararlanmasının ve bu hesaplara ilişkin verilere erişimin bir hak olduğu, tüketicilerin üçüncü kişi hizmet sağlayıcıları aracılığıyla, banka hesaplarını hesabın bulunduğu bankanın onayını almaksızın diğer finans kuruluşlarına taşıma hizmetinden yararlanması mümkün hale gelmiştir. İlgili mevzuat (md.66-67) (ödeme ve hesap) erişim hizmetlerinden yararlanmak için bankalar ve hizmet sağlayıcılarının arasında bir sözleşmenin mevcut olmasına dair bir zorunluluk bulunmadığının altını çizmektedir. Kanun koyucu bu yöntem ile Open Banking dediğimiz sistemin de önünü açmış ve FinTek ödeme şirketlerinin yeni iş modelleri geliştirirken bankalarla pazarlığa oturma ve sözleşme akdetme zorunluluğunu ortadan kaldırmış; bir nevi ödeme hizmetleri kapsamında faaliyet gösteren FinTek şirketlerinin pa-

zara girişini standart hale getirmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası da 28 sayılı 2019 tarihli Finansal İstikrar Raporu'nda "Açık bankacılık faaliyetlerinin siber risklere karşı kırılğan olması ise finansal istikrara yönelik riskler arasındadır. Diğer taraftan, merkezileşmenin azalması

ve ürün farklılaşması ile finansal hizmetlere erişimin kolaylaşması, finansal istikrara katkı sağlamaktadır. Bu çerçevede, FinTek firmalarının, ödeme hizmetleri ve kredi aracılık faaliyeti alanlarında rekabeti artırarak bankaların kârlılığını azaltması ve risk iştahının artmasına yol açması olası görülmektedir. Açık bankacılık faaliyetlerinin siber risklere karşı kırılğan olması ise finansal istikrara yönelik riskler arasındadır. Diğer taraftan, merkezileşmenin azalması ve ürün farklılaşması ile finansal hizmetlere erişimin kolaylaşması, finansal istikrara katkı sağlamaktadır." demek suretiyle açık bankacılığın önemine dikkat çekmiştir. Bu anlamda Avrupa Bankalar Birliği (EBA) oluşan bu yeni alan ile ilgili yeni bir kısım direktifler (European Banking Authority, 2017) ortaya koyarak yukarıda bahsedilen yasal düzenlemenin güvenlik ve tanımlama kriterleri gibi hususlardaki boşluklarını doldurarak değişikliği piyasa ve kullanıcılar açısından daha güvenilir hale getirmiştir. Özetle İkinci Ödeme Hizmetleri Yönergesi ve EBA'nın direktifleri tüketicilerin maruz kaldıkları operasyonel riskler ve piyasa risklerini azaltmaya çalışırken; bir yandan da tüketicilerin her işlemde ayrı ayrı onay vermeksizin kullanabileceği konsolide hesap ve bu hesaba erişim sağlayan bir dijital kimlik konsepti yaratılmasına dair çalışmalara ön ayak olmuştur.

Avrupa Birliği ayrıca finansal hizmetler, elektronik para, kişisel veriler, bulut bilişim, siber güvenlik gibi Fintekleri ilgilendiren pek çok alandaki düzenlemeleri de hayata geçirerek veya revize ederek finansal piyasaları FinTeklerin entegrasyonuna ve kullanıcıların güvenle ürünleri kullanmasına uygun hale getirmiştir.

5. TÜRKİYEDE FİNTEKLER VE YASAL MEVZUAT

Avrupa'daki uygulamanın aksine ne yazık ki Türk hukukunda yerleşik bir FinTek kavramı veya müessesesi bulunmamaktadır. Ayrıca hukukumuzda henüz FinTek şirketlerinin kuruluşlarını, faaliyetleri kapsamındaki hak ve borçlarını düzenleyen ya da FinTek şirketler için ayrı lisans yükümlülükleri öngören hukuki düzenlemeler de mevcut değildir. Bu sebeple ülkemizde FinTekler söz konusu olduğunda meri mevzuat hükümlerinden hareketle bir değerlendirme yapılması gerekmektedir.

Bu kapsamda ilk değerlendirilmesi gereken mevzuat 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'dur. Kanun'un 4. maddesi kapsamında "mevduat kabulü, katılım fonu kabulü, nakdi, gayrinakdi her cins ve surette kredi verme işlemleri, nakdi ve kaydi ödeme ve fon transferi işlemleri, muhabir bankacılık veya çek hesaplarının kullanılması dahil her türlü ödeme ve tahsilat işlemleri, çek ve diğer kambiyo senetlerinin iştirası işlemleri, saklama hizmetleri, kredi kartları, banka kartları ve seyahat çekleri gibi ödeme vasıtalarının ihracı ve bunlarla ilgili faaliyetlerin yürütülmesi işlemleri, efektif dahil kambiyo işlemleri; para piyasası araçlarının alım ve satımı; kıymetli maden ve taşların alımı, satımı veya bunların emanete alınması işlemleri, ekonomik ve finansal göstergelere, sermaye piyasası

araçlarına, mala, kıymetli madenlere ve dövizde dayalı; vadeli işlem sözleşmelerinin, opsiyon sözleşmelerinin, birden fazla türev aracı içeren basit veya karmaşık yapıdaki finansal araçların alımı, satımı ve aracılık işlemleri, sermaye piyasası araçlarının alım ve satımı ile geri alım veya tekrar satım taahhüdü işlemleri, başkaları lehine teminat, garanti ve sair yükümlülüklerin üstlenilmesi işlemleri gibi garanti işleri, yatırım danışmanlığı işlemleri, portföy işletmeciliği ve yönetimi" faaliyetleri münhasıran bankaların faaliyet alanı içerisinde kabul edildiğinden bu alanlarda faaliyet göstermek isteyen FinTeklerin ya Bankacılık Kanunu'nda her bir banka kuruluşunda denetlenen ve bakılan şartları yerine getirmesi veya mutlak surette bir banka ile akdedeceği Servis Sağlama Sözleşmesi vasıtasıyla bankalardan destek alması ve işbirliği içinde olması gerekecektir. Bu faaliyetlerin Banka veya Bankalar adına acente kişiliği altında yürütülmesi durumunda Bankalara dair şartların aranıp aranmayacağı ve bankalar adına fon toplanması hususları henüz düzenlenmemiş alanlardır. Mevcut Bankacılık Kanunu ile FinTek ekosisteminin regüle edilmesi FinTeklerin küçük, esnek ve inovasyon odaklı yapılar yerine büyük, hantal ve sermaye odaklı adeta banka türevi yapılara evrilmelerine ve gelişimin yavaşlamasına neden olacaktır. Bu sebeple mevcut sistem içerisinde FinTek'lerin de bankacılık faaliyet alanları ile entegre edilebilir alanlar için yeni bir mevzuata ve bunun altyapısına ihtiyaç duyulduğu aşıkardır. Bu entegrasyonun hiç kuşkusuz bankalar için de inovatif bir alan açacağı ve onların faaliyetlerine bir ivme kazandıracığı kuşkusuzdur.

Ödeme hizmetleri açısından ise durumun nispeten daha iyi bir seviyede olduğu Türkiye'deki ödeme sistemi FinTek şirketlerinin artışından da gözlemlenebilmektedir. 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Muhtabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun'un yürürlüğe girmesi ile kanunun gerekçesinde öngörülen marjinal faydaların oluştuğu görülmüş ve ödeme sistemlerinde kalite, güvenlik, maliyet düşüklüğü ve inovasyon güçlendirilmiştir.

Tüketici hukuku açısından;6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun dijitalleşen dünya ile birlikte tüketicinin daha korunmaya muhtaç konuma geldiğinin ayırında olarak tüketicinin ürünlere ve hizmetlere sağlıklı ve güvenli erişimini temin ederek tüketicinin zararlarını tazmin imkânını artırıcı ve tüketiciyi koruyucu regülasyonları hayata geçirmiştir.

Yukarıda bahsedilen düzenlemelere ek olarak kanun koyucu elektronik imza (5070 Sayılı Elektronik İmza Kanunu), kişisel verilerin korunması (6698 Sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu), mesafeli satış (29253 sayılı Finansal Hizmetlere İlişkin Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği) gibi yasal düzenlemeleri hayata geçirmiştir. FinTek şirketlerince faaliyet alanlarına söz konusu mevzuatların göz önünde bulundurulması gerekmele birlikte 5464 sayılı Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunu, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu, 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun, 4095 sayılı Rekabetin Korunması Hakkında Kanun, 5941 sayılı Çek Kanunu, 6163 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu, (Özellikle bankalar ile işbirliği yapma hedefi güden FinTek şir-

ketleri açısından) BDDK tarafından yayınlanan Bankalarda Bilgi Sistemlerinin Yönetiminde Esas Alınacak Bilgi Sistemleri Tebliği ve Bankaların Destek Hizmeti Almalarına İlişkin Yönetmelik gibi mevzuatlar da gözden irak tutulmaması gereken diğer birincil ve alt mevzuatlar olduğu açıktır.

Son olarak kısaca ifade edilecek bir diğer mesele, QR kodlu sistemlerin ödeme ve faturalama uygulamalarında kullanılması hususudur. 30791 sayılı ve 01.06.2019 tarihli Resmî Gazete ile yürürlüğe giren Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği (Sıra No: 507) ile kare kodlu (QR Code) sistemlerinin ödeme ve faturalama uygulamalarında kullanılabilmesinin önü açılmıştır.

Güvenli Mobil Ödeme ve Elektronik Belge Yönetim Sistemi olarak adlandırılan sistem (Madde 3/d) ile satış, ödeme, tahsilat ve ilgili mali belgelerin elektronik belge olarak oluşturulması, iletilmesi ve ibraz edilmesi mümkün hale gelmiştir. Elektronik belgelerin düzenlenmesi, iletilmesi ve saklanması hizmetlerini özel bir lisansa (özel entegratörlük izni) tabi tutan Tebliğ, alışveriş ve faturalama işlemlerinin aynı anda yani dijital şekilde yani daha ekonomik ve hızlı şekilde gerçekleşmesi için imkân sağlamakta, mükelleflerin fatura ödemeleri için manuel işlemler yapması gereğini ortadan kaldırmaktadır. Gerçekleşen bu yasal düzenleme sonrası bu alanda birçok FinTek şirketinin doğmaya başladığını görmekteyiz.

6. ÖNERİLER

FinTek şirketlerinin sınır ötesi faaliyet gerçekleştirebilme kapasitesini haiz olması, müşteri kitlesinin ulus aşırı olması, üretilen finansal teknolojilerin kullanıcılar tarafından hızla kabul edilerek yeni normale

adapte olunması sebebiyle, gerek uluslararası çapta gerekse ulusal çapta (uluslararası mevzuatla uyumlu) FinTeklere özel bir mevzuatın çıkarılmasının faydalı ve ön açıcı olacağı kanaatindeyiz. Böylelikle herhangi bir uyumsuzluk halinde konuya temas eden mevzuat hükümleri arasında bir gelgit yaşanmasının, yorum yolu ile hukuk yaratılmasının önüne geçilmiş ve konunun bir bütün olarak ele alınmasının önü açılarak hem hizmetten yararlanan sükjelerin ve hem de hizmet üreticilerinin hakları birbiri ile telif edilebilir bir biçimde

dizayn edilmiş olacak ve karşılıklı olarak tesis edilen güven ortamında rahatlıkla faaliyet alanı yaratılmış olacaktır.

Bu anlamda FinTeklerin kuruluşu, amaçları, faaliyet sınırları, kuruluşlarla ilişkileri, yönetim yapısı, sorumlulukları, rekabet ortamının korunması ve denetlenmesi hususlarını içerir uluslararası mevzuatla da uyumlu tek bir yasal düzenlemenin ivedilikle hazırlanması FinTek'lerin kuruluşunu cesaretlendirip tüm tarafların buluşmalarının önünü açmış olacaktır.

Kaynakça

- Andresen, S. (2017). Regulatory and Supervisory Issues from FinTech. Cambridge Centre for Alternative Finance conference on Navigating the Contours of Alternative Finance. Londra: Financial Stability Board. Cambridge Centre for Alternative Finance. adresinden alındı
- BaFin. (tarih yok). Unternehmensgründer und Fintechs. BaFin: <https://www.bafin.de/> adresinden alındı
- Committee on Economic and Monetary Affairs. (2017). Report on FinTech: the influence of technology on the future of the financial sector . European Parliament.
- Dorfleitner, G., Hornuf, L., Schmitt, M., & Weber, M. (2018). FinTech in Germany. Almanya: Springer.
- European Banking Authority. (2017). Discussion Paper on the EBA's Approach to Financial Technology (FinTech). Brüksel: European Banking Authority.
- European Banking Authority. (2017). Draft Regulatory Technical Standards on Strong Customer Authentication and common and secure communication under Article 98 of Directive 2015/2366. Brüksel: European Banking Authority.
- European Banking Authority. (2018, Mart 15). The EBA's FinTech Roadmap Conclusions from The Consultation on the EBA's Approach to Financial Technology (FinTech). Brüksel, Belçika.
- European Central Bank. (2017, Eylül). Guide to assessments of fintech credit institution licence applications. Banking Supervision: <https://www.bankingsupervision.europa.eu/> adresinden alındı
- Szczepański, M. (2017). Understanding equivalence and the single passport in financial services: Third-country access to the single market. European Parliamentary Research Service.
- TCMB. (Kasım, 2016). Finansal İstikrar Raporu. Ankara: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası.

**“Bir saat veya
bir gün adaletle
hükmetmek,
bir sene veya
altmış sene
nafile ibadetten
hayırlıdır.”**

Hz.Muhammed (sav)

PSIKOTERAPİST, EĞİTMEN DOÇ. DR. İTİR TARI CÖMERT: “TEK KULLANIMLIK HAYATLAR YAŞAMAYA BAŞLADIK”

Uzman Klinik Psikolog, Aile Danışmanı ve Eğitimci Doç. Dr. İtir Tari Cömert, insanların internet ve dijital teknolojilerle sürekli bir uyarıcı bombardımanı altında yaşadıklarını belirterek, “Sonrasında hep daha fazlasını isteyeceğimiz bir döngünün içine giriyoruz. Kaynaklar tükendiğinde bu, bizi derin bir mutsuzluğa ve beraberinde depresyona sürükleyebilir. Hayatın anlamını sadece aldığı beğenilere ya da takipçi yorumlarına bağlayan insan, kendi başına yetmeyi ve hayatını devam ettirmeyi unutacak hale gelebilir” dedi.

D

Dijital dönüşüm ve yeni teknolojiler, insanoğluna gündelik yaşamında pek çok kolaylıkla birlikte yeni iletişim ve sosyalleşme alanları da sundu. Bireyler arasındaki iletişimi hızlandıran ve özellikle profesyonel iş yaşamına yönelik etkili çözümler sağlayan dijital dünya, bireysel amaçlı özel kullanıma dönüldüğünde bilinçli kullanılmadığı her an önemli psikolojik ve davranışsal problemlere neden olabilecek potansiyelde. Dijital uygulamaların tatlı oyalayıcılığına kapılıp giderek sanal dünyada kendini arayan insanı, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Psikoloji Bölümü Öğr. Üy. Psikoterapist Doç. Dr. İtir Tari Cömert ile konuştuk.

Günümüzde insanların “Gerçek Hayat” ve “Dijital Hayat” olmak üzere iki ayrı yaşam kimlikleri oluşuyor. Gerçek hayat ve dijital hayat ikilemleri de yaşıyorlar. Bu ikili durum hangi psikolojik sorunları doğuruyor? Ya da bu ikili hayat hangi psikolojik durumların sonucu?

Evet, teknolojinin hayatımıza girmesiyle beraber iki ayrı kimlik ile yaşamaya başladık. Birisi gerçek biz, diğeri anonim biz. Hatta artık sahne hesaplar ile iki değil belki daha fazla kimlik ile yaşayanlar bile var. Bu durum bireylerin gerçeklik algılarını değiştirmektedir. Hangi yaşantının gerçek olduğu, nasıl yaşadığı ve neler yaptığı birbirine karışıyor. Bu durum insanları depresif, kaygılı ve stresli bir hale getiriyor. Sanal dünyanın gerçek olmayan beklentileri bireylerin günlük yaşam işlevselliğini ve mutluluğunu etkiliyor. İnsanlar yaşadıkları hayattan mutlu olmadıkları, kendilerini yeterli hissetmedikleri için farklı kimlikler yaratıyor ve bu kimliklerin yaşantılarını sanal olarak oluşturmaya çalışıyor. Bir süre sonra bu çoklu hayat, çatışmalara ve hayattaki anlam arayışlarında problemlere neden oluyor.

Dijital dünyada oluşturulan “anonim kimlik” ile gerçek hayatta olmadığı başka kişiliklere bürünen insanların psikolojik hastalık teşhisi nedir? Bu kişiler nasıl tedavi edilmelidir?

Aslında tam olarak bu durum için ayrı bir tanı kriterimiz yok. Ancak bu durumun yarattığı çeşitli psikolojik bozulmalardan söz etmek

mümkün. Örneğin bu iki kimlik birbiriyle çatıştıkları noktada bireyler depresif belirtiler gösterebilir ve yoğun kaygı atakları yaşayabilir. Gerçek olan hangisi karıştığında ise bu çatışma, bireyin günlük işlevselliğini etkileyerek kişiyi zora sokabilir. İki kimliğin birbirinden farklı olması yoğun bir stres açığı çıkartabilir. Bazı uç noktalarda psikotik tablolar ile karşılaşılabilir. Ve tabii bu bir bağımlılığa dönebilir.

Dijital hayatın getirdiği her şeyi çok hızlı tüketme kültürü gelecekteki insanları nasıl etkileyecek? Sürekli yeni arayışlar, yeni heyecanlar, yeni etkileşimler peşinde koşan insan sınırsız ve sonsuz bir kaynak olmadığında ne yapacak?

Galiba tek kullanımlık hayatlar yaşamaya başladık. Hayatımızdaki her şey disposable artık, kullanıyor ve işimiz bittiğinde uzaklaşıyoruz. Sürekli bir uyanan bombardımanı

“Hayatın anlamını sadece aldığı beğenilere ya da takipçi yorumlarına bağlayan insan, kendi başına yetmeyi ve hayatını devam ettirmeyi unutacak hale gelebilir”

altında yaşıyoruz. Bu bombardıman, beynimizdeki haz merkezini etkiliyor. Sonrasında hep daha fazlasını isteyeceğimiz bir döngünün içine giriyoruz. Bu da sürekli bir yenilik arayışı ve heyecan beklentisini beraberinde getiriyor. Kaynaklar tükendiğinde bu, bizi derin bir mutsuzluğa ve beraberinde depresyona sürükleyebilir. Hayatın anlamını sadece aldığı beğenilere ya da takipçi yorumlarına bağlayan insan, kendi başına yetmeyi ve hayatını devam ettirmeyi unutacak hale gelebilir. Sürekli kendini medyada gördüğü insanlarla karşılaştırmak da özgüveni ve kendilik algısını değiştirmektedir. Bu durum ise yetersizlik hissiyle beraber depresif duyguları tetiklemektedir.

Artık herkesin hayatı sosyal medyada. Ailece yemek yemek, kitap okumak, müzik dinlemek, arkadaşlarla vakit geçirmek, hobilerle uğraşmak, tatile gitmek kısaca sahip olunan maddi ve manevi her şeyimiz küçük küçük ekranlarda takipçilerimizle paylaşılmakta. Artık sohbet edemiyoruz. Bir araya geldiğimizde herkes birbirine internetten bir şeyler gösteriyor ve onun üzerine konuşuluyor. Sanal yaşam ile gerçek yaşam yer değiştirdi adeta. Dijital hayatın bu kadar içinde olmamız ne kadar doğru? Sizce bozulan ilişkiler, kurulamayan iletişimler hatta biten beraberliklerde bunun etkisi var mıdır?

Bu soruya maalesef hem evet hem hayır demek gerekiyor. İnsanın insan ile yüz yüze iletişim kurması üstüne devam eden hayatımız, teknoloji ile birlikte çeşitli değişikliklere uğramıştır. İnsanlar sosyal medyada gördükleri hayatlara ve bu hayatları yaşayan insanlara özenmekte ve onlarla özdeşim kurmaya ve onlar gibi olmayı istemektedir. Bu belki çalışmayı ve daha iyi yapmayı teşvik eden bir süreci doğurabilirse, gelişimi destekler ancak sıklıkla sosyal medyada görülen hayatlara özenerek kolay yolu seçmeye neden olan bir yaklaşımı

“Mümkün olduğunca dijital hayat yerine geçecek bir yaşamın içinde olmak ve hayatın içinde insani ilişkiler kurmak önemlidir”

gözlenmektedir. Fenomen olmak ve ilgi çekmek hayat felsefesi haline gelmiştir. İlişkiler, aile düzeni, arkadaşlıklar bu noktada bozulmakta ve insan çevresindeki çok kişi ile yalnızlaşmaktadır. Mümkün olduğunca dijital hayat yerine geçecek bir yaşamın içinde olmak ve hayatın içinde insani ilişkiler kurmak önemlidir. Ancak bazen ailelerin tutumları bunun tam tersi yönünde olmakta ve çocuklar bunun doğru olduğunu düşünerek büyümektedir.

Teknoloji gün geçtikçe gelişmekte, faaliyet alanını arttırmakta ve hızla büyümekte. Eskiden hayatlarımızın sadece etkileşim içerisinde olduğu dijital ortamlar artık bizim yaşam alanımız haline gelmiş bulunmakta. Çocuklarımızı evimizin içerisinde dahi gözümüzün önünden ayırmaz, her türlü zarardan korumaya çalışırken, gelişen teknoloji ile çocuklarımızı koruma alanımız oldukça daraldı. Özellikle sosyal medya üzerinden bizler bile saldırılara maruz kalırken çocuklarımızı bu tarz platformlarda nasıl koruyacağız?

Doğru, bilgilendirme ve teknoloji okur-ya-

zarlığı bu noktada altın anahtar. Hem ebeveynler hem çocuklar teknolojiyi doğru ve yerinde kullanmayı öğrenmeli. Burada yetişkinlere çok fazla görev düşüyor. Teknoloji hayatımızı kolaylaştırıyor, evet; ama aynı zamanda özel hayatlarımızı başkalarına açarak zarar görmemize neden olan bir tarafı da var. Doğru rol modeli olmak yetişkinin sorumluluğudur. Çünkü çocuk, evde gördüğünü uygulayacaktır. Teknoloji, yaşam kalitesini etkileyen birçok olanağı beraberinde getirmektedir. Bu durum da bireyleri ve toplumu etkilemektedir. Toplumdaki sosyal, politik ve ekonomik gelişmelere günümüzde teknoloji yön vermektedir. O zaman teknolojiden kaçma değil, doğru kullanmak önemlidir.

Çocukların genel olarak internet platformlarında karşılaştıkları eylemler ve mağduriyetler neler oluyor? Ailelerin çocuklarının fotoğraflarını paylaşmaları bir dönem çok eleştirilmişti. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz? Orası bizim hayatımızın bir parçası ve orada çocuklarda yer almalı mı?

Çocukların resimleri ve görüntüleri teknoloji sayesinde farklı grupların kötü amaçlı kullanımına açık hale gelebilmektedir. Ancak tek seçenek çocukların resimlerinin paylaşılmaması olmamalıdır. Evet, fotoğraflar her an başka insanların gözleri önüne serilmemelidir. Ancak çocuğumuz hayatımızın en önemli parçası ve onunla gurur duyduğumuz anları paylaşmayı istemek de bir noktada ebeveynlerin refleksi haline geldi. Çocuklara sosyal medyada başlarına gelebilecek ve kötü niyet taşıyan eylemlerin neler olduğu açıklanmalı ve bu durumlarda mutlaka korkmadan bir yetişkin ile konuşmaları gerektiği devamlı hatırlatılmalıdır.

Ergenlik dönemi dediğimiz yaş aralığındaki gençlerimizin sosyal medya kullanımını nasıl değerlendiriyorsunuz? Birçoğu

“Ergen çevresindeki hayali seyircilere oynayan bir tiyatrocudur gibidir. Sosyal medya onlara uygun ortam sağlamaktadır.”

kendilerini ve ailelerini olduğundan farklı göstermeye başladı. Bu bir fark ettirme çabası mıdır? Bunun temel sebebi nedir? Gerçekten sadece fark edilme arzusu mu? Altında özentilik dediğimiz duygularınıyor olabilir mi?

Sosyal medya kullanımını aslında her yaş aralığında arttı, teknolojiye ulaşmak bu noktada hem bir avantaj hem de bir dezavantaj. Konu ergenler olduğunda toplumda bir yer edinmeye çalışmak, kendini ailesine ve çevresindeki yetişkinlere kanıtlamaya çalışmak, ergeni zaten çok yormaktadır. Sosyal medya ergenlere kendini kanıtlama gibi birçok noktada istedikleri olanakları vermektedir. Ergen çevresindeki hayali seyircilere oynayan bir tiyatrocudur gibidir. Sosyal medya onlara uygun ortam sağlamaktadır.

Gençler sosyal medyada paylaşmak için, fotoğraflarında bilgisayar programları veya telefon uygulamaları aracılığı ile birtakım değişiklikler yapıyorlar. Kendilerinde kusur olarak gördükleri şeyleri ortadan kaldırıyorlar. Başlarda masum görünen bu tarz değişiklikler,

artık kişilerin sahip oldukları özelliklerin tamamının yok edildiği ve bambaşka bir görünüşe sahip olan tasarımlarını kendileri gibi paylaşımlarına kadar ilerledi. Bunun temel sebebi beğenilme arzusu mudur? Özgüven problemi de sizce söz konusu olabilir mi? Neden doğallıktan bu kazar uzaklaştık?

Herkes beğenilmek ister, bu istek ergenlerde biraz daha fazladır. Kendilerini en fazla gösterdikleri sosyal medya, bu beğenilme arzusunu körüklemektedir. Aldıkları her yorum ve beğeni kendilerini değerlendirmelerine neden olmaktadır. Özgüveni daha henüz tam gelişmemiş ergenler, kendilerinde eksik gördükleri özelliklerden mutsuz olmakta ve bunları ortadan kaldırmaya çalışmaktadır.

Biraz siber saldırılara yönelmek istiyorum. Siber saldırıları birçoğumuz uzun süre boyunca yabancı devletlerin ya da bir takım örgütlerin ülkelerin teknolojik alt yapısına veya gizli bilgilerine erişmek üzere düzenlediği saldırı olarak bildik. Gerçekte siber saldırı tabii ki bu değildi. Bizim bu saldırılara maruz kalabileceğimiz ortamlar oluşunca saldırıların hedefinin herkes olabileceğini öğrendik. Tehdit, Şantaj, Cinsel Saldırı, İntihara Teşvik gibi birçok suça konu eyleme maruz kalan gençlerimiz, kimi zaman dışlanmaktan, kimi zaman ailelerinin tepkisinden ve genellikle mağdur olduğunun anlaşılmamasından yani suçlu gibi muamele görmekten korkarak bu tarz mağduriyetlerini gizlediler. Öncelikle çocuklarımızın maruz kaldığı bu tarz bir durumlarda nasıl bir yaklaşım sergilemeliyiz? Çocuklarımızın bize güvenerek karşılaştıkları her olumsuz durumu bizimle paylaşmalarını nasıl sağlayabiliriz?

Sanal dünya, günümüzde istismar ve mağduriyet için potansiyel bir alanı haftanın 7

günü ve günde 24 saat sağlamaktadır. Literatür bunu siber zorbalık, elektronik zorbalık, dijital zorbalık, cep telefonu, bilgisayar ve tablet gibi dijital ortamda yer alan bir zorbalık olarak tanımlanmıştır. Bu tür zorbalık e-mail, kısa mesaj (sms), internet siteleri, sosyal medya, online oyunlar gibi bireylerin görüp, katılıp, paylaşım yapabileceği birçok ortamda meydana gelmektedir. Siber zorbalık olumsuz, zarar verici, yanlış, kaba bir içeriği birine gönderme, paylaşma, yayma ya da birine ait özel bilgiyi onu aşağılama, küçük düşürmek ya da utandırmak amacıyla paylaşma şeklindekendini gösterebilmektedir.

Bu tür saldırılara maruz kalan çocuk ve ergenlerde en çok karşılaştığımız durum, yaşadıklarını ailelerine söylemekten korkmaları. Ailelerinin tepki vereceğini düşünerek çocuklar, başlarına gelenleri ve maruz kaldığı saldırıları ve tehditleri açıklamakta zorluklar yaşamaktadır. Bu tür saldırıların failleri zaten çocukların yaşadığı bu çekinceleri bildikleri için mağdurun üstüne giderek istediklerini yapması için baskı uygulamaktadır. Ailelerin bu konuda en çok dikkat etmesi gereken nokta, ne olursa olsun çocukların başlarına gelenleri paylaşmaları için onları cesaretlendirmek olacaktır. Ayrıca ebeveynler çocukların karşılaşabilecekleri saldırılar hakkında çocuklarını bilgilendirmeside önemlidir. Özellikle cinsel içerikli saldırılara maruz kalan mağdurlar, kendilerini tehditlere boyun eğmek zorunda hissediyor. Toplumun kendilerine bakışının değişeceği ve kimsenin onlara inanmayacağı düşünceleri nedeniyle yaşadıklarını içlerine atıyor ve sorun daha da çözülmez bir hal alıyor.

Çocuklarımızı bir takım uyarıcı ve bağımlılığa sebep olan maddelerden korumaya çalışırken telefon, bilgisayar, playstation, tablet vb. birçok teknolojik aletini de eksik bırakmıyoruz. Çocukların elinden telefonunu ya da bilgisayarını aldığımız

zaman onlar için dünya durmuş gibi tepkiler veriyorlar. Sizce dışardaki uyarıcı maddelerden çocuklarımızı korurken evlerimizde onlara yeni bir bağımlılık alanı oluşturuyor muyuz? Bununla nasıl baş edebiliriz?

Teknolojinin doğru kullanılmaması, kullanım sürelerinin uzaması ve sürekli uyarana maruz kalmak maalesef ki bağımlılığı da beraberinde getiriyor. Makine etkileşimi ve bu etkileşimin yarattığı etkilerden dolayı yaşamın her alanda insanı zorlamaya başlıyor. Günümüzde teknoloji olmadan yaşamı sürdürmek çok mümkün olmamakta ancak doğru kullanılmaz ise bağımlılık oluşmaktadır. Çocuklara teknolojiyi ihtiyaçları kapsamında kullanmayı öğretmek, bu konuda önemlidir. Her türlü bağımlılık için beyin haz merkezi aktive olmakta ve birey sonrasında da aynı hazzı yaşamak için bağımlılık yapıcı madde ya da teknolojiye yönelmektedir. Bağımlılık bir kere geliştikten sonra iyileşmesi zor bir beyin hastalığıdır.

Büyükler hep anılarını anlatır ya, bizim de anılarımız instagramdaki küçük yuvarlak çemberlerde. Artık hafızamızda saklayıp sadece sevdiğimiz paylaşıyoruz, instagramda hikayeler bölümünde güzel notlar ile takipçilerimize servis ediyoruz. Gerçekten o anılarda var mıyız? Kıymetsizleştiriyor muyuz? Bu kadar özel hayatı paylaşma istediği neden var? Türk kültüründe, aile ve özel hayat mahremi geçmişten beri var olan ve anlamını yitirmemiş bir değer iken, biz nasıl oldu da tüm takipçilerimiz ile mahremimizi yaşar olduk? Bunun aile kavramına yansımaları neler?

Global dünyada aslında artık ülkelerin sınırları olmadığı gibi insanların hayatlarının da sınırları ortadan kalktı. Özel hayat kavramı

“Bağımlılık bir kere geliştikten sonra iyileşmesi zor bir beyin hastalığıdır.”

değişti. İnsanların bazı değerlere sahip çıkması hem ruh sağlıkları açısından hem de fiziksel sağlıkları açısından önemli. Galiba değişen bu dünya değer verdiğimiz insanlarla ve en önemlisi ailemiz ile olan ilişkimizi etkiledi. Sorduğumuz zaman “aileden daha değerli bir şey yok” diyen insanlar yaptıkları paylaşımlar ile ailelerini zora soktuklarını ya da bu davranışları ile onları kırdıklarını fark etmemekte. Aile yapımız maalesef bu süreçten olumsuz etkilenmektedir. Farkındaysanız artık tebrikler bile sosyal medyadan yapılıyor. Bunun değişmesi gerekiyor ama teknolojinin hayatımızın neredeyse her alanında içinde olması, bu durumu zorlaştıracak gibi gözüküyor.

Teknolojinin doğru kullanılması diye bir şey var mıdır? En doğru nasıl kullanmalıyız? Çocuklarımıza teknoloji kullanımını nasıl öğretebiliriz?

Çocuklar teknoloji kullanmasın demek mümkün değil. Hatta şu anda içinde bulunduğumuz pandemi nedeniyle pek gerçekçi de değil. Önemli olan teknolojiyi amacına uygun, ihtiyacımız kadar kullanmayı öğrenebilmek ve çocuklara da bunu öğretmek. Yetişkin olarak bizler bu noktada rol modeli olmalı ve kendi kullanımımızı kontrol altında tutmalıyız.

ELEKTRONİK VERİLERİN DELİL NİTELİĞİ

ÖZET

GİRİŞ

H

Hayat gün geçtikçe, teknoloji ile birleşmekte ve bu birleşim sonucunda her disiplinde yeni bir alan açılmaktadır. Başına elektronik veya dijital kelimesi gelerek

türetilse de bu kavramlar, kimi zaman yetersiz kalmakta ve tanımlanamamaktadır. Hukukun bu tanımlanamayan alanlara uyum sağlayamaması da ara ara göze çarpmaktadır. Çünkü mevzuatların yapısı statikken, teknoloji ve dijital dönüşüm dinamik yapıdadır. Hukuk alanında da karşımıza çıkan blok zincir, kripto para ve kişisel verilerin korunması gibi yeni alanların oluşmasını sağlayan ise teknolojinin gelişimidir.

Teknolojinin gelişimiyle sosyal medya diye bir ağ paylaşım yerinin oluşması ve oluşan bu yerin konvansiyonel medyanın önüne geçmesi de elektronik ortamdaki verilerin delil sayılarak mahkeme kararlarında hükme esas alınması gerektiğini göstermektedir. Yazımızın içeriğinde bu hususlara değinilecek olup, bu konudaki mahkeme kararlarını ve bu kararların dijital dönüşüm etkisindeki hukuka etkileri bahsedilecektir.

Anahtar Kavramlar:

Elektronik Veriler, Dijital Deliller, Sosyal Medya, Elektronik Posta

Teknoloji, şüphesiz ki insan hayatını etkilemekte ve genellikle geliştirmektedir. Teknoloji, eski zamanlarda insanların hayatını etkilerken, uyum ve alışma süreci yıllar alırken; günümüzde bu süreler oldukça azaldı ve insan kendisini teknolojiye entegre etti. Bu entegre ediş sürecinde kuşaklar arasında farklılık, teknolojinin hayata etkisi sürelerinde de farklılık göstermektedir. Örneğin bir Z kuşağının sosyal medyayı çok kısa öğrenmesine karşın; herhangi bir X kuşağının sosyal medyayla ilişkisi daha farklı ve alışması ve uyum sağlaması daha uzun sürmektedir. Burada elbette psikolojik temelli olarak X kuşağının geçmişte öğrendiği ve duyduğu olay ve olgular da etkilidir.

Teknoloji hukuk disiplinini ise geliştirmekte ve dönüştürmektedir. Hatta hukuk disiplinini kendi alanından çıkarıp, multidisipliner bir alana yönlendirmektedir. Bununla alakalı önümüzdeki en net örnek kişisel verilerin korunması alanı olacaktır. Hukuki olarak nelerin kişisel veri olduğu tespit edilip bir envanter hazırlandıktan sonra anonimleşecek ya da yok edilecek veriler hususunda bilişim teknolojisi servisinden destek alınması gerekmektedir.

Zaten, gelişen ve dönüşen dünyada hukukun bu durumdan etkilenmeyeceğini düşünmek, akla ve mantığa aykırıdır. Ancak hukuk, statik ve durağan yapısına karşılık, dinamik yapıdaki teknolojiye karşı nasıl uyum sağlayacağı ve ne gibi önlemler alacağı hususunda herhangi bir öngöründe

bulunmak işbu makalenin konusundan farklıdır. Ancak gelişen ve dönüşen hukuk alanında delil müessesesinin de bir değişikliğe uğradığı apaçık ortadadır.

2.Hukuki Dinlenilme Hakkı

Müddei, iddiasını ispat ile mükelleftir. Hukukun temel kaidesi olan bu ilke Bakara Suresi 282.ayette tanımlanan “**senetle ispat, şahitli noter**” sistemi, Roma Hukukunda tanımlanan “actori incombit probatio = **ispat davacıya düşer**” kuralı bugün günümüzde Anayasamızın 36.maddesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6.maddesi hükümleri gereği temel hak ve özgürlük olarak tanımlanan “**Hukuki Dinlenilme Hakkı**” kapsamında yer bulmaktadır.

Mecelle de “**Beyyine, müddei için ve yemin münkir üzerinedir**” hükmü ile bir iddiada bulunan kişinin onu ispatlamak

Teknoloji, hukuk disiplini geliştirmekte ve dönüştürmektedir. Hatta hukuk disiplini kendi alanından çıkarıp, multidisipliner bir alana yönlendirmektedir.

zorunda olduğu, karşı tarafın onu ispatlamasının beklenmemesi gerektiği, hiç kimseye sahtekar veya katil olmadığını ispatla denilemeyeceği, böyle bir iddiada bulunanın bu iddiasını ispat etmesi gerektiği, buna karşılık iddia sahibinin iddiasını ispatlayamaz ise karşı taraftan yemin etmesini isteyebileceği düzenlenmiştir.

4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 6.maddeesinde **"Kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça taraflardan her biri hakkını dayandırdığı olguların varlığını ispatla yükümlüdür."**, Mecelle 76.madde de **"ispat yükü davacıya, savunma hakkı da davalıya aittir"** hükmü yer almaktadır.

Bu hükümlerin varlık nedeni **"hukuki güvenlik hakkı"**nı sağlamaktır. Masumiyet ilkesi yani beraat-i zimmetin asıl olması bu nedenle vardır. İspatlanıncaya kadar her insan masumdur. Bu ilkenin temelinde de İslam inancında yer alan **"kul hakkı kavramı"** yer almaktadır. İnsanın yaşamı boyunca en önemli varlığı kişiliği, şeref, onur ve haysiyetidir. Bu varlık o kadar önemlidir ki, ancak ve ancak o kişinin özgür ve hür iradesi ile affedilmektedir. Kul hakkı aynı zamanda bir yüzleşme, özür dileme, işlediğın suç veya hatanın farkına varmadır.

Yaratıldığı andan itibaren insanoğlu da hukuki süreçlerde bu varlığı koruyacak önlemleri hukuk düzeni aracılığı ile almıştır. Roma hukukundaki veya mecelledeki ilkeler de bunun için vardır. Hukuk düzeni de bir insana veya hukuk kişisine atfedilen en küçük lekenin dahi iddia eden tarafından ispat edilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

3. Delil ve İspat

Delil, bir iddianın doğruluğu, gerçekliği konusunda kesin bilgi ya da galip zan oluşturacak şekilde ortaya konulan ispat

vasıtalarıdır. İhtimal veya şüpheleri ortadan kaldırmak, zan ile hüküm vermemek, gerçeği apaçık şekilde ortaya koymak ancak delil ile mümkündür.

Delilin sözlükte birinci anlamı **"insanı aradığı gerçeğe ulaştırabilecek iz, emare"** olarak tanımlanmış olup ikinci anlamı olarak ise **"Kant"** olarak tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu, 2020). Hukukta delil ispat aracı olarak değerlendirilmiştir. İspat ise, genel anlamda bir iddianın doğru ve gerçek olup olmadığı konusunda hâkimi inandırma faaliyetidir (Pekcanitez, Atalay, & Özekes, 2020).

Tespit etme, belirleme, sabitleme anlamına gelen ispat, bir iddianın doğru ve gerçek olup olmadığı konusunda hakimde kanaat uyandırma faaliyetidir. İspat eylemi de ancak "delil" ile mümkün olabilecektir. Taraflar ispat faaliyeti kapsamında taleplerini ancak hukuk düzeni tarafından kabul edilen deliller ile ortaya koyup hak talebinde bulunabilecektir.

Türk Hukukunda, Hukuk Muhakemeleri Kanunu (HMK) 192.madde de yer alan "Kanunun belirli bir delille ispat zorunluluğu öngörmediği hallerde, kanunda düzenlenmemiş olan diğer delillere de başvurulabilir" hükmü ile **"serbest delil"** sistemi benimsenmiştir. **İspat yükü** yönünden ise HMK 190.madde ile "kanunda özel bir düzenleme bulunmadıkça, iddia edilen vakiya bağlanan hukuki sonuçtan kendi lehine hak çıkararak tarafa aittir" denilerek TMK 6.maddesi ile bütünlük sağlanmıştır. **İspat hakkı** yönünden ise HMK 189.madde ile "taraflar, kanunda belirtilen süre ve usule uygun olarak ispat hakkına sahiptir" hükmü ile ispatın bir hak olduğunu ve her iki tarafın da bu hakka sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Türk Hukukunda, delillerin değerlendirilmesinde ise **"kanuni delil sistemi"** benimsenmiş olup hakim **"kesin deliller"** ile bağlıdır. Bunun dışında kural olarak hakim delilleri serbestçe takdir eder. Ayrıca hakim kendisine sunulan delilin geçerli kabul edilip edilmeyeceğini ve ispata esas alınıp alınmayacağını da göz önünde bulunduracaktır. Bu ise **"caiz delil"** olarak ifade edilmektedir. Bu sistem içerisinde, deliller belirtilmiş olsa da, deliller konusunda bir sınırlandırma yapılmamıştır; yani **ispat aracı olabilecek her şey, delil olarak kabul edilmiştir.** (Pekcanitez, Atalay, & Özkes, 2020, s. 365). HMK 198.madde gereği **"kanuni istisnalar dışında hakim delilleri serbestçe değerlendirir."**

HMK, delilleri kesin ve takdiri delil olarak ikili bir ayrıma tabi tutmuştur. HMK 200. madde de düzenlenen **"senetle ispat zorunluluğu"**, HMK 225.madde de düzenlenen **"yemin"**, HMK 303.madde de düzenlenen **"kesin hüküm"** gibi deliller kesin delil hükmüne sahiptir. HMK 240-265.maddelerde düzenlenen **"tanık"**, HMK 266-287.maddelerde düzenlenen **"bilirkişi"**, HMK 288-292.maddelerde düzenlenen **"keşif"** gibi deliller takdiri delil hükmündedir.

4. Dijital Delil

HMK 199.madde "uyuşmazlık konusu vakiaları ispata elverişli yazılı veya basılı metin, senet, çizim, plan, kroki, fotoğraf, film, görüntü veya ses kaydı gibi veriler ile **elektronik ortamdaki veriler ve bunlara benzer bilgi taşıyıcıları bu kanuna göre belgedir**" hükmüne sahiptir.

Kanundaki bu tanım ile kanun koyucu **"belge"** kavramını bir üst kavram olarak kabul etmiştir ve HMK anlamında belgenin yazılı olmasına gerek olmadığı vurgusunu yapmıştır (Ferendeci, 2014).

HMK 202/2.fıkra Delil Başlangıcını şöyle tanımlamaktadır. "Delil başlangıcı, iddia konusu hukuki işlemin tamamen ispatına yeterli olmamakla birlikte, söz konusu hukuki işlemi muhtemel gösteren ve kendisine karşı ileri sürülen kimse veya temsilcisi tarafından verilmiş veya gönderilmiş belgedir." HMK 200.madde ile getirilen senetle ispat zorunluluğu yukarıda da izah edildiği gibi hakimi bağlayan kesin delil hükmündedir.

Senet, HMK 199.madde gereği "belge" kavramı içinde sayılmasına rağmen HMK 200.maddenin getirdiği zorunluluk hali dışındaki tüm belgeler takdiri delil olarak "delil başlangıcı" mahiyetinde kabul edilmektedir. Bu bağlamda, "elektronik ortamdaki veriler ve bunlara benzer bilgi taşıyıcıları" takdiri delil olarak değerlendirilmektedir.

Gelişen ve dönüşen dünyada, günlük hayatımızda rutin hale gelen birçok şey teknolojinin ilerlemesiyle dijitalleşti. Örneğin eskiden en basit yazışmalar dahi mektup ile yapılırken artık mektup kullanımını kalkmış tüm iş ve işlemler elektronik posta ile yapılmaktadır.

Elektronik ortam, sayısallaştırılmış verilerin üzerine kaydedilip saklandığı ortamlar olarak tanımlanmaktadır (Oğuz, 2013). Ancak, işbu makalede elektronik ortam kavramını daha geniş olarak yorumlamakta, elektronik işlemler geçirmiş her türlü verileri kapsayan elektronik posta, elektronik belge ve sosyal medya vb. her türlü ortam, elektronik ortam demektediriz.

5. İmza ve Elektronik İmza

Türk Borçlar Kanununun (TBK) 15.maddesinde **"imzanın, borç altına girenin el yazısıyla atılması zorunludur"** hükmüne sahiptir. Hukuk, hayatın akışına ve değişimine

cevap verebildiği kadar ihtiyaçlara çözüm üretecektir. Bu bağlamda TBK 15.madde devamında dijital gelişim ve dönüşüme paralel olarak **“güvenli elektronik imza da el yazısıyla atılmış imzanın bütün hukuki sonuçlarını doğurur”** hükmü getirilerek ıslak imzanın alternatifi olarak elektronik imza hukuk düzeninde yer bulmuştur.

Elektronik imza, kişilerin kimliklerinin elektronik ortama taşınmasının bir aracı olup, kısaca elektronik ortamda yaratılan kimlik bilgisidir. (Biçkin, 2006).

Elektronik imza, 2004 yılında yürürlüğe giren 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 3/b fıkrası ile “Başka bir elektronik veriye eklenen veya elektronik veriyle mantıksal bağlantısı bulunan ve kimlik doğrulama amacıyla kullanılan elektronik veri” olarak tanımlanmıştır.

Güvenli elektronik imza; münhasıran imza sahibine bağlı olan, sadece imza sahibinin tasarrufunda bulunan güvenli elektronik imza oluşturma aracı ile oluşturulan, nitelikli elektronik sertifikaya dayanarak imza sahibinin kimliğinin tespitini sağlayan, imzalanmış elektronik veride sonradan herhangi bir değişiklik yapıp yapılmadığının tespitini sağlayan, elektronik imzadır.

HMK 205.madde gereği “usulüne göre güvenli elektronik imza ile oluşturulan elektronik veriler senet hükmündedir”. Yani HMK 200.madde de tanımlanan “senetle ispat zorunluluğu” ile fiziksel belgelerde aranılan sert ve katı kurallar HMK 205.madde gereği güvenli elektronik imza ile sağlanmış olmaktadır. Bu nedenle “güvenli elektronik imza” ile imzalanmış belgeler hakimi bağlayan kesin delil mahiyetindedir. Bu sebeple de HMK 205/2.

fıkra hakime mahkemeye elektronik imzalı olarak sunulan belgenin güvenli elektronik imza ile oluşturulup oluşturulmadığını re'sen inceleme ve araştırma görevi vermiştir. HMK 2010.maddesi gereği güvenli elektronik imza ile oluşturulmuş verinin inkar edilmesi halinde hakim, veriyi inkar edeni dinledikten sonra bir kanaate varamaz ise bilirkişi incelemesi yaptırma imkanına sahiptir.

6. Tablet, Bilgisayar, Cep Telefonu Gibi Ortamlara Elle Atılan Biyometrik İmza

Gelişen teknoloji ve içinde bulunduğu hız çağı sadece kalem ile kağıt ortama imza atmayı yeterli kılmıyor ve ihtiyaçları karşılamıyor. Bugün artık elektronik ortamda yer alan herhangi bir belgeyi biyometrik imza şeklinde el yazısıyla imza atmak mümkündür ve ihtiyaçtır. Örneğin, su, elektrik, gaz gibi bir çok abonelik sözleşmelerini “ıslak imza” ile imzalamak, bunun için zaman ve kaynak ayırmak, kırtasiye, arşiv, depolama, süreç yönetimi gibi birçok anlamda tüm taraflar için ek külfet ve maliyet oluşturmaktadır.

Hem TBK hem de HMK'da yer bulan güvenli elektronik imza, maddi hukuk ve ispat hukuku açısından son derece bağlayıcı ve güçlü hukuki sonuçlar sağlamasına rağmen yaygın bir kullanıma sahip değildir. Çünkü, güvenli elektronik imza kişileri donanıma yani token'e, mobil imzada ise bir SIM'e bağlı kılmaktadır. Oysa güvenli elektronik imzanın “server signing” şeklinde atılması halinde bireyle herhangi bir donanıma ihtiyaç duymaksızın elektronik tablet, bilgisayar, cep telefonu gibi cihazlar üzerinden “imza” atabilecektir. Server Signing uygulamaları için mevzuatımızda herhangi bir düzenleme bulunmamakta olup kısa sürede bu düzenlemelerin yapılması zorunluluk arz etmektedir.

2000'li yıllardan beri kullanılan biyometrik imza yöntemi Avrupa Birliğinin 2014 tarihli İç Pazarda Elektronik İşlemler İçin Kimlik Tespiti ve Güven Hizmetlerine İlişkin Regülasyonu (eIDAS) kapsamında "Gelişmiş Elektronik İmza" başlığı altında değerlendirilmektedir.

Biyometrik imza, ilgili kişi tarafından el yazısı ile tablete, cep telefonuna veya bilgisayara atılan imza olarak tanımlanabilecektir. Elektronik ortamlara bu şekilde atılan imza tıpkı normal bir kağıt ve kalem kullanılarak atılan ıslak imzada olduğu gibi biyometrik veridir. Biyometrik veri ise 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun (KVKK) 6.maddesi gereği "özel nitelikli kişisel veri"dir. Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (GDPR) biyometrik veriyi şöyle tanımlamaktadır: Biyometrik veri, yüz görüntüsü veya daktiloskopik veri gibi benzersiz tanıtıcılarla bir bireyin

fiziksel, psikolojik veya davranışsal özelliklerine ilişkin olan tüm verileri ifade etmektedir.

Özel nitelikli kişisel verilerden olan biyometrik verinin yani konumuz özelinde biyometrik imza verisinin işlenebilmesi için ilgilinin "açık rızası" gereklidir. Kişisel Verileri Koruma Kurulu 27.08.2020 tarih ve 2020/649 sayılı Kararı ile biyometrik imzanın TBK'da yer alan imza kapsamına girmediğini, bu nedenle "kanunlarda öngörüldüğü haller" istisnası kapsamında işlenemeyeceği, yalnızca ilgili kişinin açık rızası işe işlenebileceğine karar vermiştir.

Biyometri, kişinin ölçülebilir biyolojik izlerini ifade eder. Biyometrik imzanın teknolojik nitelikleri ve bu imzanın imza atan kişi tarafından atılıp atılmadığının tespitine yarayacak teknik kriterler ve parametreler "ISO/IEC 19794-7:2014 Biometric Data Interchange Formats" "ISO/IEC

19794-11:2013 Information Techonology Biometric Data Interchange Formats" adlı belgeler ile düzenlenmiştir. Bu belgeler, biyometrik imzanın üzerine atılacağı tabletin, cep telefonunun veya bilgisayarın teknik özelliklerinden daha çok, biyometrik imzanın kim tarafından atıldığını tespit etmeye yönelik standartları ortaya koymaktadır. Bu belgelerin 2013 ve 2014 yıllarında yayınlandığı göz önüne alınır ise bu tarihten itibaren biyometrik imzanın teknik incelemesinin mümkün olduğu ortadadır.

HMK 211/1.a bendi, hakime imza inkarı söz konusu olduğunda nasıl inceleme yapılacağını açıklamaktadır. HMK 211/1.b ise yaptığı inceleme sonucunda bir neticeye varamamış ise hakimin bilirkişiye, adli tıp kurumuna, polis kriminal laboratuvarlarına başvurabileceğini düzenlemektedir.

Biyometrik imza mahiyeti itibarı ile kalem ile kağıda atılan ıslak imzanın elektronik cihazlar üzerinde atılmasıdır. Bu iki imza arasında karakteristik özellikler, kıvrımlar, el hareketleri vs yönlerden bir fark yoktur. İmzanın atıldığı materyalin veya ortamın (kağıt veya dijital) bir önemi yoktur. Bu nedenle biyometrik imzanın TBK 15/1.fıkarda düzenlenen "imzanın borç altına girenin el yazısıyla atılması" zorunluluğunu da karşıladığı kanaatindeyim.

TBK 15/2.fıkra "imzanın el yazısı dışında bir araçla atılması, ancak örf ve adetçe kabul edilen durumlarda ve özellikle çok sayıda çıkarılan kıymetli evrakin imzalanmasında yeterli sayılır" düzenlemesine haizdir. Yine TBK 16.madde de imza yerine geçen işaretler düzenlenmektedir.

İtiraz halinde teknik açıdan inceleme ve ispat imkanları, güvenli elektronik imzadan daha yaygın kullanım imkanı sağlanması, güvenli elektronik imza alt yapısı kadar güvenli teknik alt yapı uygulama-

larının mümkün olması vs nedenler ile kanun hükümlerinin geniş yorumlanarak "biyometrik imzanın"da el yazısı dışında atılan hukuki bağlayıcılığı olan geçerli bir imza olması ve bu nedenle de HMK 199. madde de düzenlenen "belge" kavramı kapsamında yer aldığından delil mahiyeti bulunması gerektiği kanaatindeyim. Hatta, biyometrik imzanın log kayıtları, zaman damgası, şifreleme, erişim yetkileri-kısıtlamaları, ID Management gibi teknik nitelik ve teknolojik imkanlar ile birleştirildiğinde kalem kullanılarak el yazısı ile kağıda atılan ıslak imzadan daha güçlü bir delil olabileceğine inanmaktayım.

Bunun dışında biyometrik imzanın aşağıda izah edilecek olan 5651 sayılı Kanunun 2/j bendinde tanımlanan log kayıtları ve 5070 sayılı Kanunun 3/h fırcasında tanımlanan zaman damgası ile teyit edilmesi halinde bu elektronik verinin veya delilin HMK 200.madde anlamında "senet" hükmünde olacağı kanaatindeyim.

7. Log Kayıtlarının Delil Mahiyeti

Güvenli Elektronik İmza uygulaması da gündelik hayatta çok fazla yaygın değildir? Günümüzde elektronik ortamda yapılan tüm işlemler "tek klik" ile yapılabilmektedir. İnternet sitelerinden aldığınız ürünler için onay verdiğiniz mesafeli satış sözleşmeleri, bir mobil uygulamayı cihazlarımıza indirmek ve ödemelerini yapmak, banka işlemleri vs birçok şey "tek klik" veya "elektronik onay" sistemi ile yürütülebilmektedir. Dijital dünyada yapılan her türlü işlemin "elektronik izi" yahut "log kayıtları" bulunmaktadır.

Log kaydı tutulması ne demektir? Log kaydı, 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunun 2/j.bendi

gereği "trafik bilgisi" olarak tanımlanmıştır. Buna göre, taraflara ilişkin IP adresi, port bilgisi, verilen hizmetin başlama ve bitiş zamanı, yararlanılan hizmetin türü, aktarılan veri miktarı ve varsa abone kimlik bilgileri trafik bilgisi olarak kabul edilmektedir.

5651 sayılı Kanunun 5.maddesi gereği yer sağlayıcı, yer sağladığı içeriği kontrol etmek veya hukuka aykırı bir faaliyetin sözkonusu olup olmadığını araştırmakla yükümlü olmasa da sağladığı hizmetlere ilişkin trafik bilgilerini 1 (bir) yıldan az, 2 (iki) yıldan fazla olmayacak süre kadar saklamakla, bu bilgilerin doğruluğunu, bütünlüğünü ve gizliliğini sağlamakla yükümlüdür. Aynı kanunun 2/m.fıkrası gereği yer sağlayıcı, internet ortamında hizmet ve içerikleri barındıran sistemleri sağlayan veya işleten gerçek veya tüzel kişiler olarak tanımlanmıştır. Yani, herhangi bir internet ortamında hukuki ilişki tesis edildiğinde bu hizmeti veren yer sağlayıcılar trafik bilgisini saklamakla yükümlüdür. Kanun koyucu böylelikle taraflardan bağımsız bir 3.kişi tarafından tutulan trafik bilgisi kayıtları ile hukuki güvenliği sağlamaya çalışmıştır. Bu nitelikteki elektronik veri veya delilin HMK 199.madde anlamında "belge" hükmünde bir delil kabiliyeti olacaktır.

5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 3/h fıkrasında zaman damgası, bir elektronik verinin, üretildiği, değiştirildiği, gönderildiği, alındığı ve/veya kaydedildiği zamanın tespit edilmesi amacıyla elektronik sertifika hizmet sağlayıcısı tarafından elektronik imzayla doğrulan kayıt olarak tanımlanmıştır. Zaman damgası ile damgalama sonrasında, o dokümanın hangi tarihte oluşturulduğu ve üzerinde hiçbir değişiklik yapılmadığı sayısal ortamda doğrulanmış olacaktır. Log kaydı yani trafik bilgisi içindeki verilerin yine taraflardan

bağımsız 3.şahıs konumundaki elektronik sertifika hizmet sağlayıcı tarafından elektronik imza aracılığı ile yani zaman damgası ile doğrulanması bu veri veya delilin HMK 200.madde anlamında "senet" hükmünde bir delil kabiliyeti olacaktır.

8. Elektronik Posta (Mail) ve Kayıtlı Elektronik Postanın Delil Mahiyeti

Teknolojinin gelişmesi gündelik hayatın içinde her alanda yer alması nedeniyle artık fiziksel "mektup" nerede ise kullanılmamaktadır. Bunun dışında faks, telex gibi fiziksel belgelerin iletimini sağlayan teknolojiler de hızla kullanımdan kalkmaktadır. Bunların yerine "elektronik posta, mail" denilen "dijital mektup" yaygın olarak kullanılmaktadır. Elektronik posta ile kağıt bir mektup arasında görsel olarak büyük bir fark yoktur. Elektronik postalara resim, müzik, video, belge gibi her türlü dosya türü eklenebilmekte, muhataba elektronik olarak gönderilebilmektedir. Ucuz ve kullanım kolaylığı nedeniyle kağıt mektupların yerini alsa da güvenilirliğinden duyulan endişeler nedeniyle hukuki işlemlerde kullanımında daha farklı çözümler geliştirilmektedir. Hürriyet Gazetesinin 30.11.2011 tarihli haberinde "bir günde 294 milyar e-mail gönderildiği" bilgisi paylaşılmaktadır. Tek başına bu veri dahi elektronik postanın kullanım yaygınlığını ortaya koymaya yeterlidir.

Türk Ticaret Kanununun (TTK) 1525.maddesi gereği Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından 25.08.2011 tarih ve 28036 sayılı RG'de yayınlanarak yürürlüğe giren "Kayıtlı Elektronik Posta Sistemine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" ile hukuki güvenlik ve güvenilirlik sağlamak üzere "kayıtlı elektronik posta" sisteminin alt yapısı kurulmuştur. Yönetmeliğin 4/j bendi gereği kayıtlı elektronik posta (KEP),

“elektronik iletilerin, gönderimi ve teslimatı da dahil olmak üzere kullanımına ilişkin olarak hukuki delil sağlayan, elektronik postanın nitelikli şekli” olarak tanımlanmıştır. Yönetmeliğin 15.maddesi gereği KEP delilleri **“senet hükmünde”** olup **“aksi ispat edilinceye kadar kesin delil”** sayılmıştır. KEP üzerinden oluşturulan her türlü elektronik posta verisinin veya delilinin HMK 200.madde anlamında “senet” olduğu yönetmelik tarafından da net bir şekilde ortaya konulmuştur. Kanun koyucu tarafından KEP üzerinden oluşturulan elektronik posta verisinin kesin delil sayılmasındaki temel etken bu verilerin taraflar dışında yetkilendirilen 3.bir kişi tarafından saklanması, güvenliğinin sağlanması, zaman damgası, log kayıtları gibi teknik imkanlara olan güvendir.

KEP üzerinden oluşturulmayan günlük hayatta kullandığımız kişisel veya iş hayatımıza ilişkin elektronik postalar ise HMK 199.madde anlamında “belge” mahiyetinde delil niteliğine haizdir.

Yargıtay 13. Hukuk Dairesi 10.06.2020 tarihli 2017/1014 Esas ve 2020/4488 Karar sayılı ilamında: “...mahkemece **mail yazışmaları ve davacı tarafından yapılan ödemeler değerlendirilerek davacının borçlu olup olmadığına karar verilmesi** gerekirken eksik inceleme ile yazılı şekilde davanın reddine karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir.” , Yargıtay 13. Hukuk Dairesi 10.03.2020 tarihli 2019/1502 Esas ve 2020/3135 Karar sayılı ilamında: “...**davacının delil olarak dayandığı e-maillerin davalı tarafından gönderilip gönderilmediği, e-mail içeriğinde bahsi geçen borç ilişkisinin nereden kaynaklandığı davalıya sorulup e-mail çıktılarını hakkında açıklama yaptırıldıktan sonra hâsıl olacak sonuçta göre bir karar verilmesi gerekirken,**

KEP üzerinden oluşturulan her türlü elektronik posta verisinin HMK 200.madde anlamında “senet” olduğu yönetmelik tarafından da net bir şekilde ortaya konulmuştur.

eksik inceleme ile yazılı şekilde davanın reddine karar verilmesi usul ve yasaya aykırı olup, bozma nedenidir.” hükümlerine varmıştır. Yargıtay bu kararı ile alacak-borç ilişkisinin tespitinde mail yazışmalarının hükme esas alınabileceğini ortaya koymuştur.

Elektronik postanın hukuki delil mahiyeti tartışılır iken Anayasa Mahkemesi'nin 14.10.2020 tarihli 2016/13010 Esas sayılı Bireysel Başvuru Kararı önemli hukuki içtihadı göz önünde bulundurulmalıdır. AYM kararında, işverenin kurumsal elektronik posta yazışmalarının hukuki delil

olarak işçi aleyhine kullanılmasının temel hak ve hürriyetleri aykırı olup olmadığı ve hukuka uygun delil olabilmesi için hangi kriterlerin gerektiği hususunu tartışmıştır. Anayasa Mahkemesi, kararlarında düzenli olarak gördüğümüz elverişlilik, gereklilik ve orantılı ilkelerinden yola çıkarak aşağıdaki ilkeleri belirlemiştir:

- İletişim araçlarının ve iletişim içeriklerinin incelenmesinde işverenin haklı olup olmadığını gösteren meşru gerekçeler denetlenmelidir.
- İşçilerin, kullandıkları iletişim araçlarının ve içeriklerinin denetleneceğinden ve bu denetleme sonrasındaki süreçlerden bilgilendirilmesi gereklidir.
- İşçinin kişisel verilerine ve haberleşme hürriyetine işveren tarafından yapılan müdahale ulaşılmak istenilen amaç ile ilgili olmalıdır.
- İşçinin temel hak ve özgürlüklerine yapılan müdahale zorunlu olmalıdır.
- İşverenin mutlak ve sınırsız bir gözetleme ve denetleme yetkisi olamayacağı için işveren tarafından yapılacak müdahalenin orantılı olması ve ulaşılmak istenilen maksat ile sınırlı olması gereklidir.
- İşveren tarafından işçinin hakları adil bir şekilde gözetilmelidir.

9. Sosyal Medya Hesapları veya İnternet İletişim Mecralarının Delil Mahiyeti

Teknoloji geliştikçe yeni kavramlar, yeni uygulamalar, yeni yaşam tarzları oluşmaya başlamış, bu yeni yaşam tarzları da hukukun gelişim ve değişimine neden olmuştur. İnsan iletişiminin psikolojik veya sosyolojik değişimi veya dönüşümü iş bu yazımızın konusu değildir. Ancak, bu değişim veya dönüşümün hukuki boyutuna

kısaca değineceğiz.

Bugün yaygın bir şekilde "sosyal medya" veya daha üst bir kavram olarak internet iletişim mecraları olarak tanımlayabileceğimiz alanlardan iletişim sağlanmaktadır. 5651 sayılı Kanun 2/s bendi ile **"sosyal etkileşim amacıyla kullanıcıların internet ortamında metin, görüntü, ses, konum gibi içerikleri oluşturmalarına, görüntülemelerine veya paylaşımlarına imkan sağlayan gerçek veya tüzel kişiler"** sosyal ağ sağlayıcısı olarak tanımlanmaktadır. Uluslararası sosyal ağ sağlayıcıları tarafından işletilen Facebook, Instagram, Twitter gibi sosyal medya platformlarındaki iletişimler nedeniyle oluşan hukuki sorunlara 5651 sayılı Kanuna 29.07.2020 tarihinde eklenen hükümler ile hukuki çözümler bulunmaya çalışılmıştır.

Sosyal medya aracılığı ile yürütülen iletişim veya hukuki ilişkilerde en önemli husus ilgili kişinin "gerçeklik" sorunudur. Bugün sosyal medyada gerçek kişilere ait gerçek sosyal medya hesaplarından daha fazla "anonim kimlik" veya "anonim hesaplar" bulunduğu kanaatindeyim. Ya da herhangi bir suç işleme veya hukuka aykırı hareket etmek isteyen herhangi bir kişi hiçbir gerçek kimlik verisine ihtiyaç duymadan sosyal medya hesabı açabilmekte ve kullanabilmektedir. Art niyetli kişilerin bu anonim kimlikli hesapları ile hem ticari ihtilaf hem cezai ihtilaf oluşturması mümkündür.

Bu nedenle herhangi bir hukuki ihtilafta kullanılan sosyal medya hesabının kime ait olduğu en önemli sorundur. Hesap sahibinin kim olduğunu tespit edebilmek için de iş bu yazımızda kısaca değindiğimiz "trafik bilgisi" yani "log kayıtları" önem arz edecektir. Bu kayıtlar ile gerçek kimlik sahibinin tespit edilebilmesi halinde sosyal medya

hesapları üzerinden üretilen elektronik delillerin HMK 199.madde anlamında "belge" mahiyetinde olacağı kanaatindeyim.

Hangi sosyal medya paylaşımlarının veya yazışmalarının hukuki delil kabul edileceği ayırımından önce Yargıtay, elektronik ortamdaki verilerin nasıl ele geçirildiğinin incelenmesi gerektiğini ifade etmektedir. Eğer delil hukuka aykırı olarak ele geçirilmiş ise o delile dayanılamayacaktır. Yargıtay bu temel öncül kriter ile "hukuki güvenlik hakkını korumakta ve elektronik delile dayanan tarafı hukuka uygun hareket etme yükümlülüğü" getirmektedir.

Yargıtay 3. Hukuk Dairesi 07.03.2017 tarihli 2016/14742 Esas ve 2017/2577 Karar sayılı ilamında "Ayrıca, sosyal medya hesaplarında yapılan paylaşımların, ancak hesabın sahibi veya aynı paylaşım ortamında (Facebook/WhatsApp) bulunan kişilerce delil olarak kullanımının mümkün olduğu düşünülebilecektir. Diğer bir anlatımla, **sahte profil oluşturup paylaşımlarda bulunmak veya kişi profillerinde hesap sahibinin bilgisi, muvafakati ve izni olmaksızın yapılan paylaşımların delil olarak sunulması halinde, bunların 6100 Sayılı HMK'nin 189/2. maddesi kapsamında hukuka aykırı delil kabul edilmesi gerekir.**" Yargıtay, verdiği karar ile kişinin açık rızası veya muvafakati olmadan profilinden alınan bir paylaşımın delil olarak kullanılmasına izin vermemekte ve mahkemede taraflarca öne sürülmesi halinde hukuka aykırı delil sayılması gerektiğini belirtmektedir.

Yargıtay 9. Hukuk Dairesi 10.01.2019 tarihli 2018/10718 Esas ve 2019/559 Karar sayılı ilamında: "**Whatsapp sistemi, telefon ve internet ortamında internet vasıtası ile iletişimi gerçekleştiren bir sistemdir.** Burada kişi, kişiler ile iletişime geçtiği gibi

gruplar kurarak grup içerisinde iletişim gerçekleştirilmektedir. Ancak bu sistem kendi içinde korunan ve üçüncü kişilere kapalı bir konumdadır. Dolayısı ile işçilerin iş akışını bozmadığı ve çalışmalarını etkilemediği sürece bir grup kurmaları ve burada iletişim içinde olmaları yasak değildir. İşçilerin bu kapsamda burada iletişimlerinin kişisel veri olarak da korunması esastır. Somut uyuşmazlıkta, **WhatsApp konuşmaları gizlilik içeren kişisel veri niteliğinde olduğundan, salt nasıl temin edildiği anlaşılabilen bu yazışmalara dayanılarak iş akdinin feshi haksız olup, kıdem tazminatı ve ihbar tazminatı taleplerinin kabulü yerine reddi hatalıdır.**" Yargıtay bu kararında WhatsApp'ın tanımını ve hukuki niteliğini ortaya koyarak, üçüncü şahıslarca korunan şifreli bir koruma içeren kapalı bir uygulama olması sebebiyle, nereden ve nasıl temin edildiği anlaşılmayan görüntüleri hukuka aykırı delil kabul etmiş ve hükme esas alınmayacağını belirtmiştir.

Sosyal medya üzerinden sadece paylaşım yapılmamakta, aynı zamanda yazışma da gerçekleştirilmektedir. Bu yazışmaların ise delil olup olmayacağı konusunda Yargıtay 13. Hukuk Dairesi 07.05.2018 tarihli 2018/2233 Esas ve 2018/5317 Karar sayılı ilamında tartışılmıştır. "Yine davacı yanca dosyaya sunulan **Facebook yazışmalarında davacının ödünç verdiği parayı talep ettiği davalının ise 'paranı göndereceğim hiç şüphen olmasın', 'paran en kısa zamanda hesabında olacak' şeklinde beyanda bulunduğu dosya kapsamı ile sabittir.** (...) Hal böyleyken Mahkemece davacı vekilinin Belediyeye verdiği şikâyet dilekçesinde davacının akıl hastası olduğuna ilişkin iddiasına ilişkin olarak davacıya vasi tayini gerekip gerekmediği hususu araştırılarak, davacı yanca dayanılan Facebook

kayıtları ile (...) Büyükşehir Belediye Başkanlığı davacı vekilinin şikâyet dilekçesine binaen verdiği cevap dilekçesi birlikte değerlendirilerek hâsıl olacak sonuca göre karar verilmesi gerekirken mahkemece, açıklanan hususlar göz ardı edilerek eksik incelemeye dayalı olarak yazılı şekilde hüküm kurulmuş olması, usul ve yasaya aykırı olup, bozmayı gerektirir."

10. Sonuç

Gelişen ve dönüşen dünya içerisinde, hukukun etkilenmeyeceğini söylemek zaten pek mümkün değil, aynı zamanda akla ve mantığa da aykırıdır. Ancak bu değişim sürecinde hukukun nasıl konumlandırılacağı oldukça önemlidir. Bu sebeple her yenilik iyi olsa da hukuka nasıl bir etkisi olacağını gözlemlemek için önce toplumu gözlemlemek gereklidir. Çünkü hukuk, toplumdan çıkmaktadır ki, bütün kanunlaşma hareketlerine baktığımız zaman kalıcı hükümlerin halktan çıktığı görülecektir.

Bu sebeple günümüzde elektronik ortamın ürettiği verilerin mahkemelerde öne sürüldüğüne de şahit olmaktadır. Örneğin

sosyal medya üzerinden yapılan iletişimler gibi... Her şeyin değiştiği bu çağda, ispat unsuru ve delil müessesesi de değişmektedir. Bu değişimleri hukuka tatbik etmek için fazla aceleci olmadan ve günümüzün koşullarını da nazara alarak hareket edilmesi elzemdir. Anlık reaksiyonlarla veya tepkilerle değil, bilakis işin uzmanlarınca görüşülmeli, tüm bunlar yapılırken temel hak ve hürriyetleri de göz önünde bulundurmak gereklidir. Delillerin elde edilmesinin nasıl ve nereden olduğu, işbu delillerin hukuka aykırı olmadığı müddetçe mahkemeler tarafından karar verilirken göz önünde bulunması gerektiğini gerek doktrin görüşleri gerek Yargıtay belirtmektedir.

Elektronik verilerin hukuki delil kabiliyeti, HMK 199.madde anlamında "belge" veya HMK 200.madde anlamında "senet" mahiyetinde olup olmadıkları her elektronik verinin elde edilmesi, teknik işleyişi, elektronik veri güvenliği, log kayıtları, zaman damgası, güvenli elektronik imza vs birçok yönden ayrı ayrı değerlendirilmek durumundadır.

Kaynakça

Biçkin, İ. (2006). Elektronik İmza ve Elektronik İmza ile İlgili Yasal Düzenlemeler. Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 109-125.

Ferendeci, Ö. Ö. (2014). Yeni Hukuk Muhakemeleri Kanunu'ndaki Belge Terimi ve İspat Hukukundaki Yeri. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Hakan Pekcanitez'e Armağan, 813-830.

Oğuz, H. (2013). Elektronik Ortamda Kişisel Verilerin Korunması, Bazı Ülke Uygulamaları ve Ülkemizdeki Durum. Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, 1-38.

Pekcanitez, H., Atalay, O., & Özekes, M. (2020). Medeni Usul Hukuku (8. Bası). İstanbul: Onikilevha Yayıncılık.

Türk Dil Kurumu. (2020, Kasım 18). Sözlük. Türk Dil Kurumu Websitesi: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı

TÜRKİYE'DE DİJİTAL DÜNYA VE SOSYAL AĞ SAĞLAYICILARI KAVRAMI

ÖZET

Dijital dünyanın gelişimiyle beraber hayatımızda yer edinen sosyal ağ şirketlerinin değerlendirilmesine ve değerlendirilirken denetim için önerilere yer verilmiştir. 7253 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi Ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun getirdiği yeniliklere değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Dünya, Sosyal Ağ, Sosyal Medya, Sosyal Ağ Sağlayıcısı, Siber Zorbalık

GİRİŞ

Bilindiği üzere teknolojinin gelişimiyle beraber yeni birçok uygulama gelişmiştir. Bu uygulamalar, toplumun bir parçası haline dönüştüğü zaman ister istemez hukukun ilgi alanına girmektedir. Örneğin daha öncesinde hayatımızda yer almayan kayıtlı elektronik posta, elektronik imza gibi birtakım bilgisayar kodlarından oluşan, gerçek/tüzel kişilere birtakım kolaylıklar sağlayan uygulamaların bulunması akabinde hukuki düzenlemeleri oluşturulmuştur.

Yaşadığımız dönemde popüler olan, her

şeyi ile tartışmaya açılan ve insanlığın kaynağı olan şey internettir. Daha derine inerek örneğin yapay zeka, otonom araçların hukuki sorumluluğu teknolojinin hukuk alanında oluşturduğu tartışmalardandır. Keza sosyal ağ şirketleri yani Türk Mevzuatlarına göre sosyal ağ sağlayıcılarının sorumluluk kıstasları tüm dünya ülkelerinde tartışma konusudur.

Sosyal Ağ Sağlayıcıları ve Ortaya Çıkan Problemler

Sosyal Ağ Sağlayıcılarından önce Sosyal Ağ tanımlamamız gerekmektedir. Sosyal ağın eş anlamlısı sosyal medyadır. Sosyal medya, kullanıcısının kendi ürettiği içeriği yayınladığı ve paylaştığı online bir ağıdır. Sosyal medya birçok kişi ve kurum tarafından aktif olarak kullanılmaktadır. Bu sayede hızlı erişim kolaylaşmakta, kullanıcılar içerikleri, makaleleri, haberleri, düşünceleri, günlük yaşanan olayları, fotoğrafları sosyal medya aracılığı ile görebilmekte görüşlerini yine bu sosyal ağ ile yansıtılabilmektedir. (Bozgül, 2017)

Sosyal ağ şirketlerini ise basit bir tabir ile günümüzde her gün yüzlerce kez girdiğimiz telefon ve internet uygulamalarının sahipleri olarak tanımlayabiliriz. 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen

Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunu'nda 31.07.2020 tarih ve 31202 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan 7253 sayılı Kanun ile hayatımıza birtakım yenilikler getirilmiştir. Bu kapsamda Kanun'un 2. Maddesinin 1. Fıkrasının s bendine "Sosyal Ağ Sağlayıcısı" olarak yeni bir tabir eklenmiş olup şu şekilde tanımlanmıştır: "Sosyal etkileşim amacıyla kullanıcıların internet ortamında metin, görüntü, ses, konum gibi içerikleri oluşturmalarına, görüntülemelelerine veya paylaşmalarına imkân sağlayan gerçek veya tüzel kişilerdir" 5651 sayılı Kanun ile Sosyal Ağ Sağlayıcısı kavramı tanımlanmış, bu gerçek veya tüzel kişilerin ülkemizde temsilci bulundurması gerektiği, birtakım bildirim zorunlulukları olduğu belirtilmiştir.

Bu gerçek veya tüzel kişilikleri yakından irdeleyerek bizlere bu zamana kadar neler kattığı ve neler eksilttiğini değerlendirmemiz gerekmektedir. Sosyal Ağ Sağlayıcıları

5651 sayılı Kanun ile Sosyal Ağ Sağlayıcısı kavramı tanımlanmıştır

dünyayı tekeline almış durumdadır. Çocuk, genç, yaşlı demeden herkes Sosyal Ağ Sağlayıcılarının ürettiği oyunlara, yazılımlara özetle sosyal platformlara hapsedilmiş durumdadır. Bunun neticesinde 2000'li yılların başından beri üstesinden gelmek için yoğun çaba sarf ettiğimiz "dijital zorbalık" ortaya doğmuştur. Bu kavram basite alınmamalıdır.

Nitekim UNICEF Şubat 2019'da dünya çapında 15-24 yaş grubunda internette çevrimiçi olan gençlerin yüzde 70,6'sının şiddet, siber zorbalık ve dijital taciz gibi olgular yüzünden tehlikelere maruz kaldığını duyurmuştur. (UNICEF)

Sosyal ağ sağlayıcılarının biz insanlara sunduğu birçok hizmet bulunsa da bunlarla baş edebilme mekanizmasını sağlamamıza imkân tanımamıştır. 2000'li yıllarda ortaya çıkan "çılgın tüketim" isteği internet ortamına da yansımış ve birden fazla sosyal ağ sağlayıcısına üye olarak diğer kullanıcıların temel hak ve hürriyetlerini gözetmeden sayısız hak ihlallerinin internet aracılığı ile gerçekleşmesine sebebiyet verilmiştir.

Sosyal Ağ Sağlayıcılarına gerçek kimlikle girilme zorunluluğu olmadığı için kullanıcıları belli olmayan anonim ve fake olarak adlandırabileceğimiz hesaplar ortaya çıkmaktadır.

Fake hesaplar, tamamen başkasını taklit eden ve bunu kimi zaman intikam kimi zaman da o kişi üzerinden kar elde etmek amacıyla açılan hesaplardır. Bu durumda kimi Sosyal Ağ Sağlayıcılarının açmış olduğu spam adlı şikâyet bölümü ile sorunlar çözülmeye çalışılmaktadır. Esasen tüm sorunlar burada başlamaktadır. Kullanıcı söz konusu kişilik hakkını ihlal eden kişiyi spamlaması ile ihlalin sona ermesini sağlayamamaktadır. İhlale sebebiyet veren kişi başka kullanıcı isimleri ile ihlalin etkisini

Sosyal Ağlara gerçek kimlikle girilme zorunluluğu olmadığı için kullanıcıları belli olmayan hesaplar ortaya çıkmaktadır.

artırarak devam edebilmektedir.

Anonim hesaplar ise, kendilerine seçtikleri herhangi bir isimle (kendi kimlik bilgilerini yansıtabilir, sevdiği bir oyun karakteri olabilir, karşı komşunun ismi olabilir vs) giriş yapılan, kullanıcılar tarafından gerçek kimliğini tespit edemediği hesaplardır. Hesabı yöneten kişi her ne kadar gerçek de olsa sosyal ağ platformunda farklı bir kimlikte ve isimde yer almaktadır. Bu durum "trollük" diye adlandırılan bir duruma da dönüşebileceği gibi, gerçek kimliğinin bilinmemesi sebebiyle genel olarak siber zorbalıkta en çok bu yöntem kullanılmaktadır.

Siber zorbalık kavramı Sosyal Ağ Sağlayıcıları kavramından ayrı düşünülemez. Sosyal Ağ Sağlayıcılarının kurdukları devasa dünyanın biz insanlara yarattığı en büyük problem siber zorbalıktır. Siber Zorbalığı tanımlamak için, zorbalık kavramını tanımlamamız gerekmektedir. Psikolojide çokça başvurulan Olweus'a göre zorbalık, "Bir bireyin bir ya da daha fazla birey tarafından sürekli olarak olumsuz eylemlere maruz bırakılmasıdır." (Olweus 1995; 2003) tanımlamıştır.

Siber zorbalık ise "dijital ortamda yapılan zorbalık" (UNICEF, Siber Zorbalık) şeklinde tanımlanabileceği gibi; "Siber zorbalık, zarar vermek amacıyla, bir birey ya da grup tarafından, elektronik posta, cep telefonu, çağrı cihazı, kısa mesaj servisi ve web siteleri gibi bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımını içeren ve düşmanca davranışları destekleyen eylemler" olarak da tanımlanabilir. (Arıca, 2009; Baker ve Kavşut, 2007).

Bir başka tanımlamaya göre ise Siber zorbalık: "bir bireyin bir başkasını kasıtlı olarak rahatsız etmek, ona kötü davranmak ya da onunla dalga geçmek için dijital iletişim araçlarını, akıllı telefonları ya da diğer elektronik aygıtları kullanması ve bunu sürekli olarak tekrar etmesi" (Say, 2018; sivilan.com). Say'ın tanımı genel olarak kabul edilen bir tanımlamadır.

Yukarıda da belirtildiği üzere dijital dünyanın getirdiği imkânların yanı sıra toplumsal yapıyı ciddi anlamda zedelediği bir gerçektir. Toplumsal yaraların merhemi ise hukuktur. Sosyal Ağ Sağlayıcılarının dünyada yarattığı bu infialin önlenmesi için uzun yıllardır birçok ülkede hukuki çalışmalar yapılmaktadır. Türkiye'de hukuki düzenlemeler hususunda gecikilse de nihayet Haziran 2020'de 5651 sayılı Kanun'da

yapılan değişiklik ile Sosyal Ağ Sağlayıcısı tanımlanmış olup çeşitli yükümlülükler yüklenmiştir. Bu yükümlülükler tabii ki siber zorbalığı, siber zorbalık sebebiyle yaşanan intihar vakalarını, ölümleri ve sair suçların önüne geçmesini sağlayacak nitelikte değildir. Ancak önemli bir adım atıldığı da bir gerçektir.

Basına yansıyan haberlerden biri olan Sibel Ünlü isimli üniversite öğrencisinin ünlü bir sosyal ağ sağlayıcısına ait platformda yaptığı paylaşımlara yönelik olarak birtakım anonim hesaplar tarafından yapılan yorumlar ile kişilik hakları ihlal edilmiştir ve bu siber zorbalık neticesinde Ünlü, intihar etmiştir. Basında duyurulan bilgiye göre soruşturma takipsizlik ile sonuçlanmıştır. Tabiri caizse Sosyal Ağ Sağlayıcılarının kendilerini kurdukları oyunun dışında tutmamaları gerekmektedir. "Özgürlüğün sınırı başka insanların özgürlükleridir" sözü burada anlamını bulmaktadır. Zira bir kişi tanımadığı bir kişi hakkında kişinin korunmaya değer bulunduğu hukuki, bedeni ve manevi nitelikteki varlıklarını zedeleyecek bir eylemde, beyanda bulunamaz. Aksi bir yorum Anayasamızın 17.maddesi ile düzenleme bulan " Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir." kaidesine aykırılık anlamını taşır.

Bir diğer gündemi meşgul eden, Mavi Balina isimli bir oyun bulunmakta (Mavi Balina, 2020). Bu oyun 50 bölümden oluştuğu iddia edilmekte ve 50. Bölümde kişinin intihar etmesi istenmektedir. Bu oyunun sağladığı etki sebebiyle birçok çocuk ve genç intihar etmiştir. Oyunu kuran ve yazan Philipp Budeikin ise suçunu kabul etmiştir (BBC, 2017). Budeikin, 2016 yılında tutuklanmış olsa bile bu kurduğu oyun sebebiyle intiharlar devam etmektedir. Kimi ülkelerde

bu oyun yasaklanmış olsa da bir virüs gibi bilgisayarın bir köşesinde bu oyun bulunuyor olabilir. Bu durumun ülkemizde sadece "İntihara Yönlendirme" suçundan yargılanabilecektir. Çünkü ilgili mevzuatımızda bu konu hakkında bir düzenleme bulunmamaktadır. Sosyal Ağ Sağlayıcılarının yükümlüklerinin yeterli olmaması sebebi ile toplumsal yaralar derinleşmektedir.

Dünya'da tartışılan "Dijital Katillik Mümkün Olabilir Mi" (Uşaklıoğlu, 2020) sorusu ise burada aklımıza gelmektedir. Mavi Balina oyununda da gördüğümüz gibi uzaktan da insanların psikolojilerini etki altında bırakarak onları intihara yönlendirmek mümkündür.

Hukuki Değerlendirilmesi

Siber Zorbalık ve sosyal ağ kavramının getirdiği diğer problemlere karşı hukuk etkin bir mücadele vermelidir. Hâlihazırda bulunan hukuk sistemimizdeki mevcut çareleri örnekleyerek anlatabiliriz. Facebook, instagram gibi sosyal ağ platformlarındaki hesaplarınızın hacklenmesi ve suç teşkil edecek görsel, yazı ve sair paylaşımlarda bulunulması halinde yapabileceğiniz Cumhuriyet Başsavcılığına 5237 sayılı Türk Ceza Kanun'unun 157.maddesi (Dolandırıcılık), 158.Maddesi (Nitelikli Dolandırıcılık), 243. Maddesi (Bilişim sistemine girme), 244. maddesi (Sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme) ve Kanun'da yer alan failin eylemi ile uyumlu diğer suçları da ekleyerek şikâyetle bulunmak ve şayet şüpheli veya şüpheliler tespit edilebiliyor ise tazminat davası açmak olacaktır. Buradaki en büyük handikap şüpheli veya şüphelilerin tespitidir. Zira kendi kimliklerini kullanmayarak anonim veya fake hesapları üzerinden bu hukuka aykırı eylemi gerçekleştirmeleri kuvvetle muhtemeldir.

Bu suçların oluşabilmesi için failin bu-

lunması elzem olmasına rağmen, bilişim sistemi hususunda teknik ve donanımı yeterli olan bilişim suçunun faili -hacker-kendi IP ya da Port adresinden farklı bir adresle girmektedir ve böylelikle kimliğinin tespit edilmesini zorlaştırmaktadır. Cumhuriyet Başsavcılığı Bilişim Suçları Bürolarının teknolojik inceleme hususunda desteklenmesi gerekmektedir. Böylece failin tespit edilememesi sebebi ile yapılan siber zorbalığın cezasız kalması engellenebilecektir.

Savcılık şikâyetiniz devam ederken aynı zamanda 5651 Sayılı Kanun'un 8. Ve 9.maddelerinde düzenlenen "İçeriğin Yayından Çıkarılması ve Erişimin Engellenmesi" müessesesine yine ilgili maddelerde belirtilen şartların varlığı halinde başvurmanız mümkündür. Bu şartlar şunlardır; Kişilik haklarının ihlali, suç işlenmesi, özel hayatın gizliliğinin ihlali, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun ihlali, internette unutulma hakkının kullanılması veya kamu yararı ve düzeni nedeniyle içeriğin çıkarılmasını veya erişimin engellenmesini talep edebilirsiniz. Bu sebeplerden birine istinaden sosyal ağ platformunun Türkiye'de bilinen bir merkez adresi varsa orada, yok ise mağdur olarak yerleşim yerinizdeki Sulh Ceza Hâkimliğine başvurarak sizi rahatsız eden ve sizin adınıza yapılan paylaşımların çıkarılması ya da erişiminin engellenmesini talep edebilirsiniz.

Burada içeriğin çıkartılması veya erişimin engellenmesi kararını almanız akabinde sosyal ağ sağlayıcılarına bunu uygulatmanız 2020 öncesinde yıllarınızı alabilmekte idi. Ancak 5651 sayılı Kanun değişikliği ile gelen 9. maddenin 8. fıkrası gereği BTK tarafından ilgili içerik ve yer sağlayıcılar ile erişim sağlayıcıya gönderilen içeriğin çıkarılması ve/veya erişimin engellenmesi kararının gereği derhâl, en geç dört saat

içinde ilgili içerik ve yer sağlayıcılar ile erişim sağlayıcı tarafından yerine getirilecektir. Bu yükümlülüğü yerine getirmeyen yer sağlayıcı hakkında 5651 sayılı Kanun'un 5. Maddesinin 6. fıkrası gereği yüz bin Türk lirasından bir milyon Türk lirasına kadar idari para cezası verilebilecektir.

5651 sayılı Kanun'un 4. Ek maddenin 7. fıkrası gereği, 8. ve 8/A. maddeleri kapsamındaki içeriğin çıkarılması ve erişimin engellenmesi kararlarına uyulmaması durumunda yurt dışı kaynaklı Sosyal Ağ Sağlayıcılarına uygulanacak idari para cezaları 1.000.000,00 TL, 8 ve 9. maddeleri kapsamındaki kararlara uyulmaması halinde uygulanacak adli para cezaları ise 50.000 gün (azami 5.000.000 TL) olarak belirlenmiştir. İdari para cezasını gerektiren ihlallerin bir yıl içinde her bir tekrarında, cezalar bir kat artırılarak uygulanacaktır.

Ayrıca 4. Ek maddenin 3. fıkrası gereği Türkiye'den günlük erişimi 1 (bir) Milyondan fazla olan yurt dışı kaynaklı sosyal ağ sağlayıcıları, -genel olarak kullanılan facebook, instagram gibi sayfalar bu kriterleri sağlamaktadır- kişiler tarafından 9. (içeriğin

yayından çıkarılması ve erişimin engellenmesi) ve 9/A (Özel hayatın gizliliği nedeniyle içeriğe erişimin engellenmesi) maddesi kapsamında yapılacak başvurulara, başvurudan itibaren en geç 48 saat içinde olumlu ya da olumsuz cevap vermekle yükümlüdür. Sosyal Ağ Sağlayıcıları mahkeme kararının gereğini bu zaman diliminde yapmaz ise 5651 sayılı Kanun'un 4. Ek maddenin 6. fıkrası gereği, 5.000.000,00 TL idari para cezası ile karşı karşıya gelecektir. Sosyal Ağ Sağlayıcısına bizzat başvurma imkânı sağlanması ile platformların öz denetimi sağlanmış olacaktır.

Sosyal Ağ Sağlayıcıları tarafından içeriğin çıkarılmasına, erişimin engellenmesi kararlarının uygulanmasına, özel hayatın gizliliği nedeniyle içeriğe erişimin engellenmesine ilişkin başvurulara dair istatistiksel ve kategorik bilgileri içeren bir rapor hazırlanarak, 6 (altı) aylık dönemler halinde Türkiye'de internet erişimini düzenleyen BTK'ya bildirilmek durumundadır. Bu yükümlülük ihlali 5651 sayılı Kanun'un 4. Ek maddenin 76. Fıkrası gereği, 10.000.000 TL idari para cezasına sebep olmaktadır.

Aynı zamanda 5651 sayılı Kanun'a gelen 4. Ek maddenin 1. fıkrası gereği, "Türkiye'den günlük erişimi bir milyondan fazla olan yurt dışı kaynaklı sosyal ağ sağlayıcı; Kurum, Birlik, adli veya idari makamlarca gönderilecek tebligat, bildirim veya taleplerin gereğinin yerine getirilmesi ve kişiler tarafından bu Kanun kapsamında yapılacak başvuruların cevaplandırılması ve bu Kanun kapsamındaki diğer yükümlülüklerin yerine getirilmesini temin için yetkili en az bir kişiyi Türkiye'de temsilci olarak belirler ve bu kişinin iletişim bilgilerine kolayca görülebilecek ve doğrudan erişilebilecek şekilde internet sitesinde yer verir. Sosyal ağ sağlayıcı bu kişinin kimlik ve iletişim bilgilerini Kuruma bildirmekle yükümlüdür. Temsilcinin gerçek kişi olması hâlinde Türk vatandaşı olması zorunludur.". Bu yükümlülüğün ihlali ise basamaklı olarak çok ciddi idari para cezalarına tabidir. Şöyle ki; Türkiye'de internet erişimini düzenleyen BTK'ya, temsilci belirleme ve bildirme yükümlülüğünü yerine getirmeyen sosyal ağ sağlayıcılarını uyaracaktır. Eğer bu bildirim cevap vermez ve ilk 30 gün içinde yükümlülüğü yerine getirmez ise 10.000.000 TL idari para cezası, idari para cezasının tebliğinden itibaren 30 gün içinde bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi halinde 10 milyona ek olarak 30.000.000 TL idari para cezası, ikinci kez verilen idari para cezasının tebliğinden itibaren 30 gün içinde bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi halinde ise Türkiye'deki gerçek ve tüzel kişilerin sosyal ağ sağlayıcılarına reklam verme yasağı uygulanacak, reklam yasağı kararının verildiği tarihten itibaren üç ay içinde bu yükümlülüğün yerine getirilmemesi halinde ise BTK, sosyal ağ sağlayıcısının internet trafiği bant genişliğinin % 50 oranında daraltılması talebiyle sulh ceza hâkimliğine başvuruda bulunabilecek, son

olarak ise; bunun da 30 gün içinde yerine getirmemesi halinde internet trafiği bant genişliğini % 90 oranında daraltılması talebiyle sulh ceza hâkimliğine başvuruda bulunabilecektir.

Keza 02.11.2020 tarihinde temsilcilerini Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumuna ("BTK") bildirmek durumunda olan başta Facebook, Instagram, Twitter, Periscope, YouTube ve TikTok olmak üzere diğer bildirimde bulunmayan sosyal ağ sağlayıcılarına 10.000.000 TL ceza verildiği kurum sitesinde duyurulmuştur.

Bu gibi cezai düzenlemelere maruz kalmak istemeyen Sosyal Ağ Sağlayıcıları mecburen siber zorbalıkla mücadele edecek çözüm arayışlarına girecektir. Yasal düzenlemeler ile iteklenmedikçe maalesef siber zorbalığa ve sosyal ağa bağlı diğer sorunlara suni çözümler üretilmektedir.

Sonuç

5651 sayılı Kanun da yapılan değişiklik ile ortaya çıkan Sosyal ağ sağlayıcıları kavramının Türkiye'de ofis açma veya temsilci bulundurma zorunluluğu, başvurulara 48 saat içinde dönme zorunluluğu, bunları ihlal etmesi halinde ciddi idari para cezaları öngörülmesi dijital dünyanın yarattığı yeni tip suçlar ile mücadele açısından mühim ve esaslı bir durumdur. Sosyal ağ platformlarında karşımıza çıkan fake ve anonim hesapların yaptığı zorbalıklarla mücadele edilmesi hususunda kimliklerinin tespitinin önemli olduğu, bu hususta büyük otoritelerin sorumlu tutulmasının önem arz ettiği açıktır.

5651 sayılı Kanunda yapılan değişik ile Sosyal Ağ Platformlarının birçok suça aracı olmasının önlenmesi adına önemli bir adım atılmıştır. Bu kanuni düzenlemenin ikinci aşamasının gelmesi gerektiği ise bir

gerçekdir. İkinci aşamada sosyal ağ sağlayıcılarının kendi platformlarında güvenlik sistemleri kurmaları yönünde taahhütleri içermesi, bu platformlara giriş için gerçek kimlik bilgilerinin zorunlu tutulması, sosyal ağ platformları arasında ortak kamu spotu çalışmaları yapılması, Sosyal Ağ Sağlayıcıların 6 aylık periyotlar ile tanzim edeceği raporlara dair uygulama tebliğlerinin yayınlanması, Türkiye'deki temsilciliklerin etkin rol alması için yol gösterici uygulama tebliğlerin çıkarılması gibi yöntemler denenmelidir.

Bunun yanı sıra 5651 sayılı Kanun'un

"yer sağlayıcının yükümlülükleri" başlıklı 5.maddesi,"Yer sağlayıcı, yer sağladığı içeriği kontrol etmek veya hukuka aykırı bir faaliyetin söz konusu olup olmadığını araştırmakla yükümlü değildir." Şeklinde olup bu düzenleme sosyal ağ platformundaki suç oranının azaltılmasına hizmet etmemektedir. Bu sebeple yer sağlayıcılarına da belirli aralıklarla denetim zorunluluğu getirilmesi gerektiği, bu denetim mekanizmasının içine çekilmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Kaynakça

31202 sayılı Resmi Gazete, 31.07.2020

4721 sayılı Türk Medeni Kanunu

5237 sayılı Türk Ceza Kanunu

5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi Ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun

"Kocaeli'de 18 yaşındaki genç intihar etti" (24.09.2020), <https://tr.sputniknews.com/turkiye/202009241042904485-kocaelide-18-yasindaki-genc-intihar-etti/>

"Mavi Balina oyunu üç can aldı" (07.09.2020). <https://www.milliyet.com.tr/dunya/mavi-balina-oyunu-uc-can-aldi-6300184>

"Rus 'intihar oyunu' organizatörü Philipp Budeikin suçunu kabul etti" (12.05.2017). <https://www.bbc.com/turkce/39892509>

Arıcak, O. T. (2011). "Siber zorbalık: Gençlerimizi Bekleyen Yeni Tehlike", Kariyer Penceresi, 2(6), 10-12.

Baker, Ö. E. ve Kavşut, F. (2007). "Akran Zorbalığının Yeni Yüzü: Siber Zorbalık", Eurasian Journal of Educational Research, 27, s. 31-42.

Bozgül, F. (2017). "Sosyal Medya Nedir", <https://pazarlamasyon.com/sosyal-medya-nedir/>

Olweus, D. (2003) A profil of bullying at school. Educational Leadership, 60 (6), 12-17.

Olweus, D. (1995) Bullying or peer abuse at school: facts and intervension. Current Directions in Psychological Science, 4, 196-200.

Say, G. (2018). "Siber Zorbalıkla Mücadelede 10 Kritik Adım!", www.sivilalan.com

Şahin, G. (2016). "18. Yüzyıl Werther Salgını", www.arsizsanat.com

Uşaklıoğlu, A. Y. (2020). "Dijital Hukuk", Seçkin Yayıncılık

"Daha Güvenli İnternet Günü: UNICEF tüm dünyada gençlerin yüzde 70'inin maruz kaldığı online zorbalık ve tacizin önlenmesi için girişim çağrısında bulundu" (05.02.2019), [https://www.unicef.org/turkey/bas%C4%B1n-b%C3%BCltenleri/daha-g%C3%BCvenli-internet-g%C3%BCn%C3%BCn-unicef-t%C3%BCm-d%C3%BCnyada-gen%C3%A7lerin-y%C3%BCzde-70inin-maruz-kald%C4%B1%C4%9F%C4%B1](https://www.unicef.org/turkey/bas%C4%B1n-b%C3%BCltenleri/daha-g%C3%BCvenli-internet-g%C3%BCn%C3%BCn%C3%BCn-unicef-t%C3%BCm-d%C3%BCnyada-gen%C3%A7lerin-y%C3%BCzde-70inin-maruz-kald%C4%B1%C4%9F%C4%B1)

KİŞİSEL VERİLERİN DİJİTAL YÖNTEMLER İLE HUKUKA AYKIRI ELDE EDİLMESİ

ÖZET

Günümüz teknoloji çağında, bilginin çok hızlı şekilde toplanması, işlenmesi ve aktarılmasının kişinin mahremiyet, rahatsız edilmeme, anonim

kalma gibi özellikle manevî varlığına ilişkin haklarını tehdit etmesiyle birlikte, dünya üzerinde kişinin aidiyetini belirleyen kişisel verilerinin korunması gerektiği fikri ortaya çıkmıştır. Elektronik cihazlar ve sistemlerle bilginin otomatik hâlde işlenmesi bu fikrin tohumlarının atılmasına sebep olurken internetin icat edilmesi ve çok hızlı bir şekilde toplumların gündelik yaşamlarında kullanılmaya başlaması ise bu gerekliliği hayati hâle getirmiştir.

İşbu makalede, kişisel verilerin hukuka aykırı olarak elde edilmesi, kişisel verilerin ceza mevzuatındaki yeri ve işleyiş sorunları ele alınmıştır

Anahtar Kelimeler: Kişisel Veri, Kişisel Verilerin Ele Geçirilmesi, Kişisel Verilerin Korunması

GİRİŞ

Günümüzde gerek devlet kurumları gerekse özel kuruluşlar, her gün binlerce kişiye ilişkin çeşitli bilgilere ulaşabilmektedir. Elde edilen bilgiler, bilişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin de etkisiyle, kolaylıkla işlenebilmekte ve aktarılabilir. Bu bilgiler arasında gittikçe artan bir ölçüde kişisel verilerin de yer alması, söz konusu verilerin korunması ihtiyacını gündeme getirmiştir.

Kişisel verilerin artık ticarî meta hâline getirilmesi, her geçen gün yeni bir boyut kazanan siber suçlardaki hızlı artış ve buna bağlı olarak toplum psikolojisinde ortaya çıkan kaygılar; izleme, gözetleme, dinleme ve kaydetme imkânlarının olağanüstü derecede artması, yaygınlaşması ve kolaylaşması, bilgisayar ya da diğer mobil cihazlar başında insanoğlunun olağanüstü sosyalleşme çabaları ve buna bağlı olarak sosyal medya aracılığı ile çok fazla miktarlarda paylaşılan kişisel veriler dikkate alındığında kişisel verilerin genel mevzuat hükümlerine göre

korumada yetersiz kalacağı açıktır (Oğuz, 2013) . Bu çalışmada kişisel veriler, dijital yöntemler, kişisel verilerin dijital yöntemlerle hukuka aykırı bir şekilde ele geçirilmesi ve ilgili kanun ve yönetmelikler ele alınacaktır.

Kişisel Veri

Kişisel veri, belirli ya da belirlenebilir nitelikteki bir kişiye ilişkin her türlü bilgidir. Bu durumda kişisel veriyi, kişisel olmayan verilerden ayırabilmek için temelde iki ölçütten yararlanıldığı söylenebilir. Buna göre, kişisel veriden söz edebilmek için, verinin bir kişiye ilişkin olması ve bu kişinin de belirli ya da belirlenebilir ve ayırt edici nitelikte olması gerekmektedir. Kişisel veri, bireyin şahsi, mesleki ve ailevi özelliklerini gösteren, o bireyi diğer bireylerden ayırt etmeye ve niteliklerini ortaya koymaya elverişli her türlü bilgidir.

**Günümüzde
gerek devlet
kurumları
gerekse özel
kuruluşlar,
her gün binlerce
kişiye ilişkin
çeşitli bilgilere
ulaşabilmektedir**

Kanunda kişisel veri; "kimliği belirli veya belirlenebilir gerçek kişiye ilişkin her türlü bilgi" şeklinde tanımlanmıştır. Bu bilgiler, belli bir kimsenin kimliği, etnik kökeni, fiziksel özellikleri, sağlık, eğitim, istihdam durumu, cinsel yaşamı, aile hayatı, başkaları ile yaptığı haberleşmeler, ikamet adresi, kredi kartı bilgisi, kişisel düşünce ve inançları, dernek, vakıf ya da sendika üyelikleri, alışveriş alışkanlıkları gibi hususları da kapsamaktadır. Kanunda yer alan kişisel veri tanımı doğrultusunda gerçek bir kişiyi belirli veya belirlenebilir kılan her türlü bilginin kişisel veri olarak kabul edilmesi gerekmektedir. Kanunda yapılan tanımlamada hangi bilgilerin kişisel veri olarak kabul edileceğine ilişkin esaslar sayılmıştır. Bu hususta Kanun koyucu tarafından sınırlı sayım esasının (Numerus Clausus ilkesi) benimsenmediği görülmektedir.

Kanunda gelişen teknolojilerle türetililecek veri kategorilerini de düzenleyecek şekilde geniş bir kişisel veri tanımı sunulmaktadır. Bir kişinin belirli veya belirlenebilir olması, mevcut verilerin herhangi bir şekilde bir gerçek kişiyle ilişkilendirilmesi suretiyle, o kişinin tanımlanabilir hale getirilmesini ifade etmektedir. Kanunun gerekçesinde bireyin adı, soyadı, doğum tarihi ve doğum yeri gibi kişinin kesin teşhisini sağlayan verilerin yanı sıra, kişinin fiziki, ailevi, ekonomik, sosyal ve sair özelliklerine ilişkin verilerin de kişisel veri niteliğinde olduğu belirtilmiştir.

Kişisel veriler, kişinin fiziksel, ekonomik, kültürel, sosyal veya psikolojik kimliğini ifade eden somut bir içerik taşıyabileceği gibi, kimlik, vergi, sigorta numarası gibi herhangi bir kayıtla ilişkilendirilmesi sonucunda kişinin belirlenmesini sağlayan tüm verileri kapsamaktadır. Nitekim Kanunun gerekçesinde de telefon numarası, motorlu taşıt plakası, sosyal güvenlik numarası, pasaport numarası, özgeçmiş, resim, görüntü ve ses

kayıtları, parmak izleri, genetik bilgiler gibi verilerin dolaylı da olsa kişiyi belirlenebilir kılabilmek özellikleri nedeniyle kişisel veri olarak kabul edilmesi gerektiğine işaret edilmiştir.

Kişisel Verilerin Elde Edilme Yöntemleri

İnsanlar elektronik ortamlara dâhil oldukları anda birtakım kişisel verilerini de kullanıma açmış olurlar. Bu gün veri toplayabilen birçok elektronik sistem, kullanıcı ile etkileşime geçtiği ilk anda, hiçbir bilgi kaydedemese dahi kullanıcının benzersiz numarasını ve sisteme bağlandığı zamanı, sistem günlüğüne kaydeder. Her ne kadar, yazılım uzmanları kişisel verileri kaydetmeyi, güvenlik gerekçesi ile ortaya çıkan bir ihtiyaç olarak açıklamaya çalışsalar bile, insanoğlunun kişisel verileri kaydetmede temel saiki, içinden gelen başkası hakkında bilgi ve onun zaafalarını bilme dürtüsünden kaynaklandığını düşünmekteyiz. Zira hangi türden bir elektronik ortam olursa olsun, çoğu zaman ihtiyaç duyulandan çok daha fazla kişisel veriye erişme eğilimindedir. Bunun en güzel örneği, bugün çok popüler olan Android uygulamalarıdır. Bir Android uygulamayı mobil cihazlarınıza yüklemek istediğiniz zaman telefon rehberi, görüşme detayları, mesajlar dâhil, olabildiğince çok veriye erişim için izin istemekte, kullanıcılar ise uygulamayı yükleyebilmek ve kullanabilmek için istemeseler de erişim isteğini kabul etmektedirler. Böylelikle de kişisel verilerin üçüncü kişilerin eline geçmesi gibi birtakım bilişim suçlarının, bilgisayar kullanıcıları tarafından bilinçsiz taksirle işlenebileceğini ortaya koymaktadır.

Zaman içerisinde kişisel verilerin elde edilme yöntem ve yoğunluğu farklılık gösterse de bugün devletlerin kendi mevzuatında kişisel verileri koruma gayretleri ile paralel olarak ilgilinin rızası doğrultusunda kişisel

verilerin elde edilme yöntemi yaygındır.

Kişi, bir programı, bir siteyi kullanabilmek ya da sunulan bir hizmetten yararlanabilmek için istemese de birtakım kişisel verilerinin elde edilmesine rıza göstermekte ya da bizzat bilgi girişi yapmak suretiyle kişisel verilerini karşı tarafa iletmektedir. Elektronik ortamda yapılan ticaretin çok yaygın olduğu günümüzde, kullanıcı hangi türden bir alışveriş sitesine girerse girsin, alışveriş yapmak istediği zaman adı, soyadı, eposta adresi, T.C. Kimlik Numarası, kredi kartı bilgileri gibi bilgileri istenmekte, bu bilgiler verilmediği zaman işlem gerçekleşmemektedir.

İstenen bu bilgiler arasında T.C. Kimlik Numarasının önemi üzerinde durmak gerekir. VUK'un 230. maddesi, 157 numaralı VUK Tebliği ve 3 numaralı Vergi Kimlik Numarası Genel Tebliği göz önüne alındığında nihai tüketicilere yapılan satışlar için düzenlenecek faturalarda nihai tüketicinin T.C. Kimlik Numarasının belirtilme zorunluluğu bulunmamaktadır. Buna rağmen bütün alışveriş sitelerinde, fatura düzenlenirken ihtiyaç olduğu gerekçesiyle kullanıcıların T.C. Kimlik Numaraları istenmekte, verilmediği zaman ya da yanlış verildiği zaman alışveriş süreci devam ettirilmediğinden işlem gerçekleştirilememektedir.

"Kişisel veri zinciri kurma" olarak tabir edebileceğimiz bu yöntemde, kişinin bilinebilir adı ve soyadının yanına önce T.C. kimlik numarası eklenir, sonra çalışmış olduğu kurum sicil numarası, anne baba adı derken, e-devlet sisteminden elde edilen fazladan bir bilgi ile sonuçta kişinin hiç de istemeyeceği şekilde A'dan Z'ye tüm bilgisine ulaşılabilir.

Kişisel verilerin elde edilmesine ilişkin diğer yöntemler ise çerezlerdir. Çerezler (cookies), web sunucuları tarafından tarayıcı mari-

fetiyle kullanıcıların bilgisayarlarına sonraki kullanımlar için yerleştirilen bilgi parçacıklarıdır. Kullanıcı siteyi her ziyaret ettiğinde, site kullanıcının bilgisayarına istemi dışında bırakılan çerezi kontrol eder. Böylece kullanıcının daha önceki işlemleri hakkında bilgi sahibi olur. Bu yöntem kullanıcıların internet ortamındaki eğilimlerini analiz için en garanti sonuç veren yöntemlerden bir tanesidir.

Çerezlerin bu kadar popüler hâle gelmesinin nedenlerin bir tanesi ise, kuşkusuz, kullanıcıların çerezlerin bilgisayarında saklanmasından rahatsız olmuyor olmalarıdır. Çerezler virüs de taşıyamazlar herhangi bir kod da çalıştıramazlar. Çerezler binevi vücutta yaşayan asalaklar gibidir. Vücutta bir zararı olmamakla beraber vücutta tutunmaya devam ederler.

Genel olarak sonraki ziyaretler, kullanıcıyı çabuk tanıma ve kullanıcı tercihleri hakkında bilgi almak için gönderilirler. Silinmeleri ve engellenmeleri mümkündür. Kişisel verileri ele geçirmenin sayısız yolu olmasına rağmen, son günlerde ülkemizde yaşanan gelişmelere bağlı olarak kullanıcılara zarar vermesi muhtemel bir yöntemden bahsedilmesi gerekmektedir.

Özellikle sitelere erişim yasağı uygulanmaya başladıktan sonra internet kullanıcılarının DNS değiştirerek sitelere girmeye devam ettikleri 5651 sayılı Kanun'un yürürlüğü süresince biliniyordu. Ancak IP bazlı, site engelleme yöntemi uygulanmaya başladıktan sonra DNS adreslerini değiştirerek sitelere bağlanmak mümkün olmadığında kullanıcılar, VPN servislerini veya programlarını kullanmaya başladılar.

VPN servisleri temelde ücretlidir. Ancak ücretsiz olduğu bildirilen birçok VPN servis veya programı, sitelere erişim engellendikçe, binlerce Türk internet kullanıcısı

tarafından bilgisayarlarına, mobil telefonlarına indirilmiş ve kullanılmıştır. Bu programlara eklenebilecek çok küçük yazılımlarla kullanıcıların kişisel verilerinin ele geçirilmesi mümkün olduğu gibi kullanıcıların bilgisayar ve mobil cihazları DOS saldırılarında birer araç olarak da kullanılabilir. Bu sebeple kullanılması düşünülen bu tür program ve servislerin kullanımına başlamadan önce mutlaka güvenilirliğine dikkat edilmeli, program ve servisler hakkında detaylı bilgilere ulaştıktan sonra ilgili program veya servis kullanılmalıdır.

Kişisel Verilerin Hukuka Aykırı Şekilde En Yaygın Ele Geçirilme Yöntemleri

1.SIM Kart Yenileme ve Operatör Değişikliği: Mevduat sahibi adına sahte bir kimlik düzenledikten sonra GSM şirketinin bayisine giden kötü niyetli üçüncü kişilerin, telefonlarının çalındığı ya da kaybolduğu bahanesiyle yeni bir sim kart çıkartıp, SMS yoluyla mevduat sahibine ait internet şifresini ele geçirme yöntemidir.

2.Olta (Phishing) Yöntemi: Olta atıldığında en azından bir balık yakalanır düşüncesinden esinlenerek türetilmiş bir çevrimiçi kişisel veri elde etme yöntemidir. Yemleme (oltalama) olarak da Türkçe'ye çevrilen bir saldırı türüdür. Bu yöntemde müşteri, bir banka ya da resmi bir kurum tarafından gönderilmiş gibi hazırlanan e-posta yardımıyla sahte sitelere yönlendirilmektedir. Böylece kişilere ait şifre ya da kredi kartı ayrıntıları öğrenilmektedir. Bu nedenle oltalama yöntemi, e-posta ile dolandırıcılık yöntemi olarak da adlandırılmaktadır. Yani, "online dolandırıcılığı (şifre avcılığı)" anlamında kullanılmaktadır. Bilgisayar kullanıcılarına, banka tarafından gönderilmiş izlenimi verilen cazip teklifler niteliğinde e-postalar gönderilmekte, kullanıcının elektronik posta bilgilerinin güncellemesi ya da gönderilen

VPN programlarına eklenebilecek çok küçük yazılımlarla kullanıcıların kişisel verilerinin ele geçirilmesi mümkün

birtakım soruları cevaplandırması istenmektedir. Bu amaçla, kullanıcının karşısına posta içinde hazırlanmış kutucuklar veya tıklama sonucunda açılan gerçek görünümlü sahte siteler ya da doğru banka adresini yazdığı halde kullanıcı sahte bir sayfaya yönlendirilen hesap sahibinin kullanıcı adı ve şifresinin elde edilmesi sağlanmaktadır.

3.Klavye Hareketleri (Key Logger) Yöntemi (Tuş Vuruşu Kaydetme): Bir bilgisayarda yapılan her tuş vuruşunu izleme eylemidir. Kötü amaçlı casus bir yazılım olup, bununla parola veya mali bilgiler gibi hassas veriler

elde edilmekte, üçüncü kişilerin bunlardan suç amaçlı yararlanması sağlanmaktadır. Bu yöntemde, kısmen "pishing yöntemi" ile müşterinin bilgisayarına "truva atı (trojan horse)" yerleştirilmektedir. Yerleştirilen truva atı, kullanıcının klavye hareketlerini kaydedip karşı tarafa göndermektedir. Böylece, kullanıcının şifre gibi gizli bilgileri elde edilebilmektedir.

4.Ekran Kayıtları (Screen Logger) Yöntemi (Ekran Kaydediciler):

Bu yöntemin işleyişi, klavye hareketleri (key logger) yöntemiyle örtüşmektedir. Ancak kullanıcı bilgilerinin elde edilmesi klavye hareketleri ile sınırlı değildir. Bu yöntemde sistem, bilgisayar faresiyle ekrandaki bir yerin tıklanmasıyla devreye girmektedir. Bu şekilde ekranının tamamının ya da bir kısmının resmi çekilerek karşı tarafa gönderilmektedir. Bu yöntem sayesinde sanal klavye ile girilen bilgilerin ele geçirilmesi mümkün hale gelmektedir.

5.İstenmeyen Elektronik Posta (Spam):

Alıcıya, iradesi dışında gönderilen genellikle zararlı, istenmeyen e-postalardır. Özellikle kötü niyetli yazılım ya da programlar vasıtasıyla (malware) bilgi hırsızlığı ve ortalama faaliyetlerinde sıkça kullanılan bir yöntemdir.

6."Man in the Middle" Yöntemi (Aradaki Adam Saldırısı):

Bu tür saldırılar yukarıda ifade edilenlerden farklılık göstermektedir. Çünkü banka ile müşteri iletişim halindeyken kötü niyetli kişi araya girerek müşteriye ait kişisel verileri elde etmektedir. Bu tür saldırılar genellikle SSL protokolü (Secure Sockets Layer) şifrelemesi yapılmayan durumlarda gerçekleşmektedir. Bu yöntem ile elde edilen müşteri verileri ya daha sonra kullanılmaktadır ya da müşterinin verdiği bilgilere anında müdahale edilerek bunların manipüle edilmiş bir şekilde diğer tarafa iletilmesi sağlanmaktadır.

7.Sosyal Mühendislik (Social Engeneering):

Sosyal mühendislik, çeşitli ikna ve kandırma yöntemleriyle kişilerin internetteki zafiyetlerinden faydalanılarak istenilen bilgilerin elde edilmeye çalışılmasıdır. Bunun için insanların karar verme süreçlerini değiştirmeye yönelik teknikler kullanılmaktadır. Sosyal mühendisler, sosyal ilişkiler kurarak sistemin açıklarının zayıf yönünü keşfetmek amacıyla bilgi toplarlar. Söz konusu açıklar, yazılım ve sistemlerdeki açıklardan ziyade ilgili kişilerin açıklarını bulup sistem hakkında bilgi alma ve sistemin zayıf noktalarını anlamaya çalışma üzerine yoğunlaşmaktadır. Böylece kişilere sezdirilmeden şifre ve güvenlik tedbirleriyle ilgili bilgi almaya çalışılmaktadır. Bunun en tipik örneği ise bilgi edinecekleri kişiye şirketin personeliymiş gibi kendilerini tanıtarak, bazı acil bilgilere ihtiyaç duyulduğunu ifade edip şifre gibi önemli bilgilerin sızdırılmasının sağlanmasıdır.

8.Kötü Niyetli Yazılım veya Programlar

(Malware): Kötü niyetli yazılım veya programlar en yaygın şekilde virüs, bukaletun, çerezler ve truva atı şeklinde cep veya sabit telefona ya da bilgisayara yüklenmekte, bunlar aracılığıyla hukuka aykırı bir şekilde kişisel veriler elde edilmektedir. Virüsler, bilgisayarın belleğine yerleştirilen bir yazılım programı olup, çalıştırılabilen bir programa kendisini ekleyerek ya da bir kopyasını oluşturarak çoğalmaktadır. Bukaletun, kullanıcı adı ve şifrelerini taklit sayesinde çok kullanıcı sistemlerde kendisini gizli bir dosyaya kaydedebilmekte ya da normal bir program gibi çalışabilmektedir. Sistem, bakım amacıyla kısa bir süre için kapatılacağına dair uyarı verdiği sırada bukaletun programını yöneten kişi kullanıcı adı ve şifrelerini elde etmek amacıyla gizli dosyaya bu sırada erişmektedir. Çerezler (cookies) ise internet kullanıcısının sabit diskinde

bulunur ve kullanıcı her internete bağlandığında, dolaşan siteleri kayıt altına alıp kullanıcının sabit diskine metin olarak yerleştirmektedir. Bu araç, iyi niyetle kullanılabilceği gibi hukuka aykırı bir şekilde yayın yapan internet siteleri tarafından özellikle şantaj ve baskı aracı olarak da bireylere karşı kullanılabilir. Ancak çerezlerde tutulan bilgiler, çoğu zaman kişisel verilerin korunmasına zarar vermektedir. Truva atı ise yararlı ve yasal gibi görünmekle birlikte bilgisayarları uzaktan yönetmek amacıyla arka kapı açan programlardır. Bilgisayar korsanları bu programları kullanarak sistemin yapılandırmasını değiştirebilmekte, kullanıcının şifre gibi hassas verilerine erişebilmektedir.

9.Casus Yazılım (Spyware): Spyware, kö-tümcül bir yazılım türüdür. Kişinin bilgisi olmadan kendisi ya da bir kuruluş hakkında bilgi toplamaya yardımcı olur. Toplanan bilgileri üçüncü kişilere gönderebileceği gibi bu kişilere bilgisayar üzerinde yönetim hakkı da sağlayabilir. Söz konusu yazılım türü, her zaman izleme ve kullanıcı bilgilerini raporlama bileşenlerini içerir. Bilgisayarlara yeni bir yazılım programının yüklenmesi sonucu veya biri sürücü yükleme sonrası ya da aldatici pop-up penceresinin bazı seçeneklerinin tıklanmasıyla bulaşabilmektedir. Bu yazılımın amacı, bulaştığı sisteme gizlenmek suretiyle kullanıcı hakkında veriler toplayıp bunları yazılım sahibine iletmektir.

10.Pharming/DNS-Spoofing: İnternet üzerinden iletişim kurabilmek için kişi ya da kurumların her birinin 0 ile 255 arasında dört haneli bir IP adresi (İnternet-Protokolü) alması gerekmektedir. Çünkü internet üzerinden iletişim, IP adresleri üzerinden gerçekleşmektedir. IP adresini oluşturan numaraları akılda tutmak zor olduğu için internet üzerinden iletişime geçilecek bu numaralara bir isim (domain-name) verilmektedir. Bu saldırı

türünde kötü niyetli kişiler, alan adı sunucusundaki (DNS-Domain Name Service) dosya-da ilgili ismin (domain-name) temsil ettiği numarayı değiştirmektedir. Müşteri, alan adını (domain-name) girdiği zaman başka bir numaraya bağlanmaktadır. Bu müdahale ise genellikle dolandırıcıların daha önce müşterinin bilgisayarına gönderdikleri bir e-postaya yerleştirdikleri virüs ya da truva atı (trojan horse) aracılığıyla gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla müşterinin herhangi bir aktif davranışı söz konusu değildir. Müşteri, mevduatının bulunduğu bankanın web adresini doğru yazmasına rağmen otomatik olarak sahte bir web sitesine yönlendirilmektedir. Müşteri yönlendirildiği bu sitede kişisel verilerini kullandığı zaman söz konusu veriler dolandırıcıların eline geçmektedir.

11.Sistem veya Yazılım Açıklarından Faydalanma (Hacking ve Cracking): Türkçeye, "saldırı" olarak çevrilebilecek hacking yöntemi, elektronik sistem ya da bilgisayar açıklarından yararlanmak için kullanılan en elverişli yöntemlerden birisidir. Bir diğer yöntem ise "kıрма" anlamına gelen "cracking"dir. Her iki yöntemden yararlanılarak kişisel veriler çalınmaktadır. Bu yöntemler aracılığıyla kişisel veriler hukuka aykırı şekilde elde edilebilmektedir.

TCK'de Kişisel Veriler

TCK m.135 ve 138 arasında kişisel verilere özel olarak düzenlenmiştir. 135. Madde "Kişisel Verilerin Kaydedilmesi" başlığıyla iki fıkra halinde düzenlenmiş olup, kişisel verileri hukuka aykırı olarak kaydeden kimseye bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası belirtilmiştir. Cezayı arttıran hususlar ise, ceza yarı oranda arttırılacağı belirtilmiştir. Cezayı arttıran hususlar ise şunlardır: Kişisel verilerin; kişilerin siyasi, felsefi veya dini görüşlerine, ırki kökenlerine; hukuka aykırı olarak ahlaki eğilimlerine, cinsel yaşamlarına, sağlık durumlarına veya sendikal bağlantılarına ilişkin olmasıdır.

136. maddede "Verileri Hukuka Aykırı Olarak Verme ve Ele Geçirme" başlığıyla iki fıkra halinde düzenlenmiş olup, kişisel verileri hukuka aykırı olarak bir başkasına veren, yayan veya ele geçiren kişinin iki yıldan dört yıla kadar hapis cezasıyla cezalandırılacağı belirtilmiştir. Cezayı arttıran hususlarda ise verilecek cezanın bir kat olarak arttırılacağı belirtilmiştir.

137. maddede nitelikli haller düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler, Kamu görevlisi tarafından ve görevin verdiği yetkiyi kötüye kullanmak ve belli bir meslek ve sanatın sağladığı kolaylıktan yararlanmak suretiyle nitelikli hal kabul edileceği belirtilmiştir. Nitelikli hal kapsamında verilecek ceza yarı oranında arttırılacağı belirtilmiştir.

138. maddede ise "Verileri Yok Etmeme" başlığı altında iki fıkra halinde düzenlenmiştir. Kanunların belirlediği sürelerin geçmiş olmasına karşın verileri sistem içinde yok etmekle yükümlü olanlara görevini yerine getirmemesi halinde bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası verileceği belirtilmiştir.

Kişisel verilerin korunması kapsamında TCK'de düzenlenen suçlar şikayete bağlı olmaksızın düzenlenmiş olup, savcılık resen soruşturma başlatabilir.

Bilişim suçlarıyla karşılaştırıldığında, kişisel verilerle ilgili maddelerin pratikte daha sık çözüme kavuşturulduğunu söyleyebilir. Bilişim suçları bağlamında hacker yani failin bulunamamasından kaynaklı olarak soruşturma dosyaları uzamakta ve takipsizlik kararı verilmesi kuvvetle muhtemeldir.

Ancak son zamanlarda kişisel veriler konusunda toplum olarak bilinçlendiği ve korunması için çalışıldığı gerek kamu kurumları gerek de toplum nezdinde herkesin malumudur.

Sonuç

Çağımızda, internetin öncülük ettiği bilgi ve iletişim teknolojilerinde meydana gelen baş döndürücü gelişmeler siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel alanda birçok değişikliğe neden olmaktadır. Günümüz dünyasını pek çok yönüyle etkileyen bu olgu, "küreselleşme" kavramıyla ifade edilmektedir. Küreselleşmeyle farklı kazanımlar elde edildiği gibi çok sayıda hukuki sorunla da karşılaşmaktadır. Bunların başında ise internet aracılığıyla gerçekleştirilen haksız fiilleri ile hukuka aykırı şekilde kişisel verilere erişim ya da müdahale gelmektedir. Bu nedente kişisel veriler, elektronik ortamda suç işlemenin önemli araçlarından biri konumuna gelmiştir.

Kişisel verilerin, hukuka aykırı çeşitli yöntemlerle elde edilerek internet bankacılığında kullanılması sonucu gerçekleştirilen dolandırıcılık fiillerinin tümünde bankaya karşı haksız bir fiil işlenmekte ve bankanın malvarlığı ilk etapta zarara uğratılmaktadır. Ancak bu durum, bankanın farklı kişilere karşı daha sonra tazminat talebi ileri sürmesine engel değildir. Banka, haksız çıkar elde eden üçüncü kişilere karşı haksız fiil temelinde dayanan tazminat talebinde bulunabileceği gibi kişisel verileri gereği gibi muhafaza etmeyerek aralarındaki sözleşmeyi ihlal eden mevduat sahibine karşı da tazminat talebinde bulunabilecektir.

İşbu makalede her ne kadar kişisel verileri alsak da, siber suçlara değinilmesi gerektiği elzemdir. Siber suçlarla ilgili olarak devletin bu konuda uğraşan, çalışan ve failleri bulunmasını sağlayan birimlere çok iş düşmektedir. Örneğin, bazı hacking faaliyetlerinde hack kim tarafından gerçekleştirildiğine dair herhangi bir kişiye yani faille ulaşılmadığı için savcılık takipsizlik kararı vermekte ve dava açılmadan düşmektedir. Veya dava

açıldığında bilirkişiye ya da siber suçlarla ilgilenen devlet birimine giden dosyaların dönüş süresi uzun sürmektedir. Bu sürecin uzunluğu ayrı bir sorun olarak ele alınması gerekse de; yine failin tespit edilememesi gibi bir durum söz konusu. Hack dünyası birbiri ardında gizli bir dünya olmasının da yanında bilgisayar kullanıcılarının bilgisayarlarını hackten ve virüsten uzak tutmamala-

rı gibi ihmalkâr davranışları da bu duruma açık hale getirmektedir.

Bu hususta bilişim suçlarının aslında takirsirle de işlenebileceğinin tartışması olması gerekmektedir. Ancak ne yazık ki mevzuatımızda yer alan bu suçlar için pratikte çoğu zaman sonuç alınamamaktadır.

Kaynakça

- Atamer, Y. M. (2007) "İnternet Bankacılığının Üçüncü Kişiler Tarafından Hukuka Aykırı Kullanımı Nedeniyle Doğan Zararı Kim Taşır?", Banka Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu Bildiriler- Tartışmalar, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü (T. İş Bankası A.Ş. Vakfı), s. 15-41.
- Atak, S. (2010), "Avrupa Konseyi'nin Kişisel Veriler Açısından Sağladığı Temel Güvenceler", TBB Dergisi, S. 87, s. 90-120.
- Avşar, B. Z./Öngören, G. (2010) "Bilişim Hukuku", Türkiye Bankalar Birliği Yayın No: 270, İstanbul.
- Başalp, N. (2004). "Kişisel Verilerin Korunması ve Saklanması", Ankara 2004.
- Civelek, Y. D. (2011). "Kişisel Verilerin Korunması ve Bir Kurumsal Yapılanma Örneği", Başbakanlık Uzmanlık Tezi, Ankara
- Kılınç, D. (2012), "Anayasal Bir Hak Olarak Kişisel Verilerin Korunması", AÜHFD, 61 (3), s. 1089-1169.
- Oğuşgil, V. A. (2014) "AB'ye Üye Devletlerde Veri Koruma ve Denetleme Kurumlarının Bağımsızlığı ve Olası Türkiye Örneği", AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C. 14, Y. 14, S. 2, s. 203-232.
- Oğuz, H. "Elektronik Ortamda Kişisel Verilerin Korunması, Bazı Ülke Uygulamaları ve Ülkemizdeki Durum", <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/mdergi/article/view/5000145743>, (Erişim Tarihi, 05.10.2020), s. 1-38.
- Özmen, Ş. (2012) "Ağ Ekonomisinde Yeni Ticaret Yolu, e-Ticaret", İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, Genişletilmiş 4. Baskı, İstanbul.
- Yasaman, H. (2013), "Banka Hukuku ile ilgili Makaleler Mütalâalar Bilirkişi Raporları", C. II, İstanbul. <https://www.bilgiguvenligi.gov.tr/son-kullanici-kategorisi/phishing-saldirilar-ve-sahte-sistemler.html>
- <http://www.dergice.com/bilim-teknik/olta-ayni-olta-da-yemi-farkli.html>

**“Bir tek kişiye
yapılan bir
haksızlık,
bütün topluma
yapılan
bir tehdittir.”**

Montesquieu

DİJİTAL PARA VE DİJİTAL PARA HAKKINDA HUKUKİ DÜZENLEMELER

ÖZET

Para insanların sınıfsal ve sosyal statüsünü belirleyen, beslenme-barınma-yaşama gibi birtakım ihtiyaçlarını karşılamasını sağlayan bir nesnedir.

Paranın ilk olarak Lidyalılar tarafından M.Ö 7. yüzyılda kullanıldığı hemen hemen herkes tarafından bilinmektedir. Binlerce yıldır dünya üzerindeki dönemsel değişiklikler paranın hayatımızdaki yerini değiştirmese de yapısını değiştirmiş; altın, gümüş, metal, kâğıt vb. paralar hayatımızda yerini almıştır. Şüphesiz ki paranın ilk kullanıldığı dönemden bu döneme kadar yaşadığı en büyük değişiklik 2009 yılında ilk örneği Bitcoin ile hayatımıza giren dijital para ile olmuştur. Çağın ihtiyaçlarına göre de yerini hızla sağlamlaştıran dijital paranın, özellikle Bitcoin'in, rağbet görmesi ile birlikte bu alanda çeşitlilik giderek artmış farklı dijital paralar da ortaya çıkmıştır.

Bu metnin içeriği dijital para olup metnin devamında, hayatımıza hızlı bir şekilde giriş yapan dijital para, dijital cüzdan ve dijital paraların hukuk sistemi içindeki yeri ayrıntılı olarak incelenecektir

Anahtar Kelimeler: Dijital Para, Dijital Dönüşüm, Yeni Nesil Ekonomi, Kripto Para Hukuku

1. DİJİTAL PARA

Dijital parayı kısa bir şekilde; kâğıt ya da madeni paranın dijital dünyadaki hali şeklinde tanımlayabiliriz. Teknoloji ile birlikte tüm dünyada gerçekleşen değişime para da ayak uydurmuştur. Peki dijital paranın kâğıt ya da metal paradan farkları nelerdir? Paranın binlerce yıldır bilinen formundan çok uzakta, dijital ortamda bir çeşidinin ortaya çıkmasını tetikleyen nedir? Üstelik bu yeni para çeşidi nasıl bu kadar hızlı bir şekilde hayatın içine dahil olmuş, kendisine özgü düzenlemeler yapılmasına sebep olmuştur? Her ne kadar dijital para alışlagelmiş para çeşitlerinin yerini almak üzere hayatımıza girmiş olsa da dijital paranın kendine özgü özelliklerinden bahsetmemek dijital paraya olan ihtiyacı anlamamıza engel olacaktır. Bu sebeple ilk olarak bu para çeşitlerinin farklarından bahsetmek gerekmektedir.

Öncelikle dijital para eritildiklerinde pek değer kaybetmeyen altın ve gümüş paralar gibi değerini gram olarak içinde taşımamaktadır. Bir yerlerde altın gibi değerli bir karşılığı emanette olan bir belge olmadığı gibi taklidi zor olan ve detayları herkesçe bilinen fiziki bir nesne de değildir. Tahmin edileceği üzere kâğıt, maden vb. Paraların sahip olduğu fiziksel özelliklere sahip değildir. Banka kartları, kredi kartları, internet

bankacılığı, mobil bankacılık gibi yollarla gittikçe daha yüksek oranda banknot ve metal paranın yerini dijital para almaktadır. Her dijital para onu geliştiren ve hayata geçirenlerce kontrol edilir. Dijital para devlet veya kanun gözünde genel geçerliliği olan bir değişim aracı değildir, bu yüzden sadece belli gruplar içinde kullanılabilir. Son olarak söylemekte fayda vardır ki dijital paranın kağıt yerine bilgisayar dosyaları kullanan, kayıtları koruma ve ispat için kripto şifreler kullanan, bu yüzden ağ ortamında kullanıma uygun değeri bu parayı "basan" ve onun taahhüdünü kabul edenlerce anlamlı senet tarzı bir değerli not özeliği taşıyan belge olduğu düşünülebilir. (Kamu Personeli, 2020).

Daha önce de belirttiğimiz gibi dijital paranın ortaya çıkışı ihtiyaca dayanmaktadır. "Özellikle 2008 küresel kriz sonrasında ülke borsalarındaki çöküşler, kredi

**Her dijital para
onu geliştiren ve
hayata
geçirenlerce
kontrol edilir.
Dijital para devlet
veya kanun**

**gözünde genel
geçerliliği
olan bir değişim
aracı değildir.**

derecelendirme kuruluşlarının itibar kaybı, finans kuruluşlarının iflasın eşiğine gelmesi, büyük bankaların batması gibi olaylar, bireylerin finans sistemine olan güvenini azaltırken sistemin başarısızlığına alternatif olacak ve güven tazeleyecek yeni modellerin ortaya çıkmasına fırsat yaratmıştır. Dolayısıyla söz konusu durum, dijital paranın yasal zemine geçişinin kaynağını oluşturmuştur.” (Paranın Geldiği Uç Nokta, 2019)

Dijital paranın kağıt paraların yerini alması şu an için elbette ki zor gözükmemektedir. Ancak yaklaşık 10 yıl gibi kısa bir sürede kağıt paraların karşısında ulaştığı değer ile ciddiye alınması gerektiğini kanıtlamıştır. Şu aşamada dijital paranın önünde iki engel gözükmemektedir: halkın her alanda hızlı bu dijitalleşmeye henüz ayak uyduramamış olması ve ödeme olarak dijital parayı kabul eden firmaların azlığı. Tüm bu tereddütlere rağmen dijital paranın artışının arkasındaki sebepleri dijitalleşen dünyada sağladığı kolaylıklar ve insanlara sağladığı güven olarak özetleyebiliriz. Özellikle son dönemlerde tüm dünyayı etkisi altına alan koronavirüs ile halkın dijital paralara yöneldiği açıktır.

Gün geçtikçe dijital parayı ödeme olarak kabul ederek satış yapan firmaların sayısı artmaktadır. Bu şirketler içerisinde danışmanlık şirketleri, inşaat firmaları, reklam ajansları, avukatlık büroları, eczaneler gibi birçok işletmeler yer almaktadır. Zamanla artan ve şu anda ülkemizde çok büyük bir yer edinmiş olan E-ticaret sitelerinin de bir kısmı artık dijital para ile ödeme kabul etmektedir. Müşteriler sanal paralarıyla oyun, müzik v.b. ihtiyaçlarını E-ticaret siteleri üzerinden satın alma imkanına sahip olabileceklerdir. Yurtdışında ise restoranlar, barlar, oteller gibi yerlerde de dijital para ile ödeme işlemi yapılabilmektedir.

Bitcoin'in çeşitli ülkelerde bulunan kullanıcıları ile işlem hacminin artışı düşünüldüğünde, ülkelerin bu ve buna benzer dijital para birimleri hakkında piyasanın korunması açısından gerekli önlemleri alması ve yasal düzenlemeler yapması kaçınılmaz hale gelmiştir.

1.2. DİJİTAL CÜZDAN

İtibari paralara karşılık olmadan üretilen sanal ve kripto paraların varlığından bahsetmiş idik. Paranın kısa zamandaki bu evrimi bildiğimiz cüzdanların da dijitalleşmesine sebep olmuştur. Artık yanımızda para taşımamız gerekmediği gibi bildiğimiz anlamda bir cüzdan da taşımamız gerekmemektedir ve dijital cüzdan da hayatımızda hızla yerini almaktadır.

Dijital cüzdan birçok ödeme şekli ve web siteleri için kullanıcıların ödeme bilgilerini ve şifrelerini yüksek güvenlikle koruyan ve saklayan bir yazılım tabanlı sistemdir. Dijital cüzdan bize kullanıcı bilgilerimizi istediğiniz zaman kontrol etme, güncelleme, yeni kart bilgisi ekleme veya istediğiniz bilgileri kalıcı olarak silme imkanı tanımaktadır. Dijital cüzdan kullanıcıların bilgilerin saklamakta ve alışveriş yapılacağı zaman hiçbir bilgiye gerek kalmadan kullanılmasını sağlamaktadır. Dijital cüzdanlar, müşterilerin akıllı telefonlarıyla alışverişlerini ödemelerine olanak tanıyan mobil ödeme sistemleriyle birlikte de kullanılabilir. Dijital cüzdan sayesinde yanımızda para, kredi veya banka kartlarımızı taşımamıza gerek kalmadan istediğimiz harcama işlemlerini yapabiliriz. Ülkemizde BKM Express, PayPal, iPara online cüzdan kategorisine örnek olarak verilebilir.

Son yıllarda dijital cüzdanlar her zamankinden daha fazla tercih edilebilir durumdadır. Google Play Store veya Apple Store'da

popüler birçok dijital cüzdan uygulaması yer alsa da dijital cüzdan mobil uygulaması seçimi sırasında büyük özen gösterilmelidir. Zira dijital cüzdan uygulamasının çok fazla veriyi içinde barındıracağı ve saklayacağı unutulmamalıdır. Tüm büyük bankalar da, bankacılık hizmetlerini desteklemek için bir çeşit dijital cüzdan sunmaktadır.

Kripto para birimleri söz konusu olduğunda, dikkate alınması gereken ek seçenekler vardır. Genellikle kripto geliştiricilerinin sağladığı cüzdan en iyi seçenektir. Ancak, size ihtiyaç duyabileceğiniz tüm esnekliği sağlamayabilir. Neyse ki, üçüncü taraf geliştiriciler, göz önünde bulundurmanız için bir dizi saygın çoklu kripto seçeneği de sundular.

Dijital cüzdan sayesinde; Telefonunuzu ATM'ye tutup gelen komut sisteminden para çekebilir, para gönderebilir, kredi kartı işlemleri yapabilir ve kredi başvurusunda bulunabilir. Bir ATM'de yapılabilecek her şey akıllı telefonun dışında hiçbir şeye gerek olmadan, temas kurmadan halledilebilmektedir. Dijital cüzdan bu özelliği ile özellikle son aylarda büyük rağbet görmektedir. (Kabak, 2020)

2. ÜLKEMİZDE VE DÜNYADA ELEKTRONİK PARA

Teknoloji ürünleri araçsallaştırılarak yaratılan elektronik paranın, paraya yön veren merkezi otoriteler tarafından güncellenerek tanımlanması devam etmektedir. İlk dönemlerinde sadece teknolojiyi araçsallaştırarak bankalardaki itibari paraları kullanabilmek için var olan elektronik para, zamanla itibari paradan bağımsızlaşan türevlerini de yaratmıştır. Bu geline son noktada BIS raporlarında, teknoloji ve internet ağını kullanan elektronik paralar dijital nakit olarak da adlandırılır.

Ülkelerin itibari paralarının dijital dönüşüme uğramış formu olarak var olan elektronik paranın yaşadığı süreçler, onu anlamlandıran kurumların tanımlarının da değişmesine sebep olmuştur. Bu kurumlardan biri olan ECB (Avrupa Merkez Bankası) elektronik parayı "e-para yaratabilen kuruluşlar dışındaki kuruluşlara ödeme yapmak için yaygın olarak kullanılan teknolojik bir cihazda parasal depolanan elektronik değer" olarak tanımlamaktadır.

Resmi Gazete'de 27 Haziran 2013 tarihinde yayımlanan 6493 sayılı Ödeme ve Menkul Kıymet Mutabakat Sistemleri, Ödeme Hizmetleri ve Elektronik Para Kuruluşları Hakkında Kanun'un 3/ç maddesinde elektronik para "Elektronik para ihraç eden kuruluş tarafından kabul edilen fon karşılığı ihraç edilen, elektronik olarak saklanan, bu Kanunda tanımlanan ödeme işlemlerini gerçekleştirmek için kullanılan ve elektronik para ihraç eden kuruluş dışındaki gerçek ve tüzel kişiler tarafından da ödeme aracı olarak kabul edilen parasal değer" şeklinde tanımlanmıştır. Ödeme kuruluşlarının denetiminin sağlanması amacı için ise 6493 sayılı Kanun'un 14/1 maddesinde ise "Bu Kanun kapsamında ödeme hizmetleri alanında faaliyette bulunmak isteyen ödeme kuruluşu Bankadan izin almak kaydıyla faaliyette bulunabilir." Hükmü ile ödeme kuruluşlarının kuruluşu izne tabi hale getirilmiştir. BDDK da bu kapsamda Türkiye'de faaliyet izni verilen elektronik para kuruluşlarının listesini yayınlamıştır.

İlk grupta; Merkez Bankası tarafından itibari paranın karşılığı olarak üretilen elektronik paralar kullanıcılarına nakit harici bir alternatif sunulmaktadır. Mobil telefon, tablet, bilgisayar gibi araçlarla da depolanma, transfer etme ve işleme imkanı sağlanmaktadır. Bu elektronik paraları üretmek

ve ihraç etmek yetkili kuruluşların verdiği lisans sayesinde gerçekleşmektedir. Türkiye’de bu lisansı verme yetkisi BDDK’ya aittir. PayPal, Web Money, Payoneer gibi uluslararası paralar bu elektronik paralara örnekleridir. Ülkemizde de iyzico, papara, türkpara gibi örnekler BDDK’nin izni ile ihraç edilen elektronik

Merkez Bankalarının ihraç ettiği itibari paraların elektronik olarak depolanmasıyla başlayan dijitalleşme bu süreci, tedavüldeki itibari paralara karşılık olmadan üretilen sanal ve kripto paralara doğru evrilmiştir. Böylece ikinci bir grup elektronik para çeşidi oluşmuştur. Bir üst paragrafta bahsettiğimiz ilk grup elektronik paralar itibari parayı temsil ederken, ikinci nesil dijital paralar ise bir değeri temsil etmemektedir. IMF Başkanı Christine Lagarde’nin (2018) “Merkez Bankaları dijital para ihraç etmeyi düşünmelidir” açıklamasından sonra, evrimleşme sürecini artık devlet kurumlarının da önemseyeceği anlaşılmaktadır. Egemenlik işlevi olan paranın kontrolü için merkezi otoriteler, dijital paralarla ilgili çalışma grupları oluşturduklarını da ilan etmektedirler. Ülkelerin merkezi yönetimlerinin veya serbest piyasa aktörlerinin, tanımı üzerinde bir türlü anlaşamadıkları dijital paralar, tüm dünyada tartışılmaktadır. Dijital paranın işlevsel özellikleri belli olsa da hukuki karşılığı açısından yapılacak tanımı çok önemli olacaktır. Bu tanım, ülkelerin dijital paralara yaklaşımı ile netlik kazanacaktır.

Bazı ülkelerde yasak olan dijital paralar birçok ülkenin de teşvik ettiği teknolojidir. Örneğin Japonya devleti bu dijital değerleri “para” olarak tanımlarken, Amerika ve Kanada, “emtia” olarak, Meksika “dijital varlık,” Şili “menkul kıymet”, Almanya “öde-me birimi”, Danimarka gibi birçok ülke ise “spekülatif varlık” olarak tanımlamaktadır.

Bazı merkezi otoriteler ise tanımlamayı bile kabul etmemektedirler. IMF 2016 yılında yayınladığı raporda dijital ve sanal paraları aşağıdaki şekildeki gibi sınıflandırmıştır.

Sanal paralar da bir dijital paradır. Diğer elektronik paralardan en önemli farkları herhangi bir fiziki parayı temsil etmemektedirler. Birinci nesil elektronik paralar, kuruluşlarında merkezi banka parasını temsil etme ve işlemlerine aracı olma amacıyla yaratılırken, sanal paralar bu karşılıklardan ayrılarak paraya yeni form kazandırmışlardır. Fakat basılı, görsel yayınlarda veya literatürde sanal para konusunda da bir karışıklık söz konusudur. ECB’nin (Avrupa Merkez Bankası’nın) tarafından 2012 yılında sanal para, bir grup üye tarafından kullanılan, geliştiricileri tarafından kontrol edilen regüle edilmemiş dijital paralar olarak tanımlanmıştır. 2015 yılında ise bu defa tanımlama, “Herhangi bir merkez bankası, kredi kuruluşu veya e-para kuruluşu tarafından ihraç edilmediği halde, bazı durumlarda paranın yerine kullanılabilen bir değer’in dijital temsilidir.” şeklinde yapılmıştır. ECB yayınladığı çalışmayla (2012) paraları yaratılma ve kullanılma alanlarına göre üç gruba ayırmıştır.

Fiyat parayla ilişkisi olmayan ve bir grup kullanıcının kendi arasında kullandığı ilk gruptaki paraların, para ekonomisiyle ilişkisi bulunmamaktadır.

İkinci gruptaki paraların, yasal para olan itibari paralarla ilişkisi bulunmaktadır. Ama bu ilişki tek taraflıdır. Bu paraları ihraç edildikleri dijital dünyada satın alabilmek için itibari paraya ihtiyaç vardır. Fakat bu paraların doğduğu sanal dünya haricinde herhangi bir karşılıkları bulunmamaktadır. Örneğin Facebook’un web sitesinde sanal ürünler alınabilmesi için yarattığı Facebook Credit böyle bir paradır.

Üçüncü gruptaki paraların ise çift taraflı ilişkisi vardır. İtbari paralarla satın alınabildikleri gibi istenildiği zaman itibari paralara da dönüşebilirler. Ayrıca bu paraların yaratıldıkları dijital dünyanın dışında da mal ve hizmet satın alımında kullanıldığı bilinmektedir. Bu paralara uygun örneklerin başında kripto paralar gelmektedir. Ülkemizde özellikle dijital paranın bir çeşidi olan kripto para ile ilgili hukuki çalışmalar gün geçtikçe artmaktadır. (Girgin, 2020)

2.1. KRIPTO PARA VE VERGİ HUKUKU

İlk olarak kripto parayı kısaca tanımlamakta fayda vardır. "2008 yılında Satoshi Nakamoto tarafından yayımlanan makaleden sonra 2009 yılında ilk defa küçük bir grup arasında kullanılmış olan Bitcoin, kripto para kavramından da anlaşılacağı üzere şifreleme teknolojisi ile yaratılmış dağıtık veri tabanındaki ilk dijital paradır. Herhangi bir merkez bankası, özel bankalar veya merkez otorite tarafından desteklenmeyen bu teknoloji, bilgisayardaki algoritmaların yarattığı bir yazılım ürünüdür ve bu

ürün bilgisayarlar, akıllı telefonlar veya tabletler gibi işlemcisi olan bütün makinelerle iletişim kurabilmektedir. Yazılım ürünü olan dijital paranın bilgileri de herhangi bir merkezi ağda değil, blockchain ağındaki dağıtık kayıt teknolojisinde tutulmaktadır." (Girgin, 2020; 21-22)

"Merkezi otoriteler bazı ülkelerde kripto paralar ile ilgili düzenlemeler yapsa da, kripto paraların tanımı konusunda hemfikir olma durumu söz konusu değildir. Bu karmaşıklık, düzenlemelerle yasallaştırılan kripto varlıkları, vergilendirilme sorunsalı ile karşı karşıya bırakmaktadır. Yasal bir tanıma kavuştuğu ülkelerde vergilendirilme süreçleri ilerlese de varlıklarının tanımı yapılmadığı veya yapılamadığı ülkelerde ise vergilendirilme süreci sağlıklı ilerlemektedir." (Girgin, 2020)

Devletin, kamu hizmetlerinin finansmanını sağlayabilmek için kişilerden ve kurumlardan ödeme gücüne göre "kanun yoluyla" zorla aldığı parasal değere vergi denilmektedir. Devlet bu verginin ne zaman

doğacağını yani verginin hangi konularda toplanabileceğini de kanunlarla belirtmiştir. Verginin kanuniliği ilkesinden dolayı da konusu belli olmayan vergiyi koyamaz ve toplayamaz. Anayasal güvence altına alınan verginin kanuniliği ilkesi, bireyi, keyfi uygulamalara karşı korumayı hedeflemektedir. (Ertaş, 14.01.2020)

"Dünyadaki ve Türkiye'deki kripto para tartışmalarının odağında vergisel süreçler yer almaktadır. Birçok ülke bu dijital varlığı nasıl vergilendirileceği ile ilgili çeşitli çalışmalar yapmaktadır. Bu çalışmaların birçoğu da birbirinden farklıdır. Bu konuda halen ortak bir yaklaşım söz konusu değildir. Türkiye'de vergi süreçleri ile ilgili tartışmalar için Gelir İdaresi Başkanlığı'nın yaklaşımı da önemlidir. Bu konuda Gelir İdaresi Başkanlığı, kripto paraların vergilendirilmesiyle ilgili bir çalışmanın olduğunu 2017 yılının sonunda duyurmuştur. Gelir İdaresi Başkanlığı yaptığı açıklamada önceliklerinin bu varlıklarla genel ilgili bir tanımlamanın yapılması gerektiğini söylemiştir. Ayrıca bu varlıkların şimdilik emtia olarak görülmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Türkiye'de kripto paraların yasal statüsü hakkında düzenleme bulunmamaktadır. Merkezi otoriteler konu hakkında farklı açıklamalar yapsa da herhangi bir yasak olmadığı gibi yasal bir zemin de bulunmamaktadır. Fakat blockchain teknolojisinin sağladığı güvenlik altyapısı ve veri transferi konusundaki yenilikler, Türkiye'deki merkezi otoritelerin de ilgisini çekmektedir. Kalkınma Planı'nda blockchain teknolojisiyle yaratılacak bir dijital paranın duyurulması, Ticaret Bakanlığı'nın blockchain teknolojisiyle ilgili protokol imzalaması alandaki kurumsal ilgisini işaret ettiğini söylenmektedir. Merkezi otoritenin teşvik politikaları veya teknolojiyi devlet kurum-

Dünyadaki ve Türkiye'deki kripto para tartışmalarının odağında vergisel süreçler yer almaktadır.

ları ile adapte etme çabası süreçleri hızlandıracaktır. Fakat hem yatırımcıları hem girişimcileri hem de içerik geliştiricileri için daha belirgin yasal düzenlemelerin yapılması gerektiği iddia edilmektedir." (Girgin, 2020)

2.2. KRİPTO PARA VE DİĞER ÜLKELERİN YAKLAŞIMLARI

"Ülkelerin kripto paraya bakış açıları ve kripto para kavramı ile tanımları farklılık arz etmektedir. Bazı ülkelerde kripto para yasal olarak tanımlanmış ve hukuki çerçevesi de çizilmiştir. Bazı ülkelerde ise kripto

para yasal olarak tanınmamış ya da yasaklanmıştır. Türkiye'de ise Merkez Bankası, BDDK, SPK veya bakanlıklar aracılığı ile kripto paraların varlığı üzerine bazı açıklamalar yapılmıştır. Fakat halen yasal statüsü ile ilgili merkezi otoritenin bir önerisi bulunmamaktadır. Fakat Merkez Bankası'nın dijital para çalışması yaptığı artık duyurulmuştur. Birçok ülkede de Türkiye'ye benzer durumlar söz konusudur. Uluslararası kuruluşların aracılığı ile ortak kararların alınmasını bekleyen ülkeler olduğunu düşünmek mümkündür. Teknolojinin liderliğini yapmak isteyen ülkeler ise daha hızlı kararlar almaktadırlar." (Girgin, 2020)

2.3. KRİPTO PARALARDAN ELDE EDİLEN KAZANÇLARIN VERGİLENDİRİLMESİNİN ÖNÜNDEKİ ENGELLER

"Takip edilememesi: Hesap cüzdanları ve kullanılan özel anahtarların vergi mükellefi borsalara tabi olmaması durumunda tespit etmenin çok zor olması ve kripto para madencilerinin elde ettikleri ödülleri borsalara aktarmadıktan sonra tespit edilmesinde güçlükler idare açısından problem olarak gözükmektedir. Kaynağının belirlenmesinin zorluğu: Elde edilen kazancın kaynağını tespit etmede zorlukların yaşa-

nabileceği de görünmektedir. Altyapı eksikliği: Merkezi otoritenin bir vergi türünü takip edebilmesi için alt yapısının da beyan edilen vergileri takip etmek için uyumlu olması gerekmektedir. Örneğin internetten elde edilen kazancı takip edilebilmek için internet alt yapısının gerekliliği bilinmektedir. Fakat kripto paraların alt yapısı olan blockchain teknolojisi merkezi otoriteler için çok uzak görünmektedir." (Girgin, 2020)

SONUÇ

Yaygın ve erişilebilir internet ağları, ucuzlayan mobil ve masaüstü teknolojiler, büyük kitlelerin dijital mecraları kullanabilmesine imkân sağlamaktadır. Üstelik bu imkanların büyük konfor ve hız sağlaması hayatın her alanında dijitalleşmeye sebep olmaktadır. Hayatımızda büyük yer kaplayan para da son 10 yıldır bu dijitalleşme rüzgarına kapılmıştır. Tarih içinde hem paranın hem de hukukun gelişimini düşündüğümüzde 10 yıllık bir sürenin dijital para ile ilgili gerekli düzenlemelerin yapılması için ne kadar kısa bir süre olduğu açıktır. Bu belirsizlik dijital paranın yaygınlaşması açısından da bir engel olsa da gerekli düzenlemelerin yapılması amacıyla çalışmalar hukukun her alanında devam etmektedir.

Kaynakça

- Yazı, (04.05.2020). "Dijital Para Nedir? Nasıl Kullanılır?" <https://www.kamupersoneli.net> (Erişim Tarihi: 15.09.2020).
Aba Şenbayram, E. (2019). "Paranın Geldiği Uç Nokta: Bitcoin" <https://dergipark.org.tr> (Erişim Tarihi: 15.09.2020).
Girgin, S. (2020). "Kripto Paralardan Elde Edilen Kazançların Vergilendirilmesi", (Danışman: Hakan Arslaner), Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
Kabak, U. (15.08.2020). "Dijital Cüzdan Nedir? Ne İşe Yarar?" <https://medium.com> (Erişim Tarihi: 07.10.2020).
Ertaş, B. L. (14.01.2020). "Kripto Para ve Vergi?" <https://medium.com> (Erişim Tarihi: 07.10.2020).

KRİPTO PARALARIN TİCARET ŞİRKETLERİNE SERMAYE OLARAK GETİRİLMESİ

Blockchain ve Kripto Paralar Hakkında Kısa Teknik Bilgiler

Blockchain(blokzincir) , kriptografik tekniklerle güvenliği sağlanan, teşvik yoluyla eşler arasında bir ağ üzerinden adem-i merkezi ve bağımsız bir şekilde yönetilen, içindeki blokların birbirine zincir gibi bağlandığı dağıtık veritabanıdır .

Blokzincirin adem-i merkezi niteliği, blokzincirin merkezi bir sunucuya sahip olması ile açıklanabilir . Blokzincirde işlemler eşler arası (peer to peer / kullanıcıdan kullanıcıya) şeklinde gerçekleşmektedir. İşlemlerin eşler arası gerçekleşmesi demek gerçekleştirilecek işlemin taraflarının eşit bir şekilde aracı bulunmadan işlemi gerçekleştirmesi demektir. Bloklarda şifrelenmiş şekilde yer alan işlemler her-

kesçe görüntülenebilir ve takip edilebilir niteliktedir .

Blokzincirdeki veriler sistem içinde zaman damgasına ait bloklara kaydedilir. Zaman damgası ile amaçlanan husus mükerrer ödemeyi engellemek, blokzincirin manipüle edilmesini önlemek ve kimlik doğrulamasını sağlamaktır . Blokzincirde yer alan blokların kapasitesi dolduğunda "hash" adlı bir çıktı oluşturulur ve "hash" adlı bu çıktı bloğun parmak izi olup, bloğu zaman ve içerik yönünden kilitlemektedir . Blokzincirde bir bloğun dolması ile diğer bloğa geçilirken üretilen "hash" değeri artık önceki bloğun adı olacaktır . Bunun yanında yeni blokta kendisinin bağlandığı bloğun hash değeri ve bu blokta yapılacak işlemler yer alacaktır . Yeni blokta önceki bloğun hash değerinin yer alması

¹ Çalışmada Türkçemizi korumak amacıyla blockchain yerine blokzincir ifadesi kullanılacaktır.

² Fatih Bilgili, Fatih Cengil, Blockchain ve Kripto Para Hukuku, 1.Baskı, Bursa, Dora, 2019, s.37 ; Niaz Chowdhury, Inside Blockchain, Bitcoin and Cryptocurrencies, CRC Press, 2020, s.8; Tiana Laurence, Blockchain Dummies, New Jersey, Wiley, 2019, s.7.

³ Chowdhury, a.g.e., s.8 ; Bikramaditya Singhal, Gautam Dhameja, Priyansu Sekhar Panda, Beginning Blockchain, New York, Apress, 2018, s.154.

⁴ <<https://blockchair.com>> adresinden gözlem ve takip yapılabilmektedir (E.T:10.03.2020).

⁵ Chowdhury, a.g.e., s.45 ; Laurence, a.g.e., s.132.

⁶ Laurence, a.g.e., s.11

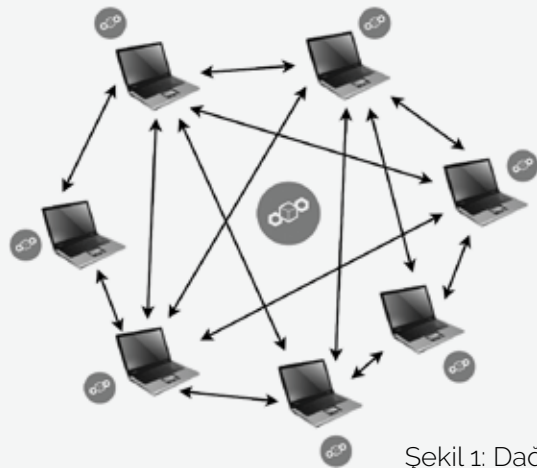
⁷ Michael Crosby, Nachiappan, Pradan Pattanayak, Sanjeev Verma, Vignesh Kalyanaraman, "Blockchain Technology: Beyond Bitcoin", Sutardja Center for Entrepreneurship & Technology Technical Report, California, Ekim 2015, s.9.

ile önceki blokta yapılacak manipülenin eski bloğun hash değerini değiştirecek ve manipüle sonrası oluşacak hash değeri ile yeni blokta güvence altına alınan hash değerinin birbiriyle uyuşmaması ile güvenlik sağlanacaktır . Ayrıca blokzincirin manipüle edilebilmesi için saldırganın sahip olduğu sistemin blokzincirdeki hesaplama gücünün %51'i seviyesinde olması gerektiği için blokzincir oldukça güvenli bir çözümdür .

Yandaki fotoğrafta dağıtık ağın bir örneği bulunmaktadır. Burada her cihaz bir düğümü (node) ifade etmektedir. Blokzincirdeki düğüm herhangi bir cihazdır . Düğümlerin en temel görevi işlem kopyalarını muhafaza etmektir. Kanımızca dağıtık yapı insanların birbirlerine değil, toplumun geneline güvenmesi şeklindeki düşünce yapısı ile açıklanabilir.

Blokzincirin adem-i merkezi niteliği, blokzincirin merkezi bir sunucuya sahip olmaması ile açıklanabilir .

Şekil 1: Dağıtık Ağ

Kripto paraların temelinde farklı blokzincirler bulunmaktadır. Blokzincirler kamuya açık(public), kamuya kapalı(private) ve giriş iznli (permissioned) olmak üzere üç türdür :

Kamuya açık blokzincirler (örneğin Bitcoin ve Ethereum gibi kripto paraların blokzincirleri) herkesin giriş yapabildiği ve sistemin işlemesi için ödül/teşvik bulunmaktadır. Dağıtık yapısı sebebiyle müdahale oldukça zordur. Kamuya açık blokzincirlerde blokzincirin kodları kamuya açıktır . Kamuya kapalı blokzincirlerde temel olarak birbirlerine güvenen muhataplar birbirlerine gizli bilgiler göndermeyi tercih ettikleri için bu blokzincirlerin büyüme kaygısı bulunmamaktadır. Giriş iznli blokzincirlerde, blokzincir kişilerin ağ içindeki rollerini kontrol edebilmektedir. Bu blokzincirlerde token kullanılmaktadır. Token başka bir kripto paranın blokzincirini kullanılmaktadır. Kanımızca blokzincirlerin bu üç türe ayrılmasının nedeni işlem muhataplarının amaçlarıdır.

Blokzincirler çeşitli alanlarda kullanılabilir. Kripto paraların oluşturulması, mikro ödemelerin yapılması, akıllı sözleşmeler, kitle fonlaması, belgelerin oluşturulup ve hakların korunması, oy kullanabilme, kişisel verilerin korunması gibi alanlarda kullanılabilir. Çalışmamızın sınırlılığı gereğince konunun üzerinde durmayacağız.

Kripto Paralar Hakkında Kısa Teknik Bilgiler

İlk kripto para olan Bitcoin'den sonra çeşitli kripto paralar ortaya çıkmıştır . Bu kripto paraların güncel sayısı <https://coinmarketcap.com/all/views/all> adresinden öğrenilebilir. Kripto paralar kendi içerisinde Coin, Altcoin ve Token olarak üçe ayrılır. Coin kendi blokzinciri bulunan kripto paralardır. Bitcoin bu kapsamda örnek gösterilebilir. Altcoinler kendi blokzinciri bulunan ve bitcoin haricindeki diğer kripto paralardır. Token ise başka bir kripto paranın blokzincirinden yararlanan kripto paralardır. Tokenların anlaşılması bakımından şu iki örnek verilebilir:

- Lunaparklarda satın alınan kartlardaki bakiyeler sadece o lunaparkta kullanılabilir. Bu paralar o lunaparkın tokeni olarak değerlendirilebilir. Keza marketlerin verdiği ücretsiz alışveriş veya indirim kuponları da o marketler için token olarak değerlendirilebilir. Çünkü her iki örnekteki paralar ilgili lunapark veya marketten başka bir yerde kullanılamayacaktır.

Kripto paraların arzı da çeşitli yöntemlerle sağlanmaktadır. Bitcoin ve Ethereum gibi bazı kripto paralar madencilikle arz edilirken, Ripple gibi bazı kripto paraların arzında madencilik bulunmayıp, piyasaya arz yöntemi ile sunulmaktadır.

Kripto paraların çeşitleri (Bitcoin, Ethereum,

⁸ Satoshi Nakamoto, Bitcoin: A Peer-to-Peer Electronic Cash System, s.3 <<https://bitcoin.org/bitcoin.pdf> > (E.T.:17.03.2020)

⁹ Singhal/Dhameja/Panda, a.g.e., s.159-160.

¹⁰ Nakamoto, s.8.

¹¹ Chowdhury, a.g.e.,s.14.

¹² Laurence, a.g.e.,s.8.

¹³ Bitcoin blokzinciri için bkz: <<https://github.com/bitcoin/bitcoin>> (E.T.:17.03.2020)

Ripple, Litecoin, IOTA gibi) açıklanırken çalışmanın sınırlılığı sağlanamayacağından dolayı bu paragrafta sadece Bitcoin'den bahsedilecek ve çalışmamızda yapılacak değerlendirmelerde yeri geldikçe diğer kripto paralara değinilecektir.

Temelinde blokzincir teknolojisi bulunan ve 21 milyon adet ile sınırlı olan Bitcoin ilk kripto para olması sebebiyle en değerli ve en popüler kripto para olmaktadır . 2008 yılında bitcoin.org adresinde yayımlanan "Bitcoin : A Peer to Peer Electronic Cash System" adlı makale ile Bitcoin duyurulmuştur . İlk Bitcoin işlemi 12 Ocak 2009 tarihinde Nakamoto tarafından Hal Finney'e 10 Bitcoin gönderilmesi ile yapılmıştır . Bitcoin çok küçük birimlere bölünebildiği için mikro ödemeler bakımından oldukça avantajlıdır.

Kripto Paraların Sermaye Olarak Getirilmesi

Kripto Paraların Hangi Sermaye Türünde Olacağı

Sermaye, bir şirkette ortağın şirkete ortak olabilmek için şirkete özgülmesi amacıyla getirdiği maddi değerlerdir . Sermaye nakdi sermaye, aynı sermaye ve emek ile fikir sermayesi olarak üçlü gruba ayrıl-

maktadır . Türk Ticaret Kanunu md. 127'de ifade edilen para kavramı piyasada yasal ödeme aracı olarak bulunan parayı ifade etmektedir. Bu paraya fiat para denilmektedir .

Kripto paraların birçoğu ödeme veya değişim aracı olarak kullanılabilir. Kanımızca ödeme veya değişim aracı olarak kullanılacak kripto paraların TTK md. 127 anlamında para olarak değerlendirilmesi için kanımızca bu kripto paraların aşağıdaki unsurlara sahip olması gerekmektedir:

- Belirli bir işlem hacmine sahip olması
- Belirli bir kur değerine sahip olması
- Aşırı kur dalgalanmasına maruz kalmaması

Dolayısıyla bu özelliklere sahip olamayan kripto paralar TTK md. 127'de ifade edilen para kavramı içinde değerlendirilmemelidir. Örneğin Weiss Crypto Ratings adlı internet sitesinde kripto paraların puan değerlendirilmesi yapılmaktadır. Örneğin bu internet sitesinde Comet ve ATM Chain adlı kripto para birimlerinin çeşitli açılardan ekonomik değerinin bulunmadığına karar verilmiştir. Dolayısıyla bu tip kripto para birimleri TTK md. 127 kapsamında

¹⁴ A.Ebru Bozkurt Yüksel, "Elektronik Para, Sanal Para, Bitcoin ve Linden Doları'na Hukuki Bir Bakış", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C:LXXIII, S:2, 2015 s.199; Mustafa Topaloğlu, "Elektronik Ticarete Ödeme Sistemleri: Kredi Kartları, Elektronik Para, Elektronik Çek", Terazi Hukuk Dergisi, C:12, S:130, Haziran 2017, s.79.

¹⁵ Laurence, a.g.e., s.51 ; Chowdhury, a.g.e., s.65

¹⁶ Singhal/Dhameja/Panda, a.g.e., s.154.

¹⁷ Chowdhury, a.g.e., s.64.

¹⁸ Reha Poroy, Ünal Tekinalp, Ersin Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku I, Güncellenmiş ve Yeniden Yazılmış 14.Baskı, İstanbul, Vedat, 2019, s.27 ; Tamer Bozkurt, Şirketler Hukuku, 9.Baskı, Ankara, Legem, 2018, s.9; Mehmet Aslan, Fikri Mülkiyet Haklarının Anonim Şirketlere Aynı Sermaye Olarak Getirilmesi, 1.Baskı, Ankara, Seçkin, 2016, s. 66; Fatih Bilgili, Fatih Cengil, "Bitcoin Özelinde Kripto Paraların Ticaret Şirketlerine Sermaye Olarak Getirilmesi", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:XXIII, S:3, 2019, s.7.

¹⁹ Hayrettin Çağlar, "Anonim Şirketlerde Aynı Sermayeye Değer Biçilmesi", Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C: XXVI, S:2, Haziran 2010, s.36-37.

²⁰ Bilgili/Cengil, a.g.e., s.25.

para olarak değerlendirilmemelidir. Bu sebeple kripto paraların sermaye olarak kabul edilip edilmeyeceği her kripto para için özel olarak değerlendirilmelidir. Mevcut durumda TTK md. 127'deki para ifadesinden fiat para ifadesi anlaşılmalıdır. Kanımızca kripto paralara karşı bankaların tavrı değiştiğinde ve yukarıda bahsettiğimiz üç unsur kripto paralar için sağlandığında kripto paralar nakdi sermaye sınıfında olabilir. Ancak şu anki hukuki durumda kripto paralar aynı sermaye olarak değerlendirilmesi gerekmekte ve bu değerlendirme her bir kripto para özelinde yapılmalıdır.

Kripto Paraların Sermaye Olarak Getirilmesi

TTK md. 127/1'de ticaret şirketlerine kanunda aksine bir hüküm bulunmadıkça sermaye olarak getirilebilecek değerler düzenlenmiştir. Hükümde yer alan çeşitli değerler örnek kabilinden sayılmıştır. TTK 127/1-j gereğince kanunda aksine bir hüküm bulunmayan hallerde, devri kabil olup ekonomik niteliği bulunan her değer şirketlere sermaye olarak getirilebilecektir. Bu bağlamda komanditerin emeğinin ve ticari itibarının sermaye olarak konulamaması (TTK md. 307/2), anonim ortaklıklarda aynı sermayelere ilişkin özel hüküm (TTK md. 342/1) ve limited ortaklıklar

için özel hüküm olarak TTK 581/1 dikkate alınmalıdır. Kripto paralar devri kabil olup ekonomik bir değer taşıdığından sermaye olarak getirilmesi mümkündür.

Kolektif ve Komandit Şirketlerde Durum

Komandit şirketlerde komandite ortağın getireceği sermaye ve kolektif şirket ortağının getireceği sermaye ile ilgili kanunda özel bir hüküm bulunmayıp, bu ortaklar hakkında TTK 127/1 hükmü uygulanacağı için yukarıdaki açıklamalar bu ortaklar için aynen geçerlidir. Dolayısıyla devri kabil ekonomik değeri bulunan her değer bu şirketlere sermaye olarak getirilebilecektir. TTK md. 307/2 gereğince komanditer ortak kişisel emek ve ticari itibarını şirkete sermaye olarak getiremeyecektir. Kripto paraların kişisel emek ve ticari itibar olarak değerlendirilmesi mümkün değildir. Bu durumda madencilik yoluyla elde edilen kripto paralar hakkında da değerlendirme yapmamız gerekmektedir. Kanımızca madencilik yoluyla elde edilen kripto paraların kendisi aslında madenciliğin bir sonucu olduğundan, madencilik yoluyla elde edilen kripto para da sermaye olarak getirilebilir. Dolayısıyla komanditer ortağın kripto parayı sermaye olarak getirmesi TTK md. 127/1 hükmüne tabi olacaktır.

²¹ < <https://weisscrypto.com/en/coins> > (E.T.: 20.03.2020)

²² < <https://weisscrypto.com/en/crypto/comet/summary> > (E.T.: 20.03.2020)

²³ < <https://weisscrypto.com/en/crypto/atm/summary> > (E.T.: 20.03.2020)

²⁴ Bilgili/Cengil, a.g.e., s.8.

²⁵ Sami Karahan vd., Şirketler Hukuku, 2.Baskı, Konya, Mimoza, 2013, s.117; Mehmet Bahtiyar, Ortaklıklar Hukuku, Güncellenmiş 12.Baskı, İstanbul, Beta, 2017, s.52; Özlem Karaman Coşgun, "Anonim Şirketlerde Sermaye Kavramı ve Aynı Sermaye Değerinin Belirlenmesi", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C:18, S:2, 2012, s.334.

²⁶ Bahtiyar, a.g.e., s.52.

²⁷ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, a.g.e., s.114.

Anonim ve Limited Şirketlerde Durum

TTK md. 342'de anonim şirketlerde aynı sermaye konulabilecek malvarlığı unsurları düzenlenmiştir. TTK md. 342/1'e göre, "üzerlerinde sınırlı bir aynı hak, haciz ve tedbir bulunmayan, nakden değerlendirilebilen ve devrolunabilen, fikri mülkiyet hakları ile sanal ortamlar da dahil, malvarlığı unsurları aynı sermaye olarak konulabilir. Hizmet edimleri, kişisel emek, ticari itibar ve vadesi gelmemiş alacaklar sermaye olamaz". Bu nitelikte bir düzenleme limited şirketler için TTK md. 581/1-f hükmünde yer almaktadır. Hüküm uyarınca kripto paraların aynı sermaye olarak getirilmesinde şu unsurlar dikkate alınacaktır:

- Kripto paranın bir malvarlığı değeri teşkil etmesi gerekir.
- Kripto paranın nakden değerlendirilebilmesi gerekir.
- Kripto paranın devrolunabilmesi ve haczi kabil olması gerekir.
- Kripto paranın üzerinde bir sınırlı aynı hak, haciz ve tedbir bulunmaması gerekir.

Kripto Paranın Malvarlığı Değeri Teşkil Etmesi

TTK md. 342/1 ve TTK 581/1-f hükümleri gereğince kripto paraların sermaye olarak konulabilmesi için malvarlığı değeri taşıması gerekmektedir. Bu hükümde

²⁸ M.Halil Çonkar, Anonim Ortaklıkta Aynı Sermaye, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016, s.49.

²⁹ Bilgili/Cengil, a.g.e., s.133.

³⁰ Seniha Dal, "6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) m. 342'ye Göre Fikri Mülkiyet Haklarının Anonim Şirkete Aynı Sermaye Olarak Konulması", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C:18, S:2, 2012, s.375; Çonkar, a.g.e., s.55; Aslan, a.g.e., s.84.

³¹ Bilgili/Cengil, a.g.e., s.166.

yer alan malvarlığı değerinin eşya hukuku anlamında mı, yoksa bilanço hukuku anlamında mı değerlendirileceği hususu kripto paranın sermaye olarak getirilmesinde önemli bir rol oynayacaktır. Bu hükümlerdeki malvarlığı ifadesi eşya hukuku anlamında değerlendirilirse, kripto paralar anonim ve limited şirketlere sermaye olarak getirilemeyecek; bilanço hukuku anlamında değerlendirilirse, kripto paralar anonim ve limited şirketlere sermaye olarak getirilebilecektir. Doktrinde Çonkar buradaki malvarlığı kavramının bilanço hukuku anlamında değerlendirilmesi gerektiği görüşündedir. Bilgili/Cengil'e göre Bitcoin hem eşya hukuku hem de bilanço hukuku bakımından malvarlığı değeri olduğundan, Bitcoin'in anonim ve limited şirketlere sermaye olarak getirilmesinde yasal bir engel bulunmamaktadır. Diğer kripto paralarda ise kripto paranın ekonomik değere sahip olup olmadığı gibi unsurlar değerlendirilerek sonuca varılmalıdır. Örneğin Comet ekonomik değere sahip olmayan, nakden değerlendirilemeyen bir kripto para olduğu için Comet adlı kripto paranın sermaye olarak getirilmesi mümkün değildir.

Kripto Paranın Değerlendirilebilmesi

Şirkete sermaye olarak getirilecek değer para olarak ifade edilebilir nitelikte ise değerlendirilebilir. TTK md. 329/1'de anonim şirketin sermayesinin belirli olduğu; TTK md. 332/1'de anonim şirketlerde sermayenin tamamının esas sözleşmede

taahhüt edildiği belirtilmiştir. Dolayısıyla sermaye olarak getirilebilecek değerlerin parayla ölçülebilmesi gerekmektedir. Şirketlere sermaye getirmenin amacı şirketin faaliyette bulunmasını sağlamak ve şirket alacaklılarını tatmin etmek olduğundan dolayı, bu bağlamda kripto paraların değerlendirilmesinde yaklaşık değerlendirme yoluna gidilebilmelidir. Çünkü kripto paraların yaklaşık değerlerinin tespit edilebileceği borsalar bulunmakta ve bu kripto paraların satılarak ülke parasına çevrilmesi mümkündür. Fakat bu değerlendirmede de ekonomik değeri bulunmayan kripto paralar sebebiyle her kripto para bakımından ayrı ayrı yapılmalıdır. Dolayısıyla değeri para ile ifade edilemeyecek kripto paraların sermaye olarak getirilmesi mümkün olmayacaktır.

Kripto Paraların Devrolunabilmesi ve Haczi Kabil Olması ile Kripto Paraların Üzerinde Sınırlı Aynı Hak, Haciz ve Tedbir Bulunmaması

Kripto paraların şirketlere sermaye olarak getirilebilmesi için devredilebilmesi/haczedilebilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda kripto paraların barındırıldıkları yerler ve ekonomik değerlerine göre ayırım yapılması gerekecektir. Ayrıca TTK md.342/1'e göre, aynı sermaye olarak getirilecek kripto paranın üzerinde bir sınırlı aynı hak, haciz ve tedbir bulunmaması gerekir. Bilgili/Cengil'e göre, Bitcoin ve diğer kripto paraların haczi mümkündür. Burada yazarlara kısmen katılmaktayız.

³² Bilgili/Cengil, a.g.m., s.11.

³³ Bilgili/Cengil Cengil, a.g.e., s.68. Singhal/Dhameja/Panda, a.g.e., s.159 vd.

³⁴ Singhal/Dhameja/Panda, a.g.e., s.158.

³⁵ Aynı sermaye olarak getirilecek değerlerin TL cinsinden belirlenmesinin şirket sözleşmesinden önce yapılması gerektiği yönünde bkz. Ali Paslı, "Yeni Türk Ticaret Kanunu Anonim Ortaklık Hükümlerinin Tanıtılması (II) YTK Kitap 2- Kısım 4- Bölüm 1 'Kuruluşa İlişkin Sisteme Yönelik Temel Değişiklikler ve Kuruluş İşlemleri", Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C: XXVIII, S:2, 2012, s.181.

Aşağıda yazarlara katılmadığımız yönler açıklanacaktır. Kripto paralar cüzdanlarda barındırılmaktadır. Borsalarda bulunan kripto paralarda borsaya kayıtlı üye için bir cüzdan açılır ve ilgili kripto para cüzdanda bulunmakta olup; cüzdanda bulunan kripto paranın kontrolü platformdadır. Dolayısıyla bu kripto paraların devri ve haczi mümkün olup, şirketlere sermaye olarak getirilebilir. Kişinin kendi uhdesinde tuttuğu fiziki veya yazılım cüzdanlarda bulunan kripto paraların devri de mümkündür. Ancak haciz meselesinde durum farklılaşacaktır. Bu kripto paraların gizli anahtarı da kullanıcıda bulunduğundan, anahtarın kaybı halinde kripto paralara ulaşılamayacağı için, kişinin uhdesinde tuttuğu cüzdanın gizli anahtarı bilinmediği sürece bu kripto paraların haczi mümkün değildir. Dolayısıyla anahtarı bilinmeyen bir cüzdanda bulunan kripto paranın haczi mümkün olmayacağından, bu kripto paranın sermaye olarak getirilmesi mümkün değildir.

Usul

Bu başlık altında kripto paranın anonim ve limited şirketlere sermaye olarak getiriliş usulü anlatılacaktır. TTK md. 128/1'e göre, TTK hükümlerine uygun olarak hazırlanan şirket sözleşmesiyle yapılacak sermaye taahhüdü ile ortaklar şirkete karşı borçlu hale gelecektir. Şirkete getirilen kripto paralar niteliği itibarıyla aynı sermaye olduğundan dolayı, bu kripto paraların miktarı

ve karşılık geldiği Türk Lirası değerinin ve bu değere karşılık gelen pay miktarının (TTK md. 213/1-e, md.307, md.339/2-e, md.578) şirket sözleşmesine yazılması gerekecektir.

TTK md. 213/1-e, md.305 ve 307 gereğince, kollektif ve komandit şirketlerde sermaye olarak getirilecek değerler kurucular ya da ortaklar tarafından belirlenecektir. Anonim ve limited şirketlere (TTK md. 343, md.578) sermaye olarak getirilecek kripto paraların değeri, şirket merkezinin bulunduğu veya bulunacağı yer ticaret mahkemesince atanacak olan bilirkişi tarafından tespit edilecektir.

Bilirkişinin yapacağı değerlendirme ile fiyat para dışında getirilen değerlerin (çalışmamızda kripto paraların) çeşitli etkenler bir arada değerlendirilerek Türk Lirası cinsinden değeri belirlenecektir. Bu değerlendirme yapılırken bilirkişi en gerçekçi değere ulaşmaya çalışmalıdır. Bilgili/Cengil'e göre bu değerlendirme yapılırken Türkiye'de faaliyet gösteren kripto para borsalarındaki değerlerin aritmetik ortalamasının alınması ile yapılacak değerlemede bilirkişi en muhtemel sonuca ulaşacaktır. Kanımızca kripto paraların değerlendirilmesinde bu basit yol yerine daha spesifik bir yol olan aşağıdaki yöntemleri uygulanmalıdır:

- Şirkete getirilecek kripto para türünün Türkiye'de yer alan kripto para borsalarındaki değerleri listelenmelidir.

³⁶ Çonkar, a.g.e., s.319-320.

³⁷ Bilgili/Cengil, a.g.e., s.166.

³⁸ <<https://tr.wikipedia.org/wiki/Medyan>> (E.T.: 30.03.2020)

³⁹ <<https://www2.le.ac.uk/offices/ld/all-resources/numerical-data/averages>> (E.T.: 05.04.2020)

⁴⁰ Bilgili/Cengil, a.g.e., s.166.

⁴¹ <<https://bitcoinaverage.com/history-ohlcv-minute-data>> bu adreste çeşitli kripto paraların çeşitli tarihlerindeki değerlerinin bulunduğu veri setleri yer almaktadır. (E.T.: 09.04.2020)

• Bu veri setindeki değerler küçükten büyüğe doğru sıralanmalı ve veri setini ortadan ayıran değer olan medyan tespit edilmelidir. Bilgili/Cengil'den farklı olarak ilk olarak medyanyı kullanmamızdaki amaç veri setindeki kur dalgalanmaları sebebiyle meydana gelebilecek ayrık durumu engellemektir .

Kripto paraların hangi andaki değerlerinin esas alınacağı önemli bir husustur. Bilgili/Cengil'e göre kripto paranın değeri, bilirkişinin göreve başladığı andan sonraki zaman diliminde ulaştığı bir değer olmalıdır . Burada da yazarlara katılmamaktayız. Çünkü kripto paraların değerleri belirlenirken bilirkişinin atandığı dönemden sonraki dönemin esas alınması, kripto paralardaki riskli kur dalgalanmalarının meydana getirdiği problemlerin raporda göz ardı edilmesi sonucunu doğuracaktır. Burada da kanımızca medyan yöntemi kullanılmalıdır. Medyan yöntemi kullanılırken yardımcı kaynaklardan yararlanılabilmektedir . Medyan yönteminin kullanılması ile kripto paranın ağırlıklı değeri tespit edilerek, aritmetik ortalamadan daha güvenli bir sonuca ulaşılabilecektir.

TTK md. 128/2 gereğince aynı sermaye türünde olan kripto paranın değeri bilirkişi raporu doğrultusunda şirket sözleşmesine eklenmelidir. Ancak bir görüşe göre, bilirkişinin belirlediği değerden daha düşük bir değer yazılmasını gerektiren bir durum ortaya çıkmışsa veya bilirkişi aşırı değerlendirme yapmışsa, ihtiyatlılık ilkesi ge-

reğince bilirkişi raporunda yer alan değerden daha düşük bir değer şirket sözleşmesine yazılabilir .

Kripto paralara TMK'nın taşınır eşyalara ilişkin hükümleri uygun düşecek ölçüde uygulanabilmektedir . Bu bağlamda kripto paraların ticaret şirketlerine sermaye olarak getirilmesinde taşınırlara ilişkin hükümler uygulanması gerektiğinden, kripto paranın güvenilir kişiye tevdi edilmesi gerekir (TTK md. 128/2). Tevdi ile sermayenin şirkete sorunsuz şekilde kazandırılması amaçlanmaktadır . Güvenilir kişinin kim olacağı hususunda kanunda bir açıklama bulunmamakta olup, kanımızca bu amaçla bir kripto para borsası veya bir üçüncü kişi güvenilir kişi olarak değerlendirilebilir ve üçüncü kişiye veya borsaya yapılacak tevdi ile tevdi işlemi yerine getirilir. Kendisine tevdi işlemi yapılan üçüncü kişi veya borsanın yeni bir özel anahtar üretmesi gerekmektedir. Aksi halde tevdi işlemi yapan kişiler özel anahtar ile kripto para üzerinde tasarruf işlemi yapabilirler.

TTK md. 32/1 ve TTK md. 128'in gerekçesine göre, ticaret sicil müdürünce kripto paraların tevdi işleminin yerine getirilip getirilmediği ve yerine getirilmemişse ticaret sicil müdürünün şirketi tescil etmeyeceği sonucuna ulaşılabilecektir. Blokzincirde açık anahtar sayesinde herkes işlemlerin gerçekleştiğini görüntüleyebildiğinden tevдинin gerçekleşip gerçekleşmediğini görüntüleyebilir.

⁴² Çonkar, a.g.e.,s.351 vd.

⁴³ Bilgili/Cengil, a.g.e., s.133 ; Asuman Turanboy, "Kripto Paraların Ortaya Çıkmaları ve Hukuki Nitelikleri", Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C:XXXV, S:3, 2019, s.57.

⁴⁴ TTK md. 128 gerekçesi.

⁴⁵ Bilgili/Cengil, a.g.e., s.171.

TTK md. 128/4 gereğince şirketin tüzel kişilik kazanmasıyla birlikte kripto paralar şirket malvarlığına intikal eder. Sermaye artırımında ise intikal kararın tescili ile gerçekleşir. Bu aşamalarda dahi şirkete sermaye koyma borcu halen daha ifa edilmemiştir. Bu borcun ifa edilebilmesi için kendisine tevdi işlemi yapılan borsa veya güvenilir üçüncü kişiye başvurularak zilyetliğin devri işlemi yapılır. Bu işlem kripto paranın gizli anahtarının şirket ile paylaşılması ile yapılır. Gizli anahtar değiştirilene kadar güvenilir kişi veya borsa da zilyetliğini kaybetmeyeceğinden birden çok kişinin zilyetliği gündeme gelir.

Sermaye olarak getirilen kripto paranın zamanında ifa edilmemesi halinde ne olacaktır? TTK md. 129'a göre, "Zamanında ifa edilmeyen sermaye para ise, 128 inci madde gereğince tazminat hakkına hanel gelmemek şartıyla, aksine şirket sözleşmesinde veya esas sözleşmede hüküm yoksa, şirketin tescili anından itibaren temerrüt faizi de ödenir". Madde metninde yer alan para ifadesi fiyat parayı ifade etmektedir. Kripto paraların yüksek kur dalgalanmasına maruz kalabilmesi sebebiyle temerrüt faizine ilişkin hükmün uygulanmaması gerektiği düşünülebilir. Ancak bu durumda kripto paraların değişim aracı olarak kullanılması ve yüksek sirkülasyonu dikkate alınmamış olacaktır.

Dolayısıyla hakkaniyet gereğince tarafların temerrüt faiz oranı kararlaştırması, kararlaştırmamışsa Devlet Bankalarında yabancı paralara uygulanan en yüksek faiz oranının uygulanması gerekmektedir.

Sonuç

Kripto paraların günümüzdeki önemi dikkate alındığında kripto paraların şirketlere sermaye olarak getirilmesi incelenmeye layık bir alandır. Kripto paralar da tedavülde bulunabilen ekonomik değere sahip nitelikte bulduklarından şirketlere belirli şartlar altında aynı sermaye olarak getirilmeleri mümkündür. Teknik ve hukuki bakımdan şimdilik kripto paraların nakdi sermaye olarak getirilmesine olumsuz gözle bakılmalıdır. Kripto paralara eşyalar hakkında hükümler uygulanabildiğinden TTK'nın taşınırlara ilişkin hükümleri kripto paralar hakkında uygulanabilmeli ve bu bağlamda kripto paraların ticaret şirketlerine sermaye olarak getirilmesi hususu taşınırlara özgülenmiş yol ile yapılmalıdır. Kripto paraların TL cinsinden değeri belirlenirken, birlikişinin atandıktan sonraki dönemde kripto paranın borsalardaki aritmetik ortalamasının belirlenmesi gibi adaletsiz bir çözüm değil, kripto paranın geçmişten günümüze olan süreçteki medyan değerinin hesaplanması yararlı olacaktır.

Kaynakça

- Aslan, Mehmet: Fikri Mülkiyet Haklarının Anonim Şirketlere Aynı Sermaye Olarak Getirilmesi, 1.Baskı, Ankara, Seçkin, 2016.
- Bahtiyar, Mehmet: Ortaklıklar Hukuku, Güncellenmiş 12.Baskı, İstanbul, Beta, 2017.
- Bilgili, Fatih, Cengil, Fatih :Blockchain ve Kripto Para Hukuku, 1.Baskı, Bursa, Dora, 2019.
- Bilgili, Fatih, Cengil, Fatih :“Bitcoin Özelinde Kripto Paraların Ticaret Şirketlerine Sermaye Olarak Getirilmesi”, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C:XXIII, S:3, 2019, s.3-23.
- Bozkurt, Tamer :Şirketler Hukuku, 9.Baskı, Ankara, Legem, 2018.
- Bozkurt Yüksel, A.Ebru :“Elektronik Para, Sanal Para, Bitcoin ve Linden Doları'na Hukuki Bir Bakış”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C:LXXIII, S:2, 2015 s.173-220.
- Chowdhury, Niaz :Inside Blockchain, Bitcoin and Cryptocurrencies, CRC Press, 2020.
- Crosby, Michael vd. : Blockchain Technology: Beyond Bitcoin”, Sutardja Center for Entrepreneurship & Technology Technical Report, California, Ekim 2015.
- Çağlar, Hayrettin :“Anonim Şirketlerde Aynı Sermayeye Değer Biçilmesi”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C: XXVI, S:2, Haziran 2010, s.35-53.
- Çonkar, M.Halil :Anonim Ortaklıkta Aynı Sermaye, On İki Levha Yayıncılık, İstanbul, 2016.
- Dal, Seniha :“6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK) m. 342'ye Göre Fikri Mülkiyet Haklarının Anonim Şirkete Aynı Sermaye Olarak Konulması”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C:18, S:2, 2012, s.371-398.
- Sami Karahan vd. :“Şirketler Hukuku, 2.Baskı, Konya, Mimoza, 2013.
- Karaman Coşgun, Özlem :“Anonim Şirketlerde Sermaye Kavramı ve Aynı Sermaye Değerinin Belirlenmesi”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C:18, S:2, 2012, s.333-369.
- Laurence, Tiana :Blockchain Dummies, New Jersey, Wiley, 2019.
- Paşlı, Ali:“Yeni Türk Ticaret Kanunu Anonim Ortaklık Hükümlerinin Tanıtılması (II) YTK Kitap 2- Kısım 4- Bölüm 1 'Kuruluş İlişkin Sisteme Yönelik Temel Değişiklikler ve Kuruluş İşlemleri”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C: XXVIII, S:2, 2012, s.141-199.
- Poroy, Reha, Tekinalp, Ünal, Çamoğlu, Ersin :Ortaklıklar Hukuku I, Güncellenmiş ve Yeniden Yazılmış 14.Baskı, İstanbul, Vedat, 2019.
- Singhal, Bikramaditya vd. :Beginning Blockchain, New York, Apress, 2018.
- Topaloğlu, Mustafa :“Elektronik Ticarete Ödeme Sistemleri: Kredi Kartları, Elektronik Para, Elektronik Çek”, Terazi Hukuk Dergisi, C:12, S:130, Haziran 2017, s.70-80.
- Turanboy, Asuman: “Kripto Paraların Ortaya Çıkmaları ve Hukuki Nitelikleri”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C:XXXV, S:3, 2019, s.47-62.
- İnternet Kaynakları
- <https://blockchair.com> (E.T:10.03.2020).
- <https://github.com/bitcoin/bitcoin> (E.T.:17.03.2020)
- < https://bitcoin.org/bitcoin.pdf> (E.T.:17.03.2020)
- <https://coinmarketcap.com/all/views/all> (E.T.:17.03.2020)
- < https://weisscrypto.com/en/coins> (E.T.: 20.03.2020)
- <https://weisscrypto.com/en/crypto/comet/summary> (E.T.: 20.03.2020)
- <https://weisscrypto.com/en/crypto/atm/summary> (E.T.: 20.03.2020)
- <https://tr.wikipedia.org/wiki/Medyan> (E.T.: 30.03.2020)
- <https://www2.le.ac.uk/offices/ld/all-resources/numerical-data/averages> (E.T.: 05.04.2020)
- <https://bitcoinaverage.com/history-ohlcv-minute-data>

**“Adaletin
kuvvetli,
kuvvetlinin de
adil olması
gerekir.”**

Pascal

BİLİŞİM SUÇLARI VE YARGILANMASI

GİRİŞ

Hukuk, hiçbir zaman durağan olmamıştır. İlerleyen teknoloji, dünyada yaşanan gelişmeler vs. birçok hukuk dalının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Bilişim Hukuku da bu dallardan biri olmuştur. Yeni bir hukuk dalının doğumu beraberinde her zaman hukuki boşluklar da getirir, yeni düzenlemeler ister. Ceza hukukunda da bilişim suçları düzenlenmiştir. Ancak bu suçların işlenme şekillerini öngörebilmek, teknolojinin hızına hukukun yetişmesi mümkün görünmemektedir.

1. BİLİŞİM SUÇLARI

Türk doktrinde yaygın olarak bilişim suçları ifadesinin kullanılmasına karşın bilgisayar suçları terimi de kullanılmaktadır. Bazı yazarlar¹ bilişim suçu kavramını kullanırken, bazı yazarlarında² bilgisayar suçu kavramını kullandığını doktrinde görmekteyiz. Ancak terimlerin kapsam alanı gereği bilişim suçları ifadesinin daha geniş anlam içeriyor olması nedeniyle bilişim hukuku alanında işlenecek suçları kapsamaya daha uygun olduğunu düşünmekteyiz.

Bilişim suçları yahut siber suçlar yaygın

olarak; kişilerin kullanıcı bilgileri ve şifrelerini ele geçirme, sahte internet siteleri oluşturma, web siteleri ve sunucularına ilişkin saldırılar düzenleme, virüs taşıyan e-postalar yollayarak elektronik saldırılar gerçekleştirme şeklinde meydana gelebilmektedir. (Yılmaz & Güllüpinar, 2020, s. 5374)

Bilişim suçlarının kendine özgü nitelikleri bulunmaktadır. Fail, mağdurdan fiziksel olarak uzaktadır ancak işlenen failin suç niteliği arz edip arz etmediği geleneksel suçlarda olduğu gibi siyah ya da beyaz değildir. (Yılmaz & Güllüpinar, 2020, s. 5374) Bu sebeple bilişim suçlarının en önemli özelliklerinden biri, fail ile mağdur arasındaki mesafe göz önüne alındığında suçun işlenmesi çoğu zaman birçok ülkeyi ilgilendirebilir.

Fail bu suçu işlerken kasıtlı hareket eder ve belirli bir amaca yönelir. Tarihte bilinen ilk bilişim suçu, 18 Ekim 1966 tarihinde Minneapolis Tribune'de yayınlanmış olan bir makale ile kamuoyuna yansımıştır. (Kurt, 2005, s. 157)

Bu suçun failleri pek çok nedenle bu suçun işlenmektedir. Bu nedenleri suçun işlenmesinden önce yer alan kişisel nedenler ve suç sonrasında nedenler olarak ikiye ayırabiliriz. Suç öncesi nedenlerde amaç

¹ Yüksel Ersoy, Berrin Bozdoğan Akbulut, Öykü Didem Aydın, Olgun Değirmenci.

² Faruk Erem, Yılmaz Yazıcıoğlu.

maddi menfaat sağlamak gibi görünüyor olsa da, suçun işlenmesinde başka nedenler de bulunmaktadır. Bilişim suçları kapsamında, kanunda tanımlanan eylemlere bakıldığında "sırf kişisel tatmin amacıyla hukuka aykırı olarak verilerin ele geçirilmesinin" de cezalandırılma amacı güdüldüğü görülecektir. (Dülger, 2004, s. 119)

Her ne kadar herkesin bu suçların faili olması söz konusu olsa bile teknik bilgi ve uzmanlığı olmayan kişilerin bu suçun faili olması mümkün değildir. Bu sebeple de yaptıkları işte uzman olmalarına inanmaları sebebiyle failer bu suçları işlerken yakalanmayacaklarını düşünmektedirler. Diğer yandan soruşturma yapacak olan kolluk kuvvetlerinin bilgi ve becerilerinin kendilerinden düşük olduğunu ve bu sebeple de yakalanmayacaklarını dolayısıyla da herhangi bir yaptırım ile karşılaşmayacaklarını düşünürler. (Karagülmez, 2005, s. 51)

**Yaptıkları işte
uzman olmalarına
inanan failer, bilişim
suçlarını işlerken
yakalanmayacaklarını
düşünmektedirler.**

2.TCK'DA YER ALAN BİLİŞİM SUÇLARI

Gelişen teknoloji ile birlikte yeni suç işleme modellerinin ortaya çıkması ile bu tür suçlar için net ve kesin bir ayırmadan söz edilmekte zorlanılır. Ancak Yargıtay Ceza Genel Kurulu 17.11.2009 tarihli 2009/11-193 E. ve 2009/268 K. sayılı kararında, TCK'da yer alan bilişim suçlarının iki biçimde sınıflandırmaya tabi tutulabileceğini söyler. Bunlardan birincisi doğrudan bilişim suçları, diğer adıyla gerçek bilişim suçlarıdır. İkincisi ise, dolayısıyla bilişim suçları, diğer adıyla bilişim bağlantılı suçlardır.

İkili sınıflandırmaya tabi bu suçları şu şekilde sıralayabiliriz:

TCK'da Yer Alan Bilişim Suçları

- **MADDE 243-** Sisteme girme
- **MADDE 244-** Sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme ve değiştirme
- **MADDE 245-** Banka ve kredi kartının kötüye kullanılması
- **MADDE 246-** Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbirleri uygulanması

TCK'da Yer Alan Bilişim Vasıtalı Suçlar

- **MADDE 124-** Haberleşmenin engellenmesi
- **MADDE 125-** Hakaret
- **MADDE 132-** Haberleşmenin gizliliğini ihlal
- **MADDE 133-** Kişiler arası konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması
- **MADDE 135-** Kişisel verilerin kaydedilmesi
- **MADDE 136-** Verileri hukuka aykırı olarak verme veya ele geçirme

TCK, bilişim suçlarını 'doğrudan bilişim suçları ve 'bilişim bağlantılı suçlar' olarak iki biçimde sınıflandırır.

Bilişim Sistemine Girme

Madde 243 -

- 1) Bir bilişim sisteminin bütününe veya bir kısmına, hukuka aykırı olarak giren veya orada kalmaya devam eden kimseye bir yıla kadar hapis veya adli para cezası verilir.
- (2) Yukarıdaki fıkrada tanımlanan fiillerin bedeli karşılığı yararlanılabilen sistemler hakkında işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranına kadar indirilir.

(3) Bu fiil nedeniyle sistemin içerdiği veriler yok olur veya değişirse, altı aydan iki yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.

(4) Bir bilişim sisteminin kendi içinde veya bilişim sistemleri arasında gerçekleşen veri nakillerini, sisteme girmeksizin teknik araçlarla hukuka aykırı olarak izleyen kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

İlgili kanun maddesi incelenecek olursa, yetkisiz erişim tek başına bu suçu oluşturmaz. Failin aynı zamanda sistemde kalmaya devam ediyor olması gerekir. Bu açıdan maddeyi "Suç = Yetkisiz Erişim + Sistemde Kalmaya Devam Etme" olarak formülize edebiliriz. (Karagülmez, 2005, s. 165) Maddenin ikinci fıkrasında ise suçun hafifletici nedeni, üçüncü fıkrasında ise ağırlatıcı nedeni belirtilmiştir.

İlgili kanun maddesi ile korunan hukuki değer karma niteliktedir. Öncelikle bireylerin özel hayatlarının gizliliğini, sırların dokunulmazlığını ve haberleşme özgürlüklerini korumaktadır. Çünkü bilişim sistemindeki unsurlar, hukuk tarafından korunan özel alana ilişkin olduğundan hak sahibinin rızası olmadan bu alana yetkisiz girilmemelidir. (Yenidünya & Değirmenci, 2003, s. 752)

İlgili maddenin diğer suçlardan en büyük farkı, tek başına en sık karşılaşılan bilişim suçu olması hem de diğer bilişim suçları bakımından araç niteliğinde olmasıdır. (Yılmaz & Güllüoğınar, 2020, s. 5384)

Bu suça teşebbüs mümkün olduğu gibi iştirak halinde de suç işlenebilir, ayrıca yetkisiz erişim sağlanan sistemde kalmaya devam edip sistemden çıkıldıktan sonra sisteme tekrar girilmesi ile de suçun içtimaı gündeme gelebilir. (Dölger M.

V., 2004, s. 225)

Sistemi engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme

Madde 244-

(1) Bir bilişim sisteminin işleyişini engelleyen veya bozan kişi, bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Bir bilişim sistemindeki verileri bozan, yok eden, değiştiren veya erişilmez kılan, sisteme veri yerleştiren, var olan verileri başka bir yere gönderen kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Bu fiillerin bir banka veya kredi kurumuna ya da bir kamu kurum veya kuruluşuna ait bilişim sistemi üzerinde işlenmesi halinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(4) Yukarıdaki fıkralarda tanımlanan fiillerin işlenmesi suretiyle kişinin kendisinin veya başkasının yararına haksız bir çıkar sağlamanın başka bir suç oluşturulması halinde, iki yıldan altı yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.

İlgili maddenin ilk iki fıkrasında hangi eylemlerin suçu oluşturacağı belirtilmiş, ilk fıkrada sistemi korumayı, ikinci fıkrada ise sistemin içindeki veriler korunmayı hedeflenmiştir. Suçun işleniş amaçları ele alındığında, ilk fıkrayı ikinci fıkradan ayıran en büyük fark ise, ilk fıkrada veri kavramından ziyade sistemin ön planda tutulmasıdır. (Yılmaz & Güllüoğınar, 2020, s. 5386)

Engellemeden kasıt, sistem faaliyetlerinin geçici veya sürekli olarak durmasına sebep olmaktır. Engel olma fiili sistemin geneline yönelik olabileceği gibi, sistemin çalışmasına katkı sağlayan başka

unsurlara da yönelik olabilir. Diğer unsurlara yapılan müdahalenin suça konu bilişim sisteminin işleyişini kısmen ya da tamamen engellemiş olması suçun oluşması açısından yeterlidir. (Karagülmez, 2005, s. 188)

Bu suç, teşebbüse elverişli bir suçtur. İş-tirak hususunda kanunda ayrı bir hüküm olmadığından TCK m.37, 38, 39 ve 40'ta düzenlenen genel hükümler çerçevesinde değerlendirme yapılır. Ayrıca bu suçun zincirleme olarak işlenmesi de mümkündür. (Kızıltan, 2007, s. 86-87)

Banka veya kredi kartlarının kötüye kullanılması

Madde 245 –

- (1) Başkasına ait bir banka veya kredi kartını, her ne suretle olursa olsun ele geçiren veya elinde bulunduran kimse, kart sahibinin veya kartın kendisine verilmesi gereken kişinin rızası olmaksızın bunu kullanarak veya kullandırarak kendisine veya başkasına yarar sağlarsa, üç yıldan altı yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.
- (2) Başkalarına ait banka hesaplarıyla ilişkilendirilerek sahte banka veya kredi kartı üreten, satan, devreden, satın alan veya kabul eden kişi üç yıldan yedi yıla kadar hapis ve onbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.
- (3) Sahte oluşturulan veya üzerinde sahtecilik yapılan bir banka veya kredi kartını kullanmak suretiyle kendisine veya başkasına yarar sağlayan kişi, fiil daha ağır cezayı gerektiren başka bir suç oluşturmadığı takdirde, dört yıldan sekiz yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(4) Birinci fıkrada yer alan suçun;

- a) Haklarında ayrılık kararı verilmemiş eşlerden birinin,
 - b) Üstsoy veya altsoyunun veya bu derecede kayın hısımlarından birinin veya evlat edinen veya evlâtlığın,
 - c) Aynı konutta beraber yaşayan kardeşlerden birinin, Zararına olarak işlenmesi hâlinde, ilgili akraba hakkında cezaya hükmolunmaz.
- (5) Birinci fıkra kapsamına giren fillerle ilgili olarak bu Kanunun malvarlığına karşı suçlara ilişkin etkin pişmanlık hükümleri uygulanır.

İlgili madde ile korunan hukuksal değer, hırsızlık, dolandırıcılık, güveni kötüye kullanma ve sahtecilik suçları ile korunan hukuki değer ile aynıdır. Çünkü bu suç, işleniş biçimine göre bu fillerin bir ya da birkaçını kapsayabilmektedir. (Dülger M. V., 2004, s. 427)

Yasak cihaz veya programlar

Madde 245/A- (1) Bir cihazın, bilgisayar programının, şifrenin veya sair güvenlik kodunun; münhasıran bu Bölümde yer alan suçlar ile bilişim sistemlerinin araç olarak kullanılması suretiyle işlenebilen diğer suçların işlenmesi için yapılması veya oluşturulması durumunda, bunları imal eden, ithal eden, sevk eden, nakleden, depolayan, kabul eden, satan, satışa arz eden, satın alan, başkalarına veren veya bulunduran kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

İlgili madde ile bilişim sistemlerine yönelik fillerin yanı sıra bu işlemleri kolaylaştırıcı eylemler de suç sayılmıştır.

3. YARGILAMALARI

Yargıtay kararlarına bakıldığında, ilk derece mahkemelerince bilişim suçlarına ilişkin kararlarda suçun niteliğinde hataya düşüldüğü görülür. Mahkemelerin en çok TCK m.244 ve 245'e göre hüküm tesis etmesi gerekirken, m.158 çerçevesinde hüküm verdiği ve bu sebeple Yargıtay tarafından pek çok kararın bozulduğu görülmektedir. Bu hataların sebeplerinden biri eski Ceza Kanunu ile yeni Ceza Kanunu arasındaki hükümlerin denk gelmemesidir. (Turan & Külcü, 2014, s. 42)

Ceza kanunlarının mülkiliğinin genel ilke olması, evrensellik ilkesininse birçok ülkede mülkilik ilkesine göre tali nitelikte olması sebebiyle bilişim suçlarının soruşturulması ve kovuşturulması için uluslararası işbirliğine ilişkin düzenlemeler son derece önemlidir. (Topaloğlu, 2014, s. 19)

Bilişim suçlarında soruşturma aşamasında yapılacak olan araştırmalarda, teknolojiyi kullanan bilişim sistemleri son derece önemlidir. Bu sebeple bilgisayar ve elektronik delilin rolü her gün artmakta ve gerekli sistem ve altyapı önem kazanmaktadır. Bu sebeple ortaya çıkan adli bilişim de, bilişim suçlarında potansiyel delil elde edilebilmesi adına, çeşitli tekniklerin kullanılarak bilgisayar inceleme ve analiz teknikleri kullanılarak yapılan uygulamaları ifade etmektedir. Adli bilişim, bilişim alanındaki depolanmış bilgileri elektronik olarak işleme tabii tutmayı gerektirir ve bilişim suçlarının ortaya konulmasında, elde edilecek delillerin; tanımlanması, korunması, analizi ve mahkemede kabul edilecek şekilde yasal çerçevede dijital delil olarak ortaya konulması safhalarından meydana gelen yapıyı anlatmaktadır. (Kızıltan, 2007, s. 96)

Türkiye'de adli bilişim alanında yapılan çalışmalar Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde Bilişim Suçları Bürosunun kurulmasıyla atılmıştır. 2001 yılında ise bu büro İnternet ve Bilişim Suçları Şube Müdürlüğü olarak değiştirilmiştir.

Adli bilişim yeni bir kurum olmakla birlikte soruşturma aşamasında, mahkemeye sunulacak delillerin toplanmasının çerçevesini belirleyerek, nelerin delil olabileceğini ve bunun için ne tür işlemlerin yapılması gerektiği anlatır. (Yayla, 2004, s. 78)

Kanunilik ilkesi bilişim suçlarında da geçerlidir. Ancak, bu ilke göz önüne alınırken, bilişim suçlarının kendine özgü yapısı mutlaka göz önüne alınmalıdır. Bilişim suçlarının işlenebilmesi için; bilgisayar veya benzeri bir aygıt, enerji kaynağı, ağ bağlantısı ve bunu sağlayan telekomünikasyon hattı gerekmektedir. (Kızıltan, 2007, s. 98)

Bilişim suçlarındaki filler, çoğunlukla, dijital yapı ve elektronik alandadır. Bu sebeple fiilin aşamalarına, başlangıcına gitmek, sanığa ulaşmak ve delilleri yargılamada kullanılabilecek fiziki yapıya dönüştürebilmek oldukça zordur. Soruşturma evresinde, saldırılara ilişkin hem aleni hem de gizli delillerin keşfine, araştırılmasına ve mahkeme de delil olarak sunulabilmesine yönelik çalışmalar yapılır. (Kızıltan, 2007, s. 99)

Aşağıdaki üç halde suç Türkiye'de işlenmiş sayılacaktır:

- İnternete girişin ve neticenin Türkiye'de gerçekleşmesi,
- İnternete girişin Türkiye'de olması, neticenin yabancı bir ülkede gerçekleşmesi,
- İnternete girişin yabancı bir ülkeden olması, neticenin Türkiye'de gerçekleşmesi.

İlk halde fail ve netice Türkiye'de gerçekleştiği için yetki bakımından herhangi bir sorun meydana gelmez. İkinci halde fail Türkiye'de, mağdur yabancı ülkede, üçüncü halde ise fail yabancı ülkede, mağdur ise Türkiye'de bulunduğu için yetki ihtilafları gündeme gelir.

Bilişim suçu ülke içerisinde işlendiğinde, ceza mahkemesindeki genel yetki kurları uygulanarak yetkili mahkeme belirlenir. CMK m.12'ye göre, suç ülke içerisinde işlenmişse suçun işlendiği yer mahkemesi yetkilidir. Eğer suç teşebbüs aşamasında kalmışsa, son icra hareketinin yapıldığı, kesintisiz suçlarda kesintinin gerçekleştiği ve zincirleme suçlarda son suçun işlendiği yer mahkemesi yetkilidir.

CMK m.12/5'te, görsel ve işitsel yayınların,

mağdurun yerleşim yerinde ve oturduğu yerde işitilmiş veya görülmüş olması halinde o yer mahkemesinin de yetkili olacağı hükmüne yer verilmiştir.

SONUÇ

Teknolojik gelişmeler beraberinde bize kendi suç türünü de getirmiştir. Günümüzde bilişim suçları ve özellikle bilişim vasıtalı suçlar insanlarla iç içe geçmiş durumdadır. Öyle ki çoğu bilişim suçu ortaya bile çıkarılmamış, mağdur mağdurluğunu dahi fark edememiştir.

Türk Hukuku'nda olmasını istediğimiz ise gelişimleri daha yakından takip edebilen bir yargı sistemi sayesinde dünyanın herhangi bir köşesinden bize karşı işlenecek bir bilişim suçu karşısında hukukumuz tarafından korunmaktır.

Kaynakça

- Dülger, M. V. (2004). Bilişim Suçları. İstanbul: Seçkin Yayınları.
- Karagülmez, A. (2005). Bilişim Suçları ve Soruşturma: Kovuşturma Evreleri. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Kızıltan, M. B. (2007). 5237 Sayılı Türk Ceza Kanununda Bilişim Sistemine Girme, Sistemi Engelleme ve Bozma Suçları. T.C. İstanbul Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.
- Kurt, L. (2005). Açıklamalı-İçtihatlı Tüm Yönleriyle Bilişim Suçları ve Türk Ceza Kanundaki Uygulaması. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Topaloğlu, T. (2014). Adli Bilişim ve Elektronik Deliller. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Turan, M., & Külcü, Ö. (2014). Türkiye'de Bilişim Suçlarının Tanımlanması ve Yaşanan İhlallere Yönelik İçerik Analizi. Türk Kütüphaneciliği, 18-46.
- Yayla, M. (2004). Uluslararası Platformda ve Türkiye'de Bilişim Suçları. KHOSBE, Ankara, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Yeni Dünya, C., & Değirmenci, O. (2003). Mukayeseli Hukukta ve Türk Hukukunda Bilişim Suçları. İstanbul: Legal Yayınları.
- Yılmaz, F., & Güllüpinar, F. (2020). Türkiye'de Bilişim Suçlarının Kriminolojik Açısından Değerlendirilmesi: Bilişim Suçlarının Hukuksal ve Sosyolojik Boyutlarının Analizi. Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 5371-5409.

**“Adalet kutup
yıldızı gibi yerinde
durur ve geri
kalan her şey
onun etrafında
döner.”**

Konfüçyus

DİJİTAL HİZMET VERGİSİ VE UYGULAMALARI

ÖZET

7

7194 sayılı kanun ile Türkiye sınırları içerisinde, dijital hizmet sağlayıcıların sunmuş oldukları hizmetler neticesinde elde ettikleri hasılat Dijital

Hizmet Vergisine tabi tutulmuştur. Vergi oranı %7,5 olup, ilgili vergilendirme döneminde verginin konusuna giren hizmetler nedeniyle elde ettikleri hasılat verginin matrahı kabul edilecektir. Vergi beyannamesini usulüne uygun tebliğ etmeyen veya vergi yükümlülüğünü yerine getirmeyen dijital hizmet sağlayıcıların sunduğu hizmetlere erişim, Hazine ve Maliye Bakanlığının kararı ile Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu tarafından engellenecektir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Ortam, Dijital Vergi, Dijital Hizmet, Vergi

GİRİŞ

5 Aralık 2019 tarihinde yayınlanan 7194 Sayılı Dijital Hizmet Vergisi İle Bazı Kanunlarda Ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un 1. ve 7. Maddelerinde düzenlenen Dijital Hizmet Vergisi, aynı Kanun'un madde 52/f.1-(a) bendi hükmüne göre 1 Mart 2020 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Dijital Hizmet Vergisinin uygulamasına dair

usul ve esasların belirlendiği Dijital Hizmet Vergisi Uygulama Genel Tebliği'nin 20 Mart 2020 tarihli 31074 sayılı Resmi Gazete'de yayınlaması ile Dijital Hizmet Vergisi, Türk Vergi Sistemindeki yerini almıştır.

Dijital Hizmet Vergisine Tabi Olan Hizmetler

Kanun Türkiye Cumhuriyeti sınırları dahilinde sunulan;

- Dijital ortamda sunulan her türlü reklam hizmetlerinden,
- Sesli, görsel veya dijital herhangi bir içeriğin dijital ortamda satışı ile bu içeriklerin dijital ortamda dinlenmesine, izlenmesine, oynanmasına veya elektronik cihazlara kaydedilmesine veya bu cihazlarda kullanılmasına yönelik dijital ortamda sunulan hizmetlerden,
- Kullanıcıların birbirleriyle etkileşime geçebilecekleri dijital ortamların sağlanması ve işletilmesi hizmetlerinden,
- Yukarıda sayılan hizmetlere yönelik dijital ortamda dijital hizmet sağlayıcıları tarafından verilen aracılık hizmetlerinden elde edilen hasılat dijital hizmet vergisine tabi tutulmuştur.¹

20.03.2020 tarihinde yayınlanan Dijital Hizmet Vergisi Uygulama Genel Tebliği'nin Vergini, Tanımlar, Mükellefler ve

¹ Fiziki olarak karşı karşıya gelmeksizin, çevrimiçi faaliyetin gerçekleştirildiği her türlü ortamda sunulan hizmet neticesinde bir bedele hak kazanılması hasılatın elde edildiği anlamına gelmektedir.

Vergi Sorumlusu, Muafiyet ve İstisnalar ana başlığının Vergi Konusu Konusu alt başlığında Dijital Hizmet Vergisi kapsamına giren hizmetler detaylı olarak örnekler ile açıklanmıştır.

1. Dijital Ortamda Sunulan Reklam Hizmetleri

Kanununun 1 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine göre, reklam kontrol ve performans ölçüm hizmetleri, kullanıcılarla ilgili veri iletimi ve yönetimi gibi hizmetler ile reklamın sunulmasına ilişkin teknik hizmetler dâhil olmak üzere dijital ortamda sunulan her türlü reklam hizmetinden elde edilen hasılat dijital hizmet vergisine tabidir.

Söz konusu hasılatın, reklam verenin kendisi, reklam alanın acentesi veya aracılık hizmeti sunan diğer üçüncü kişilerden elde edilmesinin vergilendirmeye etkisi yoktur.

Bu bakımdan, dijital ortamda yayınlanan;

- Reklamın arama sonuçlarıyla birlikte

gösterilmesi ya da reklam verenle ilgili arama sonucunun öncelikli sırada gösterilmesi gibi arama motoru reklamları,

- Bant reklamlar (banner),
- Video veya kullanıcı paylaşımının izlenmesi öncesinde, sırasında veya sonrasında dijital ortamlarda yayınlanan her türlü işitsel, görsel veya yazılı reklamlar,
- Elektronik cihazlarda yazılımlar vasıtasıyla çevrim içi iletilen reklamlar,
- Açılır pencere reklamları (pop-up ve benzeri),

gibi reklam hizmetlerinin sunulmasından elde edilen hasılat dijital hizmet vergisinin konusu kapsamındadır.

Aynı şekilde, gazete veya dergilerin internet sitelerinde veya yalnızca dijital ortamda işitsel ve/veya görsel yayıncılık yapan kuruluşların internet sitelerinde ya da bunların yayın akışları sırasında yayınlanan reklamlardan elde edilen hasılat da vergiye tabidir.

Yayıncı kuruluş tarafından, karasal, uydu ya da kablo ortamları üzerinden yapılan yayınların eş anlı olarak dijital ortamda yayınlanması halinde, yayın akışının içeriğine dâhil olmayan reklam hizmetleri dolayısıyla elde edilen hasılat da verginin konusuna girer.

Örnek 1: (A) işletmesi tarafından işletilen arama motoru sayfasında, kullanıcılar tarafından otelcilikle ilgili anahtar kelimelerin aratılması durumunda, (B) otelinin internet sitesi bağlantısının, sonuç sıralamasında en üst sırada gösterilmesi karşılığında (A) işletmesinin (B) otelinden elde ettiği hasılat dijital hizmet vergisine tabidir.

Örnek 2: Kullanıcıların video ve fotoğraf paylaşımı yapabildikleri (C) işletmesi tarafından işletilen dijital ortamda, (D) işletmesine ilişkin ürün tanıtım videosunun kullanıcılarca paylaşılan videoların diğer kullanıcılar tarafından izlenmesi öncesinde, sırasında veya sonrasında gösterilmesi karşılığında elde edilen hasılat dijital hizmet vergisine tabidir.

Örnek 3: Dijital ortamda çevrim içi oyun hizmeti sunan (E) işletmesinin, oyunlarının oynandığı sırada, uygulama içinde (F) işletmesinin ürünlerinin reklamının yapılması karşılığında izlenme başına (F) işletmesinden elde ettiği hasılat dijital hizmet vergisine tabidir.

Dijital ortamda sunulan reklam hizmetleriyle ilişkili olarak dijital hizmet sağlayıcıları tarafından, dijital ortamdaki veri çekilmesi ve/veya bu verinin ölçümlemesi ya da işlenmesi ve/veya dijital reklam içeriğinin hazırlanması ve benzeri şekillerde sunulan;

- Reklam kontrol ve performans ölçüm hizmetleri,
- Kullanıcılarla ilgili veri iletimi ve yönetimi gibi hizmetler,
- Reklamın sunulmasına ilişkin teknik hizmetler,

Dijital ortamda çevrim içi oyun hizmeti sunan (E) işletmesinin, oyunlarının oynandığı sırada, uygulama içinde (F) işletmesinin ürünlerinin reklamının yapılması karşılığında izlenme başına (F) işletmesinden elde ettiği hasılat dijital hizmet vergisine tabidir.

gibi diğer hizmetler dolayısıyla elde edilen hasılat da dijital hizmet vergisine tabidir.

Buna göre, bu vergi uygulamasında, örneğin, reklama erişimin takip edilmesi suretiyle reklamın hedef kitleye ulaşmadığının, istenilen etkiyi oluşturup oluşturmadığının veya reklamda değişikliğe ihtiyaç duyulup duyulmadığının ölçülmesi veya reklamın ulaştığı kullanıcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu ve benzeri özelliklerinin tespit edilerek raporlanması faaliyetleri Türkiye'de sunulan reklam hizmetleri kapsamında değerlendirilir.

2. Dijital Ortamda Yapılan İçerik Satışları ve İçeriklerden Yararlandırmaya Yönelik Hizmetler

Kanununun 1 inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendine göre, sesli, görsel veya dijital herhangi bir içeriğin (bilgisayar programları, uygulamalar, müzik, video, oyunlar, oyun içi uygulamalar ve benzerleri dâhil) dijital ortamda satışı ile bu içeriklerin dijital ortamda dinlenmesine, izlenmesine, oynanmasına veya elektronik cihazlara kaydedilmesine

veya bu cihazlarda kullanılmasına yönelik dijital ortamda sunulan hizmetlerden elde edilen hasılat dijital hizmet vergisine tabidir.

Bu kapsamda;

- Bilgisayar, tablet, cep telefonu, akıllı bileklik gibi elektronik cihazlarda kullanılan program, yazılım ve uygulamaların,
- Sinema filmi, dizi, video, resim, fotoğraf, grafik, makale, dergi, gazete gibi görüntü, ses ve metin dosyası içeriklerinin,
- Oyun konsolunda oynamaya mahsus olanlar dâhil olmak üzere, çevrim içi veya çevrim dışı oynanmasına bakılmaksızın her türlü dijital oyunların, oyun ek paketlerinin veya oyun kodlarının,
- Çevrim içi oyunlarda kullanıcıya belirli bir bedel karşılığında oyunla ilgili uygulama veya paketlerin (ilave oynama hakkı, ilave oyun süresi, oyun içi özelliklere, materyal ve öğelere erişim, oyun içi karakter oluşturma ya da geliştirme veya oyun içi sanal para temini gibi),

dijital ortamda satışı ve benzeri diğer içerik satışları ile bu içeriklerden yararlandırmaya (içeriklerin dijital ortamda dinlenmesine, izlenmesine, oynanmasına veya elektronik cihazlara kaydedilmesine veya bu cihazlarda kullanılmasına) yönelik dijital ortamda sunulan hizmetlerden elde edilen hasılat vergiye tabidir.

Buna göre, örneğin;

- (A) işletmesi tarafından sanal mağazasında abonelerine sunulan gerçek zamanlı veri akışı yoluyla ve çevrim içi bir şekilde dijital ortamda müzik dinlenmesine veya elektronik cihaza kaydedilmesine yönelik hizmetten,
- (B) işletmesi tarafından kullanıcılarına dijital ortam üzerinden abonelik ya da izlendiği kadar ödeme yapılması usulüyle

çevrim içi video, film, dizi gibi içeriklerin izlenmesine veya elektronik cihaza kaydedilmesine yönelik verilen hizmetten,

- (C) işletmesi tarafından sanal mağazasında antivirüs programı satışından,
- (D) işletmesi tarafından dijital ortamda çevrim içi oynatılan oyunun ilave özelliklerine erişim hakkı için kullanıcılara oyun içinde yapılan sanal para satışından,

elde edilen hasılat dijital hizmet vergisine tabidir.

Dijital içeriklerin dijital ortamda satışına aracılık hizmeti, söz konusu içeriklerin dijital ortamda dinlenmesine, izlenmesine, oynanmasına veya elektronik cihazlara kaydedilmesine veya bu cihazlarda kullanılmasına yönelik olduğundan, Kanununun 1 inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamındadır.

Aşağıda belirtilenler dijital içerik olarak değerlendirilmez:

- Dijital verilerin çevrim içi platformlarda depolanması,
- Dijital ortamda satılan sinema, tiyatro, konser, müze, spor müsabakaları, otobüs, tren, uçak biletleri gibi fiili sunuma konu bir hizmetten faydalanma hakkını temsil eden biletler,
- Türkiye'de ilgili mevzuat çerçevesinde yetki sahibi kurum ve kuruluşlar tarafından tertip edilen her türlü şans oyunu ile müşterek bahse ilişkin dijital ortamda satılan ve çekiliş veya bahse katılma hakkını sağlayan bilet veya kuponlar.

Ayrıca, satılan bir malın çalışabilmesi için zorunlu olan ve satıcı tarafından satış esnasında malın bünyesine dâhil edilerek verilen yazılımların dijital ortamda aktive edilmesi veya indirilmesi, bu işlem dolayısıyla ayrıca bir bedel alınmaması kaydıyla, dijital

ortamda yapılan içerik satışı olarak değerlendirilmez.

3.Kullanıcıların Birbirleriyle Etkileşime Geçebilecekleri Dijital Ortamların Sağlanması ve İşletilmesi Hizmetleri

Kanunun 1 inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine göre, kullanıcıların birbirleriyle etkileşime geçebilecekleri dijital ortamların sağlanması ve işletilmesi hizmetlerinden elde edilen hasılat dijital hizmet vergisine tabidir. Kullanıcılar arasında bir mal veya hizmetin satılmasına veya satılmasının kolaylaştırılmasına yönelik sunulan hizmetler de mezkûr bent uyarınca verginin konusuna girer.

Buna göre;

- Kullanıcılar tarafından yazılı, görsel veya işitsel içerik paylaşılabilen ya da paylaşılan içeriklere ilişkin yorum yapılabilen ya da kullanıcıların birbirleriyle sair suretle etkileşime geçebildiği her türlü dijital ortamların sağlanmasından veya işletilmesinden,
- Dijital ortamda, mal veya hizmet alım veya satımına; ödemenin, teslimatın veya iadenin garanti edilmesi ya da bunlara aracılık edilmesi gibi fonksiyonlar üstlenilmek suretiyle aracılık edilmesi ya da herhangi bir fonksiyon üstlenilmeksizin sadece mal veya hizmetin alım satımının kolaylaştırılması ya da satışa konu mal veya hizmetin bu ortamda ilan edilmesi veya bu ilana erişilebilmesi gibi hizmetlerden,

elde edilen hasılat dijital hizmet vergisine tabidir.

Mal veya hizmet alım satımına aracılık edenler ile alım satımı kolaylaştırıcıları tarafından bu hizmetlerin sunulduğu dijital ortamlarda, benzer veya aynı ürünleri satanların ilanlarının, listeleme/sıralama/bi-

çim değişikliği ve benzeri yapmak suretiyle farklılaştırılması şeklinde verilen hizmetler dolayısıyla elde edilen hasılat da bu kapsamda vergiye tabi tutulur.

Dijital ortamda mal veya hizmet satışları dolayısıyla malı satan veya hizmeti ifa eden tarafından elde edilen hasılat verginin konusuna girmez. Şu kadar ki; işlemin mal veya hizmet satışı olarak değerlendirilmesi (mal veya hizmet satımına aracılık olarak değerlendirilmemesi) için mal veya hizmet satışından kaynaklı edimlerin bu kişiler tarafından yerine getirilmesi ile tüketici haklarının korunmasına ilişkin ilgili mevzuattan kaynaklanabilecek sorumlulukların bu kişilerde olması gerekir.

Kanunun 1 inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında yer alan dijital içeriklerin dijital ortamda satışı dolayısıyla elde edilen hasılatın mezkûr bent kapsamında vergiye tabi olduğu tabiidir.

Örneğin;

- Kullanıcıların üçüncü kişilere araç satışlarını kolaylaştırmak amacıyla dijital ortam sağlayan (A) işletmesi tarafından,
- Sanal mağazası üzerinden, firmaların ürünlerinin satışına aracılık eden (B) işletmesi tarafından,
- İnternet sitesi üzerinden çeşitli kültür, sanat, spor ve benzeri etkinlik biletleri ile ulaşım araçları biletlerinin satışına aracılık eden (C) işletmesi tarafından,
- Kişilerin mesleki kariyerleriyle ve mesleki ilgi alanlarıyla ilgili paylaşım yapabildikleri dijital ortam sağlayan (D) işletmesi tarafından,

söz konusu hizmetlerin sunumundan elde edilen hasılat, dijital hizmet vergisinin konusuna girer.

Diğer taraftan, (E) işletmesinin imal ettiği

tekstil ürünlerini veya (F) işletmesinin satın aldığı telefon aksesuarlarını kendi internet siteleri üzerinden satmaları dolayısıyla elde ettikleri hasılat verginin konusuna girmez.

İlgili mevzuatları çerçevesinde yetkilendirilmelerine bağlı olarak faaliyette bulunan Türkiye'de ve yurt dışında yerleşik borsaların, takas merkezlerinin ve saklama kuruluşlarının görev ve yetkileri kapsamında dijital ortamda sundukları hizmetler ile Türkiye'de ilgili mevzuat çerçevesinde yetki sahibi kurum ve kuruluşlar tarafından tertip edilen her türlü şans oyunu veya müşterek bahse katılma hakkını sağlayan bilet veya kuponların sanal bayi sıfatıyla dijital ortamda satışı, Kanunun 1 inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında değerlendirilmez.

4. Dijital Ortamda Sunulan Hizmetlere Aracılık Hizmetleri

Kanunun 1 inci maddesinin ikinci fıkrasına göre, aynı maddenin birinci fıkrasında sayılan hizmetlere yönelik dijital ortamda dijital hizmet sağlayıcıları tarafından verilen aracılık hizmetlerinden elde edilen hasılat dijital hizmet vergisine tabidir.

Bu kapsamda, dijital ortamda sunulan; mağaza içinde mağaza, kullanıcıya ürün özelliklerini filtreleme ya da fiyat, marka, model ve benzeri bazında karşılaştırma ve sıralama yapma suretiyle yönlendirme gibi aracılık hizmetlerinden elde edilen hasılat verginin konusuna girer.

Örnek: (B) işletmesi sanal mağazasında, yine kendi sanal mağazasında mal satışına aracılık hizmeti sunan (A) işletmesinin satışlarına aracılık etmektedir. Bu durumda (A) işletmesinin dijital ortamda sunduğu aracılık hizmeti dolayısıyla elde ettiği hasılat, Kanunun 1 inci maddesinin ikinci fıkrası kapsamında dijital hizmet vergisine tabidir.

Dijital hizmet sağlayıcılarının Gelir Vergisi Kanunu ile Kurumlar Vergisi Kanunu bakımından vergi mükellefi olup olmamalarının, dijital hizmet vergisi mükellefiyetliklerine etkisi yoktur.

(B) işletmesinin elde ettiği hasılatın ise Kanunun 1 inci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi kapsamında vergiye tabi olduğu tabiidir."(Tebliğ,2020)

Dijital Hizmet Vergi Mükellefi ve Sorumlusu

7194 sayılı Kanun hükümlerine göre dijital hizmet sağlayıcıları yani bu hizmeti sunanlar Dijital Hizmet Vergisi ödeyecek, tüketiciler veya kullanıcılar doğrudan bir ödeme yapmayacaklardır, Dijital hizmet sağlayıcılarının Gelir Vergisi Kanunu ile Kurumlar Vergisi Kanunu bakımından vergi mükellefi olup olmamalarının, dijital hizmet vergisi mükellefiyetliklerine etkisi yoktur.

Mükellefin Türkiye içinde ikametgâhının, iş yerinin, kanuni ve iş merkezlerinin bulunmaması halleri ile gerekli görülen diğer hallerde Hazine ve Maliye Bakanlığı, vergi alacağının emniyet altına alınması amacıyla vergiye tabi işlemlere taraf olanlar ile

işleme ve ödemeye aracılık edenleri verginin ödenmesinden sorumlu tutabilir. (7194 S. Dijital Hizmet Vergisi m.3/2,2019)

Dijital Hizmet Sağlayıcılarının, ilk kez verecekleri dijital hizmet vergisi beyannamesini vermeden önce, Gelir İdaresi Başkanlığı'nın www.digitalservice.gib.gov.tr adresinde yer alan formu doldurmaları gerekmektedir. Söz konusu formun elektronik ortamda doldurulup onaylanması üzerine, Büyük Mükellefler Vergi Dairesi Başkanlığı nezdinde dijital hizmet sağlayıcısı adına Dijital Hizmet Vergisi mükellefiyeti oluşturacaktır.

Verginin Matrahı ve Oranı

Dijital Hizmet Vergisi, ilgili vergilendirme döneminde verginin konusuna giren hizmetler nedeniyle elde edilen hasılat üzerinden %7,5 oranında uygulanır. Cumhurbaşkanı, Dijital Hizmet Vergisi oranını hizmet gruplarına göre ayrı ayrı veya birlikte %1'e kadar indirme ve iki katına çıkarmaya yetkilidir.

Verginin konusuna giren birçok hizmetin bir arada tek bedel karşılığında sunulması durumunda, matraha uygulanacak vergi oranı; bu hizmetlerden en yüksek vergi oranına tabi olan dikkate alınarak hesaplanır.

Verginin matrahından gider, maliyet ve vergi adı altında indirim uygulanmaz. Fatura ve fatura yerine geçen belgelerde, Dijital Hizmet Vergisi gösterilemez.

Verginin Beyanı ve Ödenmesi

Kanun'un 6. Maddesinin 1. Fikrasına göre, Dijital Hizmet Vergisinde vergilendirme dönemi, takvim yılının birer aylık dönemleri olup mükellefler ve vergi kesintisi yapmakla sorumlu tutulanlar, vergilendirme dönemini takip eden ayın sonuna kadar ilgili vergi dairesine beyannamelerini vermekle yükümlüdürler.²

Dijital Hizmetlere Uygulanan Diğer Vergiler

Dijital Hizmet Sağlayıcılarına, Dijital Hizmet Vergisine ek başka vergi yükümlülükleri de getirilmiştir.

19 Aralık 2018 tarihli 30630 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 476 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 01.01.2019 tarihinden itibaren, internet ortamında verilen reklam hizmetlerine ilişkin olarak, bu hizmeti verenlere veya internet ortamında reklam hizmeti verilmesine aracılık edenlere; Mükellef olup olmamasına bakılmaksızın gerçek kişilere yapılacak ödemelerden %15, Dar mükellef kurumlara yapılacak ödemelerden %15, Türkiye'de kurumlar vergisi mükellefiyeti bulunan kurumlara yapılacak ödemelerden %0 oranında stopaj yapma yükümlülüğü getirilmiştir. Dijital Hizmet Vergisi ile stopaj uygulaması bağımsız birer vergi düzenlemesi olduğu için birbirlerini etkilemeden uygulanacaklardır.

Katma Değer Vergisi Kanununun 1. Maddesi'nde vergi kapsamına giren hizmet ve faaliyetler sayılmış olup Türkiye'de yapılan ticari, sınai, zirai ve serbest meslek faaliyeti kapsamındaki teslim ve hizmetlerin Katma Değer Vergisi (KDV) kapsamında olduğu belirtilmiştir. Kanuna göre; Türkiye'de ifa edilmiş olan veya Türkiye'de faydalanılan hizmetler Türkiye'de yapılmış kabul edilmektedir.

Katma Değer Vergi matrahına dijital hizmet vergisinin dahil edilip edilmeyeceği tartışması ise; 7194 Sayılı Kanun'un 4. Maddesinin 7. Fikrasında belirtilen 'Dijital Hizmet Vergisine ilişkin istisna ve muafiyetler, ancak bu Kanuna hüküm eklenmek veya bu Kanunda değişiklik yapılmak suretiyle

düzenlenir. Diğer kanunlarda yer alan istisna veya muafiyet hükümleri bu vergi bakımından geçersizdir' hükmü uyarınca son bulmuş olup Dijital Hizmet Vergisinin Katma Değer Vergisi matrahına dahil edilmesi gerektiği sonucuna varılabilmektedir.

Yaptırımlar ve Muafiyetler

Yaptırımlar

213 sayılı Vergi Usul Kanunu kapsamına giren vergilere ilişkin beyanname verme ve ödeme yükümlülüklerini süresinde yerine getirmeyen bu Kanun kapsamındaki dijital hizmet sağlayıcılarına veya Türkiye'deki yetkili temsilcisine, bu yükümlülüklerini yerine getirilmesi için dijital hizmet vergisini tarha yetkili vergi dairesi tarafından internet sayfalarındaki iletişim araçları, alan adı, IP adresi ve benzeri kaynaklarla elde edilen bilgiler kullanılarak 213 sayılı Kanunda sayılan tebligat yöntemleri, elektronik posta veya diğer tüm iletişim araçları ile ihtar da bulunulabilir ve bu durum Gelir İdaresi Başkanlığının internet sitesinde ilan edilir.

İlandan itibaren otuz gün içinde beyan ve ödeme yükümlülüklerinin yerine getirilmemesi halinde, dijital hizmet sağlayıcılarının sunmuş, oldukları hizmetlere erişimin, bu yükümlülüklerini yerine getirilinceye kadar engellenmesine Hazine ve Maliye Bakanlığınca karar verilir ve bu karar erişim sağlayıcılarına bildirilmek üzere Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'na gönderilir. Engelleme kararlarının gereği bildirimden itibaren yirmi-dört saat içinde erişim sağlayıcıları tarafından yerine getirilir.

Muafiyetler

İlgili hesap döneminden önceki hesap döneminde, Türkiye'de elde edilen hasılatı 20 milyon Türk Lirasından veya dünya genelinde elde edilen hasılatı 750 milyon Euro'dan az olanlar Dijital Hizmet Vergisinden muaf tutulmuşlardır. Kanuna göre, ilgili hesap dönemi içerisinde Türkiye'de elde edilen hasılatı 20 milyon Türk Lirasını veya dünya genelinde elde edilen hasılatı 750 milyon Euro'yu aşması halinde muafiyet sona erecek ve haddin aşıldığı vergilendirme dönemini takip eden dördüncü vergilendirme döneminden itibaren dijital hizmet vergisi mükellefiyeti başlayacaktır. Hadlerin aşıp aşılmadığının tespitinde, hesap döneminin üçer aylık dönemlerinin sonu itibarıyla ilgili hesap dönemi içinde elde edilen kümülatif hasılat dikkate alınacaktır.

Buna göre, hesap dönemi takvim yılı olan bir kurumda;

İkinci vergilendirme döneminin sonu itibarıyla (Haziran sonu) her iki haddin de aşılması durumunda, Ekim ayı başı itibarıyla,

Yıl sonu itibarıyla her iki haddin de aşılması durumunda ise bir sonraki yıl Nisan ayı başı itibarıyla, mükellefiyet başlayacaktır.

Arka arkaya iki hesap dönemi boyunca belirlenen hadlerden herhangi birinin altında kalanların vergi muafiyeti, izleyen hesap döneminden itibaren tekrar başlayacaktır.

7194 sayılı Dijital Hizmet Vergisi İle Bazı Kanunlarda ve 375 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, 5.12.2019, Resmi Gazete

Guliyeva, N. ve Kartın, E.; (2020), "Dijital Hizmet Vergisine İlişkin Düzenlemelere İlişkin Bilgi Notu", www.kilinclaw.com

² Hazine ve Maliye Bakanlığı, hizmet türüne ve mükelleflerin faaliyet hacimlerine göre birer aylık vergilendirme dönemi yerine üçer aylık vergilendirme dönemi tespit etmeye yetkilidir.

³ Mükellefin, finansal muhasebe açısından konsolide bir grubun üyesi olması halinde, bu hadlerin uygulanmasında grubun verginin konusuna giren hizmetlere ilişkin elde ettiği toplam hasılat dikkate alınır.

SİBER ZORBALIK

ÖZET

Dijital bir şekilde dönüşüm sağlayan dünyada bireylerin de hareketlerinde bir değişim olduğu gözlemlenmektedir. Öncesinde birebir olarak

bireylerin yüzlerine söylenen şakalar, sözler ve hakaretler, artık sosyal medya üzerinden yapılmaktadır. Böylelikle normalde iletişim sağlayamayacak kimselerle alay etme, "trollük" yapma gibi zorbaca faaliyetlerin de yapıldığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Zorbalık, Siber Zorbalık, Siber Suç, Sosyal Medya

GİRİŞ

Zorbalık, bireylerin gelişiminde gözlenen kötücül davranışlardan biridir. Uygulayan bireylerde daha çok çocuk yaşlarında görülüp, ergenliğin sonuna kadar sürmektedir. Ancak, ilerleyen yaşlarda da görülmesi mümkündür. Örneğin bir yöneticinin çalışanına mobbing uygulaması, ilerleyen yaşlarda da uygulanabileceğinin göstergesidir.

Zorbalığı tanımlamak gerekirse; Olweus zorbalığı, "Bir bireyin bir ya da daha fazla birey tarafından sürekli olarak olumsuz eylemlere maruz bırakmasıdır." (Olweus 1995; 2003) tanımlamıştır. Olweus (1993) zorbalığı üç grupta ele alarak incelemiştir: Fiziksel, Sözel ve Sosyal olarak Dışlama. Fiziksel ve Sözel dışlama, doğrudan zorbalık; sosyal dışlama ise dolaylı zorbalık olarak değerlendirilir.

Doğrudan dışlamaya, fiziksel olarak şiddet gösterme (itme, vurma vb.) ve bireyin konuşmasının taklit edilerek dalga geçilmesi

örnek olarak verilebilir. Dolaylı dışlama ise, arkadaş ortamından uzak tutulması örnek olarak verilebilir.

Başka bir tanımda ise, zorbalığı mağdurun çeşitli psikolojik yöntemleriyle akranları veya üstleri tarafından acı çektirilmesi olarak değerlendirmiştir.

İki tanımdan da yola çıkarak; zorbalık, bir bireyin diğer bireye acı, devamlı elem ve keder çektirmesi ve manevi olarak zarar görmesini sağlamak için olumsuz ve kötücül eylemlere maruz bırakmasıdır.

Çağımızda teknolojinin gelişmesiyle beraber, dünya olarak dijital dönüşüme hep beraber tanık oluyoruz. Bu dijital dönüşümle beraber elde ettiğimiz farklı yetkinlikler olduğu gibi tanık olduğumuz veya bizzat yaşadığımız olumsuz durumlar mevcut. Bu olumsuz durumların ya da zorbalığın ismi ise siber (dijital) zorbalık.

UNICEF; siber zorbalığı, dijital teknolojiler kullanılarak gerçekleştirilen zorbalıktır, olarak tanımlıyor ve ekliyor: Hedef seçilen kişileri korkutmaya, kızdırmaya ya da utandırmaya yönelik olarak tekrarlanan bir davranıştır olarak tanımlamıştır. Ayrıca tanımını da örneklendirmiştir: "sosyal medyada bir kişi hakkında yalanlar yaymak ya da utandırıcı fotoğraflar yayınlamak; mesajlaşma platformlarından incitici mesajlar ya da tehditler yollamak; başka birinin kimliğiyle başkalarına kötü mesajlar göndermek." (Sayfa, Siber Zorbalık)

Yukarıda zorbalık hakkında verdiğimiz tanımını genişleterek siber zorbalığa uyarlayarak; siber zorbalık, bir bireyin diğer bireye dijital yolları kullanarak (Sosyal Medya, Özel

Mesajlaşma Uygulamaları vb.) acı, devamlı elem ve keder çektirmesi ve manevi olarak zarar görmesini sağlamak için olumsuz ve kötücül eylemlere maruz bırakmasıdır.

Sosyal medyaya giriş yapanlar gerçek hayattaki kimliğiyle kaydolabileceği gibi, kimliksiz olarak da giriş yapabilir. Bu durumu hiç bilmeyen birileri için siber dünya tehlikeli bir yer haline gelebilir. Kimliğiyle kaydolmamış kişiler, ıssız bir sokakta hırkasının şapkasıyla yüzünü kapatmış, başı eğik yürüyen kimselere benziyor. O şekilde sokakta yürüyen kimsenin ne yapacağını tahmin edemeyiz. Aynı şekilde sosyal medyada kendi kimliğiyle kaydolmamış kişinin de ne yapacağını kimse tahmin edemez. Bu hesaplar da daha çok trollük davranışını sergileyen kişiler tarafından yönetiliyor, yönlendiriliyor. Kim olduğu belli olmayan bu hesaplar, trollük davranışıyla siber zorbalık yaparak birçok kimseyi mağdur ediyor. (Yılmaz ve Işıkdoğan, 2017, ss)

Siber zorbalığa örnek olarak bir kişi hakkında asılsız bir iftira atıp, bunu da aslında olmamış bir mesajlaşmayla desteklenmesi söylenebilir. Tanımdaki süreklilik veya devamlılık ifadesi yanılabilir, ancak örnekte yapılan siber zorbalık paylaşılma hareketiyle son bulmuş olmamaktadır. Dijital olarak

paylaşım yapılmasıyla, paylaşımın o ekranda görüntülenmesi ve paylaşım sitesinin veriyi kopyalamasıyla zorbalığın sürekliliği sağlanmış olacaktır. Tanımda yer alan devamlılık ifadesi sadece gerçek hayattaki gibi olmayıp, sadece bir hareketle sosyal medyada paylaşılmasıyla sürekliliği sağlamış olmaktadır.

Sosyal medya, birçok açıdan herkes için önemli bir yere sahip. Örneğin haber alma aracı olarak kullanılabilmesi gibi, haberler üzerinden manipülasyon için de kullanılabilir. Hatta toplum mühendisliği yapılarak siyasi seçimlere etki edebileceğini de göstermiştir.

Örneğin hiç olmamış bir olayı ya da hiç yazılmamış bir belgeyi çeşitli tasarım programları kullanılarak olmuş veya yazılmış gibi göstererek yahud hiç böyle şeylerle uğraşmayarak, sadece hakaret ederek sosyal medya kullanıcılarını mağdur etmektedir. Hatta adli vakaların artık Twitter'da çözüldüğü düşünmeye başlanmış olup, mahkemelerin kararları, hukuki gerekçelere bakılmaksızın, değerlendirilip sonuca bağlanıyor(!) Artık sosyal medyanın gücünün fazla olmasından dolayı yaşanan bir uyumsuzluk dava açılmasına yahud suç duyurusunda bulunmasına gerek kalmaksızın, sosyal medyada

Kimliğiyle kaydolmamış kişiler, ıssız bir sokakta hırkasının şapkasıyla yüzünü kapatmış, başı eğik yürüyen kimselere benziyor. O şekilde sokakta yürüyen kimsenin ne yapacağını tahmin edemeyiz.

yazılarak çözülmeye çalışılıyor. (Oğur, 2020; Yazartlar) Bu durum aslında dijitalleşen çağda kurumların da hızlanmasının talebi olarak yorumlanabilir. Fakat sosyal medyada infial uyandıran davaları dikkatlice ve hukuki normlardan ayrılmadan yorumlamamız gerekmektedir.

Ancak sadece yazılı araçlarla değil, okuma yazma bilmeyen ufak çocukların da siber zorbalığa uğradığına tanık oluyoruz. UNICEF'e (2019) göre her on çocuktan üçü siber zorbalığa uğruyor. (Basın Bülteni, Anket Bölümü) Çocukların izlediği videolarda, fiziksel şiddet, pedofili, pornografi gibi birtakım zorbalıklara tanık oluyor ve çocuklar psikolojik olarak etkileniyor. Belirli yaş grubundaki çocuklar, özellikle nelerden rahatsız olacağını anlamlandıramayan çocuklar, zorbalığı kendi içerisinde normalleştirmiş

olup, tanıştığı ilk sosyal ve gerçek çevrede normal bulduğu zorbalıkları gerçekleştiriyorlar. Böylelikle de bu kötücül davranış sürmeye devam ediyor.

Siber zorbalık trollük (Yılmaz ve Işıkdöğün, 2017, ss) davranışından beslenmektedir. Bu davranışa göre önünüze çıkan herhangi bir görüntü, ses, yazı vb. gibi materyallerle keyfi bir şekilde dalga geçilebilir. Trollük, taraf trollüğü ve keyfi trollük olarak ikiye ayrılabilir. Taraf trollüğünde, hayatını tarafı olduğu görüşe adayıp sadece onunla alakalı övücü paylaşımlar yapması ve zıddı görüşüne hakaretler savurması da görülmektedir. Keyfi trollükte ise anonim olarak sosyal medyada bulunan kişi, gördüğü görüntüler üzerinden espri yaparak, alay ederek ya da "ofansif mizah" yaparak belirli bir beğeni sayısına ulaşmaya çalışıyor. Ancak

her iki trollük davranışında da ortak olarak görülen durum, keyflik ve sürekliliktir.

Trollük davranışı aslında ilgi çekmeye, beğeni almaya, kendini üstün görmeye yarayan bir davranıştır. Trollükten mali ve manevi bir zevk alanlar olduğu gibi, pek çok mağdur da oluşturmaktadır. Çeşitli tezlerde kullanılan veriler ile beraber UNICEF'in(2019) hazırlanmış olduğu raporlara bakacak olursak rahatsız olanları görebiliriz.

UNICEF'in(2019) araştırmasına göre gençlerin yüzde 32'si siber zorbalığa son verilmesinde sorumluluğun hükümetlerde olduğunu düşünmektedir. Yetişkinler ise siber zorbalıktan yanı sıra, hacker faaliyetlerinden, spam ve virüs içeren mesajlardan çekinmektedir. Yetişkinlerin birçoğu da bu konuda yasal hükümlerin olması gerektiğini düşünmektedir.

Hukukumuzda bu konuya ilişkin birtakım düzenlemeler mevcuttur. 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun (2005) 10. bölümünde bilişim suçlarına yer verilmiştir. Bunlar; Bilişim Sistemine Girme, Sistemi Engelleme, Bozma, Verileri Yok Etme veya Değiştirme, Yasak Cihaz veya Programlar'dır. Bu konular dışında aynı Kanun'da İntihara yönlendirme, Eziyet, Tehdit, Ayırmacılık, Kişilerin huzur ve sükununu bozma, Hakaret veya sövmeye, Haberleşmenin gizliliğini ihlal, Kişiler arasındaki konuşmaların dinlenmesi ve kayda alınması, Özel hayatın gizliliğinin ihlali, Kişisel verilerin kaydedilmesi, Verileri Yok Etmeme gibi konuların ihlali de suç teşkil etmektedir.

Yukarıda sayılı suç teşkil eden filler dışında çocukları ve dezavantajlı insanları doğrudan koruyacak hükümlerimiz bulunmamaktadır.

Hatta dünya çapında birçok insan siber zorbalık ve siber suçlarla ulusal çapta mücadele etmenin çok sağlıklı olmayacağı düşünülmüş ve Siber Suç Sözleşmesi(2011) hazırlanmıştır (Kaya, 2019). Ayrıca bu konuda Kanada'nın eyalet çapında hazırlanmış olduğu 214 sayılı Siber Zorbalığı Önleme Yasası da mevcuttur.

Sonuç

Siber Zorbalık ile mücadeleyi sadece yasal düzenlemeler yaparak değil, bu konu üzerine hazırlanacak sosyolojik raporlar ve raporların doğrultusunda kurulması gereken psikolojik destek merkezlerinde, uyuşturucuyla mücadelede yapıldığı gibi, zorbalık yapmış kimselerin rehabilite edilmesi gerekmektedir. Ancak yine de belirtmek gerekir ki, Siber Zorbalık hususunda hazırlanmış herhangi bir kanunumuz veya bu konuyla alakalı doğrudan bir hüküm bulunmamaktadır. Özellikle çocuklar ve dezavantajlı insanlara yönelik siber zorbalık tehdidine karşın mevcut yasalarımızda koruyucu, önleyici ve engelleyici bir hüküm bulunmamaktadır. Bu konuda kanuni düzenleme yapılarak caydırıcılığını, psikolojik destek birimleri kurularak da siber zorbalıkların rehabilitesinin sağlanabileceğini düşünmekteyim.

Kaynakça

- İşıkdoğan, C. ve Yılmaz, A. (2017). "Yeni Medyada Troller ve Trollük Kültürü" Intermedia Uluslararası Hakemli İletişim Bilimleri E-Dergisi
- Kaya, B. (2019) "Hukuki Açıdan Bilişim Suçları, Siber Güvenlik ve Adli Bilişim": Sağiroğlu, Ş. & Şenol, M. (ed), Siber Güvenlik ve Savunma – Problemler ve Çözümler, Ankara, Grafiker.
- Oğur, Y. (2020, 31 Ağustos) "Adaletin Yalancı Çoban Hikayesi" Erişim Tarihi: 21 Eylül 2020, <https://www.karar.com/>
- Olweus, D. (2003) A profil of bullying at school. Educational Leadership, 60 (6), 12-17.
- Olweus, D. (1995) Bullying or peer abuse at school: facts and intervension. Current Directions in Psychological Science, 4, 196-200.
- Unicef Sayfa, Erişim Tarihi: 21 Eylül 2020, <https://www.unicef.org/turkey>, "Siber Zorbalık: Nedir ve Nasıl Önlenir"
- Unicef (2019, 04 Eylül) Basın Bülteni Erişim Tarihi: 21 Eylül 2020, <https://www.unicef.org/turkey>

UZAKTAN ÇALIŞMA USULÜNDE DİJİTAL ÇALIŞMA SÜRESİ VE İŞ TAKİBİ

ÖZET

Covid-19 pandemisi sebebiyle birçok kurum, kuruluş ve işyeri, çalışma düzenini evden çalışma şeklinde yürütmeye karar verdi. Bu süreç

ci kimi işyerlerinin verimli, kimilerinin ise verimsiz geçirdiği görüldü. Bunun sebeplerinden biri uzaktan çalışmayla beraber oluşan işverenin işçiyi işyerindeki gibi denetleyememe problemi. Ancak bu denetim organizasyonu olduğu takdirde uzaktan çalışma düzeninden verim alınacağı izahından varestedir.

Bu makalede de uzaktan çalışan işçinin çalışma süresini ve işveren tarafından iş takibinin hukuki açıdan değerlendirmesini okuyacaksınız. Ayrıca sonuç bölümünde ise uzaktan çalışma hususunda hukuki düzenlemelerdeki eksikliğe karşı bir öneri de sunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan Çalışma, Covid-19 Pandemisi, Dijital Çalışma, Salgın Hastalık, Dijitalleşme

GİRİŞ

Bilindiği üzere, Koronavirüs (Covid-19) ilk olarak Çin'in Vuhan Eyaletinde Aralık 2019'da ortaya çıkan ve ölümcül özelliği

bulunan bir virüstür. Tüm dünya ülkelerinde Covid-19 virüsünün her geçen gün daha hızlı bir şekilde yayılması ve bu durumun önüne geçilememesi nedeniyle Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi (salgın hastalık) ilan edilmiştir. (Sözleşmelere Etki, 2020) Covid-19 virüsünün, insan sağlığı açısından çok ciddi bir tehdit oluşturması ve tüm dünyayı kısa sürede etkisi altına alması nedeniyle devletler olağanüstü birtakım tedbirler uygulamaya başladı. Birçok ülke Covid-19 virüsünün bulaşmasını ve yayılmasını engellemek amacıyla vatandaşlarının evlerinden çıkmamaları yönünde uyarılarda bulunmuş ve ülkemiz gibi bazı ülkeler ise belli periyotlarla sokağa çıkma yasağı ilan etmiştir.

Salgının yayılmasını engellemek amacıyla bazı ülkeler tarafından her ne kadar sokağa çıkma konusunda birtakım kısıtlamalar getirilse dahi bir yandan da hayatın devam ettiği kaçınılmaz bir gerçektir. En önemlisi de insanların yaşamları için gerekli temel fizyolojik ihtiyaçlarını giderme gereksinimi, salgın hastalık dinlemeksizin devam ederken bu ihtiyaçları karşılayabilmek adına zorunlu olan iş hayatı ve ticari hayat ekonomik açıdan olumsuz etkilenecek duruma gelmiştir. Ekonominin devamlılığının sağlanması ve insanların hayatlarını idame

ettirebilmesi adına ticari hayatta ve iş hayatında teknolojinin olumlu yanlarından faydalanılması zarureti hasil olmuştur. Bu çerçevede birçok işveren tarafından evden çalışma ("homeoffice") yöntemi hayata geçirilmeye başlandı. Covid-19 virüsünün ortaya çıkışı ile birlikte insanoğlunun alışla gelmiş geleneksel/klasik yaşam tarzında zaruri olarak birtakım değişiklikler meydana gelmiştir. Hayatımızın birçok alanında büyük öneme sahip olan "teknoloji", bu süreçte de ekonominin devamlılığının ve işlerliğinin sağlanması açısından çok önemli bir rol üstlenmiştir. Covid-19 virüsü ile birlikte tüm dünyada ciddi bir dijitalleşme sürecine girildiği kuşkusuzdur. İçinde bulunulan olağanüstü dönemde, dijitalleşmenin geleneksel çalışma usulüne yansımalarının nasıl olduğu hususu işbu çalışmamız ile açıklığa kavuşacaktır.

Covid-19 virüsünün ortaya çıkışı ile birlikte insanoğlunun alışla gelmiş geleneksel/klasik yaşam tarzında zaruri olarak birtakım değişiklikler meydana gelmiştir.

Esasen esnek çalışma usulünün bir uzantısı olan uzaktan çalışma modeli Türk Hukukuna, 20.05.2016 tarih ve 29717 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 6715 sayılı Kanun ile 4857 Sayılı İş Kanununun 14. Maddesinde yapılan değişiklik neticesinde girmiştir. (Tiryaki, 2016)

İlgili düzenlemeye göre uzaktan çalışma "işçinin, işveren tarafından oluşturulan iş organizasyonu kapsamında iş görme edimini evinde ya da teknolojik iletişim araçları ile işyeri dışında yerine getirmesi esasına dayalı ve yazılı olarak kurulan iş ilişkisi" olarak tanımlanmaktadır. (Berker, 2020)

Madde metninden açıkça anlaşıldığı üzere Türk Hukukunda uzaktan çalışma modeli için iki farklı yöntem benimsenmiştir. Buna göre uzaktan çalışma "evde çalışma" ve "teknolojik iletişim araçları ile işyeri dışında çalışma" olarak iki farklı şekilde söz konusu olabilmektedir. Teknolojik iletişim araçları ile işyeri dışında çalışma usulünde, işçi tarafından çalışma ortamı olarak ev tercih edilebileceği gibi bir cafe veya restaurant gibi çeşitli mekânlar da tercih edilebilmektedir.

Bununla birlikte, işçi-işveren arasında yapılacak olan uzaktan çalışma sözleşmesinde hangi hükümlerin yer alması gerektiği de ilgili düzenlemede belirtilmiştir. Buna göre işbu sözleşmede yer alması gereken hususlar, işin tanımı, yapıma şekli, işin süresi ve yeri, ücret ve ücretin ödenmesine ilişkin hususlar, işveren tarafından sağlanan ekipman ve bunların korunmasına ilişkin yükümlülükler, işverenin işçiyle iletişim kurması ile genel ve özel çalışma şartlarına ilişkin hükümlerdir. (Üstündağ ve İşler, 2020)

Görüldüğü üzere aslında Türk Hukukuna 2016 yılında giren ve birçok işveren tarafın-

dan denetlenebilirliği pek kolay ve mümkün olmayan esnek çalışma modeli olan evden çalışma yöntemi, Covid-19 virüsünün salgın hastalık boyutuna ulaşması ile birlikte tekrar gün yüzüne çıkmış ve birçok işveren açısından ekonomik sürekliliği sağlayabilmek ve üretim maliyetlerini düşürebilmek adına tercih edilen bir çalışma prensibi haline gelmiştir.

Dijitalleşme ile birlikte, klasik/geleneksel işyeri ve çalışma tanımından uzaklaşması ve esnek çalışma sistemlerinin tercih edilmesi böylelikle hız kazanmıştır. Teknolojik gelişmeler, işin niteliği uygun düştükçe işin görülmesinin sabit yer ve zamandan bağımsız olarak gerçekleştirilebilmesini sağlayan en önemli etkidir. Zira artık ağ tabanlı sistemler aracılığıyla komplike üretim süreçleri, dünyanın her yerinden ve günün her anından yönetilebilir bir hal almaktadır. (Güneş, 2019),

Uzaktan Çalışan İşçinin Çalışma Süresinin Tespiti Ve Kontrolü

Uzaktan/evden çalışma modelinde, işçinin çalışma süresinin tespiti ve kontrolü işveren açısından önem arz etmektedir. Zira taraflar arasında meydana gelebilecek olası uyuşmazlıklarda işçinin, iş sözleşmesi ile kararlaştırılan edimlerini gereği gibi yerine getirip getirmediği ve işveren tarafından işçiye iş görme edimi karşılığında ödenecek olan ücret gibi hususların tespiti açısından önemlidir.

Çalışma süresinin tespiti ile ilgili günümüzde birçok farklı yöntem benimsenmektedir. Bunlar aşağıdaki şekilde sınıflandırılabilir.

- Günlük çalışılacak saat ile haftalık maksimum çalışılacak saatin belirlenmesi, çalışanların da bu belirlenen saatlere riayet ederek gerekli çalışmalarını yapması,

- Uzaktan/evden çalışma esnasında kullanılan teknolojik aletin bir sunucuya devamlı olarak bağlantılı halde bulunması ve bağlı bulunan sürenin de çalışma süresi olarak değerlendirilmesi,
- İşveren tarafından yapılacak işler kategorize edilip işlerin yapılması için tahmini sürelerin belirlenmesi ve öngörülen işbu sürelerin toplamının çalışma süresi olarak kabul edilmesi,
- İşveren tarafından günlük çalışma süresinin uzunluğunun belirlenmesi ancak işçi tarafından bu sürenin iş günlerinde kendi inisiyatifinde olarak serbestçe dağıtılması usulü, diğer bir ifade ile esasen Almanya'da yayın olarak uygulanan güvene dayalı çalışma süresi,
- Çevrimiçi (online) yazılımlar/programlar ile çalışmalarını sürdüren işverenlerin söz konusu yazılımlar/programlar ile çalışanın çevrimiçi ve çevrimdışı olduğu zamanların tespit edilmesi,

Bu yöntemler aracılığıyla işçinin uzaktan/evden çalışma süresi tespit edilebilmesi mümkün kılınmaktadır.

Çalışma süresinin tespiti ve kontrolünde verimi arttıracaklarını düşündüğümüz en önemli usulün, güvene dayalı çalışma süresi olduğu kanaatindeyiz. Zira güvene dayalı çalışma süresi ile işçi bakımından çalışma zaman yönetiminde serbestlik yaratılarak bu sürede işçinin çalışma süresini şahsi ihtiyaçları doğrultusunda belirleyebilmesi olanağı sağlanmaktadır. Bu hususun işçi tarafından yapılacak işin kalitesini arttırmakta olduğu ve motivasyonu olumlu yönde etkilediği yapılan araştırmalar ile de sabittir. Bu durum ise kuşkusuz işverenler açısından olumlu bir etki oluşturmaktadır. Ancak unutulmamalıdır ki, güvene dayalı çalışma usulü ile TMK. Md. 2 Dürüstlük

Kuralı uyarınca karşılıklı iyi niyet kuralları kapsamında çalışanın çalışma saatlerine uygun hareket etmesi beklenmektedir. Yine işçi, kendisine verilen görevleri aksatmadan, zamanında ve özenli bir şekilde yerine getiriyor ise bu durumda çalışma saatlerine uygun davranıldığıının kabulü izahtan varestedir.

Hal böyle iken, klasik anlamda mesai kavramı ortadan kalkmış olacağından dolayı fazla mesai ile ilgili hukuken birtakım sıkıntılı durumlar meydana gelebilir. Zira Covid-19 virüsü ile tekrar gündeme gelen ve dijitalleşme ile de yaygın hale gelen uzaktan/evden çalışma kapsamında belirlenen günlük çalışma süresinin aşıp aşılmadığının tespiti ve ispatı bu noktada güçleşmektedir.

Günlük çalışma süresinin aşıp aşılmadığının tespiti noktasında, kanaatimizce çevrimiçi (online) programlardan faydalanmakta yarar bulunmaktadır. Buna göre çevrimiçi (online) programlar vasıtasıyla gün içerisinde yapılan işler ve yapıldıkları saat aralığı denetlenebilecektir. Yine ulusal bayram ve genel tatil günleri, hafta tatilinde vs. çalışma yapılıp yapılmadığının tespiti de çevrimiçi (online) programlar vasıtasıyla mümkün olabilecektir. Bunun yanı sıra e-posta ile de yine iş takibi ve çalışma süreleri denetlenebilecektir.

Güvene dayalı çalışma yönteminin tercih edilmesi halinde, çalışma süresinin dağılımı her ne kadar işçi inisiyatifine bırakılsa da işçiler açısından 7/24 ulaşılabilir olma sorunu da beraberinde gelmektedir. Bu halde zımnen de olsa işçinin özel hayatına, kendi özgürlük alanına müdahale söz konusu olabilmektedir. Dolayısıyla uzaktan/evden çalışma her ne kadar işçilere çalışma düzeni ve saatleri bakımından esneklik sağlasa da işçilerin özgürlük alanlarına da

müdahalede bulunma riski göz ardı edilmemelidir.

Uzaktan Çalışmada İşçi-İşveren Açısından İş Takibi

Uzaktan/evden çalışma modelinde dijitalleşmenin iş takibini kolaylaştırdığı kuşkusuzdur. Zira dijitalleşme sayesinde fiziken tutulan evraklar, belgeler, dosyalar, arşivler vs. hepsi taranarak dijital veri tabanlarına aktarılmaktadır. Dijital ortama aktarılan bu belgeler şirketlerin ortak ağlarında muhafaza edilmekte olup çalışanlar tarafından da söz konusu ortak ağa bağlantı kurulması sağlandığı zaman çalışanlar için gerekli evraklara ulaşmak son derece kolaylaşmaktadır. Dijitalleşmenin çalışma hayatını kolaylaştırmak ve çalışanlar arası iletişimin sağlanması, ilgili belgelere kolay ulaşılması gibi faydasının bulunmasının yanı sıra fiziki evrakların yangın, sel gibi doğal afet veyahut çalınması gibi birtakım kaybolma ve zayi olma risklerinin de önüne geçilmesi açısından olumlu yanları bulunmaktadır.

Öte yandan, dijitalleşme ile birlikte klasik/geleneksel yüz yüze toplantı usulü terk edilmekle beraber video konferans usulü benimsenmektedir. Video konferans yöntemi ile de işyerlerinin fiziki ortamı sanal âlemde bir araya getirilerek toplantılar gerçekleştirilebilmektedir.

Video konferans imkânı ve evrakların dijital ortamda bulunması ile erişimin kolaylaşması neticesinde işçi ve işveren açısından iş takibi kolaylaşmaktadır. Görüldüğü üzere uzaktan/evden çalışma usulünün etkin bir biçimde işlerliğinin sağlanması, başka bir ifade ile ihtiyaç duyulduğu zaman işçiye ulaşılabilmesi, işçinin ihtiyaç duyduğu zaman yaptığı iş ile ilgili gerekli evraklara ulaşabilmesi, birden fazla kişiyi dünyanın neresinde olursa olsun eş zamanlı ola-

rak video konferans yöntemi kullanılarak bir araya toplayabilmek, birden fazla kişinin görüşlerini kolaylıkla alabilmek ve sair hususların hepsi dijitalleşmenin nimetlerinden kabul edilmelidir. Bu çerçevede yaşanabilecek olası aksaklıkların önüne geçilerek iş takibinin sürdürülebilirliği sağlanacaktır.

Sonuç

Sonuç olarak, Covid-19 virüsünün DSÖ tarafından pandemi olarak ilan edilmesi ile birlikte işverenlerin dijitalleşmeyi artık bir gereksinim olarak gördüğü kaçınılmaz bir gerçektir. Pandemi sürecinin ilk başlarında zorunluluk olarak görülen uzaktan/evden çalışma modeli, zorunlu olarak işlerlik kazandığı dönemde işverenler açısından olumlu geri dönüşler alınması nedeniyle ve çalışanlarının esneklik dolayısıyla motivasyonlarının artması neticesinde artık tercih edilen bir model haline gelmektedir. Uzaktan/evden çalışmanın uygun olduğu sektörlerde verimli sonuçlar elde edildiğinden ve maliyetleri de azalttığından birçok işveren tarafından tercih sebebi olmaktadır. Unutulmamalıdır ki, her sektör uzaktan/evden çalışma modeline uygun değildir. Örneğin; fiziki güç ve emek gerektiren işlerin dijital ortamda yapılması mümkün olmadığından o sektörler açısından uzaktan/evden çalışma ne yazık ki mümkün olamamaktadır.

Bununla birlikte, her ne kadar 2016 yılında yapılan değişiklik ile hukukumuzda uzaktan çalışma kavramı ve bu kavram ile ilgili düzenleme girmiş olsa da söz konusu düzenlemenin bu alanda yetersiz kaldığı ortadadır. Zira bu hususta hukuki olarak öngörülen bir düzenleme ya da yönetmelik olmaması, işveren için keyfilik oluşturabilecek bir durumdur (Altıntaş, 2020).

Geleneksel iş hukuku kurallarında taraflara yüklenen birtakım yükümlülükler uzaktan/evden çalışma-esnek çalışma modelinde söz konusu değil. Şu an hali hazırda mevcut düzenleme ile uzaktan/evden çalışma modelinde tamamen hukukun genel ilkeleri uyarınca ahlak ve iyi niyet kurallarına, güvene dayalı çalışma prensibi benimsenmektedir. Ancak bu durumun taraflar arasında suiistimal edilmesi kuvvetle muhtemeldir. Konuya ilişkin Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı tarafından hazırlanmak üzere ve uzaktan çalışma için teamülün oluşması için, bir çalışma olması gereklidir.

Bahse konu çalışma modelinin bir diğer olumlu yanı ise özellikle büyük şehirlerde trafikte geçen süreyi bertaraf etmeye yarayan uzaktan/evden çalışma modeli bu açıdan çalışanların kendilerine daha çok vakit ayırabilme imkânına sahip olmasıdır.

Defaten belirttiğimiz üzere her ne kadar iş takibi ve çalışma sürelerinin denetlenebilirliği biraz zor olsa dahi yukarıda detaylıca belirtilen yöntemler kullanılarak işverenler tarafından gerekli denetimlerin yapılabilmesi ile uzaktan/evden çalışma mümkün olabilmektedir.

**Geleneksel
iş hukuku
kurallarında
taraflara
yüklenen birtakım
yükümlülükler
uzaktan/ evden
çalışma-esnek
çalışma modelinde
söz konusu değil.**

Kaynakça

- Altıntaş Hukuk & Danışmanlık Yayınları, (2020). "COVID-19 Salgınının Sözleşmelere Etkisi", www.altintas.av.tr/co-vid-19-salgininin-sozlesmelere-etkisi
- Altıntaş, K. (05.08.2020). "Mevzuat Dijitalleşmeye Dar Geliyor", <https://www.dunya.com/ekonomi/mevzuat-dijitallesmeye-dar-geliyor-haberi-476914>
- Berker, A. (2020). "4857 Sayılı İş Kanunu Kapsamındaki Uzaktan Çalışma Modeli" , <https://www.bthaber.com/4857-sayili-is-kanunu-kapsamindaki-uzaktan-calisma-modeli/>
- Güneş, V. (2019). "Güvene Dayalı Çalışma Süresi (Vertrauensarbeitszeit)", Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XXIII, S.4
- Tiryaki H. (2016). "Yeni Bir Esnek Çalışma Modeli: Uzaktan Çalışma", Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi, Temmuz 2016, Sayı 151
- Üstündağ, F. H. ve İşler, E. (2020). "Uzaktan Çalışma Uygulamasında Çalışanın Denetlenmesi", <https://datassist.com.tr/uzaktan-calisma-uygulamasinda-calisanin-denetlenmesi/>

YAPAY ZEKA VE GÜNDELİK YAŞAM

ÖZET

Hayatımızın her noktasında yapay zekâların kullanılmaya başlanması ile yapay zekâların ne tür bir hukuki kişiliğe sahip olduğu, yaptıkları iş ve işlemlerin akıbet ve bunlardan hukuki ve cezai sorumluluk da merak konusu olmaya başlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zekâ, Yapay Zekâların Kişileri, Robotların Hukuki Sorumluluğu

GİRİŞ

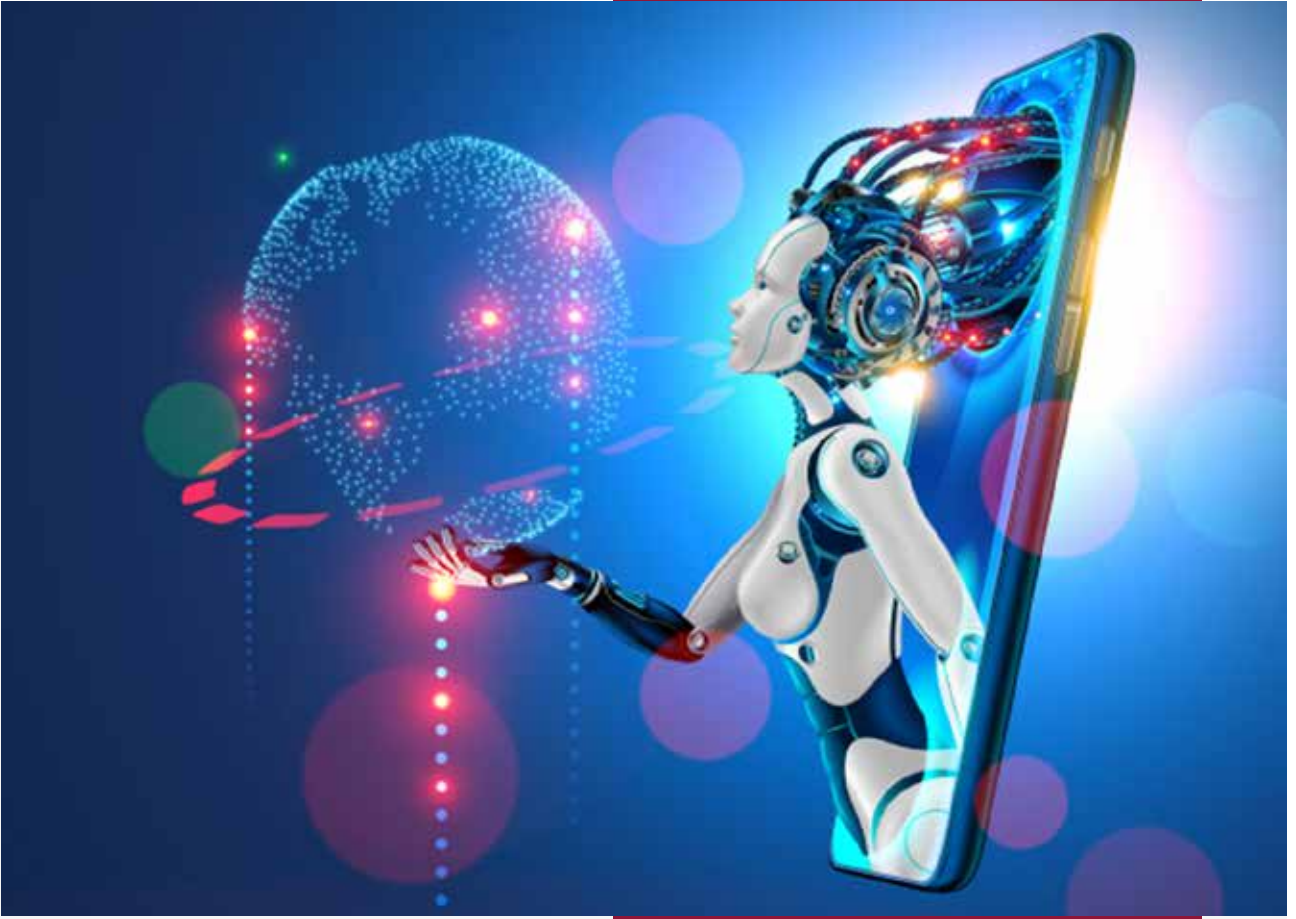
Son yüzyılda artan teknolojik gelişmeler ile birlikte gündelik alışkanlıklarımız dâhil hayatımızda pek çok alanda internet ve bununla birlikte akıllı telefonlar vazgeçilmez hale geldi. Akıllı telefonlarda yer alan siri, bixby gibi asistanlara sadece talimat vererek artık arama yapma, mesaj yollama ve internetten araştırma gibi daha birçok şey yapabilmemiz mümkün. İşte burada karşımıza temel bir kavram çıkıyor: Yapay zeka.

Yapay zekâyı artık hayatımızın her noktasında kullanmaya başlamış durumdayız. Yaygın bazı örneklerden bahsederseniz; büyük şehirlerin en büyük problemlerinden biri olan trafik için yapay zekânın bir çözüm yaratması için çalışmalar yapılmaktadır. Hayatımızın bir parçası haline gelen

navigasyon uygulamaları anlık olarak en hızlı güzergâhı, yol çalışmalarını, kazaları vb. trafik sebeplerini göstermektedir. Aynı zamanda bankacılık alanında kredi değerlendirmesini, mobil çeklerle işlem yapmayı, dolandırıcılığa ilişkin kontrolleri de yapay zekâlar yapmaktadır. Ülkemizde de bankacılık işlemlerinin şube yerine cep bankacılıktan yapılması her geçen yıl artmaktadır.

Yapay zekanın öğretilerde birçok tanımı yer almaktadır. Bilgisayar biliminin bir alt dalı olan yapay zeka kavramı, insanlara özgü problem çözme yeteneğinin, makineler tarafından da gerçekleştirilebildiği, insanların yapabildiklerini taklit edebilen makineler olarak tanımlanabilir. Bir başka tanıma göre ise, yapay zeka, insan davranışlarına özgü karakteristik özellikleri sergileyen akıllı sistemlerle ilgilenen, bilgisayar biliminin bir dalıdır. Yapay zekâ, programlanmış bir bilgisayarın düşünce girişimine verilen isimdir. İnsana ait düşünme, cevap verme gibi birçok işlevi artık yapay zekâların da gerçekleştirebildiğini görüyoruz. Ancak insanlardaki duygusalılığı yapay zekaya aktarmak en azından şimdilik mümkün olmadığı için tamamen insan işlevi gördüğünü söyleyemeyiz.

Hayatımızın içerisinde bu kadar yer eden yapay zekâ kullanımı karşısında, yapay zekânın sebep olabileceği sorunlara karşı aldığımız önlemler maalesef yeterli

gözükmemektedir. Yapay zekâların hala insan destekli çalışıyor olması dolayısı ile yapay zekâların hukuki alanda yaratacağı sorunlara ilişkin düzenlemeler ancak birkaç yıldır teknolojinin gelişim hızı ve yarattığı sorunlar karşısında mevcut hukuk kuralları yeterli olmaması üzerine çalışılan bir alan olmuştur. Hayatımızda bu kadar yer edinen yapay zekanın doğurabileceği zararlar da hayli fazla olacaktır. Ancak Türk hukukunda mevcut sistemde yapay zekâ teknolojisinin gelişme hızının düşük olması ve henüz otonom olmayan yapay zekâyâ sahip robotlardan faydalananı olmamız sebebiyle yapay zekânın hukuki sorumluluğuna ilişkin yasal alanda herhangi bir düzenleme yapılmamıştır.

Türk hukukunda robotlara ilişkin özel bir düzenleme bulunmamakla birlikte yapılmış en yakın düzenleme Sivil Havacılık

Hayatımızda bu kadar yer edinen yapay zekanın doğurabileceği zararlar da hayli fazla olacaktır.

Genel Müdürlüğü tarafından insansız hava araçları ile ilgili talimat çıkarılmasıdır.

Kişilik Kavramı

Teknolojinin gelişimindeki geçirdiği ivme, derin öğrenme sayesinde yapay zeka robotları, yapay zekadan beklenen, arzulanan aşamaya getirebilecek güce ulaşmıştır. Bunun sonucunda ise yapay zeka sosyal hayatın içindeki yerini almış, insanlarla karşı karşıya gelen menfaatleri neticesinde sosyal hayatı düzenleyen hukuk kuralları yapay zekalar bağlamında sorunların çözümü için temel hukuk sorunları üzerinde durulmasını gerektirmiştir. Bu sorunlar merkezi olarak, yapay zeka varlıklarının hukuki bağlamda kişilik meselesinin ele alınması gerekir.

Yapay zekalara kişilik verilebilecek midir, medeni hukuk kapsamında nasıl bir inceleme yapılması gerekir? Verilmesi durumunda Türk hukukunda geçerli olan gerçek mi yoksa tüzel kişi vasfına mı sahip olacaktır? Bu gibi sorulara cevap verilmesi gerekmektedir.

Türk Medeni Kanunu kişi kavramını TMK m. 8 ile düzenlenmiş olup; hak ehliyetine sahip varlıklar olarak açıklamıştır. Hak ehliyetine sahip olmak ise, kişinin hak sahibi olabilmesi ve borç altına girebilmesi olarak tanımlanır. Kişilik kavramının süjesi, gerçek ve tüzel kişi olmak üzere iki tür ayrımına ele almıştır. Buna göre kişi denildiğinde ilk akla gelen varlık insanlar, yani gerçek kişilerdir. İnsan tüm çağdaş hukuk sistemlerinde sırf insan olarak doğduğu için başka hiçbir şartta gerek kalmadan hak ehliyetine sahiptir ve hak ve borçların süjesi olur. Tüzel kişilik kavramı, bilhassa insanların tek tek belirli bir amaca ulaşmalarının zor olduğu, hatta olanaksız olduğu durumlarda, birden çok kişinin güçlerini birleştirmeleri suretiyle bu amaca ulaşmalarını sağlamaktadır. Hukuk

düzeni bakımından gerek gerçek kişi gerekse gerçek kişi eşit hukuki statüye sahiptir. Bu bakımdan tüzel kişiler, cins, yaş, hısımlık gibi insana özgü haklar dışında haklar ve borçlar edinme bakımından eşitler. (İnce, Şimşek, & Kaynarca, 2019)

Yapay zekânın ayrı bir kişi olarak görülemeyeceği anlaşılmaktadır. Bu durumda yapay zekânın bir ürün mü veya hizmet mi olduğunun değerlendirilmesi gerekir. Ayrıca yapay zekâ sistemi hem ürün hem de hizmet niteliğine sahip olup hibrit bir karaktere de sahip olabilir. Bununla birlikte doktrinde yapay zekâ sisteminin, yatırım danışmanlığı gibi insanların verebileceği hizmetleri sunuyorsa hizmet olarak kabul edileceği ancak sadece rutin veri analizlerini yapıyorsa ürün olarak kabul edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Yapay zekâ öğrenmesinde makine öğrenmesi sürecinin önemli bir rolü bulunmaktadır. Makine öğrenmesi bilgisayarların insanlar gibi öğrenmesini ve düşünmesini sağlayan bir teknolojidir. Günümüzde insanlar bilgisayarlara komut vererek çeşitli görevleri yaptırmaktadır. Oysa makine öğrenmesi ve yapay zekâ da artık insanın tek tek komut vermesine gerek yoktur. Bilgisayarların kendisi öğrenip görevi yerine getirebilecektir. Makine öğrenmesi denetimli öğrenme (gözetimli öğrenme) ve denetimsiz öğrenme (gözetimsiz öğrenme) şeklinde gerçekleşebilir. Görüldüğü üzere yapay zekâ sisteminin geliştirilmesi yaratıcısının fikri çabasına ve emeğine bağlıdır. Bu nedenle yapay zekâ fikri mülkiyet hukuku bağlamında bir tür fikri ürün olarak kabul görebilir.

Yapay Zekanın Verdiği Zarardan Doğan Sorumluluk

Yapay zekâ kullanımının sağladığı yararlar yanında rizikoyu barındırdığı da bir gerçektir.

Bu anlamda yapay zekânın aldığı kararların ve eylemlerinin zarara yol açması mümkündür. Ancak yapay zekâ mevcut hukukî düzenlemeler ışığında kişi olarak kabul edilmemektedir. Bu sebeple tabi olacağı hukukun ne olacağı da tartışma konusudur.

Yapay zekânın sebep olduğu zararlardan ötürü öncelikle kime başvurulacağını belirlenmesi gerekir. Bununla birlikte yapay zekânın ayrı bir kişi olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği önem arz etmektedir. Ayrı bir kişilik olarak kabul edilmesi halinde zarar görenler doğrudan yapay zekâyâ başvurabilecektir. Ancak ayrı bir kişiliğinin olduğunun kabul edilmemesi halinde satıcı yahut imalatçının sorumluluğuna mı gidilecektir? İlerleyen süreçle birlikte bu soruların cevaplandırılması şart olmuştur.

Yapay zekânın kişiliği olmadığı için verdiği zarardan sorumlu tutulması mümkün değildir. Mevcut düzenlemeler dikkate alındığında, gerçek kişi-tüzel kişi ayrımında kendine yer bulamayacak olan yapay zekânın çoğunlukla eşya olarak nitelendirildiği görülmektedir. Yapay zekâyı hak ve fiil ehliyeti kapsamına alıp, ona bir sorumluluk yüklenmesi mevcut kişilik türleriyle mümkün değildir ki, bu sebeple yeni düzenleme yapılması bir ihtiyaç haline gelmiştir. Ülkemizdeyse yapay zekânın TKHK bağlamında ve 14.06.2013 tarihli Ayıplı Malın Neden Olduğu Zararlardan Sorumluluk Hakkında Yönetmelik (Ayıplı Mal Yönetmeliği) bağlamında ürün olup olmadığına ilişkin bir düzenleme yapılmamıştır. TKHK ve Ayıplı Mal Yönetmeliği'ndeki mal tanımı içerisinde taşınır mallar sayıldığı gibi gayri maddi mallarda yer bulmuştur. Bununla birlikte yapay zekâ da bir fikri ürün olması nedeniyle gayri maddi maldır. Hatta yazılım te-

melli bir gayri maddi mal olduğu söylenebilir. Bu nedenle tüketiciler, yapay zekânın sebep olduğu zararlardan ötürü, TKHK ile Ayıplı Mal Yönetmeliği'ne başvurabilir.

Yapay zekânın sebep olduğu zararların tazminine ilişkin Avrupa Parlamentosu tarafından düzenlenen tavsiye kararlarında birtakım düzenlemelerin yapılması önerilmiştir. İlgili tavsiye kararında zararların tazmini için belirli kategorilerdeki robotların sebep olduğu zararlara yönelik zorunlu bir sigorta sistemi oluşturulması tavsiye edilmiştir. Ayrıca bir tazminat fonu kurularak da yapay zekânın sebep olduğu zararların tazmin edilebileceği belirtilmiştir.

Uygulamaya yansıyan birçok örnekte yapay zekâ ürünlerinin çeşitli zararlara yol açtığı görülmektedir. Menfaat ihlalden temel hakların ihlaline kadar varabilecek bir tehlike söz konusudur. Ayrıca yapay zekânın kötü niyetle insanları mağdur edip kazanç sağlama amacıyla kullanılması da oldukça olası bir durumdur. Hayatı kolaylaştırmak ve gündelik işleri halletmek amacıyla akıllı telefonuna kurduğu uygulamalarda kişiler, kişisel verilerini bildirmek suretiyle bu uygulamaları kullanmaktadır. Uygulamaların kullanım esasları doğrultusunda bildirilmeye mecbur bırakılan kişisel verilerin kötü niyetli 3. Kişiler tarafından ele geçirilmesi durumunda ise Türk Ceza Kanununda yer alan suçların unsurlarının oluşacağı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte yapay zekânın, karar ve eylemleriyle malvarlığına karşı zarar oluşturması yanında kişilik hakkı kapsamında yer alan yaşam, vücut bütünlüğü, özel hayatın gizliliği, onur ve haysiyet, sağlık, kişisel veriler gibi şahıs varlığı değerlerini de ihlal edebilecektir.

Yapay zekâ yüklenerek üretilmiş bir robotun bir kimsenin ölümüne yol açması veya yaralaması söz konusu olabilir. Örneğin

ABD'de yapay zekâ donanımlı bir robotun bir kişiyi öldürmesi üzerine tazminat davası açılmış ve ölen kişinin ailesine on milyon Amerikan doları tazminat ödenmesine hükmedilmiştir.

Hastaların tıbbî verilerini inceleyip analiz etme fonksiyonu yüklenmiş yapay zekâ programları sağlık sektöründe yaygınlaşmaya başlamıştır. Böyle bir ihtimalde, yapay zekânın yanlış teşhis koymasıyla hastanın ölmesi ya da başka sağlık sorunlarıyla karşı karşıya kalması mümkündür.

Benzer şekilde, yapay zekâ özelliği gösteren "Siri" sesli asistanlardan biri olarak günümüzde yaygın şekilde kullanılmaktadır. Genel itibarıyla kendisine sorulan soruları cevaplama görevi olan bu tür sesli asistanların hata yapması ihtimal dâhilindedir. Nitekim İngilizce sorulan bir soruya aynı dilde cevapla "anne" tanımı yapan Siri'nin küfür ettiği yakın geçmişte yaşanmış bir vakia olarak karşımıza çıkmaktadır. (Güner, Haziran 2020)

Yapay zekânın bir riski de kendisine yüklenen zamandaki bilgiler ile işlem gerçekleştirmesidir. Olaylar ve kişiler kısa zaman aralıklarında değişikliğe uğrayabilir. Bu sebeple sık sık güncellemelerinin de yapılması önem arz etmektedir.

Tüm hukuk mevzuatının yüklendiği yapay zeka yargıçlar, teknolojiye ilerlemeye gündeme gelmiş bir başka meseledir. Yukarıda belirttiğim güncelleme meselesi özellikle ülkemiz mevzuatı açısından bu durumda hayati önem kazanacaktır. Ancak burada hakkaniyet unsurunun nasıl yargılamaya uygulanacağı da ayrı bir tartışma mevzusu olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapay zekâ sistemlerinin de ayırt etme gücünden yoksun kişi gibi değerlendirilmesiyse günümüz teknolojisi dikkate alındığında Türk Hukuku açısından güçtür.

Nitekim yapay zekâ Türk Hukuku'nda bir kişi olarak kabul görmez. Bu nedenle ayırt etme gücü değerlendirilmesi yapılamaz. Ne zaman ki yapay zekâ Türk Hukuku açısından "kişi" olarak kabul görür. O zaman hakkaniyet sorumluluğuna başvurulabilir. (Kılıçarslan, 2019)

Yapay zekânın verdiği zarardan doğan sorumluluğa ilişkin karşılaştırmalı hukuk sistemlerinde olduğu gibi Türk pozitif hukukunda benimsenmiş özel bir sorumluluk türü bulunmamaktadır. Konuya ilişkin uyuşmazlıklar bugün için yaygın olmadığından hâli hazırda bir problem bulunmamakta, daha açık ifadeyle olası sorunlara yürürlükteki haksız fiil sorumluluğu hükümleri uyarınca çözüm getirilebilecektir. Ancak haksız fiil için de kişilik unsurunun şart olması ve haksız fiil unsurlarının somut durumda gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespiti de bu kapsamda dikkatle incelenmelidir. Haksız fiil sorumluluğu, sadece belli bir alacaklıya karşı değil herkese karşı uyulması zorunlu bir hukuki görevin ihlali yüzünden doğan tazmin yükümüne denir. Haksız fiilden doğan borçlar, hukuki işlem den doğan borçtan farklıdır. Sözleşme gibi hukuki işlemlerden doğan borçlarda, önce bir borç doğmalı, arkasındansa bu borcun ihlali söz konusu olmalıdır. Oysa haksız fiillerde evvelce bir borç ilişkisinin kurulmuş bulunması aranmadan tek kademedeyse meydana gelir. Gerek kullanıcının talimatları nedeniyle üçüncü kişinin zarar görmesi halinde gerekse de hatalı tasarlanan, üretilen veya geliştirilen yapay zekânın kullanıcıya zarar vermesinde haksız fiil hukukunun önemli bir işlevi olacaktır.

Üreticinin Sorumluluğu

Üreticinin sorumluluğu, hatalı üretim mallarının kişilerin sağlık, can ve mal varlığında sebebiyet verdiği zararlardan onları

üretenlerin sorumlu tutulmasıdır. Ürünün öngörülmüş olan ve amaçlanan şekilde kullanımı sırasında ayıplı olması veya tehlike arz etmesi sorumluluğun doğması için yeterlidir.

Günümüzde de yapay zekânın sebep olduğu zararlardan ötürü üreticinin sorumlu tutulması yönünde bir eğilim gözlemlenmektedir. . Otonom araçların sebep olduğu kazalardan dolayı Çin ve ABD'de sorumluluğun sürücülerden, üreticilere ve yazılımcılara geçmesi yönünde görüşler ileri sürülmüştür.

Doktrinde de kişi ve malvarlığındaki zararlara sebebiyet olan hataların genellikle üreticiden kaynaklandığı, piyasada üreticinin ürünlerini özenle ürettiğinin varsayıldığı, dolaşımdaki ürünlerin güvenli olarak farz edildiği ve üreticinin testler ile kontrollerle ürününe ilişkin güvenlik önlemleri alabileceği belirtilmiştir. Bununla birlikte üretici yapay zekâyı geliştirdiği için teknoloji hakkında herkesten daha derin bir bilgiye sahiptir. Bu nedenle yapay zekânın sebep olduğu zararlardan ötürü üreticinin sorumlu tutulmasında fayda vardır.

Yapay zekânın sebep olduğu zararlardan ötürü üreticinin sorumluluğuna başvurulması konusunda tartışmalı noktalar bulunmaktadır. Yapay zekânın üretilmesinde

birden çok üretici genellikle yer almaktadır. Yapay zekânın hardware ve software boyutu olmak üzere temel iki yapısı da bulunmaktadır. Bu durumda hatanın hangi üreticiden kaynaklandığının tespiti güç olacaktır. Bununla birlikte üreticinin yapay zekânın sebep olduğu zararlardan ötürü sorumlu tutulması oldukça güçtür. Yapay zekâ, bir tür kendi kendine öğrenme sistemi olup geçmişteki deneyimlerinden öğrendiği ve otonom kararlar aldığı görülmektedir. Bu nedenle zarar görenlerin yapay zekâdaki ayıbı ispat etmeleri güçtür. (Sarı, 2020)

Yapay zekânın sebep olduğu zararların tazminine ilişkin özel bir kanuni düzenleme ülkemizde yapılmamıştır. Bu durumda üreticinin sorumluluğuna başvurulması düşünülebilir. Ancak ülkemizde üreticinin sorumluluğuna ilişkin kapsamlı bir düzenleme yapılmadığı için bu yönden de bir çözüme ulaşılamamıştır. Fakat Borçlar Kanunu hükümlerine dayanarak yapay zekânın sebep olduğu zararların tazmin edilmesi mümkündür.

Sonuç

Yapay zekaların hukuki kişiliği ve kişilikten doğacak hukuki ve cezai sorumluluklar hala tartışma konusu olsa da artık tartışılması kaçınılmaz bir konu olduğu açıktır.

Kaynakça

Güner, C. (Haziran 2020). Yapay Zekanın Verdiği Zarardan Doğan Sözleşme Dışı Sorumluluğa Uygulanacak Hukuk. Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, 229-272.

İnce, Ş., Şimşek, M. Z., & Kaynarca, F. (2019). Yapay Zeka ve Robotların Hukuki Sorumluluğunun Türk Yasal Mevzuatı Çerçevesinde İncelenmesi. GSI Articletter(21), 30-47.

Kılıçarslan, S. K. (2019). Yapay Zekanın Hukuki Statüsü ve Hukuki Kişiliği Üzerine Tartışmalar. Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi(2), 363-389.

Sarı, O. (2020). Yapay Zekanın Sebep Olduğu Zararlardan Doğan Sorumluluk. Türkiye Barolar Birliği Dergisi(147), 251-312.

DİJİTAL VERGİ UYGULAMALARI VE ELEKTRONİK TİCARET'İN (SOSYAL MEDYA VS.) VERGİLENDİRİLMESİ

ÖZET

Vergi; devletin ya da devletin yetkiledirdiği kamu tüzel kişilerinin kamu harcamalarını karşılamak üzere yasalar çerçevesinde gerçek

ve tüzel kişilerin ödeme gücü üzerinden zora dayanarak ve karşılıksız olarak aldığı parasal değerlerdir. Vergi, T.C Anayasası madde 73'te vergi ödevi başlığı altından düzenlenmektedir. Herkes, kamu giderlerini karşılamak üzere, mali gücüne göre, vergi ödemekle yükümlüdür. Vergi yükünün adaletli ve dengeli dağılımı, maliye politikasının sosyal amacıdır. Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülükler kanunla konulur, değiştirilir veya kaldırılır. Vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerin muafiyet, istisnalar ve indirimleriyle oranlarına ilişkin hükümlerinde kanunun belirttiği yukarı ve aşağı sınırlar içinde değişiklik yapmak yetkisi Cumhurbaşkanına verilebilir.

Bu metnin konusu "Dijital Vergi Uygulamaları ve Elektronik Ticaretin Vergilendirilmesi" olup aşağıda genel hatlarıyla bu konular incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Medya

1. Dijital Vergi Uygulamaları

20 Mart 2020 tarihli Resmî Gazetede yayımlanan Dijital Hizmet Vergisi Uygulama Genel Tebliğiyle, 1 Mart 2020 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere yürürlüğe giren olan dijital hizmet vergisi uygulamasına ilişkin düzenlemeler getirilmiştir.

Dijital hizmet vergisinin konusu:

I Verginin Konusu, Tanımlar, Mükellef ve Vergi Sorumlusu, Muafiyet Ve İstisnalar

A. Verginin Konusu başlığı altında düzenlenmektedir.

Buna göre "Dijital ortamda sunulan her türlü reklam hizmetleri, sesli, görsel veya dijital herhangi bir içeriğin dijital ortamda satışı ile bu içeriklerin dijital ortamda dinlenmesine, izlenmesine, oynanmasına veya elektronik cihazlara kaydedilmesine veya bu cihazlarda kullanılmasına yönelik dijital ortamda sunulan hizmetler, Kullanıcıların birbirleriyle etkileşime geçebilecekleri dijital ortamların sağlanması ve işletilmesi hizmetleri, Yukarıda sayılan hizmetlere yönelik dijital ortamda dijital hizmet sağlayıcıları tarafından verilen aracılık hizmetleri" dijital hizmet vergisinin

konusunu oluşturmaktadır (Tebliğ, 20.03.2020). Dijital hizmet vergisinin mükellefi, dijital hizmet sağlayıcılarıdır. Dijital hizmet sağlayıcılarının, 31.12.1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile 13.6.2006 tarihli ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu bakımından tam mükellef olup olmasının, dar mükellef olmaları halinde söz konusu faaliyetleri Türkiye'de bulunan iş yeri veya daimi temsilcileri vasıtasıyla gerçekleştirip gerçekleştirilmemesinin dijital hizmet vergisi mükellefiyetine tesiri bulunmaz. Buna göre, dijital hizmet sağlayıcısının Türkiye'de gelir veya kurumlar vergisi yönünden mükellef olup olmamasının, dijital hizmet vergisi mükellefiyetine etkisi yoktur. Mükellefin Türkiye içinde ikametgâhının, iş yerinin, kanuni ve iş merkezlerinin bulunmaması hâlleri ile gerekli görülen diğer hâllerde Hazine ve Maliye Bakanlığı, vergi alacağının emniyet altına alınması amacıyla vergiye tabi işlemlere taraf olanlar

Dijital hizmet sağlayıcısının Türkiye'de gelir veya kurumlar vergisi yönünden mükellef olup

olmamasının, dijital hizmet vergisi mükellefiyetine etkisi yoktur.

ile işleme ve ödemeye aracılık edenleri verginin ödenmesinden sorumlu tutmaya yetkilidir. Türkiye’de bu hizmetlere ilişkin elde edilen hasılatı 20 milyon Türk Lirasından veya dünya genelinde elde edilen hasılatı 750 milyon Avrodan az olanlar dijital hizmet vergisinden muaf tutulmuştur. Mükellefin, finansal muhasebe açısından konsolide bir grubun üyesi olması halinde, bu hadlerin uygulanmasında grubun verginin konusuna giren hizmetlere ilişkin elde ettiği toplam hasılat dikkate alınacaktır. Haddin aşıldığı vergilendirme dönemini takip eden dördüncü vergilendirme döneminden itibaren dijital hizmet vergisi mükellefiyeti başlar. Söz konusu hadlerin aşılmadığının tespitinde, hesap döneminin üçer aylık dönemlerinin sonu itibarıyla ilgili hesap dönemi içinde elde edilen kümülatif hasılat dikkate alınır.

2. Elektronik Ticaret

Elektronik ticaret denildiğinde taraflar arasında interaktif bir iletişim gerekir. Elektronik ticaret tüketiciye hizmet veya mala 7 gün 24 saat zaman ve mekan kısıtlaması olmaksızın ulaşabilmesini sağlamaktadır (Elibol ve Kesici, 2004). Ticaret denildiğinde akla sözleşme ve fatura gelmektedir. 6102 sayılı TTK’nın yürürlüğe girmesiyle elektronik ticarette de birtakım düzenlemelere gidilmiştir. 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununun 21. Maddesine göre, “Telefonla, telgrafla, herhangi bir iletişim veya iletişim aracıyla veya diğer bir teknik araçla ya da sözlü olarak kurulan sözleşmelerle yapılan açıklamaların içeriğini doğrulayan bir yazıyı alan kişi, bunu aldığı tarihten itibaren sekiz gün içinde itirazda bulunmamışsa, söz konusu teyit mektubunun yapılan sözleşmeye veya açıklamalara uygun olduğunu kabul etmiş sayılır.” şeklinde düzenlemeye gidilmiştir. Söz konu-

su düzenleme fatura ve teyit mektubunun ve sözleşmenin elektronik ortamda oluşturulabilmesinin önünü açmaktadır.

2.1 Elektronik Ticaret Kavramı

Elektronik ticaret veya kısaca e-ticaret; “internet veya telefon, faks, televizyon, otomatik vezne makinesi (ATM), radyo vb. diğer araçlar vasıtasıyla fiziksel temas kurmadan telekomünikasyon teknolojileri kullanılması suretiyle mal ve/ya hizmetlerin satışının yapılması, mal ve/ya hizmetlerin pazarlanması ve satış bedellerinin tahsil edilmesi ile ilgili ticari faaliyetlerin bütünü” olarak tanımlanabilir. Elektronik ticaretle hayatımıza mesafeli satış sözleşmesi kavramı girmiştir. Mesafeli sözleşme kavramı 6.3.2003 tarih ve 4822 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun on dördüncü maddesi ile 4077 Sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun dokuzuncu maddesinden sonra 9.A maddesinin getirilmesi suretiyle yasal düzenlemeye kavuşturulmuştur (Bülter, 2003). Mesafeli sözleşmeler; yazılı, görsel, telefon ve elektronik ortamda veya diğer iletişim araçları kullanılarak ve tüketicilerle karşı karşıya gelinmeksizin yapılan ve malın veya hizmetin tüketiciye anında veya sonradan teslimi veya ifası kararlaştırılan sözleşmelerdir.

2.2 Elektronik Ticaretin Kapsamı

Elektronik ticaretin kapsamı “fiziksel malların ve sayısal içerikli malların alım, satımı, her türlü ürünün doğrudan tüketiciye pazarlanması, tanıtım, reklam ve bilgilendirme, ticari kurumlar arası işlem ve kontratlar, satış sonrası destek, elektronik ortamda gerçekleştirilen ihaleler, elektronik banka işlemleri, ortak tasarım ve üretim, ticari kayıtların tutulması ve takibi, sayısal

içerikli malların sevkiyatı, kamu ve özel sektör hizmetlerini kullanma" olarak gösterilebilir (Elibol ve Kesici, 2004). Dolayısıyla aklımıza sadece ürün satan online platformlar gelmemelidir. Elektronik ticaret günümüzde sosyal medya sirküleri ile de yapılmaktadır.

2.2.1. E-Ticaret Kategorileri

Mal ve hizmet alışverişinin hangi tip oyuncular, kullanıcılar arasında olduğuna bakılarak yapılan sınıflandırmalar yapılmıştır.

"İşletmeden tüketiciye e-ticaret; Bir ürün veya hizmetin, tekrar satılmama veya el değiştirmeme kaydıyla, bir birey veya bir şirket tarafından internet üzerinden tüketiciye satılması olarak tanımlanmaktadır.

Tüketiciden tüketiciye alışveriş platformları (eBay, Gittigidiyor vb.) üzerinden işleyen ticaret de temel kaynaklarda bu kapsam altında değerlendirilmektedir. Son dönemde sanal toplulukların ve mobil çağın neslinin yoğun kullanma alışkanlığıyla belirlenen, arkadaşlar arası denilen ve tü-

keticiden tüketiciye e-ticaretin bir başka türü olan işlemler de yine bu kategori altında ele alınmaktadır.

İşletmeler arası e-ticaret: İnternet üzerinde işletmeler arasında gerçekleşen her türlü ticari işlemler olarak tanımlanmaktadır. Kapsamı içerisinde bir ürünün üreticisi ile ham madde tedarikçisi, üretici ile toptancı ve üçüncü olarak da toptancı ile perakendeci arasında olan ve internet üzerinden ilerleyen ticari işlemler sayılmaktadır. Ayrıca ürün ticaretinin ötesinde, kurumlar arasında veya kurumlar ile serbest çalışanlar arasındaki internet üzerinden yapılan hizmet anlaşmalarını da kapsamaktadır." (Bakanlık, 2019)

2.3. Elektronik Ticarete İlişkin Ülkemizdeki Mevzuatlar

E-ticarete ülkemizce düzenlenen mevzuatlar aşağıdaki gibidir.

15.02.2019 tarih ve 30687 sayılı Resmi Gazete'de Ticaret Bakanlığınca yayımlanan "Elektronik Ticarete Hizmet Sağlayıcı ve

Aracı Hizmet Sağlayıcılar Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik", 15.02.2019 tarih ve 30687 sayılı Resmi Gazete'de Hazine ve Maliye Bakanlığı (Gelir İdaresi Başkanlığı)'ndan yayımlanan "Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ", 15.02.2019 tarih ve 30687 sayılı sayılı Resmi Gazete'de Ticaret Bakanlığınca yayımlanan "Elektronik Ticaret Bilgi Sistemi Ve Bildirim Yükümlülükleri Hakkında Tebliğde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ", 01.11.2018 tarih ve 30582 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Veri sorumluları ve veri işleyenler tarafından ilgili kişilerin e-posta adreslerine veya SMS ya da çağrı ile cep telefonlarına reklam bildirimleri, aramaları yönlendirilmesinin önüne geçilmesini teminen ilke kararı alınması" hakkında karar, 10.03.2018 tarih ve 30356 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Veri Sorumlusuna Başvuru Usul Ve Esasları Hakkında Tebliğ", 31.01.2018 tarihli ve 2018.1 Sayılı Yüksek Planlama Kurulu Kararı 6 Şubat 2018 tarih ve 30324 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan e-İhracat Stratejisi ve Eylem Planı (2018, 2020) ile ilgili Tebliğ, 31.01.2018 tarih ve 30318 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ", 30.12.2017 tarih ve 30286 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Veri Sorumluları Sicili Hakkında Yönetmelik", 28.10.2017 tarih ve 30224 sayılı Resmi Gazete'de Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca yayımlanan "Kişisel Verilerin Silinmesi, Yok Edilmesi veya Anonim Hale Getirilmesi Hakkında Yönetmelik", 11.08.2017 tarih ve 30151 sayılı Resmi Gazete'de Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca yayımlanan "Elektronik Ticaret Bilgi Sistemi ve Bildirim Yükümlülükleri Hakkında Tebliğ", 06.06.2017 tarih ve

30088 sayılı Resmi Gazete'de Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca yayımlanan "Elektronik Ticarete Güven Damgası Hakkında Tebliğ", 07.04.2016 tarih ve 29677 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 6698 Sayılı "Kişisel Verilerin Korunması Kanunu", 26.08.2015 tarih ve 29457 Sayılı Resmi Gazete'de Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca yayımlanan "Elektronik Ticarete Hizmet Sağlayıcı ve Aracı Hizmet Sağlayıcılar Hakkında Yönetmelik", 15.07.2015 tarih ve 29417 Sayılı Resmi Gazete'de Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca yayımlanan "Ticari İletişim ve Ticari Elektronik İletiler Hakkında Yönetmelik", 31.01.2015 tarih ve 29253 Sayılı Resmi Gazete'de Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca yayımlanan "Finansal Hizmetlere İlişkin Mesafeli Sözleşmeler Yönetmelik", 27.11.2014 tarih ve 29188 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Mesafeli Sözleşmeler Yönetmelik", 05.11.2014 tarih ve 29166 Sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 6563 Sayılı "Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun", 10.11.2008 tarih ve 27050 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5809 Sayılı "Elektronik Haberleşme Kanunu", 30.11.2007 tarih ve 26716 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesine Dair Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik", 04.05.2007 tarihli ve 26530 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5651 Sayılı "İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun", 23.01.2004 tarih ve 25355 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 5070 Sayılı "Elektronik İmza Kanunu", 08.03.1995 tarih ve 22221 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 4077 Sayılı "Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun".

2.3. Elektronik Ticaretin Tarafları

Sözleşmenin esaslı unsurlarından biri de taraflarıdır. Elektronik ticaretteki sözleşmenin tarafları alıcı, satıcı, üretici/imalatçılar, komisyoncular, sigorta şirketleri, nakliye şirketleri, özel sektör bilgi teknolojileri, sivil toplum örgütleri, üniversiteler, onay kurumları, elektronik noter, Dış Ticaret Müsteşarlığı, Gümrük Müsteşarlığı, Sanayi Ve Ticaret Bakanlığı, diğer kamu kurum ve kuruluşlarıdır.(Yıldırım, 2013)

3. Elektronik Ticaretin Vergilendirilmesi

Ticaretin bir sonucu da kazancın vergiye tabi tutulacak olmasıdır. Anayasa madde 2'de Türkiye Cumhuriyeti'nin bir hukuk devleti olduğu düzenlenmektedir. Hukuk devleti olmanın bir sonucu da eşitliktir. Eşitlik ilkesi kendini vergi hukukunda da göstermektedir. Bu husus vergide eşitlik ilkesiyle düzenlenmektedir. Vergide eşitlik ilkesine göre, mali gücü aynı olanlardan aynı oranda vergi alınması gerekmektedir. Günümüzde elektronik ticaretin vergilendirilmesi hususunda ortak bir vergi sistemi oluşturulamamıştır. Bu sebeptendir ki geleneksel ticari faaliyetlerini sürdüren kişilerin ve işletmelerin haksız rekabetten dolayı zarar görmelerine neden olabileceği gibi vergide eşitlik ilkesine de aykırılık söz konusu olacaktır.

4. E-Ticaret Vergilendirilmesinde Temel İlkeler

8 Ekim 1998 tarihinde elektronik ticaretin vergilendirilmesi ile ilgili OECD Mali İşler Komitesi Ottawa Konferansı gerçekleştirilmiştir. Söz konusu konferansta birtakım ilkeler kabul edilmiştir. Bu ilkeler yeni vergilerin konulmaması, uluslararası bir yaklaşımın benimsenmesi, çifte vergilendirilmenin önlenmesi, vergi sisteminin sade, şeffaf, basit, uygulanabilir ve yeterli

olması, tarafsızlık, etkinlik, esneklik ilkelelidir. Buna göre elektronik ticaret faaliyetlerine yönelik yeni vergiler konulmaması ve mevcut hukuki düzenlemeler çerçevesinde hareket edilmesi gerekmektedir. Elektronik ticaretin vergilendirilmesi konusunda yapılacak düzenlemelerin uluslararası bir niteliğe sahip olması gerekmekte, elektronik ticaret faaliyetlerinde çifte vergilendirmeden kaçınılması gerekmektedir. Vergi sisteminin getirdiği vergisel sonuçların mükellefler tarafından önceden tahmin edilebilmesine olanak sağlayacak açıklık, basitlik ve netlikte olması ile uygulanabilir ve yeterli olmalıdır. Mükelleflerin vergi sisteminin olumlu ve olumsuz yönleri sebebiyle geleneksel ticaret ile elektronik ticaret arasında seçim yapmaya itilmemelidir. Vergi kaçırma ihtimali asgari düzeye çekilmelidir. Vergi toplama suretiyle elde edilen faydanın bu faydayı sağlamak amacıyla yapılan harcamadan büyük olmalı, vergilendirme hakkaniyet çerçevesinde gerçekleştirilmeli ve vergi sistemi esnek ve dinamik bir yapıya sahip olmalıdır (Öksüz ve Türgay, 2018). "Elektronik ticaretin vergilendirilmesinde; mükellef biçiminin tespiti, gelirin elde edildiği yer, kazancın niteliğinin tespiti ve matrahın belirlenmesi gerekmektedir."(Şakirler, 2019)

5. Gelir ve Kurumlar Vergisi Açısından Elektronik Ticaret

Elektronik ticaret ya da kısaca e-ticaret, 1995 yılından sonra İnternet kullanımının artmasıyla ortaya çıkan, ticaretin elektronik ortamda yapılması kavramıdır. Mal ve hizmetlerin üretim, tanıtım, satış, sigorta, dağıtım ve ödeme işlemlerinin bilgisayar ağları üzerinden yapılmasıdır. "Elektronik ticaret, ticari işlemlerden biri veya tamamının elektronik ortamda gerçekleştirilmesi

yoluyla reklam ve pazar araştırması, sipariş ve ödeme, teslimat olmak üzere üç aşamadan oluşmaktadır."

Anayasanın 75. maddesinin devlete vermiş olduğu yetkiye istinaden belirli bir miktarın (asgari ücretin) üzerinde "ödeme gücüne" sahip gerçek kişiler ile tüzel kişilerin "vergi yükümlüsü" olarak nitelendirmiştir. Ülkemizde elektronik ticaret ile elde edilen gelirler "Gelir Vergisi Kanunu" ve "Kurumlar Vergisi Kanunu" çerçevesinde vergilendirilmektedir. "E-ticaret sebebiyle elde edilen kazanç ve iratlar Türkiye'de, "193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ve 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu" üzerinden vergiye tabi tutulmaktadır." Gelir Vergisi Kanununa göre gelir kapsamındaki şunlardır;

- Ticari kazançlar; kazanç sahibinin Türkiye'de işyerinin olması veya daimi temsilci bulundurması ve kazancın bu yerlerde veya bu temsilciler vasıtasıyla sağlanması
- Zirai kazançlar
- Ücretler
- Serbest meslek kazançları; serbest meslek faaliyetlerinin Türkiye'de icra edilmesi veya Türkiye'de değerlendirilmesi
- Gayrimenkul sermaye iratları
- Menkul sermaye iratları
- Diğer kazanç ve iratlar.

Elektronik ortamda gerçekleştirilen faaliyetlerin niteliği dolayısıyla gelirin elde edildiği yer ile ilgili açıklamalar ticari kazanç ve serbest meslek kazancı ile ilgilidir (Alptürk, 2009). Bu sebeptendir ki kazanç veya iradın Türkiye'de elde edilip edilmediğinin; bir diğer ifadeyle, o gelir unsurunun kaynağının Türkiye olup olmadığının

Ülkemizde elektronik ticaret ile elde edilen gelirler "Gelir Vergisi Kanunu" ve "Kurumlar Vergisi Kanunu" çerçevesinde vergilendirilmektedir.

belirlenmesi gereklidir(Akçaoğlu, 2011).

Türkiye'nin de taraf olduğu OECD Model Anlaşmasınının 12. maddesine göre, ticari kazanç olarak belirlenen bir takım dijital ürünler vardır. Bunlar(Pehlivanlı, 2018); dijital ürünlerin indirilmesi, güncellenmesi, eklemeler yapılması, kullanılması, tek kullanımlık yazılım indirilmesi, web sitesi konuk eden firmalar, hosting uygulamaları, teknik destek, arama sonuçları, reklam verme, websitesi üyeliği, çevrimiçi danışmanlık verme, çevirim içi ihaleler, ses, müzik ve görüntü yayınıdır.

Gelir Vergisi Kanununa göre mükellefler tam ve dar mükellefler olmak üzere incelenmektedir. Vergi uygulamasında, Türkiye'de yerleşmiş sayılan gerçek kişiler tam mükellef, yerleşmiş sayılmayanlar ise dar mükellef olarak adlandırılmaktadır. Gelir Vergisi Kanunu'nun 4. maddesinde; İkametgâhı Türkiye'de olanlar veya bir takvim yılı içerisinde Türkiye'de devamlı olarak 6 aydan fazla oturanlar, gelir vergisi uygulaması açısından tam mükellef sayılmaktadırlar. Tam mükellefler tarafından Türkiye içinde ve dışında elde edilen kazanç ve iratların tamamı Türkiye'de vergilendirilir. Gelir Vergisi Kanunu'nun 4. Maddesine göre, Türkiye'de yerleşme konusunda ikametgâh ve oturma süresi esası benimsenmiştir. Türkiye'de ikametgâhı bulunan ve bir takvim yılı içerisinde altı aydan fazla oturanların Türkiye'de yerleşmiş sayılacakları ve Türkiye'de altı aydan fazla oturanların geçici ayrılmalarının, Türkiye'de oturma sürelerinin hesabında dikkate alınmaz. Türkiye'de yerleşmiş olmayan gerçek kişiler dar mükellef sayılır

ve sadece Türkiye'de elde ettikleri kazanç ve iratlar üzerinden vergilendirilirler.

5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanununun 1 inci maddesinde sayılan Sermaye şirketleri, Kooperatifler, İktisadî kamu kuruluşları, Dernek veya vakıflara ait iktisadî işletmeler, iş ortaklıkları kurumlar vergisinin konusunu oluşturmaktadır. Kurumlar vergisine göre mükellefler tam ve dar mükellef olarak incelenmektedir. 5520 Sayılı kanun madde 3'e göre tam mükellefiyet "Kurumlardan, kanuni veya iş merkezleri Türkiye'de bulunanların, gerek Türkiye içinde gerekse Türkiye dışında elde ettikleri kazançların tamamı üzerinden vergilendirilmesidir." Kanuni ve iş merkezlerinden her ikisi de Türkiye'de bulunmayanlar, sadece Türkiye'de elde ettikleri kazançları üzerinden vergilendirilecektir. Dolayısıyla bu kurumlar dar mükellef olacaktır.

Türkiye'de elektronik ortamda gerçekleştirilen ticari işlemler, normal ticaretten bir fark arz etmemektedir. Elektronik ticaret amacıyla internet sitesi açan ve kazanç

elde eden gerçek kişilerin gelir vergisi yönünden vergi mükellefi olması gerekmektedir.

Elektronik ticarete coğrafi olarak bir işyerinden söz edilememektedir. Ülkemiz iç mevzuatında ise sanal işyerinin tanımı bulunmamakla birlikte 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 156. Maddesinde işyeri tanımı yapılmaktadır. Buna göre işyeri "Ticari, sınai, zirai ve mesleki faaliyette iş yeri; mağaza, yazıhane, idarehane, muayenehane, imalathane şube, depo, otel, kahvehane, eğlence ve spor yerleri, tarla, bağ, bahçe, çiftlik, hayvancılık tesisleri, dalyan ve voli mahalleri, madenler, taş ocakları, inşaat şantiyeleri, vapur büfeleri gibi ticari, sınai, zirai veya mesleki bir faaliyetin icrasına tahsis edilen veya bu faaliyetlerde kullanılan yer" şeklinde tanımlanmıştır. İşyeri kavramı ticari kazançlar ve serbest meslek kazançlarıyla ilgilidir. Gelir Vergisi kanunu madde 7'ye göre, ticari nitelikli kazanç elde eden kişinin-kurumun Türkiye'de bir işyerinin veya daimi temsilciliğinin bulunması ve kazancın bu işyerlerinde veya daimi temsilciler aracılığıyla elde edilmesi durumunda ticari kazanç, Türkiye'de kazanılmış olarak kabul edilmekte ve bu kapsamda vergilendirilmektedir. Serbest meslek faaliyetlerinin Türkiye'de icra edilmesi veya Türkiye'de değerlendirilmesi neticesinde oluşan serbest meslek kazançlarının Türkiye'de vergilendirilmesi gerekmektedir. (Altun, 2016) Kaynak ilkesi prensibine göre vergi matrahının belirlenmesinde ticaretten elde edilen kazancın vergilendirilmesinde işyeri kavramı önemlidir. Elektronik ticaretten elde edilen ticari kazançların, kazancın elde edildiği ülke tarafından vergilendirilmesi o ülkede satıcı durumundaki firmanın işyeri bulundurması koşuluna bağlanmıştır (Pehlivanlı, 2018). Mevzuatımızda sanal iş-

yeri tanımı yapılmamış olması ve elektronik ticarete sanal işyeri söz konusu olduğundan vergi matrahının belirlenmesinde sorunlar çıkmaktadır.

6. Sosyal Medya Fenomenlerinin Vergilendirilmesi

Günümüzde sosyal medyanın popülerliği giderek artmaktadır. 7'den 70'e herkes sosyal medya kullanıcısı haline gelmiştir. Bazı sosyal medya kullanıcılarının takipçi sayıları fazla olduğundan insanları etkilemesi de kaçınılmazdır. Bu sebeptendir ki sosyal medya üzerinden sosyal medya fenomeni dediğimiz yüksek takipçi sayılı kişiler, sosyal medya hesapları üzerinden reklam vermeye, satış yapmaya başlamışlardır. Yukarıda da belirttiğimiz üzere bu hususlar ticari kazançtır. Ülkemizde ticari kazanç elde eden kişiler Gelir Vergisi Kanununa göre vergi mükellefi olabilmektedir. Burada 18 yaşından küçük kişilerin sosyal medya üzerinden ticari kazanç elde etmesi halinde bu kişilerin de vergi mükellefi olacağını söylemekte fayda vardır. Vergi mükellefi olmak için kanuni ehliyet şartı öngörülmemiştir. Vergi Usul Kanunu 9. Maddesine göre "Mükellefiyet ve vergi sorumluluğu için kanuni ehliyet şart değildir". Dolayısıyla 18 yaşından küçük veya büyük olsun sosyal medya üzerinden ticari kazanç elde eden kişiler vergi mükellefi olacaktır.

Sonuç

Günümüzde elektronik ticaret hızla artmaktadır. Elektronik ticaretin hızla artması gelir dengesinde de değişikliklere yol açmakta geleneksel ticaretten uzaklaşmaktadır. Elektronik ticarete de amaç ticari kazanç elde etmektir. Geleneksel ticarete olduğu gibi elektronik ticaretin vergilendirilmesinde de birtakım ilkeler

benimsenmektedir. Elektronik ticaret veya kısaca e-ticaret yoluyla ticari kazanç elde eden kimseler veya kurumlar Gelir Vergisi Kanunu veya Kurumlar Vergisi Kanununa göre vergi mükellefi olacaktır. Fakat mevzuatımızda sanal işyeri kavramı olmayışı ve vergilendirmede kaynak ilkesi prensibi

gereği işyerine atıf söz konusu olduğundan birtakım sorunlar ortaya çıkmaktadır. Ülkemizde de gün geçtikçe elektronik ticaret hızla artmaktadır. TTK ile elektronik ticarete ilişkin yasal düzenlemelere yer verilse de bu yeterli olmamaktadır. Çünkü elektronik ticaret küresel boyuttadır.

Kaynakça

- Akçaoğlu, S. E. (2011). "Elektronik Ticaretin Vergilendirilmesi" Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi.
- Alptürk, E. (2009). "Gelir ve Kurumlar Vergisi Yönünden Elektronik Ticaret Vergilendirme Kriterleri", <https://www.xing.com/> (son erişim tarihi: 08.10.2020).
- Altun, Ö. (2016). "Elektronik Ticaret, Elektronik Ticaretin Vergilendirilmesi ve Türkiye Uygulaması", Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Bakanlık, (2019). "Dijital Ticaret Tanım ve Kavramlar", <https://ticaret.gov.tr/> (son erişim tarihi: 08.10.2020).
- Bülter, A. (2003). "Tüketicinin Korunması Hukukunda Mesafeli Sözleşme Kavramı", Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi Y.11, S.13, s.12-29.
- Elibol, H. ve Kesici, B. (2004). "Çağdaş İşletmecilik Açısından Elektronik Ticaret", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S.11.
- Öksüz, M. ve Turgay, T. (2018). "Türkiye'de Elektronik Ticaretin Vergilendirilmesi ve Tevkifat Müessesesi", Yönetim Bilimleri Dergisi, C:16, S:32
- Pehlivanlı, A. (2018). "Türkiye'de Elektronik Ticaretin Vergilendirilmesi Ve Mevcut Sorunlara Yönelik Bir Değerlendirme", Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Şakirler, Ç. A. (2019). "Elektronik Ticaretin Vergilendirilmesi: Sorunlar Ve Çözüm Önerileri", (Danışman: Coşkun Can Aktan), Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Tebliğ, (20.03.2020). "Dijital Hizmet Vergisi Uygulama Genel Tebliği", 31074 sayılı Resmi Gazete.
- Yıldırım, Z. (2013). "Elektronik Ticaret ve Vergilendirme", Elektronik Ticaret adlı kitabın 6. Ünitesi, Anadolu Üniversitesi Yayını, N.2784

SOSYOLOG DOÇ. DR. NEBİYE KONUK KANDEMİR: “TÜRKİYE’DE SOSYAL MEDYA KULLANIMININ HUKUKİ AÇIDAN TEKRAR ELE ALINMASI GEREKLİ”

Türkiye’de sosyal medya kullanımını değerlendiren İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Öğr.Üy. Doç.Dr. Nebiye Konuk Kandemir, “Sosyal medya kullanımının hem mevcut yasal düzenlemeler hem de olası hukuki problemler açısından tekrar ele alınması gerekli gözüküyor” dedi. Kandemir, “Bilişim alanında gerekli hukuki düzenlemelerin daha hızlıca yapılması birçok mağduriyetin önüne geçecektir” ifadelerini kullandı.

G

Gündemde olan hukuki mevzulara uzman görüşleriyle zenginleştirilmiş yazılar ve röportajlarla yer vermek, dergimizin ana amaç ve hedeflerinden birisi. Bu

amaçla; “yeni medya” özelde “sosyal medya” başlığını pek çok yönüyle ele almış alan Doç. Dr. Nebiye Konuk Kandemir ile bir röportaj gerçekleştirdik. Hem eğitim hem iş hayatında birçok çalışmayı bir arada yürüten sosyolog Doç. Dr. Nebiye Konuk Kandemir, İstanbulluluk kitabının da yazarı. Şehirli kimliğini ele aldığı bu çalışmada, kimlik kavramı ile ilintili pek çok kuramsal yaklaşım mevcut. Son dönemde sosyal medyada şiddet, sosyal medya ve iletişim kaygısı ilişkisi, sosyal medya kullanımları açısından ailelerin ele alınması, halkla ilişkiler açısından sosyal medya kullanımı, sosyal medya kullanımında ahlaki boyut, sosyal medya ve eğitim ilişkisi, yerel yönetimlerde sosyal medya kullanımı konularında pek çok çalışmaya imza atmış bir akademisyen. Disiplinler arası çalışmalara örnek teşkil eden sosyal medyanın toplumsal boyutlarıyla hukuk disiplini arasındaki kesişimi sağladığı makaleleri

de bulunan Doç.Dr. Nebiye Konuk Kandemir ile dijitalleşen dünyayla birlikte toplumsal yaşamdaki değişimi konuştuk.

2000’li yıllarda hızla gelişmeye başlayan ve son dönemlerde aktif olarak kullanılan dijital ortamlar, hayatlarımız ile fazlasıyla etkileşim içerisinde. Siz bir yazınızda sanal ortamdaki hayatımızı çevrimiçi yaşam olarak adlandırmışsınız. Gerçekten de öyle. Yaşamsal ihtiyaçlarını giderdiği, fiziken var olduğu bir dünya dışında, neredeyse herkesin dijital ortamlarda, sanal olarak hayatını idame ettirdiği ikinci bir dünyası bulunmakta. Toplumumuz teknoloji çağına sizce yeteri kadar adaptasyon sağladı mı? Dijital ortamların kullanımını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Sosyal hayatımızı şekillendiren etkenlerden biri olarak internet bağlantısı, bilgisayar kullanımında artış ve sosyal ağ kullanımı gibi teknolojik gelişmeleri ele aldığımızda alışveriş gibi, bankacılık işlemleri gibi önceden zaman ayırmamız gereken işleri daha kısa sürede yapılabilmekte, sosyal ağlar sayesinde ise mekâna bağlı kalmadan sosyalleşme mümkün olabilmektedir. Bu yönüyle oldukça fay-

dalı ve kullanışlı olan yeni medya, gün geçtikçe sosyal hayatımızda daha çok yer kaplar olmuştur. Toplumsal adaptasyonumuz ile ilgili sorduğunuz soruya gelince, bazı kültürel kalıplarımıza ters düşen davranış biçimlerinin sosyal medya kullanımında dikkat çektiğini söylemek mümkün. Ancak bunun geleneğinin oluşması ve toplumsal yapımıza uygun hale gelmesi de şüphesiz zaman alacak. Bir örnek vermek gerekirse cenaze töreninde öz çekim yapmak, yediğimiz içtiğimiz her ne varsa sosyal medya araçları üzerinden paylaşmak kültürel kodlarımız ile uyumlu davranışlar değil. Ancak dediğim gibi sosyal medya araçlarının kullanımına dair geleneğin oluşması da zaman alacaktır.

Bir kişinin sosyal medya hesabını incelediğinizde beğendiği paylaşımlardan ideolojisini, gittiği kafe ve restoranlardan ekonomik durumunu, giydiği kıyafetlerden tarzını, paylaşımlarından hobilerini, arkadaşlarını ve hayatına dair birçok olguyu bu

“Sosyal medyada iletişim farklı kodlarla devam ederken

bireyler bir yandan gerçek ilişkilerinden uzaklaşmaya başladı”

platformlar üzerinden öğrenebilmekteyiz. Bu da kişilere ulaşmamızı ve gerçek hayatta da iletişim kurmamızı kolaylaştırdı. Sizce birbirimizi tanımak için zamana, karşılıklı oturup sohbet etmeye gerek duymadan çabalamadan, kurulan bu iletişim insan ilişkilerini kıymetsizleştirmiş olabilir mi?

Öncelikle şunu belirtmeliyim ki söylediğiniz gibi bir kimsenin sosyal medya kullanımı biçiminden yaklaşık olarak bir fikir edinebilecek olsak da her zaman doğru veriyi elde edemeyebiliriz. Şöyle ki bireyler bazen sanal kimlikleriyle yepyeni ve hiç olmadığı bir kimlik üreterek bunu sanal ortamlarda sunabilmektedir. Bunun yanında tabii ki söylediğiniz gibi iletişim hem daha kolay bir hal adlı hem de şekil değiştirdi. Bunu biraz açmak gerekirse insanlar daha çok sosyalleşmeye başladılar ancak bir yanı ile de yalnızlaşmaları arttı. Çünkü yüz yüze iletişimden farklı olarak iletişimin güçlü, güzel ya da başarısız olmasının kriterleri değişti. Sosyal medyadaki arkadaş sayısı, alınan beğeni sayısı, sosyalleşmenin işaretleri gibi gözükken bir hal aldı. Sosyal medyada iletişim farklı kodlarla devam ederken bireyler bir yandan gerçek ilişkilerinden uzaklaşmaya başladı. Sosyalleşme ve sanal kimlikler boyutunda düşünüldüğünde düşmanlara fırsat sunma, kişisel bilgilerin paylaşılmasıyla güvenliği tehlikeye atma gibi riskler de bahsettiğimiz bu teknolojik gelişmelerin olumsuz diyebileceğimiz yönleri.

Bir makalenizde de sosyal medya platformlarının bireylerin kendi kimlikleriyle ya da kurgu karakterler oluşturmak suretiyle diğer gerçek/kurgu kimliklerle etkileşime girdikleri alanlar olarak söz etmişsiniz, az önce de sanal kimlikler olarak değindiniz, Sizce bireyler neden anonim hesaplar açma gereği duyuyor? Suç işleme amacıyla mı yoksa linç dediğimiz sözlü saldırının hedefi olmaktan korunmak için mi?

Sanal kimlik oluşturmanın pek çok boyutu var. Birisi de sizin söylediğiniz sebep olarak sayılabilir. İnsanların sahip olmadıkları ve belki de sahip olamayacakları kimlikler ile sosyal medyada boy gösterdiğini biliyoruz. Bazen cinsiyet kimliklerinin dahi farklı kullanıldığını, kadın yerine erkek cinsiyet kimliğinin kullanıldığını şahit oluyoruz veya siyasi düşüncelerini tam aksi istikamette belirten kişiler olduğunu gözlemliyoruz. Bunun ardında psikolojik etmenler olabilir, fiziksel görünümü farklı sunma, ait olduğu kültürü farklı sunma gibi davranışların arkasında psikolojik etmenler yatabilir. Bir başka sebep ise hem gizli kalarak hem de sosyal medyada gelişmelerden kopmamak düşüncesi olabilir. Veya bir araştırma yapmak için sanal kimlik kullanılıyordur ya da provakatif eylemler için kişiler kimliklerini gizleyebilir. Hangi sebeple olursa olsun sanal kimlikler ahlakın ve hukukun ilkeleriyle çelişen fiillerin de gerçekleşmesine olanak sağladığından takibi güçleşen problemlere yol açabilmektedir. En başından sanal kimlik samimiyetten uzaktır ve gerçek değildir, ya da kısmen gerçektir. Sanal kimlikler ile kişisel bilgilerin çalınması, kötüye kullanılması, istenmeyen durumlarla

karşılaşılması, beklenmeyen tehdit ve tehlikelere maruz kalınması gibi riskler de beraberinde gelir. Ayrıca bilindiği gibi geleneksel medyadan farklı olarak günlük yaşamı ilgilendiren, siyasi, dini ve benzeri konularda haberler ve düşünceler yeni medyada daha hızla yayılabilmektedir. Bu noktada ise gerçek/gerçek dışı haber, düşünce ayırımı ile gerçek kimlik/anonim kimlik tartışması gündeme gelmektedir. Yeni medyada yer alan verinin "büyüklüğü", "denetimsizliği" ve "anonimliği" gibi sebepler yasal olandan uzaklaşmayı kolaylaştırmaktadır. Özellikle anonimlik sizin söylediğiniz gibi sosyal medyada suç işlemeyi de kolaylaştırıcı bir faktör olarak gözükmekte; bireyler, anonim kimliklerin arkasına saklanarak suç işleyebilmekte ve yasal takipten daha kolay biçimde kaçabilmektedirler. Bu konuda yapılacak yasal düzenlemeler bu sebeplerle önem arz etmektedir.

Fikrimce dijital zorbalık kapsamında olan eylemler daha çok anonim kullanıcılar tarafından gerçekleştiriliyor. Yani cezai yaptırımlar ile karşılaşmamak adına insanlar kimliklerini gizleyerek hatta bazen başka bireylerin kimlik bilgilerini kullanarak, herhangi bir cezai yaptırımla karşı karşıya kalmayacakları düşüncesi ile korkusuzca suç işleyebiliyorlar. Gerçek dünyada ise, örneğin biri size hakaret ettiyse bu eylemi kimin yaptığı bellidir. Yani gerçek hayatlarımızda bir hakkımızı ihlal eden nitelikte eylemlere maruz kaldığımızda, eylemi gerçekleştiren kişi belli olduğu için yargılama süreci daha hızlı ilerlemektedir. Fakat çevrimiçi yaşamımızda eylemi gerçekleştiren kişiyi belirlemek oldukça zorlaştı. Sizce de bu suçun işlenme oranının artmasına sebebiyet vermekte değil mi?

Şüphesiz dijital ortamlarda işlenen suçların ve bu suçların takibinin farklı yöntemleri var. Dijital zorbalık da bunlardan bir tanesi. Hakaret, tehdit, iftira, dolandırıcılık gibi suçların di-

"İfade özgürlüğünü kısıtlamadan ancak kişi haklarını da koruyarak, dengeleyici düzenlemeler yapmak zorunlu gözükmektedir."

jital ortamlarda farklı görünüşler aldığı ve takibinin de buna uygun olarak yapılmasının mümkün olduğu söylenebilir. Yeri gelmişken burada en önemli noktalardan biri gerçek-sanal ayırımı yapamayan önemli orandaki kullanıcının bazı durumlarda bilmeden, sorumluluklarının olduğunu düşünmeden, karşıdaki bireylerin haklarını hesaba katmadan sıklıkla fevri paylaşımlarda bulunduğudır. Bunun temelinde anonim kimliklerin gerçek kimlikleri ile hayata geçirmeyeceği birçok eylemi "sahte bir sınırsız özgürlük" algısı dolayısıyla daha çok eyleme dökmeye yatar. Anonim kimliklerle işlenen suçların mağdurları açısından bu kimliklerin tespit edileceğine dair inancın az olduğu düşünülebilir. 2019 yılında Yargıtay kararları üzerinden içerik analizi ile yaptığımız çalışmada 55 adet Yargıtay kararından 26 tanesinin hakaret haksız fillini konu alması önemli bir konudur, gerek hakaret haksız fillinde gerekse işlenen diğer suçlarda anonim kimlikler ardına gizlendiği de araştırma sonuçlarından birisidir. Çalışmanın sonuçlarına göre; gerçek kimliklerle işlenen

suçlar kolaylıkla failine yöneltilirken; anonim kimliklerle işlenen suçlarda tespit, soruşturma ve kovuşturma süreci zorlaşmaktadır. Bu noktada ifade özgürlüğünü de kısıtlamadan ancak kişi haklarını da koruyarak, dengeleyici düzenlemeler yapmak zorunlu gözükmektedir. Teknolojik gelişmelerin daha önce bahsettiğimiz gibi iletişim biçimlerini dönüştürdüğü ve yeni medya araçları kullanımının artışı göz önüne alındığında hukukun iyileştirilmesi çalışmalarında disiplinler arası iş birliğinden yararlanılmalı yeni medyadaki sosyal ağların; oluşan, oluşmakta olan ve oluşacak olan suçlar açısından, hukuki boşluklar açısından farklı araştırmalarla ele alınmalıdır.

Hocam söz ettiğiniz makaleniz 2019 yılının Kasım ayında yayınlanmış. "Dijital ortamlarda işlenen suçlara ilişkin Yargıtay Ceza Daireleri Kararlarının içerik analizini yaparak detaylı bir inceleme" başlıklı çalışmanızdaki verilere göre 2019 Eylül ayından, Kasım ayına kadar erişime açık toplam 4.584.659 adet Yargıtay kararından sadece 155 tane Yargıtay Ceza Dairelerinin sosyal medya ile ilişkili kararının bulunması sizce de tuhaf değil mi? Mesele tehdit suçu neredeyse tamamen sosyal medya veya internet ortamı aracılığı ile işlenmekte. Tehdit suçu ile ilgili sadece bir platformda yapmış olduğum karar aramasında, 149.721 tane Yargıtay Ceza Dairelerine ait Karar buldum. Sosyal medya bu kadar hayatımızın içindeyken ve birçok suç artık dijital ortamlarda işlenirken, sosyal medya ile ilişkili nasıl bu kadar az karar bulunuyor?

Çok güzel bir soru. Zaten araştırmamızın problem cümlesi de buydu. Maalesef az önce bahsettiğimiz toplumsal değişimler de dâhil olmak üzere sosyal medyada bireyler kendilerini sanal kimlik olduğunda görünmez zannediyorlar. Yeni medya araçlarında, başkalarının şeref, haysiyet ve itibarının zedelen-

mesi amacıyla, hakaret, tehdit veya iftira niteliği taşıyan ihlâl şekilleri en çok karşılaşılan durumlar. Bu filler yeni medya aracılığıyla işlendiğinde çokça kişi tarafından görüldüğünden ve kişi itibarı daha fazla zarar görebildiğinden yaptırımları da daha güçlü oluyor. Ancak burada en önemli husus şu: bu suçların işlenmesinde, failerin suçu ne zaman ve nerede işlendiğinin tespitinin zor ve bazı durumlarda imkânsız olması. Ayrıca fail tespit edilse dahi mağdurun sosyal medya araçlarında hızla yayılmış olan hakaret tehdit vb. içerikli paylaşımlardan yeterince hasar almış olması. Bu sebeple bu tip suçlarda soruşturma ve kovuşturmalarda karşılaşılan problemler konuyu önemli kılmaktadır. Mağdur açısından bakıldığında hukuki işleyişin sosyal medyadaki bu hız ile orantılı olmaması bir sorundur. Belki bu sebeple hak aramaktan vazgeçilmektedir veya dava açma işi ötelenmektedir. İlave olarak en başta değindiğimiz gibi bu mecralarda işlenen suçlar da sosyal medya kullanımı geleneğinin tam olarak yerleşmediğinin de göstergesidir.

Sosyal medya kullanımı suç işleme oranlarını arttırdığı gibi suç çeşitlerini de arttırmakta. Ben bir hukukçu olarak bazen sosyal medyada gördüğüm bir paylaşımın ya da maruz kaldığım beni rahatsız eden bir etkileşimin suç olup olmadığını anlamakta zorlanıyorum. Bu konuda bizler bile tereddüt yaşıyor isek çocuklarımız nasıl anlayacak maruz kaldıkları eylemin suç olduğunu? Bu konuda hukuki boşluklar olduğunu söyleyebilir miyiz?

Zaten bütün mesele bu. Sosyal hayatımızın önemli bir parçası haline gelmiş bir aracın doğuracağı hukuki sonuçları anlama ve anlatma. Sosyal medya kullanımının hem mevcut yasal düzenlemeler hem de olası hukuki problemler açısından tekrar ele alınması gerekli gözüküyor. Türkiye'de bilişim suçlarını tek başına konu alan bir kanun olmamakla

birlikte; mevcut kanunlara bilişim hukuku ile ilgili çeşitli maddeler eklendiğini biliyoruz. Bilişim alanında gerekli hukuki düzenlemelerin daha hızlıca yapılması birçok mağduriyetin önüne geçecektir. Bilişim hukuku alanında suça uygun yaptırımları içeren tam ve doğru bir mevzuat hazırlanması da bu mağduriyetleri önlemek açısından gereklidir. Bunun yanı sıra mevzuatın boşluklarından faydalanmayı hedefleyen bir kullanıcı kitlesi olabileceğinden de söz edilebilir. Mevzuatı bilerek ya da bilmeyerek kişi haklarını ihlal olarak değerlendirilebilecek paylaşımların yaptırımlarını hızlandıracak bir mekanizmanın da ivedi olarak düzenlenmesi gerekmektedir.

Burada bir hususun da altı çizilmelidir, yasal düzenlemeler; bilgiye erişim hakkı, iletişim hakkı, ifade özgürlüğü gibi temel hak ve hürriyetler konularını da göz önüne alarak oran-tısız kısıtlamalardan kaçınarak gerçekleştirilmelidir. İnternet yoluyla işlenen suçların takibi ve önlenmesi, bu teknolojinin iyi bilinmesine ve incelenmesine bağlıdır. Bu nedenle soruşturmalarda ilk başvuru yerinden başlayarak tüm sosyal medya kullanıcılarının hak, sorumluluk ve ödevlerinin eğitimlerle desteklenmesi ve gerekli bilinçlendirmenin yapılması zorunluluktur. Sosyal medyanın hukuki boyutundan haberi olmayan, gerek çocuklar gerek yetişkinler yeni teknolojilerin sunduğu ve kendilerine çok cazip gözüken iletişim kanallarında, risklerle karşı karşıyadırlar. Bu risklerin önüne geçebilmek adına, mevzuatın boşluklarından kaynaklanan ve kişilik haklarının ihlali olarak değerlendirilebilecek bilinçli paylaşımlara uygulanacak yaptırımları hızlandıracak bir mekanizmanın da düzenlenmesi gerekmektedir.

Son olarak eklemek istediğiniz bir şey varmı?

Dijital ortamda yer alan toplumu, yaş gruplarına göre dilimlere bölünmüş bir pastaya

“Bilişim hukuku alanında suça uygun yaptırımları içeren tam ve doğru bir mevzuat hazırlanması da bu mağduriyetleri önlemek açısından gereklidir.”

benzetirsek; en büyük dilimde yüksek ihtimalle genç nüfus yer alacaktır. Dijital dünyada en çok söz sahibi olanlar gençler olsa da, birçok saldırının, kötü niyetli eylemlerin hedefinde tim sosyal medya kullanıcıları yer almaktadır. Siber zorbalık, dijital zorbalık vb. kavramların tartışıldığına şahit oluyoruz. Her ne kadar akran grupları ve gençler için daha çok kullanılan bir kavram gibi gözükse de artık bunu yaşla sınırlandırmak pek mümkün gözüküyor. Sosyal medyadaki bir paylaşımın ya da bir filin suç unsuru içeren yönlerinin net olması, bir mevzuat ile bağlı olması ve toplumda karşılık bulması hepimizin menfaatinde. Bunun için de diğer bilim dallarının hukuk disiplinine sağlayacağı katkı ve disiplinler arası etkileşimin daha verimli sonuçlar doğuracağı unutulmamalıdır. Şüphesiz sosyal bilimlerin verilerinden, öngörülerinden, tartışmalarından uzak hukuki çözümler ihtiyaçlara cevap vermeyecek ve gerçekçi olmayacaktır.

İŞ YERİNDE SOSYAL MEDYA, WHATSAPP VE İLETİŞİM ARAÇLARININ KULLANILMASI

ÖZET

Günümüzde iletişimin en büyük destekçisi olan internet, dünyada milyonlarca bilgisayar kullanıcısını ve binlerce sosyal grubu bir

araya getiren ve birbirleriyle doğrudan iletişim kurmalarını sağlayan, sürekli büyüyen bir iletişim ağıdır. Anlık mesajlaşma ise bu iletişim ağında ve yeni iletişim teknolojilerinin yansımalarından biri olarak iş ortamında, çalışanlar arasındaki iletişimde kullanımı yaygınlaşan bir uygulamadır. Anlık mesajlaşma kapsamında Whatsapp günümüz işletmelerinin sıklıkla tercih ettiği bir iletişim ortamıdır. Buna ek olarak sosyal medyanın kurum içi iletişim, reklam ve tanıtım faaliyetleri, teknolojik stratejik adımlar ve benzeri şekillerde kullanımı yaygınlaşmıştır. Bu çalışmada çalışan ve işveren açısından iş ortamında sosyal medya veya iletişim araçlarını kullanımı, sosyal medya kullanımının işverene veya iş ortamına verebileceği zararlar, sosyal medya ve iletişim araçlarının iş araçlarında ve iş ortamlarında kullanımının iş kanunu, insan kaynakları ve hukuk bakımın-

dan incelenmesi yer alacaktır. Günümüz Türkiye'sinde iş performansı kavramı klasik işletme anlayışından çağdaş yönetim anlayışına geçişte ortaya çıkan, çalışanın işyeri adına bir maliyet olmaktan çıkıp bir sermaye, bir değer olarak görülmeye başlanmasının bir sonucu olarak da değerlendirilebilir. Bu çerçevede yeni çağın gerekliliği sosyal medya ve iletişim araçlarının iş yerlerinde kullanılmasının işveren ve çalışan açısından olumlu-olumsuz etkileri olabilecektir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Medya, Whatsapp, Ofis, İletişim, İnternet, Ağ

GİRİŞ

İnternet, 1970'lerde kullanılmaya başlanmış; her geçen gün web siteleri sayısının artması sonucunda özellikle son on yılda hayatımızın her aşamasında kullanımı yaygın hale gelmiştir. Özellikle günümüzde hayatın her alanında yer bulan, neredeyse bütünüyle hayatımızı şekillendiren internet; bireylerin internet üzerinden yer ve zaman sınırlaması olmaksızın fikirlerini ve görüşlerini belirtmelerine olanak sağlayan, sunduğu multimedya özelliklerini

sınırsız bir şekilde kullanım imkânı tanıyan, aynı zamanda başka bireyler ile karşılıklı görüş alışverişine ve paylaşımına dayalı bir interaktif ortamın varlığını hayata geçiren geniş tabanlı bir platform olan sosyal medya genel anlamda hayatımızı etkilemesinin uzantısı olarak iş hayatımızı da etkilemektedir.

İnternet, Sosyal Medya ve İletişim Araçları

Çağımızın en önemli buluşlarından biri olan internet, iletişimin boyutlarını değiştirmiştir. İletişim teknolojilerindeki hızlı gelişim ve değişim sayesinde kullanıcılar sosyal medyada daha aktif rol almaya başladılar. Sosyal medyanın çeşitli araştırmacılar tarafından üzerinde uzlaşılan tek bir tanımı yoktur. Sosyal medya, sosyal anlamda iletişim, etkileşim ve iş birliğine olanak sağlayan web 2.0 teknolojileri temeline dayanan web siteleri olarak tanımlanabilir (Akar, 2018). Bu ve benzeri tanımlamalardan yola çıkarak; sosyal medya, internet kullanıcılarının; sosyal ağlar, bloglar, medya paylaşım siteleri, sanal dünyalar gibi sosyal medya araçları sayesinde birbirleriyle iletişim ve etkileşim kurmalarını sağlayan ortamlardır (Taze, 2019). Sosyal medya araçları ile ilgili de bugüne kadar araştırmacılar tarafından değişik sınıflandırmalar yapılmıştır. Sosyal medya araçları bazı özellikleri itibarıyla birbirlerinden farklılaşmaktadır. Kullanıcı tabanlı içeriklerin paylaşılması anlayışına sahip olan sosyal medya araçları; bloglar, mikrobloglar, wikiler, sosyal işaretleme siteleri, medya paylaşım siteleri, değerlendirme siteleri, sosyal ağ kurma siteleri, sanal dünyalar gibi farklı özelliklere sahip siteler olarak ortaya çıkmaktadır (Akar, 2018). Bunlara örnek olarak günümüzde en çok tercih edilen Facebook, YouTube,

WhatsApp, Twitter, Instagram gibi sosyal medya platformları olmuştur. Özellikle WhatsApp günümüz iş yaşamında ve özel yaşamında ücretsiz de olmasının etkisiyle en çok tercih edilen sosyal medya iletişim araçlarının başında gelmektedir. WhatsApp özel sohbet odalarıyla bire bir iletişim, birden çok iletişim ve grup iletişimine imkân tanıyan ve mesajlaşma uygulamasıyla kullanıcılar arasında popüleritesi artan bir iletişim ortamıdır. Bu da işletmelerin WhatsApp'a yönelmesinin nedenlerinden biri olarak gösterilebilir. WhatsApp'ın ücretsiz olması; başka bir servise kaydolmayı gerektirmemesi basit mesaj gönderme, emoji kullanma ve fotoğraf ve video göndermeye imkân tanınması onu, diğer mesajlaşma yazılımlarından farklı kılmaktadır. WhatsApp'a ivme kazandıran etkenlerden biri de kullanıcının telefon numarasını, kimliği olarak kullanmasına imkân tanınmasıdır. İşletmelerin WhatsApp kullanımlarına bakıldığında çeşitli nedenler ortaya çıkabilmektedir. Bunları, doğrudan anında müşteri iletişimi, sosyal katılım, sosyal alışveriş, kurum içi iletişimi sağlama olarak gruplandırmak mümkündür. Tüketicilerin işletmelerle bire bir iletişimi ve sosyal medya katılımını öngören bir ortamın önemi gittikçe artmaktadır. Özellikle, işletmelerin fırsatlar ve promosyonlar hakkında, onları isteyen müşterilere bilgi göndermesine izin vermesi, WhatsApp'ı çekici kılan bir özellik olabilmektedir. Bunun yanı sıra, WhatsApp kullanıcılarına iş ortamı içinde, kendi gruplarını kurmalarına da imkân tanımaktadır. Özellikle eşzamanlı iletişimin olması, kurum içi ve dışı bilgi paylaşımını kolaylaştırmaktadır. WhatsApp aynı zamanda doğrudan bir iletişim aracıdır. İş gruplarının, uzak toplantıları ve proje ekibi etkileşimini yönetmek ve proje yöneticilerinin

ekiplerine ulaşmaları için mükemmel bir yoldur. Bu uygulamaların ücretsiz olarak sunulması işletmeler için karlı olabilmektedir (Uzun ve Uluçay, 2017). Birçok şirket WhatsApp'ı personel yönetimini desteklemek ve ekibine yönelik motivasyon stratejilerini uygulamak için önemli bir araç olarak kullanmaktadır. Şirketler, kurum içi iletişimde meslektaşlarıyla bilgi (mesajlar, fotoğraflar ve videolar gibi) alışverişinde bulunmak için WhatsApp'ta bir grup oluşturabilmektedir.

İş İlişkisinde İnsan Kaynakları, İş Kanunu ve Hukuk Bakımından İncelemesi

İş sözleşmesi taraflara karşılıklı ve sürekli borçlar yüklemektedir. İşçi ve işverene yüklenen bu karşılıklı borçlar birbiriyle çatıştıklarından dolayı aralarında ustaca denge kurulmalıdır. İşyerinde internetin, sosyal medyanın ve WhatsApp dâhil iletişim araçlarının bireysel kullanımının önüne geçmek hem oldukça güç hem de ölçülülük ilkesini sarsmaktadır. Çünkü uygulamada bazı internet siteleri tamamen engellenmektedir. Yargıtay da bir kararında işverenin açık veya örtülü rızası olmadan internetin özel amaçla kullanılmasını yasaklamıştır. Buna istisna olarak, acil durumlar, kısa özel konuşmalar ve iş ile ilgili kullanımlar sıralanmıştır. Ancak, kişilerin kendilerini ifade edebildikleri ve haber aldığı sosyal medya uygulamalarının işyerinde tamamen engellenmesi ölçülülük ilkesini aşmaktadır. Bu nedenle iş görme borcunu aksatmayacak şekilde ve işyerinin altyapısının da kullanımına izin vererek işyerinde sosyal medya erişimine izin vermek ölçülü olacaktır (Yücel, 2018)

İşveren ve çalışan arasındaki etkileşimin sonucu olduğu belirtilen iş performansı, oldukça kompleks ve dinamik yapıya sa-

hip bir kavramdır. Performans, bir örgütte yer alan farklı pozisyonlardaki farklı yapıya sahip birçok bireyin, algılarını belirleyen kişilik özellikleri, yaş, cinsiyet gibi sosyodemografik özellikleri, çalışma yılı, motivasyon, tükenmişlik, memnuniyet, iş doyumunu gibi mesleki yapıları ile ilişkili birçok özelliğinin birleşiminden oluşmaktadır. Bu bireysel özelliklerin yanı sıra bağlılık, destek, adalet gibi örgütsel özelliklerin de performans üzerinde ciddi etkileri olduğu çeşitli çalışmalarla ortaya konmuştur. Ayrıca örgütte yer alan liderlik tipi, ödül-ceza anlayışı, iletişim, katılımcılık, teknoloji kullanımı gibi yönetsel tutumlar da performans etkileyen faktörler olarak karşımıza çıkmaktadır. İş performansı bütün bu faktörlerin etkileşimi ile ortaya çıkan bu nedenle kontrolü zor ve çoklu alanlarda yapılacak girişimler ile desteklenmesi gereken bir kavramdır (Taze, 2019).

Sosyal medya uygulamalarının gizlilik ayarı sunması kişilere arkadaşlarından oluşan gruplar kurma yetkisi vermektedir. Bu durum kişilerin özel yaşamlarını sosyal medya uygulamaları aracılığıyla işyerinde de sürdürmelerine olanak sağlamaktadır. İşyeri ve işçinin özel yaşamını birbirinden ayırmanın zorluğu sosyal medya uygulamaları ile artmıştır. 2016 tarihli bir Yargıtay kararında (Yargıtay, 9. HD, 13.01.2016, E: 2014/27212, K: 2016/620) işçinin mesai saatleri içerisinde bir sosyal medya sitesini kullanması konu olmuştur. Karara konu olan uyuşmazlıkta yerel mahkeme, işçinin sosyal medya sitesine girmesinin işi ne yönde aksattığının saptanamadığını bu yüzden haklı fesih yerine geçerli fesih uygulanmasının yerinde olacağını belirtmiştir. Yargıtay da yerel mahkemenin kararını isabetli bulmuştur.

Günümüzde küçük bilgisayarlar halini

alan cep telefonları işyerinde sosyal medya uygulamalarına erişebilmek için uygun ortamı sağlamaktadır. İşyerinin internet altyapısını kullanmayan ve şahsi telefonunu kullanarak sosyal medya uygulamalarına giren işçi, işverenin yönetim hakkınca gözetimine tabii olabilir. 2014 tarihli bir Yargıtay kararında (Yargıtay, 7. HD, 11.07.2014, E: 2014/8175, K: 2014/16160), daha önce bu konuda uyarılan işçinin telefonu ile konuşması haklı fesih nedeni sayılmıştır. Bu durum sosyal medya kullanımı için de yorumlanabilir.

İş yeri dışında çalışanın sosyal medya hesapları üzerinden iş yeri ve iş ile ilgili yaptığı paylaşımlarda ise Yargıtay bir kararında (Yargıtay, 9. HD, 07.10.2015, E: 2015/18298, K: 2015/27819), çalışanın kendisinin de katıldığı grev sonrasında imzalanan toplu iş sözleşmesi hakkında "20 TL'ye SA-TIL-DIK" paylaşımını, eleştiri sınırları içinde değerlendirmiştir. Benzer şekilde başka bir kararında ise Yargıtay işletmenin ağaçları kestiğini sosyal medyada belirten çalışanın bu paylaşımını "işyerinde üretim ve iş ilişkisi süresince herhangi bir olumsuz etki" oluşturmadığı gerekçesiyle ifade özgürlüğü kapsamında değerlendirmiştir. Aynı şekilde, bir kararda ise işçinin getirdiği eleştirinin işyerinde olumsuzluklara yol açtığından işveren tarafından kanıtlanması gerektiği belirtilmiştir. Buna karşın 2017 tarihli Yargıtay'ın bir kararında (Yargıtay, 9. HD, 24.04.2017, E: 2016/10576, K: 2017/7110) çalışanın sosyal medya üzerinden "işçi çıkışları olacağından bahsettiği, nereye kadar işçi çıkarılacağı, kapatın fabrikayı o zaman" şeklinde getirdiği eleştirinin haklı fesih nedeni olmadığını söylemiş; ancak işverenin iş ilişkisini sürdürmesinin "önemli ve makul ölçüler içinde beklenemeyecek hale" gelmesinden ötürü geçerli fesih nedeni sayılmıştır. Çalış-

şanın işverene ve işyerine getireceği eleştiriler işletmenin ve işverenin itibarını sarsmamalıdır. Sosyal medyada herkese açık şekilde rakip ürünün beğenilmesi ya da kendi siyasi, dini veya felsefi görüşüne uymayan işyeri uygulamalarını rakip işyerleri ile kıyaslaması buna örnek verilebilir (Alp, 2013). Elbette sadakat borcu ile ifade özgürlüğünün sınırını çalışanın yaptığı iş ve konumu belirlemektedir. İşvereni temsil eden ve ifadeleri işverene atfedilebilecek çalışan "işletme ile bütünleştiği" için mesai saatleri dışında da işverene zarar verebilecek ifadelerden kaçınmalıdır (Ertürk, 2010; Ertürk 2002).

Çalışanın, işyerinde sosyal medya üzerinden izlenmesi veya iş telefonu üzerinde kurulu olan WhatsApp uygulamasının gözetlenmesi farklı hukuki sonuçlar doğurmaktadır. Çünkü işverenin uyguladığı denetimin ve gözetiminin hukuki dayanağı, sonuçların farklılaşmasına neden olmaktadır. İş ilişkisinde çalışanın sosyal medya, WhatsApp ve iletişim araçlarını kullanımının işverence denetiminin hukuka uygunluğu halleri ile hukuka aykırılık halleri değerlendirilerek sonuca varılmaktadır. Yargı bu hallerin oluşma sebeplerine göre karar vermektedir. Özet ile uygunluk sebepleri doğmuşsa denetleyebilmekte ve izleyebilmekteyken; aykırılık sebepleri mevcut ise denetlemesi ve izlemesi mümkün olmamaktadır.

Sonuç

Bilişim araçlarını oluşturan parçaların küçülmesi beraberinde bu araçların taşınabilir hale gelmesine olanak sağlamıştır. İnternet altyapısı ile sürekli olarak birbiriyle bağlı olan bilişim araçları bireyleri ve toplumları doğrudan etkilemiştir. Bilişim devrimi olarak adlandırılan bu dönüşüm, bilişim araçlarını kişiler için vazgeçilmez

kılmıştır. Bu süreçte sürekli çevrimiçi olan ve taşınabilir bilişim araçları sosyal medyanın doğmasına ve yaygınlaşmasına zemin oluşturmuştur. Pek çok kişi için ifadeyi öğrenme ve aktarma yeri haline gelmiş sosyal medya hayatı kolaylaştırdığı gibi bazı noktalarda yeni sorun alanları ortaya çıkarmıştır.

Günümüzde iş yerinde sosyal medya, WhatsApp ve diğer iletişim araçlarının kullanımına yer yer değinen ve bu uygulamaların çalışanlar üzerindeki olumsuz etkileri üzerine çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmaların bir kısmı, bu tarz uygulamaların çalışanlarda öncelikle iş performansını sekteye uğratan çalışırken kesintiye uğrama/bölünme gibi algılar yarattığını öne sürmektedir. Literatürde kesintiye uğrama algısının hangi unsurlardan etkilendiği, neye göre değişiklik gösterdiği ile ilişkili az sayıda çalışma mevcuttur. Yapılan çalışmalar göstermektedir ki iş ortamında anlık mesajlaşma kullanım sebepleri veya sosyal medya kullanımı arasında bu uygulamaların medya zenginliği ya-

ratması ve sosyal etki unsurları yer alabilmektedir. Öz olarak medya zenginliği gerçekleştirilen iletişimin etkinliğini artıran bir unsur olarak görülmektedir. Diğer taraftan sosyal etkinin ise, iş ortamında özellikle idarecilerin, üslerin ve çalışma arkadaşlarının anlık mesajlaşma uygulamaları ve sosyal medya kullanımı hakkındaki fikirleri yüzünden çalışanların iş ortamında bu uygulamaları kullanmalarına yol açtığı fikri öne sürülmektedir; ancak bu iki sebebin (medya zenginliği ve sosyal etki) kesintiye uğrama ile ilişkisi henüz yeterince tartışılmış bir konu değildir (Uzun ve Uluçay, 2017).

İş yerinde sosyal medya, WhatsApp ve iletişim araçlarının kullanımının olumlu ve olumsuz etkileri, genel olarak birey-örgüt-görev odaklı davranışları içermekte, dinlenme ve boş zaman davranışları alt boyutları ise birey-görev odaklıdır. Pozisyon ve eğitim durumlarının iş yerinde sosyal medya, WhatsApp ve iletişim araçlarının kullanımının tüm boyutlarını etkilemiş olması dikkat çekicidir.

Kaynakça

- Akar E. (2018). "Sosyal Medya Pazarlaması: Sosyal Web'te Pazarlama Stratejileri", Seçkin Yayınevi, Ankara.
- Altunay M. C. (2010). "Günlük Yaşam ve Sosyal Paylaşım Ağları: Twitter ya da Pıt Pıt Net.", İleti-ş-im, Sayı: 12
- Alp, M. (2013). "Çalışanın İşvereni ve İş Arkadaşlarını İhbar Etmesi – Çalışanın Hukuka ve Etik Kurallara Aykırı İfşa Hakkı ve İhbar Borcu – (Whistleblowing)" Beta Yayınları.
- Arklan, Ü. ve Taşdemir, E. (2010). "Kurum içi Halkla İlişkiler", Literatürk Academia, İstanbul.
- Taze, A. (2019), "İş Yerinde Sosyal Medya Kullanımının İş Performansına Etkileri", Marmara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi
- Uzun, K. ve Uluçay, D. (2017), "İş Ortamında WhatsApp Kullanımı ve Kesintiye Uğrama", Selçuk İletişim
- Yücel, O. (2018). "İşçilerin Sosyal Medya Paylaşımının İşveren Tarafından Denetimi ve İş İlişisine Etkisi", Ankara Üniversitesi Yüksek Lisans tezi

Kararlar:

- Yargıtay, 7. Hukuk Dairesi, Esas No: 2014/8175, Karar No: 2014/16160, Karar Tarihi: 11.07.2014
- Yargıtay, 9. Hukuk Dairesi, Esas No: 2015/18298, Karar No: 2015/27819, Karar Tarihi: 07.10.2015
- Yargıtay, 9. Hukuk Dairesi, Esas No: 2014/27212, Karar No: 2016/620, Karar Tarihi: 13.01.2016
- Yargıtay, 9. Hukuk Dairesi, Esas No: 2016/10576, Karar No: 2017/7110, Karar Tarihi: 24.04.2017

**“Haksızlık
yapıp tüm
insanlarla birlikte
olmaktansa,
adaletli davranıp
tek başına kalmak
daha iyidir.”**

Mahatma Gandhi

DİJİTAL PLATFORMLARDAKİ TV, RADYO VE MÜZİK YAYINLARININ HUKUKİ DURUMU

ÖZET

B

Bilişim Çağı veya hut Dijital Çağ olarak isimlendirdiğimiz 21.yüzyıl insan yaşamında artık geçmişte kalan analog yaşam tarzından her alanda

teknolojik imkânlarla dijital yaşama geçiş yapılmaktadır. Bu nedenle fazlaca rağbet gören dijital platformlardaki TV, Radyo ve Müzik yayınlarının yayın ilkeleri, sorumlulukları, içerik ve iç denetimleri ve telif ve kişilik haklarına ilişkin birçok hukuki düzenleme yapılması gerekliliğini beraberinde getirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Platform, Televizyon, Radyo, Müzik, RTÜK

GİRİŞ

İnternet Televizyonu, internet üzerinden televizyon yayınıdır. Bu yayınlar programlar ve bazı İnternet protokolleri ile sağlanabilmektedir. Yayınlar bir web sayfası aracılığı ile yapılabileceği gibi bunun için hazırlanmış çeşitli programlar kullanılarak yapılabilir. Microsoft TV, Android TV, App-

le TV, Netflix ve büyük medya şirketleri İnternet Televizyonu göstermektedir. DAB (Digital Audio Broadcasting), dijital ses yayını anlamına gelir. Vericilerden oluşan bir ağ kullanarak dijital radyo yayını yapmanın bir yoludur. Türkiye'de DAB (ve ya T-DAB), RTÜK (Radyo Televizyon Üst Kurulu) tanımlaması ile "Sayısal Radyo Yayıncılığı" olarak da bilinir. Dijital Müzik ise yani dijital müzik servisi yasal olarak hakları eser sahibine ait olan müzik eserlerini yani şarkıları, Apple Music, iTunes, Spotify, Deezer, Fizy, Muud, Tidal, Anghami, Amazon Music ve YouTube Music gibi yasal platformlara adına servis etme yöntemidir. Bu çalışma tamamen yasaldir ve yasal süreçlerden geçmektedir. Platformlar servis sağlayıcılarına raporlar verir ve bu raporlar doğrultusunda gelir öder. Ana label, hesap yani servis sağlayıcınız şarkıları sadece servis etmek ve gelirlerini toplamakla yükümlüdür. Şarkılardan doğacak hak ihlalleri ve yasal sorunlar tamamen eserin sahibini ilgilendir.

6112 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanunla

düzenlenen ve aynı kanunun 34. maddesinde görev ve yetkileri düzenlenen radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmetleri sektörünü düzenlemek ve denetlemek amacıyla, idarî ve mali özerkliğe sahip, tarafsız bir kamu tüzel kişiliği niteliğinde Radyo ve Televizyon Üst Kurulu kurulmuştur. Bu kuruluşun dijital platformlar açısından görev yetkileri ise 1 Ağustos 2019 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik" ile resmîyete kavuşmuştur. 21.03.2018 tarih ve 7103 sayılı Kanun'un 82.maddesi ile 6112 sayılı RTÜK Kanunu'na "yayın hizmetlerinin internet ortamında sunumu" başlıklı 29/A maddesi eklenerek, internet ortamından yapılacak yayınlarla ilgili ana hususlar ortaya konulmuş ve maddenin uygulanmasına dair

7103 Sayılı Kanun'un 82.maddesi ile 6112 sayılı RTÜK Kanunu'na "yayın hizmetlerinin internet ortamında sunumu" başlıklı 29/A maddesi eklenerek, internet ortamından yapılacak yayınlarla ilgili ana hususlar ortaya konulmuştur.

usul ve esasların RTÜK ile Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) tarafından müşterek olarak çıkarılacak bir yönetmelikle belirleneceği kurala bağlanmıştır. Bu "Usul ve Esasları" belirleyen bu Yönetmelik 01.08.2019'da yayımlanmıştır.

Radyo TV ve isteğe bağlı yayın hizmetlerinin internet ortamından sunumuna, iletimine, medya hizmet sağlayıcılara yayın lisansı, platform işletmecilerine de yayın iletim yetkisi verilmesine ve söz konusu yayınların denetlenmesine ilişkin usul ve esasları belirlemek üzere RTÜK-BTK tarafından hazırlanan düzenleme ile Netflix Youtube Spotify vb. gibi giderek yaygınlaşan hizmet sağlayıcıların Türk hukuku kapsamına nasıl alınacağı ortaya konulmuştur.

Temelde 2018 tarihli yasal düzenleme esaslarına bağlı kalan Yönetmelik'te, bireysel iletişim hizmetleri kapsam dışı bırakılırken, Netflix'in ötesinde örneğin Youtube ve benzeri internet tabanlı hizmetlerin de kapsama girip girmeyeceğini belirlemede dikkate alınacak tanımlamalara yer verilmiştir. Buna göre, kapsamı belirleyen Yayın hizmeti "medya hizmet sağlayıcısının editoryal sorumluluğu altında ve temel amacı kamuoyunu bilgilendirmek, eğlendirmek veya eğitmek üzere elektronik iletişim şebekeleri yoluyla program sunmak olan, bireysel iletişim hariç olmak üzere, televizyon yayın hizmeti, isteğe bağlı yayın hizmeti ve ticarî iletişim ile radyo yayın hizmeti" olarak ifade edilmiştir. Düzenleme ile internet ortamında yapılan yayınların, editoryal sorumluluğu bulunan medya hizmet sunucuları üzerinden lisansa tabi tutulması sağlanmaktadır. Buna göre, gerek mevcut yayın hakkı sahibi medya hizmet sağlayıcılardan yayınlarını aynı zamanda internet ortamından sunmak isteyenler, gerekse de sadece internet ortamından

yayın hizmeti sunmak isteyen medya hizmet sağlayıcıları;

- internet ortamından radyo yayını sunmak için 10.000,00 TL bedel ile on yıl süreli İNTERNET-RD yayın lisansı,
- internet ortamından televizyon yayını sunmak için 100.000,00 TL bedel ile on yıl süreli İNTERNET-TV yayın lisansı,
- internet ortamından isteğe bağlı yayın hizmeti sunmak için 100.000,00 TL bedel ile on yıl süreli İNTERNET-İBYH yayın lisansı alacaklardır.

Bir medya hizmet sağlayıcı kuruluşun sadece bir radyo, bir TV ve bir isteğe bağlı yayın hizmeti sunması ve her bir hizmet için ayrı ayrı RTÜK'ten lisans alması esasının kabul edildiği düzenleme ile internet yayın platformu olarak hizmet vermek isteyenlerin de RTÜK'ten "yayın iletim yetkisi" almaları şartı getirilmiştir. (Candoğan, 2019)

Yayın hizmetlerini abone ve/veya kullanıcılara ücret karşılığında ve koşullu erişim (yayın hizmetlerine abonelik veya başka bir yöntemle önceden izin verilmesi yoluyla koşullu olarak erişimi sağlayan her türlü teknik tedbir ve düzenleme) yoluyla sunan medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar, yıllık net satışlarının binde beşini izleyen yılın Nisan ayı sonuna kadar RTÜK'e ödeyeceklerdir.

Bir diğer önemli yenilik ise, yurt dışında yerleşik ama internet ortamında Türkçe olarak, Türkiye'ye yönelik olarak yayın yapan kuruluşların da kapsama alınmış olmasıdır. Netflix vb hizmet sunucular için getirilen düzenlemeye göre, "içerik veya yer sağlayıcısının yurt dışında bulunmasına rağmen, Türkiye Cumhuriyetinin taraf olduğu Üst Kurulun görev alanına ilişkin

uluslararası antlaşmalar ve 6112 sayılı Kanun hükümlerine aykırı yayın yaptığı Üst Kurulca tespit edilen bir başka ülkenin yargı yetkisi altındaki medya hizmet sağlayıcılarının veya platform işletmecilerinin yayın hizmetlerinin internet ortamından iletimi ile internet ortamından Türkçe olarak Türkiye'ye yönelik yayın yapan veya yayın dili Türkçe olmamakla birlikte Türkiye'ye yönelik ticari iletişim yayınlarına yer veren yayın kuruluşlarının yayın hizmetleri hakkında da bu Yönetmelik hükümleri uygulanır. Bu kuruluşların internet ortamındaki yayınlarına devam edebilmeleri için Türkiye Cumhuriyeti Devletinin yargı yetkisi altındaki diğer kuruluşlar gibi Üst Kuruldan internet ortamından yayın lisansı, bu kapsamdaki platform işletmecilerinin de internet ortamından yayın iletim yetkisi alması zorunludur." Bu ifadeyle başta Netflix olmak üzere yurt dışında bulunan

hizmet sunucularının da Türkiye Cumhuriyeti tarafından belirlenen kurallara uyma, Türkiye'de şirket kurma ve yayın lisansı alma zorunluluğuna tabi oldukları ortaya konulmuş oluyor. Yayın lisansı ve yayın iletim yetkisi alabilmek için Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre anonim şirket kurma zorunluluğu ilk şart. Bu da özellikle yurt dışında bulunan hizmet sunucularını Türkiye'de şirket kurma, Türkiye'de muhatap olma konumuna getirmektedir. Düzenleme ile hâlihazırda faaliyette olan kuruluşlara Yönetmelik yayın tarihinden itibaren bir ay içerisinde yazılı belgelerle RTÜK'e yayın lisansı için başvuru zorunluluğu getirilmektedir. Yani örneğin Netflix bu düzenleme kapsamında Türkiye'de faaliyette bulunmak istiyorsa Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre bir Anonim Şirket kurup RTÜK'e başvuru yapmalı. Bu hizmet sağlayıcı kuruluşlar yayın lisansı

olmadan faaliyette bulunursa sorusuna cevap olarak RTÜK internet sayfasında bir duyuru/ihtar yayınlanarak; bu Yönetmelik hükümlerine göre yayın lisansı başvurusu yapılabileceği, başvuru ile birlikte 3 aya karşılık gelen lisans ücreti peşin yatırılırsa yayınlara 3 ay süreyle devam edilebileceği, bu süre zarfında lisans işlemlerinin tamamlanmaması halinde sürenin bedeli yine peşin ödenmek kaydıyla 3 ay daha uzatılabileceği, bu işlemler hiç yapılmaz, yani duyurudan sonra 72 saat içinde lisans için başvuru yapılmaz ve yayınlara son verilmez ise RTÜK tarafından Sulh Ceza Mahkemesi'ne başvurularak yayına erişimin engellenmesi isteminde bulunulacağı ve yayın kuruluşunun yönetim kurulu üyeleri ile genel müdür hakkında suç duyurusunda bulunulacağı belirtilecektir. Benzer uygulama platform işletmecileri için de söz konusu.

6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun ile 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun hükümlerine uyumla ilgili yükümlülükte RTÜK tarafından "uygun bulunmayan" isteğe bağlı yayın hizmetlerini program kataloğundan çıkarma yükümlülüğünün de getirilmesi hukuk sistemine girmiştir ve şu ana kadar RTÜK sistemine tabi yayınlarda kullanılan "koruyucu sembol sistemi" internet ortamında yapılan yayınlar için de başlayacak. Bu da kritik bir düzenleme.

Zira 6112 sayılı Kanun'a göre yapılan "koruyucu sembol sistemi" sadece içerik hakkında bir tanımlama değil. İlgili Yönetmelikte "Koruyucu semboller, bir programın olası zararlı içerikte olabileceğini ve/

veya programın hangi yaş grubuna uygun olduğunu belirtir" denilirken, belirli yaşlara uygun olan programların veya küçük/çocuklara uygun olmayan programların yayın saatini de belirleyeceği ifade edilmiş olmaktadır. Ancak yönetmelik çalışmasında bu konuda esneklik getiren bir hüküm söz konusu: Yönetmeliğin "çocukların korunması" başlıklı 21. maddesinde, bir yandan "internet ortamından yayın lisansı verilen medya hizmet sağlayıcı kuruluşlar ile yayın iletim yetkisi verilen internet yayın platform işletmecileri, çocukların fiziksel, zihinsel veya ahlaki gelişimine zarar verebilecek türde yayınlara ebeveyn kontrolünü sağlayıcı tedbirleri almakla yükümlüdür" denilerek yükümlülük getirilirken, diğer yandan da "çocuğun üye olamayacağı ve kişiye özel üyelik sistemi ile hizmet veren internet ortamından yayın lisansı verilen medya hizmet sağlayıcılar ile internet yayın platform işletmecilerine, 6112 sayılı Kanundaki ve bu Yönetmelikteki çocukların korunması amacına yönelik hükümler uygulanmaz." cümlesiyle kişiye özel üyelik sistemine sahip medya hizmet sağlayıcıları açısından çocukları korumaya yönelik hükümlerin uygulanmayacağı ortaya konulmuştur.

Dijital müzik alanındaki yasal gelişmelerde ise korsanlığın fiziksel alandan dijital alana geçmesiyle internetin yaygınlaşması ve geniş bant kullanımının artmasıyla birlikte müziğe kolay yoldan ve ücretsiz erişim olanakları da artmış, sektör uzunca bir dönem internet üzerinden izinsiz dosya paylaşımları ve müzik indirmelerle mücadele etmiş, gelir kayıplarını ortadan kaldırmaya çalışmıştır. Bu bağlamda endüstrinin ve tüketicinin eğitime yönelik girişimler, tüketiciler için yasal internet sitelerinin çeşitliliğinin artırılması ve

hukuk davalarıyla yasal olmayan paylaşım sitelerine erişimin engellenmesi veya sitelerin kapatılması yönünde çalışmalar yürütülmüştür. Dijital müzikte korsanla mücadeleler adına hukuki süreçler başlatılıyor olmakta olup web siteleri bloke edilmiş, SS'lerle işbirliği ve yasal düzenlemeler sürmekte, korsan web sitelerine ilişkin ödeme seçeneklerinin kısıtlanması, Korsan sitelere reklam verilmesinin kesilmesi ve yasal başvurular sürmektedir. Örneğin Avrupa Birliği'nde, Avrupa Birliği'ne üye herhangi bir ülkede bloke etmeyle ilgili alınan bir mahkeme kararının bütün Avrupa ülkelerinde geçerli sayılması yönünde çalışmalar yürütülmektedir.

Sonuç

Teknoloji çağında yaşamamız insan hayatını sağlık eğitim sosyal vb. tüm alanların-

da kolaylaştırdığı, erişimlerini hızlandırdığı gibi birçok dezavantajı da beraberinde getirmektedir. Özellikle gelişim çağındaki çocuklar başta olmak üzere her bir birey üzerinde yanlış kanı ve psikolojilerinde olumsuz etki bırakabilecek nitelikteki içeriklerin engellenmesi bireysel hakların ihlalinin önlenmesi, terör, hakaret, iftira, kadın ve çocuk istismarı, kamu düzenini bozma ve benzeri gibi suçların önlenmesi ve genel ahlak ve kamu düzenini bozulumaması için hak ve özgürlük eksenini kaybedilmeksizin hukuk devleti temel değer ve ilkelerini göz ardı edilmeden idari kurum ve kuruluşların keyfilikten uzak denetimi kanaatimce en sağlıklı sonuca erişim sağlayacaktır.

Kaynakça

5451 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun, www.mevzuat.gov.tr

7253 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, www.mevzuat.gov.tr/

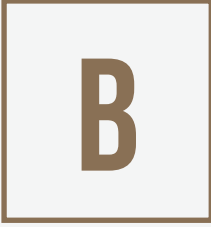
Bağlantılı Hak Sahibi Fonogram Yapımcıları Meslek Birliği, "Dijital Müziğin Hukuki Boyutu", tr.mu-yap.org

Candoğan, G., "İnternet Ortamından Yapılan Yayınlar Türkiye Kuralları Yürürlükte; Netflix'e Ne Olacak?", www.forseti.com.tr

Radyo, Televizyon ve İsteğe Bağlı Yayınların İnternet Ortamından Sunumu Hakkında Yönetmelik, 1 Ağustos 2019 tarihli Resmi Gazete, www.resmigazete.gov.tr

ELEKTRONİK KİTAP UYGULAMALARINDA TELİF HAKKI

ÖZET

Bu makalede, bilgi erişiminde hayati öneme sahip telif hakkı düzenlemesinin aslında ne kadar eksiklikler ile dolu olduğu ve sadece

elektronik kitaplara özgü bir düzenlemenin olmadığını farkına varacaktır. Makalede yazının bulunmasından itibaren insan tarihinde ne kadar önemli bir noktada olduğundan, elektronik kitabın ortaya çıkışına kadar bir olay örgüsü gözlemleyeceksiniz. Tüm bunlara ek olarak telif hakkını konu alan uluslararası sözleşmelerden bahsedilecektir. Ülkemizde kullanılan telif hakkı düzenlemelerinin yanında uluslararası olarak kullanılabilen ve elektronik kitaplarda telif hakkını sağlayan programlar da bu makalede okur tarafından keşfedilebilecektir

Anahtar Kelimeler: Elektronik Kitap, Telif Hakkı, Dijital Kitap, Dijitalleşme

GİRİŞ

İnsanlık tarihinin en önemli gelişmelerinden olan yazı ve matbaanın bulunmasından sonra, toplumun sosyal gelişimine ve değişimine büyük bir oranda katkıda bulunan yer kütüphaneler olmuştur. Kütüpha-

neler bilginin kaydedilmesi, çoğaltılması ve paylaşılması konusunda toplumun faydalanmasında büyük bir etken olmuştur. Herkesin bilgiye ve bilgi teknolojilerine erişebilmesi için kütüphanelere gereken önemin özenle gösterilmesi gerekir. Günümüzde bilgiye erişimin eski zamanlardan farkı; artık bilginin elektronik ortamda dijital formata dönüştürülerek çok daha hızlı bir şekilde işlenebilir, dönüştürülebilir ve paylaşılabilir olmasıdır. Yayıncılık sektöründe elektronik kitapların yaygınlaşması ile birlikte elektronik kitap yazılım ve donanım üreticileri, elektronik kitap sağlayıcı/toplayıcı denilen yeni iş alanları ortaya çıkmıştır. Elektronik kitaplar her ne kadar insan hayatını kolaylaştırır da, yanında getirmiş olduğu bazı sorunlar ve soru işaretleri bulunmaktadır. Özellikle e-kitapların denetimi, telif haklarının korunması gibi önemli konularda problemler yaşanmaktadır. Dijital yayın sektörünün gelişmiş olduğu ülkelerde ulusal/uluslararası düzeyde kurulmuş birçok organizasyon tarafından oluşturulan çalışmalarla yaşanmakta olan sorunlara çeşitli çözümler getirilmektedir. Bu çalışmada elektronik kitapların ortaya çıkmasıyla birlikte getirmiş olduğu sorunlar ve elektronik kitaplarda telif haklarından bahsedilecektir.

Elektronik Kitap Nedir?

Elektronik kitap, kısa anılan ismi ile e-kitap, bilgisayar, telefon, tablet gibi günlük yaşamda kullanılan her türlü elektronik cihazda okunabilmesi için özel olarak tasarlanmış bir dosya formatıdır. Elektronik kitaplar, içerikleri gereği basılı benzerlerinin her türlü özelliğini taşımakla beraber, ek olarak ses, görüntü (video) ve etkileşimli bağlantıları da içermektedir. Elektronik kitaplar, internetten kolaylıkla indirilebilecek konumdadırlar ve elektronik posta yolu ile kolaylıkla ağlar arasında paylaşılabilirler. Ayrıca, diskette ve CD-Rom olarak da okura ulaşabilirler. Elektronik kitaplar farklı okuyucular arasında hızlıca paylaşılabilmesi, kolaylıkla güncellenebilmesi ve taşınabilmesi, depolanma sorununun olmaması ve özellikle baskı maliyetlerini ortadan kaldırması gibi özellikleri ile basılı kitaplara nazaran birçok avantaj sağlamaktadır. Özellikle içerisinde barındırdığı

Elektronik kitaplar, içerikleri gereği basılı benzerlerinin her türlü özelliğini taşımakla beraber, ek olarak ses, görüntü (video) ve etkileşimli bağlantıları da içermektedir.

ses, video ve etkileşim olanakları ile okuyucuları süreklilik içerisinde geliştirmekte olan Dünya ile güncel tutmaktadır.

Elektronik Kitaba Kısa Bir Tarihi Bakış

Elektronik kitapların tarihçesinin, internetten sonra çıkmış olduğu düşünülse de, aslında e-kitap ile tanışma 70'li yılların başına dayanmaktadır. Amerikalı yazar Michael Stern Hart'ın 1971 yılında Illinois Üniversitesi'nde 10.000 kitaptan oluşan bir elektronik halk kütüphanesi oluşturma amacıyla yola çıktığı Gutenberg Projesi, E-Kitap sürecini başlatan adım olarak kabul ediliyor. Fakat elektronik kitap endüstrisinde asıl atılımlar 1993 yılı ve ardından gelen gelişmelerle sağlanmıştır. 1993 yılında internet üzerinden ilk defa e-kitap satışı yapılmak üzere bir web sitesi kuruldu. Ardından ilk e-kitap yayıncısının sektöre giriş yapmasıyla, diğer yayıncılar da sektöre tek tek giriş yapmaya başladılar ve 2000 yılı ile birlikte kullanıcıya e-kitap okuma imkânı sağlayan yazılımlar piyasaya çıktı. Elektronik kitap pazarını asıl değiştiren dönüm noktası ise 2007 yılında Amazon'un "Kindle" isimli e-kitap okuyucusunu çıkarması ile oldu. (Kidega, 23 Ocak)

Türkiye'de ise elektronik kitabın geçmişi 2010 yılına dayanmaktadır. İlk zamanlar sadece bilgisayarlar ve elektronik mürekkep anlamına gelen "e-ink" teknolojisi ile okunabilen kitaplar, teknolojinin gelişmesiyle mobil telefonlar ve tabletler üzerinden de okunabilir hale geldi. Türkiye'de elektronik kitap süreci ilerlerken aynı zamanda bazı alanlarda zorluklar da yaşanmaktaydı. Başlarda KDV engeline takılan ve basılı kitaplardan daha fazla KDV oranıyla satılan elektronik kitapların bu sorunu günümüzde çözüme kavuşturulmuştur. Bunun yanı sıra elektronik kitapların bilgi içeriklerinin değiştirilmesi ve içeriklerin korsan satış

yerlerinde satılması büyük bir sorun oluşturduysa da, bu sorun DRM (Digital Rights Management) sayesinde aşıldı ve böylelikle telif ve kullanım hakları kontrol altına alınmış oldu.

Telif Hakkı Nedir?

Telif hakları, eser sahiplerine belirli süre için yasa ile tanınan, eser sahibinin fikri emeği ile meydana getirdiği eser üzerinde manevi ve ekonomik koruma sağlayan hakları oluşturur. Telif hakkının kişisel amacı eser sahibini ödüllendirerek onu eser üretmeye teşvik etmek iken toplumsal amacı yasalarla belirlenen süre sonunda telif hakkı sona ermiş olan eseri toplumun her kesiminin kullanımına sunmaktır. Telif hakkı ile eser sahipleri ve kullanıcıların hakları arasında denge oluşturulur. Yayıncılar ve kütüphaneler de uygulamalarında telif hakkının korunmasına önem vermektedirler.

Telif hakları bilim edebiyat, fotoğraf, sanat ve sinema eserleri için yazarın yaşadığı sürece ve ölümünden sonra 70 yıl süreyle geçerlidir (Tonta, 2002). Veri tabanları için ise bu süre 15 yıl ile sınırlıdır. Ancak veri tabanında yapılan her önemli ekleme ve değişikliklerden sonra bu süre yeniden başlamaktadır.

Telif hakları ulusal ve uluslararası kanunlar ile düzenlenmiş olup, Türkiye'de "Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK)" çerçevesinde yön bulmuştur. Öte yandan, telif haklarını yasayla düzenleyen hemen hemen tüm ülkeler telif haklarını uluslararası düzeyde düzenleyen Bern Konvansiyonunu tanımaktadır. Edebiyat ve sanat eserlerinin korunmasına ilişkin olan Bern konvansiyonu, telif hakları hakkında hazırlanan uluslararası bir antlaşmadır ve fotoğraf ve sinema eserleri hariç tüm eserlere eserin yaratıcısının ölümünden sonra en az 50 yıllık koruma sağlamaktadır.

Elektronik Kitap ve Telif Hakları

Elektronik kitapların arşivlenmesi kopyalamaya dayandığından yapılacak düzenlemelerde yayıncıların ve yazarların nasıl korunması gerektiğinin belirlenmesi hayati derecede önem taşır. Elektronik kitaplar kütüphaneler tarafından kopyalama yoluyla arşivlenerek okuyuculara ücretsiz olarak sunulmaktadır. Dolayısıyla okuyucunun yayın üzerindeki kontrolünün sınırlandırılmasının bilgi edinme özgürlüğüne ters düşüp düşmeyeceği konularının kesin olarak belirlenmiş olması gerekir.

Telif hakları fikri mülkiyet rejiminin bir parçasıdır. Kitaplar, dergiler, ses kasetleri ve video görüntüleri gibi eserlerde yazarlarının ve yaratıcılarının telif hakları vardır. Patentler, ticari markalar, coğrafi işaretler ve endüstriyel tasarımlar da fikri mülkiyet hakları çerçevesinde değerlendirilmektedir. Fikri mülkiyet hakları kapsamlı ve zor konulardan biridir. Son yıllarda giderek yaygın olarak kullanılan elektronik dergiler, web sayfaları, elektronik tartışma listeleri gibi dijital yayınların telif hakkı çerçevesinde değerlendirilmesi konuyu daha da çetrefilleştirmektedir. Telif hakkı özgün ve yaratıcı eser sahiplerine (yazar, sanatçı, besteci, tasarımcı, vd.) belirli bir süre için yasayla tanınan manevi ve ekonomik haklardır. Telif hakları fikirleri değil, fikirlerin ifade etme biçimini koruma altına almaktadır.

Telif haklarının temelde kişisel ve toplumsal olmak üzere iki amacı vardır. Kişisel amaç yaratıcı eser sahiplerini telif hakları aracılığıyla ödüllendirmek ve daha fazla eser yaratmaya özendirme. Toplumsal amaç ise özgün ve yaratıcı eserleri belirli bir süre geçtikten sonra toplumdaki herkesin yararlanmasına sunmaktır. Telif hakkı yasaları hangi eserlerin korunup hangilerinin korunmadığını tanımlar, eser sahipler-

rinin ve kullanıcıların haklarını düzenler ve eser sahibiyle kullanıcı arasında bir denge kurar.

Elektronik kitaplarda telif hakkı ile ilgili kanunda ayrı bir düzenleme bulunmadığından, matbu kitaplardaki telif hakkı yönetimine ile elektronik kitaplardaki yönetimin arasında fark bulunmamaktadır. Eserin maddi ve manevi hakları yazarına aittir. Yazarın çoğunlukla yayma, çoğaltma haklarını temsil eden bir yayınevi vardır. Yayınevlerinin temsil ettiği yazarların eserlerini elektronik ortamda satan online mağazalar bulunmaktadır. Yazarın onayı ile elektronik kitap satışa girmektedir. Yazarın vermiş olduğu onay, yayınevi aracılığı ile elektronik kitap dağıtıcılarına ulaşmaktadır.

Telif hakkı ihlalleri açısından değerlendirirsek;

Matbu kitaplarda ihlal edilen telif hakları nasılsa e-kitaplarda da telif hakları ihlal edilebilir. Toplum arasında "korsan satış" olarak adlandırılan olgu, telif haklarının ihlalidir. Elektronik kitapların dijital ortamda tutulabilmesi ve çok kısa sürede paylaşımının sağlanabilmesi oldukça kolay olduğundan dolayı izinsiz paylaşımının da matbu kitaplara göre daha kolay olduğu düşünülmektedir. Fakat sanılanın aksine e-kitap pazarında izinsiz satış ve paylaşım yapmak matbu kitap pazarına göre çok daha zordur. Matbu kitaplarda gerçekleşen ihlal genellikle korsan dükkânlarda veya "merdiven altı" dediğimiz yerlerde yapılabilmektedir. Fakat dijital ortamlarda kredi kartı ile satış olduğu için, yasa dışı bir satış mümkün değildir. Dijital ortamda korsan satışın tek motivasyonu gönüllü kişilerdir.

Dijital Korsanla Mücadele Türkiye'de elektronik ortamda söz konusu olan dijital korsanla ilgili yoğun endişe duyulmaktadır.

Korsan dünyasında herhangi birisi herhangi bir yazarın e-kitabını alabilir, kopyalarını çıkarabilir ve dağıtabilir. Aslında elektronik pazarlama kârlı bir iş olmadığından kaçak kopyalar gerçek bir tehdit değildir. Yine de yayıncılar, korsanlığın bir yazarın e-kitabını yayınlamasını engellememesi gerektiğine dikkat etmelidir. E-yayınlardan özellikle çok okunan e-kitapların korsan olarak dağıtılmaları önemli bir sorun olarak yazar ve yayıncıları ilgilendirmektedir. Elektronik yayınların korsan kopyalanabilmesi ve çoğaltılabilmesi, bu konuda telif haklarının korunması için yazarlar, yayıncılar ve diğer telif hakkı sahipleri açısından gereken önlemlerin alınmasını zorunlu hale getirmektedir. Yayıncılık sektörünün beklentilerini karşılayabilmek önemlidir. Bunun için telif hakları konusundaki tek temel yasa olan 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na dijital korsanlığın önlenmesi için etkin maddeler getirilebilir. Bu konuda ihtisas mahkemesi kurulabilir. Bu yapı, yasal zeminde oluşturulabilir.

Elektronik Kopyalama

Telif haklarının elektronik formatta yer alan kitaplar hakkında oluşturulabilmesi aslında elektronik kopyalama (electrocopying) sorunu ile doğmuştur. Bu terim herhangi bir mevzuat veya düzenlemede bire bir olarak anılmasa da, elektronik kitaplar açısından telif hakkı düzenlenmesinin en önemli sebeplerinden biridir. Uluslararası Reprodüksiyon Hakkı Sahipleri Federasyonu, elektronik kopyalamayı şu şekilde açıklamaktadır (Yılmaz, 2005):

- Telif haklı eserlerin optik tarayıcı ya da görüntü işlemciden yararlanılarak elektronik formata dönüştürülmesi
- Basılı formattaki eserlerin kelime işlemci ile tekrar oluşturulması

- Çevrimiçi veri tabanından, disketten ya da CD ROM'dan basılı formata dönüştürme
- Veri tabanlarından doğrudan bilgisayara yükleme
- Telif haklı elektronik ürünün yerel ağa gönderilmesi
- Telif hakkıyla korunan eserlerin elektronik posta ya da faks ile gönderilmesi

Yukarıda izah edildiği üzere elektronik ortamdaki herhangi bir eserin üçüncü kişiler tarafından izinsiz olarak makine ile okunabilir forma kopyalanması ve veri tabanına depolanması, telif hakkının ihlali olarak düşünülebilir. Çünkü özellikle eserlerin sayısal formata dönüştürülmesi durumunda, yazıcıdan çıktı alınması ya da bilgilerin bilişim ağından indirilmesi gibi çeşitli olanaklar ortaya çıkmakta; tüm bu işlemler de, telif hakkı kanunları altında çoğaltma olarak kabul edilebilmektedir. Bern Sözleşmesi'nin 9. maddesinin 1. fıkrasına göre eser sahiplerinin, eserlerinin herhangi bir formda çoğaltılmasına izin verme yetkisine sahip oldukları ifade edilmektedir. Bu durumda, herhangi bir formda kopyalamanın elektronik kopyalamayı da içerdiği düşünülebilir. Bunun yanında, Bern Sözleşmesi'nin 9. maddesinin 2. fıkrasına göre, çoğaltma hakkının belli durumlarda sınırlandırılacağı belirtilmiştir. Bu da, kişisel kullanım ve eğitim amacıyla eser sahiplerine ait çoğaltma hakkının sınırlandırılmasına izin verildiği anlamına gelmektedir. Dolayısıyla da bu sınırlandırma, Birlik üyesi ülkelerin iç mevzuatlarıyla ilgili bir meseledir. Lakin bu sınırlandırmalardaki en önemli özellik, eser sahibinin meşru menfaatlerine zarar verilmemesidir. Bu noktada elektronik kopyalamaya yönelik sınırlamaların neler olabileceği sorusu ortaya çıkmaktadır. (Arıcı, 2018)

Elektronik Kopyalamaya Yönelik Sınırlandırmalar

Eserlerini elektronik ortamda paylaşan eser sahipleri, eserlerinin elektronik kopyalama tehdidi ile her an karşı karşıya olduğunu düşünerek kaygı duymaktadırlar. Eser sahiplerinin mali haklarına zarar vermeden elektronik ortamda telif hakkıyla korunan eserlerin adil bir kullanım çerçevesinde ve ticari amaçlar gütmeksizin kopyalanması genel olarak şu şekilde sınırlandırılabilir:

- Araştırma ya da kişisel kullanım amacıyla elektronik bir yayının bir bölümünün bir adetle sınırlı kopyasını kâğıt üzerine basma, adil kullanım olarak değerlendirilir. Örneğin, web sitesindeki elektronik bir dergiye erişildiğinde, bir makalenin araştırma ya da kişisel kullanım amacıyla yazıcıdan çıktısının alınması adil kullanımdır.
- Elektronik yayının bir bölümünün kullanıcı tarafından ister taşınabilir, isterse de sabit bir araca kopyalanması adil kullanımdır. Örneğin, web sitesindeki elektronik bir dergiye erişildiğinde, araştırma ya da kişisel kullanım için bir makalenin sabit bir diske ya da bir diskete kopyalanması adil kullanımdır.
- Elektronik yayının bir bölümünün ya da tamamının bilişim ağına ya da halka açık bir web sitesine gönderilmesi, adil kullanım olarak değerlendirilmeyebilir. Çünkü bu eylem ile bireylerin araştırma ya da kişisel kullanım amaçlarına yönelik olarak tek bir kopya yaratımından daha geniş bir amaca hitap edebilir. Bu da adil kullanım alanının dışına çıkılması anlamına gelir.
- Elektronik yayının bir bölümünün ya da tamamının ekrandan görülmesi dâhil

sabit diske kazayla kopyalanması, adil kullanımdır. Web tarayıcıları gibi bazı yazılım uygulamaları, elektronik belgeleri kullanıcıların sabit diskine kopyalanmasına neden olabilmektedir. Yazılımın etkin çalışmasının gereği olan bu durum, kopyanın bilgisayarda sürekli olarak saklanması amacını taşımamaktadır. Örneğin, web sitesindeki elektronik bir dergiye erişildiğinde, web tarayıcısı makaleyi otomatik olarak sabit diskin belleğine kopyaladığında, adil kullanım söz konusu olur.

Türkiye'deki duruma bakıldığında ise Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun çoğaltma hakkına değinen 22. maddesinde, elektronik kopyalamayla ilgili olarak açık bir ifade yer almamaktadır. Buna karşılık, aynı maddede "bir eserin aslını ve kopyalarını tamamen ya da kısmen çoğaltma hakkı münhasıran eser sahibine aittir" biçimindeki bir paragrafın yer alması, elektronik kopyalamanın eser sahibine ait bir hak olacağı şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca, 38. maddede şahsen kullanma adı altında çoğaltma hakkına yönelik sınırlandırmanın, eser sahibinin mali haklarına zarar vermeyecek boyutta olması koşulunun, elektronik ortamdaki eserler için de geçerli olabileceği söylenebilir.

Web sitelerinde telif hakkıyla korunan fikri ürünlerin kolaylıkla kopyalanmasının internete yönelik ön önemli telif hakkı sorunu olduğu daha önce ifade edilmişti. Düşündürücü olan nokta ise, telif hakkıyla korunan materyalleri içeren bir web sitesinin sadece taranmasının (ziyaret edilerek bilgisayar ekranında görülmesinin) bile, teorik olarak telif hakkı ihlâline sebep olabileceğidir. Çünkü bir web sitesinin ziyaret edilmesi durumunda, bu siteye ait materyallerin incelenmesine olanak vermek için,

söz konusu sitenin bir kopyası bilgisayarın RAM'inde gerçekleşmektedir. Böylece, geçici dahi olsa bir kopyanın oluşması, telif hakkına yönelik olarak eser sahibinin hem çoğaltma, hem de yayma hakkının ihlal edilmesi anlamına gelir.

Elektronik Ortamdaki İçeriğin Ön Belleğe Alınması Sorunu

Günlük hayatında bilgisayar ortamından şahsi araştırmaları için internet sitesi aracılığı ile bilgi taraması yapan bir kullanıcı, kullandığı bilgisayarının RAM'inde materyallerin kopyalanmasına sebebiyet vermektedir. Bu durumun telif hakkını ihlal eder nitelikte bir davranış olduğunu savunmak pek de mümkün değildir. ABD'deki mahkemelerin bakış açısı da, internette tarama yapmanın telif hakları üzerinde ihlal yaratacağı gerçeğiyle birlikte, sonuçta tahmin edileceği gibi bu durumun bir adil kullanım olacağı yönündedir (Jennings, 2002). İnternette araştırma yapan kullanıcıların yararlandıkları bilgisayarların RAM'lerinde ve sabit disklerinde gerçekleşen telif hakkıyla korunan fikri ürünlerin bir kopyasının ön belleğe alınması (Caching) durumunun sebebi, yeniden erişimi hızlandırmak ve verilerin yeniden yüklenmesinden kaynaklanacak ağ izdihamını azaltmaktır. Örnek vermek gerekirse, internette gezinmek için kullanılan bir yazılımın "geri" tuşuna tıkladığında, yazılım genellikle orijinal web sitesinden sayfayı tekrar indirmekten ziyade, ön bellekten, önceki sayfaya erişecek ve böylece erişim de çok daha hızlı gerçekleşecektir. Sonuç olarak, bilgisayarlardan araştırma yapan kullanıcıların, tarama yoluyla bilgisayarların ön belleklerine geçici olarak fikri ürünlerin kopyalarını gerçekleştirmeleri, adil kullanım ya da şahsen kullanma olarak düşünülmelidir.

Bern Konvansiyonu olarak bilinen "Edebi ve Sanatsal Eserlerin Korunması için Bern Konvansiyonu" telif hakları ile ilgili yapılan uluslararası bir antlaşmadır.

Telif Hakkını Konu Alan Sözleşmeler

- 1886: 1883 yılında imzalanan Paris Sözleşmesi'nin ardından sanat eserlerinin korunması için hazırlanan kısaca Bern Sözleşmesi olarak bilinen **"Edebi ve Sanatsal Eserlerin Korunması Hakkındaki Bern Sözleşmesi"** imzalandı.

Kısaca Bern Konvansiyonu olarak bilinen "Edebi ve Sanatsal Eserlerin Korunması için Bern Konvansiyonu" telif hakları ile ilgili yapılan uluslararası bir antlaşmadır. Bern Sözleşmesi, katılımcı ülkelerin kendi vatandaşlarına sağladığı telif hakkı

korumasının diğer katılımcı ülkelere de sağlanmasını şart koymuştur. Katılımcılar arasında eşit bir uygulama sistemi oluşturularak telif haklarının korunmasını uluslararası düzeye getirmiştir. Bu sözleşmeye göre telif hakları otomatiktir; eserin tescillenmesi gerekmemektedir. Bern sözleşmesi fotoğraf ve sinema eserleri hariç tüm eserler için yazarın ölümünden sonra en az 50 yıllık koruma sağlar ancak katılımcı ülkeler daha uzun süre koruma süresi belirlemede serbesttirler.

- **1893:** "Fikri Mülkiyetin Korunması için Birleşik Uluslararası Büro (BIRPI)" kuruldu. İsviçre'nin Bern şehrinde Paris ve Bern Sözleşmelerinin yürütülmesi için oluşturulmuş olan bu büro, 1960 yılında Cenevre'ye Birleşmiş Milletler Teşkilatına yakın bir adrese taşınmış, 1973 yılında WIPO kuruluş sözleşmesinin yürürlüğe girmesiyle yeni isim ve yapıya kavuşmuştur.
- **1961:** "İcracı Sanatçılar, Fonogram Üreticileri ve Yayın Kuruluşlarının Korunması Hakkındaki Roma Sözleşmesi" imzalandı. 1964 yılında 6 ülkenin onaylaması ile yürürlüğe giren ve halen 58 ülkenin üye olduğu Anlaşmaya göre; anılan bu kuruluşlara yönelik düzenlemeler yapılmıştır. Bu sözleşmenin yürütülmesinden WIPO'nun yanı sıra ILO ve UNESCO'da sorumludur.
- **1952:** UNESCO'nun hazırladığı "Evrensel Telif Hakları Sözleşmesi" imzalandı. Bu sözleşmenin amacı; fikir ve sanat eserleri hukuku alanında Amerika kıtası devletleriyle Avrupa devletleri arasındaki sistem farklılıklarını ortadan kaldırmak ve fikir ve sanat eserlerinin daha geniş çapta koruma altına almaktır.

- **1967:** "WIPO Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü" kuruluş sözleşmesi imzalandı. Stockholm Sözleşmesi de denilen kuruluş sözleşmesine göre Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü'nün amacı, dünyada fikri mülkiyet kavramını yerleştirip geliştirmek ve bu doğrultuda, devletler ve gerektiğinde uluslararası kuruluşlarla işbirliği yapmaktır.
- **1973:** "Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü-WIPO" kuruluş sözleşmesinin yürürlüğe girmesiyle BIRPI yeni isim ve yapıya kavuştu. 1974 yılında Birleşik Devletleri'nin 16 uzman kuruluşundan biri olarak kabul edildi.
- **1995:** "Dünya Ticaret Örgütü (WTO) Kuruluş Anlaşması ve eki Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması (TRIPS)" yürürlüğe girdi.

Küresel nitelikteki en kapsamlı düzenleme olan 31.12.1994 tarihli "Dünya Ticaret Örgütü (WTO) Kuruluş Anlaşması" ve eki "TRIPS Anlaşması" (Ticaretle Bağlantılı Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması – Trade Related Aspects of Intellectual Property); kişilerin düşünce ürünleri için yaratıcısına belirli bir süre için verilen kullanım haklarını düzenler. Bu haklar iki gruba ayrılmıştır. Birinci grupta bilgisayar yazılımlarını da kapsayan, telif hakkı ve telif haklarıyla ilişkili haklar yer almakta; edebi veya sanatsal çalışmaların yazarlarının hakları yazarı öldükten sonraki en az 50 yıllık süreç içinde telif haklarıyla korunmaktadır. Bu anlaşma, fikri hakların korunması ve gelişmesi için hükümler getirirken, bu hükümlerin serbest ticarete engel olmayacak biçimde düzenlemesini sağlamaktadır. Bu anlaşma, telif hakkı sahiplerine haklarının ticari olarak kiralınmasını yasaklama ve haklarını istedikleri gibi kullanma yetkisi verir. Anlaşmada, bilgisayar programları ve veri tabanlarının hangi

şartlarda telif haklarıyla korunacağı konusuna açıklık getirilmiş ve koruma süresi 20 yıl olarak belirlenmiştir.

- **1996:** "Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı Telif Hakları Anlaşması" imzalandı. 51 ülke tarafından imzalanan bu anlaşmaya katılım için 5 ülke başvurdu.
- **1996:** "Dünya Fikri Mülkiyet Teşkilatı İcra Sanatçı ve Fonogramlar Anlaşması" 50 ülke tarafından imzalandı.

Telif haklarıyla ilgili tüm dünyada kabul görmüş kuruluşlardan biri olan WIPO (World Intellectual Property Organization), yorumcu sanatçılar, plak yapımcıları, edebiyatçı ve sanatçıların eserlerinin kamuya arz edilip edilmemesini, yayınlanma biçimi ve zamanı belirleme hakkına sahip olduklarını hükme bağlamak amacıyla 20 Aralık 1996'da elektronik ortamdaki mülkiyet haklarını içeren uluslararası anlaşma niteliğinde "WIPO Telif Hakları Anlaşması (Copyright Treaty)" ve "WIPO İcra Sanatçısı ve Fonogram Anlaşması (Performances and Phonograms Treaty)" iki anlaşma hazırlamıştır. Bu anlaşmaların ele aldığı konular şunlardır:

-WIPO Telif Hakları Anlaşması: Bilgisayar programları, veri tabanları, ekonomik haklar, fotoğrafların korunması, hak sahibinin yetkilerine getirilen istisnalar, fikri hakları koruyucu teknolojik araçlarla ilgili kurallar, fikri haklarla ilgili bilgilerin korunmasını sağlayıcı ilkeler.

-WIPO İcra Sanatçıları ve Fonogramlar Anlaşması: Manevi haklar, ekonomik haklar, hak sahibinin yetkilerine getirilen istisnalar, koruma süreleri, hakları koruyucu teknolojik araçlarla ilgili kurallar, haklarla ilgili bilgilerin korunmasını sağlayıcı ilkeler.

WIPO Telif Hakları Anlaşması, e-kitapları bir

veya daha fazla bilgisayar dosyası olarak kabul edip 5.maddesinde koruma altına almıştır. Buna göre herhangi bir biçimdeki veri veya diğer materyallerden oluşan, seçim ve içerik kriterlerini yerine getiren fikri eserlerin koleksiyonları korunmaktadır. Aynı anlaşmanın 4.maddesinde de biçim ve ifade ediliş şekillerine bakılmaksızın bilgisayar programlarını koruma altına almıştır. Yine aynı anlaşmanın 8.maddesi kabolu veya kablosuz yöntemlerle eserlerin halka herhangi bir iletişim hakkı; kamuoyunun eserlere bir yerden ve onların bireysel olarak seçeceği bir zamanda erişebilir olmasını içerir. Bu maddeye göre, e-kitaplar için de erişim hakkı esastır. Antlaşmanın 10. maddesine göre; bu antlaşma ile korunan edebiyat ve sanat eserleri üzerindeki haklarda, eser sahibinin çıkarlarına zarar vermemek ve eserden yararlanmasına engel olmamak kaydıyla, bazı özel durumlarda getirilecek sınırlamalar ya da istisnalar, sözleşmecı devletin iç hukuku ile düzenlenmektedir. Bu iki anlaşmanın kabul edilip ulusal telif hakkı kanunlarıyla uyumlaştırılması, elektronik yayınların sahiplerine yönelik telif hakkı sorunlarını daha çözülebilir hale getirebilir.

- **1997:** ABD'de "No Electronic Theft Act" isimli yasa ile internetteki fikri hak ihlallerinin cezai yaptırımlarını düzenlemiştir.

Buna göre bir fikri hakkın izinsiz kullanımı suçun oluşması için yeterli değildir. Bunun ticari çıkarla ya da kişisel ticari kazanç için yapılmış olması veya ihlal edilen hakkın belirli bir miktara ulaşan ekonomik bir değerinin olması ve belirli bir süre devam etmesi gerekir.

- **1998:** ABD'de "Yeni Binyıl Dijital Telif Hakkı Kanunu (Digital Millennium Copyright Act – DMCA)" kabul edildi.

WIPO'nun iki anlaşmasının ABD iç hukukuna uygulanması ve elektronik ortamda gerçekleşen uygulamalar nedeniyle oluşan hak ihlallerinin ve uyuşmazlıkların giderilmesi amacıyla düzenlenmiştir. Bu kanun telif hakkı olmadan teknolojik cihaz üretmeyi ve yaymayı (dağıtmayı) veya telif hakları saklı olan eserlere ulaşmayı önleyen tedbirleri devre dışı bırakmayı amaçlayan servisleri (telif hakları ihlal edilmese bile) suç kılar ve internet telif hakkı ihlallerinin cezalarını arttırır. DMCA teknik ve yasal toplam beş başlıktan oluşmuştur. Amacı, dijital haklarla ilgili hukuki ve cezai sorumluluklara yer vererek, dijital hakların düzenlenmesini sağlamaktır." DMCA'nın ilk iki bölümü özellikle sayısal hak yönetimi ve elektronik ortamda eser arzı ile ilgili konuları kapsamaktadır.

DMCA'da WPPT'nin hükümleri uygulamaya konarken eğitim kurumları, kütüphaneler ve arşivler için istisnalar getirilmiştir. DMCA ile e-kitaplar için bir tür çevrimiçi servis sağlayıcısı olarak kütüphanelerin, kullanıcıların yasal olmayan kullanımlarına karşı sorumlulukları ve ödemeleri gereken tazminatlar kütüphanelerin yararına olacak şekilde düzenlenmiştir. Ancak kütüphanelere bazı sınırlandırmalar getirilmiştir. Bu sınırlandırmalardan kütüphanelerde e-kitapların kullanımıyla ilişkili olanlar şunlardır:

- Kütüphane çevrimiçi içeriğe müdahale edemez,
- İçeriği kopyalayamaz,
- İçeriği tanımlanan kullanıcı dışında başkalarına kullandıramaz,
- İçeriğin kar amacıyla kullanımına izin veremez,
- İçerikle gelen yazılımı değiştiremez,
- İçeriği kullanım bilgileri telif hakkı sahipleri tarafından gizlilik esasına bağlı olarak görülebilir.

- **2001:** "AB Telif Hakları Direktifi (Directive 2001/29/EC)" kabul edildi.

Avrupa Birliği Komisyonu fikri mülkiyet haklarıyla ilgili 1995 yılında yeni teknolojilerin eser sahiplerinin haklarını nasıl etkilediğini değerlendiren "Enformasyon Toplumunda Eser Sahibinin Hakları ve Komşu Haklar" başlıklı bir yeşil kitap; 1996'da elektronik yayınların çoğaltma hakkı ve ilgili yasal düzenlemelerin, elektronik ortamla ilişkili olarak genel kullanıma sunulacak kapsamın neler olacağı, teknik kimlik saptama ve koruma sistemlerinin bütünlüğü, dağıtım hakkı ve hakkın tüketilmesi konularını ele alan bir tebliğ yayınlamıştır.

- **2001:** 26 Nisan günü, "Birinci Dünya Fikri Mülkiyet Günü" ilan edildi. (Önder, 29 Mayıs)

Creative Commons

Creative Commons içeriğinde elektronik kitapları kapsayan düzenlemeler barındıran bir organizasyondur. Creative Commons, telif haklarında "tüm hakları saklıdır" yerine "bazı hakları saklıdır" sloganıyla yola çıkmış ve özellikle elektronik yayınlarda eserlerin izinsiz kopyalanmasıyla yaşanan hukuki sorunlara farklı bir açıdan yaklaşmıştır. Organizasyon, açık kaynak kodu kullanarak eser sahiplerinin eserlerin online platformlarda yayımlanmasına yardımcı olmaktadır. Creative Commons lisanslar dışında bazı işaret, etiket ve diğer belgeleri de içerir ve lisans kullanım şartlarını açıklayan semboller bulunmaktadır. Her lisans eserin kopyalanmasına, derleme eserler içine alınmasına, dağıtılmasına, kamuya sunulmasına ve icrasına izin verir. 6 farklı lisans vardır. Bunlar eser sahibinin eserini ticari kullanımına izin verip vermediği, işlenmesine izin verilip verilmediği ya da ne kadar izin verildiği konularına açıklık getirmektedir.

Creative Commons gibi organizasyonlar sayesinde elektronik ortamda bulunan eserlerin telif haklarının korunması için gereken tedbirler alınmakta ve eser sahiplerinin eser üretimine daha fazla teşvik edilmesi amaçlanmaktadır.

Dijital Hak Yönetimi (Digital Rights Management – DRM)

Dijital Hak Yönetimi, en sade hali ile elektronik ortamda bulunan eserlerin kullanıcılar tarafından hangi şartlar altında kullanılabilir ve paylaşılabilirliğini düzenleyen bir teknoloji sistemidir. DRM, kullanılacak veya paylaşılacak dosyanın içerisine kodlanır ve bu şekilde eserden faydalanacak kullanıcıyı, eseri hangi koşullar altında kullanıp paylaşabileceği konusunda yönlendirir. Genellikle korsan internet sitelerinde bulunan müzik dosyalarının kullanıcı tarafından indirilip indirilmediğinin tespiti için kullanılmaktadır. Sistemin sağladığı avantajlar fazla olsa da bir dezavantajı da, DRM'in herhangi bir sebep dolayısıyla çalışmaması ve aslında kullanıcının yasal olarak erişmek istediği esere izin vermemesidir. Bu konuda kullanıcı memnuniyetinin

en üst safhada olabilmesi için DRM'in sağlayıcılar tarafından düzenli şekilde kontrolü ve denetimi gerekmektedir. (Günen, 2018)

Sonuç

Dünyada fikri mülkiyet hukukunun temeli, telif hakkı yasaları ile oluşturulmuş ve zamana ayak uydurma süreçleri de yine bu yasalar ile sağlanmıştır. Kültürlerarası diyalogun gelişimi açısından ulusal kültürün evrensel yolculuğunda zaman geçtikçe telif haklarında olumlu gelişmelerin yaşandığı gözlemlenmektedir. Bununla birlikte, yasal boşluklardan kaynaklı yaşanan teknik ve altyapı ile ilgili sorunların hukuksal düzenlemelerle giderilebilmesi umut vericidir. Ancak, zamanın gerisinde kalan teknik yöntemler ve geleneksel hukuk kuralları ile tüm eserlerin telif haklarının tanımlanıp korunması mümkün değildir. Genel olarak, Türkiye'nin telif mevzuatı diğer ülkelerinki gibi kendine özgü nitelikler taşısa da bu konuda taraf olunan direktif ve uluslararası anlaşmaları onaylama ve uygulama çabası sonucunda telif kanunları ile ilgili eser ve eser çeşitleri açısından uyumsuzluklar bulunmamaktadır.

Kaynakça

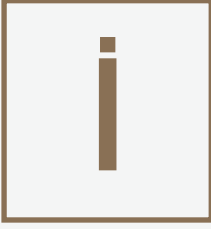
- Arıcı, İ. (2018). "Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Öğrencilerinin İlegal Kopyalama ve Telif Haklarına Yönelik Görüşleri", Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi, Sayı: 41, ss. 74-85
- Günen, E. (27.04.2018). "Sony Dijital Hak Yönetimi İçin Blockchain Kullanacak", <http://fintechtime.com/>, (son erişim tarihi: 05.10.2020)
- Jennings, C. A. (21 Mayıs 2002). "Fair use on the internet"
- Kidega, (23 Ocak). "E-Kitap Nedir? E-Kitabın Geçmişi ve Geleceği", <https://kidega.com/blog>, (son erişim tarihi: 05.10.2020)
- Önder, İ. (29 Mayıs). "Elektronik Kitap ve Telif Hakları-1", <http://mekam.org>, (son erişim tarihi: 05.10.2020)
- Tonta, Y. (2002). "Elektronik Kaynaklarda Yasal Sorunlar", PULMAN-XT Türkiye Ulusal Toplantısı
- Yılmaz, M. (2005). "Teknik Açından İnternet ve Telif Hakkı", Türk Kütüphaneciliği, sayı

“İnsanlar
ancak
adaletle
doyurulur.”

Emerson

ENDÜSTRİ 4.0'DA İŞ HUKUKU

ÖZET

İnternetin keşfinin insanlık üzerindeki etkisi oldukça büyüktür. İnsanlık bu büyük güçle başa çıkmayı öğrenince internetin etkisi altına giren

bir diğer grup da nesnelere olmuştur. Günümüzde ise internetin en büyük yararı, insanlar arasındaki iletişimi sağlamaktan ziyade, nesnelere arasındaki ve nesnelere ile insanlar arasındaki iletişimin kurulmasını sağlamaktır.

Üretimin geleceği olarak nitelendirilen Endüstri 4.0; birbirine bağlanmış makineler, akıllı ürünler ve sistemler, aralarında yoğun olarak kablosuz bağlantı olan çözümlerin karakterize ettiği bir yapıyı akla getirmektedir(G. L. Tortorella/D. Fettermann) Doğunun ucuz iş gücü maliyetleri ve artan rekabeti karşısında Batının çözümü olarak nitelendirilen Endüstri 4.0 üretimin yapısını esaslı biçimde değiştirecek bir devrim olarak değerlendirilmektedir. Bunun karşılığında "İş 4.0"dan bahsedilmektedir. "İş"in değiştiği bir dünyada da "İş Hukuku"nun da değişeceğini öngörmek güç değildir.

Anahtar Kelimeler: Endüstri 4.0, İş Hukuku, Dijitalleşme

GİRİŞ

Günümüzde insan ihtiyaçlarının karşılanmasında verimlilik, tasarruf, hız ve çeşitlilik her alanda önem kazanmıştır. İnsanların

ihtiyaçlarının karşılanması yolunda sanayi sürekli değişim ve gelişim geçirmiştir. Birinci endüstri döneminde buharlı üretim kullanılırken, ikinci endüstri döneminde kömür ve petrol gibi doğal kaynaklar üretimde büyüyen enerji ihtiyacını karşılamak için kullanılmaya başlanmıştır. Üçüncü endüstri döneminde ise üretim maliyetlerini azaltmak için elektrik kullanılırken aynı zamanda bilişim sistemleri üretimin hızlanması için kullanılmaya başlanmıştır. Son olarak ise günümüzde teknoloji ve bilişim sistemlerinin gelişimi ile üretimde verimlilik ve çeşitlilik hedefli endüstri 4.0 fikri ortaya çıkmıştır ve birçok ülke endüstride bu sisteme geçilmesi için üreticilere teşvikler vermeye başlamıştır.

Geçen yüzyılın baskın ve kısıtlayıcı geleneksel iş yapısına sahip olan iş kanunlarının ortaya çıkardığı üretim sahaları ve buna bağlı iş piyasası, artık hızlı bir değişim içine girmiş bulunmaktadır. Bu değişimlerin sonucunda; teknolojik gelişmelerle birlikte işlem ve üretim maliyetlerindeki ciddi düşüşler yaşandığı veya yaşanacağı söylenebilir. Günümüzde iş dünyasını ve çalışma hayatını değiştiren temel eğilimlere baktığımızda karşımıza üç konu çıkmaktadır. Bunlar; -Toplumların demografik yapısının değişmesi sonucu oluşan yaşlanma ve buna bağlı olarak yeteneklerin yön ve yer değiştirmesi, genç nüfus hareketlerinin iş alanındaki etkinliğinin artması ve iş yaşam dengesini değiştirmeleri. - Dünyadaki küreselleşme hareketleri, piyasa çeşitliliğindeki

değişiklikler, bu yeni ekonomi modeline uygun şirket yapıları ve şirketlerin bu değişimlerden kaynaklanan ekonomik yapıları ve buna uygun insan kaynakları talepleri. - İnternet, internet platformları, robotik kullanımı, yapay zeka ile çalışan teknolojik değişimlerin iş hayatına etkisi; olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu değişimlerin sonucunda iş hayatının geleceğini bugünden tahmin etmek ve ona göre gerekli düzenlemeleri şimdiden yapabilmek adına elimizi çabuk tutabilmeliyiz. Endüstri 4.0 yolunda iş hayatında yaşanacak değişim ve dönüşümlerin elbette ki iş hukuku alanında da bazı değişikliklere yol açması muhtemeldir.

Endüstri 4.0

Endüstri 4.0 terimi, dünyanın dördüncü endüstriyel evrimidir, ilk üç endüstriyel devrim verimlilikte önemli sıçramalar yapmıştır ve insanların yaşamlarını değiştirmiştir. Endüstri 4.0'ı kısaca tanımlarsak,

Endüstri 4.0 yolunda iş hayatında yaşanacak değişim ve dönüşümlerin iş hukuku

**alanında da bazı
değişikliklere
yol açması
muhtemeldir.**

Üretim zincirindeki (tedarikçiler, taşıyıcılar, ürünler vb.) her Şey dijital olarak bağlanmaktadır. Kısacası, endüstriyel üretim makineleri, basitçe ürüne işlemektedir, ancak, ürünün ne işe yaradığını bilmek için ürünün makine ile birleşmesi gerekmektedir. Endüstri 4.0 terimi daha çok Almanya'da kullanılmaktadır. Diğer Avrupa lkelerinde ise, Akıllı fabrikalar, Nesnelerin interneti, Akıllı endüstri ya da ileri üretim ifadeleri kullanılmaktadır. Endüstri 4.0; küresel ekonomiler üzerinde önemli etkilere sahip olduğu beklenmektedir. Endüstri 4.0 ile % 6-8 arasındaki tahmini yıllık etki karşılanabilmektedir.

Endüstri 1.0 olarak adlandırılan devrim, tamamen ilkel Şartlarda çalışmalarını yürüten ve sadece insan emeğine ve fiziki gücüne dayanan bir retim Őeklinden, aletli üretimden makinalı üretime geçiştir. Buhar gücü ile üretim yapıldığı devrim, 18. yüzyıl sonu ve 20. yüzyıl başlangıcında gerçekleşmiştir. İngiltere'de başlamış, Avrupa'dan tüm dünyaya yayılmıştır (Yazıcı ve Düzkaya, 2016).

Endüstri 2.0 olarak adlandırılan devrim, artan tüketiciler taleplerine daha hızlı cevap verebilmek, retileri artırmak ve standart ürün üretebilmek ihtiyaından doğmuştur. Makine ile üretim, tüketimi karşılamaya yetmemiş ve elektrik kullanarak bantlar halinde seri üretime geçilmiş, sürekli üretim yapılmıştır. Endüstri 2.0, elektrik enerjisi kullanarak seri üretime geçiş sürecidir ve 20. Yüzyıl ile 1970'li yılların başlangıcını kapsamaktadır (Ege Bölgesi Sanayi Odası, 2015).

Endüstri 3.0'da, teknolojiye elektronik ağ açılmış, elektronikten yararlanarak üretimde otomasyona geçiş sağlanmıştır. Manuel devir kapanmış ve üretim süreleri internet bağlantılı ve/veya elektronik

**Endüstri 4.0 kavramı
ilk olarak 2011
yılında Almanya'da
düzenlenen
Hannover fuarında
ortaya çıkmıştır**

kullanılarak otomatikleşmeye başlamıştır. Endüstri 3.0 olarak adlandırılan devrime bilgi teknoloji sistemleri eklenmiş; elektrik, elektronik ve bilgi teknolojileri birleşimi ile otomatik üretim sürecine girilmiştir (Yazıcı ve Düzkaya, 2016).

Endüstri 4.0 kavramı ilk olarak 2011 yılında Almanya'da düzenlenen Hannover fuarında ortaya çıkmış, ardından 2012 yılında Bosch ekibi ve SAP eski Ceo'su tarafından oluşturulmuş proje Şeklinde Alman Hkmetine sunulmuştur. Alman Hkmeti tarafından çalışma resmi olarak kabul görmüş

ve Almanya'dan başlayarak dünyanın konuştuğu, hayatın her alanında değişikliğe sebep olacağı öngörülen devrim niteliği kazanmıştır. Endüstri 4.0 ile daha ileri bir hamle yapılmış ve insan yerine hatasız ve sürekli çalışabilecek robotlar çalıştırılması hedeflenmiş, nesnelere internetten yararlanılmış ve bazı iş kollarında insan gücü ve emeğinin üretim süreçlerinden çekilmesi planlanmıştır. 2011 yılı ile ortaya çıkmış ve halen sürmekte olan, siber fiziksel sistemlerin ve tüm internet sistemlerinin aynı anda kullanımını sağlayan bir devrim olarak hayatımıza girmiştir (Aydemir, 2018).

Gelişmelerin amacı maliyetleri minimum düzeyde tutmak, enerjiden tasarruf etmek, sıfır hatalı ürün üretmek, zamanı doğru kullanmak ve esnek üretim sistemleri ile özel siparişlere hızlı cevap vermektir. Bu sistem içerisine sadece robotlar dahil olmamış akıllı fabrika ve ev olarak nitelendirilen yapılar inşa edilmiş, siber fiziksel sistemler oluşturulmuş, büyük veri olarak adlandırılan ve tüm insanların bir hareketinin bile kaydedildiği veri tabanları ve yapay zekâ yaygınca kullanılmaya başlanmıştır. (Ma, Wang ve Zhao, 2017).

Endüstri 4.0 ile Değişen İş Yaşamı

Önümüzdeki yıllar üretim yapısının değişmesi ve kullanılan yeni teknolojiler çalışma hayatını derin biçimde etkileyecek görünmektedir. Hiç şüphesiz iş gücü piyasaları yalnızca teknoloji tarafından etkilenmemektedir. Genel olarak bakıldığında toplumdaki iş gücü arzının değişen yapısı, ekonomik değişimler, küreselleşme, teknolojik değişimler "iş"i ve talep edilen "iş" in niteliklerini değiştirmektedir (M. De Vos).

Nüfus yapısı ve göçler iş gücünün yapısını önemli biçimde etkilemektedir. Yaşlanan

nüfus, farklı nüfus kuşağına ait işçilerin iş hayatı-özel hayat dengesine ilişkin farklı beklentileri, göçler sonucu ortaya çıkan çok kültürlü toplumsal hayatın çalışma yaşamına etkisi gibi sosyolojik ve demografik değişimler iş gücü piyasalarını ve iş gücünün yapısını ve verimliliğini etkileyecek görünmektedir (M. De Vos).

Teknoloji bazı işleri ve meslekleri ortadan kaldırırken yeni bazı işler ve meslekler ortaya çıkaracaktır. Aslında teknolojinin işçiyi ikame etmesi ilk defa karşılaştığımız bir olgu değildir. Teknolojinin yüksek maliyeti ve buna bağlı olarak mevcut yaygınlık düzeyi dikkate alınca yakın gelecekte makinelerin tamamıyla insanların yerini alacağını söyleyebilmek mümkün olmasa gerek. Ancak, şimdiye kadar işçilerce yürütülen bazı işlerin robotlar tarafından yürütülmeye başlanmasıyla birlikte yeni bir takım mesleklerin ortaya çıkacağı açıktır. Bu yeni dönemde bazı mesleklerin ortadan kalkması, yeni mesleklerin ortaya çıkması ve meslekler arasındaki dönüşüm geçmiş dönemlere göre çok daha hızlı olacak görünmektedir. 4. sanayi devriminin işsizlik üzerindeki etkileri bütün dünyada önemli araştırmalara konu olmaktadır. 2030'a kadar dünya çağında 75 milyonla 375 milyon arasında işçinin teknolojik gelişmeler nedeniyle işini değiştirmek zorunda kalacağı tahmin edilmektedir (M. De Vos). Dünya Bankası geliştirmekte olan ülkelerde işlerin % 66,6'sının teknolojik devrim nedeniyle gereksiz hale geleceğini öngörmektedir (T. Balliester/A. Elsheikhi)

İş Hukuku

İş hukuku; fabrika tipi, örgütlenmiş, belirsiz süreli bir iş sözleşmesiyle, tam süreli bir işçi modeli üzerinde şekillenmiş olup, Endüstri

4.0 bu modelde çalışan işçi sayısının giderek azalmasına yol açacağı benzetilmektedir. Bunun dışında kalan nüfus kesimlerinin istihdam piyasasında hangi biçimlerde var olacağı önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Dijital platformlarda küçük görevleri eser sözleşmeleriyle yerine getiren, ekonomik anlamda bağımlı ancak hukuken bağımsız çalışan gruplar ne ölçüde iş hukukunun kapsamına girecektir sorusu önümüzdeki dönemin önemli bir tartışması olarak görünmektedir. Önümüzdeki dönem iş hukuku yalnızca iş sözleşmesiyle istihdam edilenlerle değil, iş gücü piyasasında bir yer bulmaya çalışanlarla da ilgilenmek zorundadır.

Bir bütün olarak baktığımızda ekonomik ve teknolojik gelişmelerin üretim organizasyonu ve üretimin yapısını derinden etkileyeceğini öngörmek zor değil. Platform modeli çalışma da çalışan (bağımsız ya da işçi) ya kendisine ait ya da müşteriye ait birimlerde iş görme edimini yerine getirecektir. Çok açıktır ki işyeri unsurları üzerinde işverenin mülkiyet hakkına sahip olması gerekmez. Ama platform modellerde iş, işverenin otoritesi dışındaki üretim birimlerinde ifa edilmekte, işveren sonuç odaklı bir denetim sistemi kurmak suretiyle iş performansını denetleyebilmektedir (Prassl, Humans as a Service). Çalışan, dilediği andan itibaren çalışmaya başlamakta, bir başka deyişle kendi evi, arabasını işverenin iş organizasyonunun bir parçası haline getirmekte ve dilediği zaman çalıştığı birimi işverenin iş organizasyonu dışına çıkarabilmektedir. İşyeri, bir yer değil, bir sistem halini almıştır. Öte yandan özellikle imalat sanayiinde karşılaştığımız Endüstri 4.0 modelinde, iş organizasyonu önemli biçimde değişecek, çok daha az sayıda ve fakat nitelikli işçilerden oluşan bir işyeriyle

karşı karşıya kalınacaktır. Bu yeni devrim özel hayatın gizliliği, kişisel verilerin korunması ve siber güvenlik gibi konuların büyük önem kazanmasına yol açacaktır (P. Yeoh).

Yaşanan ve yaşanacak teknolojik değişim yetkinlik ve yeterlilik eğitimlerinin ücret kadar temel bir alacak haline geleceğini göstermektedir (M. De Vos). Kişinin işini koruyabilmesi yahut iş değiştirebilmesi ihtiyaç duyulan niteliklere sahip olmasını gerektirecektir.

İşçinin iş ilişkisindeki gücü ve görevi değişecektir. Endüstri 4.0 modelinde neredeyse bir ya da iki işçiyle tüm üretimi sürdürmek mümkün hale gelecektir. Tüm üretim sürecini kontrol eden bir işçi, aynı zamanda işverenin üretimini emanet ettiği, hatası çok büyük maliyete yol açabilecek bir işçidir. Bu modelde çalışan bir işçinin iş ilişkisi çerçevesinde oldukça güçlü olması beklenir. Sorun daha ziyade iş bulmakta güçlük çekecek çoğunluklar bakımından karşımıza çıkmaktadır.

Sonuç

Endüstri 4.0'ın sadece üretimde değil aynı zamanda eğitimde, sosyal hayatta, yatırımda, yasalarda, toplumsal boyutta, iş hayatında, müşteri taleplerinde, işe alımlarda, gelir dağılımında birçok düzeyde büyük değişimlere sebebiyet vereceği öngörülmektedir. Bileşenleri, iş hayatında yeni meslek türlerinin doğmasına sebebiyet verdiği sosyal açıdan insanların makinelerin yapamayacağı işlere yönlendirmeleri, yaratıcılık ve yetenek gerektiren faaliyetlere önem vermeleri gerekmektedir. İş yerlerinde nitelikli işgücü ihtiyacı niteliksiz iş gücüne talebi gözle görülür biçimde azaltacaktır ve işten çıkarımların artacağı öngörülmektedir.

Endüstri 4.0 ile ürünlerin ve üretim sistemlerinin birçok özelliğini değiştirecektir. Kısımlar, makineler ve insanlar arasındaki etkileşimler ve bağlantılar yaklaşık %30 üretimi hızlandıracaktır ve %25 daha etkili Hızla büyük bir dönüşüm ve değişimin içine girmiş bulunmaktayız. İmalat sanayinin tamamının Endüstri 4.0 modelinde üretime geçtiği bir ortamda nasıl bir çalışma hayatı ile karşı karşıya kalacağımızı öngörebilmek kolay değil. Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Kanada gibi gelişmiş ülkelerde Endüstri 4.0 teknolojilerinin hayata geçirilmesinde karşılaşılan güçlükleri ortaya koymak amacıyla devlet kurumları tarafından araştırmalar yürütülmektedir. Öte

yandan Brezilya gibi gelişmekte olan ekonomiler açısından da benzer araştırmaların başladığı görülmektedir (G. L. Tortorella/D. Fettermann). Küresel piyasalarda rekabet gücünün korunabilmesi bu dönüşümün yakından takip edilmesine ve uyum sağlanmasına bağlı görünmektedir. Gelişen teknoloji yalnızca üretimin yapısını değil, iş gücü piyasalarını, işçinin niteliklerini, işin özelliklerini ve dolayısıyla iş hukukunun temel kavram ve kurumlarını derinden etkileme gücüne sahiptir. Bu değişiklikleri kavramak ve olası riskler karşısında iş hukukunun ilkelerine uygun çözümler geliştirmek önümüzdeki dönem iş hukukçularını oldukça meşgul edecek görünmektedir.

Kaynakça

- Aydemir, H. (2018, Haziran 1). Sanayi 4.0 ve Türkiye Ekonomisi Açısından Etkileri. *Sosyoekonomi*(26), 256.
- Ege Bölgesi Sanayi Odası. (2015). Sanayi 4.0: Uyum Sağlayamayan Kaybedecek. İzmir.
- Tortorella G. L. ve Fettermann, D. , (2018). "Implementation of Industry 4.0 and lean production in Brazilian manufacturing companies", *International Journal of Production Research*, Vol. 56, No. 8, s. 2978 vd.
<https://journal-bmp.de/auswirkungen-von-industrie-4-0-auf-menschliche-arbeit-und-arbeitsorganisation/?lang=en>
- Ma, J. ve Wang, Q., ve Zhao, Z. (2017, Haziran 28). SLAE-CPS: Smart Lean Automation Engine Enabled by Cyber-Physical Systems Technologies. *MDPI*, 2-3. Yeni Zellanda.
- De Vos, M. "Work 4.0 and The Future of Labour Law", Electronic copy available at: <https://ssrn.com/abstract=3217834>, s. 2 vd.
- Prassl, *Humans as a Service*, s. 52 vd.
- Yeoh P. "The Fourth Industrial Revolution: Technological Impact and Privacy and Data Security Issues". BULA-9, s.9 vd.
- Balliester, T. Ve Elsheikhi A. (2018) *The Future of Work: A Literature Review*, ILO, Research Department Working Paper No. 29, s. 9-10.
- Yazıcı, E., ve Düzükaya, H. (2016). Endüstri Devriminde Dördüncü Dalga ve Eğitim: Türkiye Dördüncü Dalga Endüstri Devrimlerine Hazır Mı? *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi*, 7(13), 53-54.

TÜRKİYE'DE DİJİTAL DÖNÜŞÜM VE HUKUKİ SONUÇLARI

ÖZET

Bilimin ve inovasyonun, büyümenin ve ekonomik gelişmenin ana etkenleri olduğu bilinmektedir. Milenyum çağı da dediğimiz bu yüzyıl

teknolojik gelişmelerin artık her alanda fazlasıyla hissedildiği bir çağdır. Son teknolojik gelişmeler hayatımızın her alanında etkili olduğu gibi hukuk alanında da yoğun bir şekilde kendini göstermeye başlamıştır. Bu çalışmada Türkiye'de dijital dönüşümün hukuki sonuçlarını ve bu çerçevede içinde bulunduğumuz bilgi çağının tüm imkânları kullanılarak e-dönüşüm sürecinin e-adalet ayağını oluşturan UYAP bilişim sistemi, E-İmza, Kayıtlı Elektronik Posta (KEP) sistemi, UETS ve benzeri sistemler incelenmiş olup uygulamaya ilişkin sorunların çözümüne yönelik öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Dönüşüm, E-İmza, KEP, UETS, UYAP

GİRİŞ

Son yıllarda bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeler çağın gerektirdiği, her alanda elzem hale gelen bir hal almış-

tir. Türkiye'de dijital dönüşüm ekonomide, eğitimde, sağlıkta, hukukta ve birçok alanda gün be gün kendini göstermektedir. Hal böyle iken dijital dönüşüm ile birlikte birçok kurumda fiziken yapılan iş ve işlem dijitale entegre edilerek zamandan ve emekten kazanç sağlanmaya başlanmıştır. Bu çalışmamızda dijitale dönüşen belli başlı elektronik hizmetleri inceleyeceğiz.

A.UYAP BİLİŞİM SİSTEMİ

Adalet Bakanlığı'nın teknolojik imkânları son derece kullanarak kamu hizmetlerini vatandaşa sunumunda daha hızlı, etkin ve etik değerlere uygun bir biçimde ulaştırmasında büyük rol oynayan e-devlet uygulamalarından birisi UYAP bilişim sistemidir. UYAP sistemi e-dönüşüm sürecinin e-adalet ayağını oluşturmaktadır. Çok değil, 15 yıl öncesine kadar Adalet Bakanlığı personelinden kullanılan ekipmanlara, veri güvenliğine kadar günümüzle kıyaslayacak olursak Adalet Bakanlığı UYAP bilişim sistemi ile yargı hizmetinde çağ atlatmayı başarmıştır.

Ulusal Yargı Ağı Projesi; içinde bulunduğumuz bilgi çağının tüm teknolojik imkânları kullanılarak, Adalet Bakanlığı merkez ve taşra teşkilatının, bağlı ve ilgili kuruluşların,

adli ve idari yargı birimlerinin bütüncül yapılanmasını sağlayan bir bilişim sistemidir. (Güneş, 2012,56). 01.10.2011 tarihinde yürürlüğe giren 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nda UYAP, "...adalet hizmetlerinin elektronik ortamda yürütülmesi amacıyla oluşturulan bilişim sistemidir, dava ve diğer yargılama işlemlerinin elektronik ortamda gerçekleştirildiği hallerde UYAP kullanılarak veriler kaydedilir ve saklanır." şeklinde tanımlanmıştır.

Ulusal Yargı Ağı Projesi, yargı hizmetlerinin etkin, güvenilir, adil ve hızlı bir şekilde yürütülebilmesi amacıyla etkin ve etik değerlere uygun bir biçimde kurulmuştur. Yargı içerisindeki denetim, teftiş ve soruşturmaların şeffaf bir şekilde yürütülebilmesi amacıyla uygulamaya sunulması amaç edinilmiştir. UYAP ile elektronik arşivler oluşturulmaya başlanmış ve ilgililerin bu

Adalet Bakanlığı UYAP sistemi e-dönüşüm

sürecinin e-adalet ayağını oluşturmaktadır.

arşivlerden daha hızlı ve güvenilir bir şekilde faydalanmaları amaçlanmıştır. Eskiden olduğu gibi evrak kaybı yaşanması da bu şekilde önlenmeye başlanmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 141'inci maddesinde yer alan "...davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir." hükmü gereğince, UYAP ile hızlı, etkin, güvenilir, verimli, şeffaf ve etik değerlere uygun bir yargılama mekanizmasının oluşturulması, kurum, avukat ve vatandaşlara internet üzerinden yargı hizmeti sunulması hedeflenmiştir (Genelge, 10.11.2011).

B. E-İMZA

"Elektronik imza, konuyla ilgili birçok çalışmada ve Avrupa Birliği Direktifi ve pek çok ülkelerin kanunlarında tanımlanmıştır. Bütün bunlar dikkate alınarak kavramı açıklamak gerekirse, elektronik imzanın, kişilerin biyometrik özelliklerine dayalı (ses, göz retinası taraması, parmak izi taraması gibi) biyometrik yöntemler, kredi kartlarında kullanılan PIN kodları, elle atılmış imzanın tarayıcıdan geçirilerek elektronik ortama aktarılmış hali, bilgisayar ekranında bu amaçla yapılmış bir kalemle atılan imza tekniği veya çift anahtarlı kriptografiyle oluşturulan dijital (sayısal) imzayı da içeren bir üst kavram olarak karşımıza çıktığı görülmektedir." (Pekcanitez, 2001; Arıkan, 2000; Sevimli, 2001)

5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu, 15.01.2004 tarihinde kabul edilerek 23.01.2004 tarihinde Resmi Gazetede (S. 25355) yayınlanmıştır. Kanun yayımı tarihinden altı ay sonra yürürlüğe girecektir (EİK md. 25). Elektronik imza ve özellikle güvenli elektronik imza ve elektronik sertifika hizmet sağlayıcısı gibi, elektronik imza

usulünde gerekli unsurlar Kanunda ayrıntılı olarak düzenlemekle birlikte, elektronik belge tanımı bulunmamaktadır.

Elektronik imzanın en önemli özelliği hukuki işlemlerde güvenlik, kimlik tespiti, inkâr edilmeme gibi özelliklerin sağlanmak istenmesidir.

"Türk hukukunda da, elektronik imza tanımında Avrupa Birliği Direktifi esas alınarak bir tanım yapılmıştır. Buna göre, elektronik imza, "başka bir elektronik veriye eklenen veya elektronik veriyle mantıksal bağlantısı bulunan ve kimlik doğrulama amacıyla kullanılan elektronik veri" şeklinde tanımlanmıştır (EİK md.3, b)"

Elektronik İmza Kanunu'na göre Güvenli Elektronik İmza, elle atılan imzaya eşdeğer kabul edilmiş ve Güvenli Elektronik İmza ile oluşturulmuş verilerin senet hükmünde olacağı, bu verilerin aksi ispat edilmeye kadar kesin delil sayılacağı belirtilmiştir. Ancak kanunların resmi şekle veya özel bir merasime tabi tuttuğu hukuki işlemler ile teminat sözleşmelerinin Güvenli Elektronik İmza ile gerçekleştirilemeyeceği hükme bağlanmıştır. Diğer bir ifade ile üçüncü tarafların şahitliğini gerek gördüğü emlak alım satımı, veraset ve intikal, evlenme gibi işlemler elektronik imza ile gerçekleştirilememektedir.

C. KAYITLI ELEKTRONİK POSTA (KEP)

"KEP, e-posta teknolojik altyapısını kullanan, bununla birlikte e-postanın gönderim ve alımına dair kanıtların oluşturulup saklandığı hukuken geçerli bir e-posta iletim hizmetidir. KEP resmi yazışmaların elektronik ortamda mevzuata uygun, uluslararası standartlarda ve teknik olarak güvenli bir şekilde yapılmasına olanak sağlayan bir sistemdir." (KEP, PTT)

KEP sistemi ile resmi, özel, ticari her türlü belgenin kurum ve kuruluşlar arasında yasal ve güvenli, takibi yapılabilir bir biçimde elektronik ortamda paylaşılabilmesi amaçlanmıştır. Bu sistem elektronik ortamda paylaşılan verilerin hukuki açıdan tespit edilebilmesini sağlayacak güvenli bir sistemdir.

Hukuki açıdan değerlendirecek olursak, hukuk devleti denildiğinde akla ilk olarak hukuk güvenliği ilkesi gelmektedir. Hukuk güvenliği ilkesi vatandaşların hukuki güvenlik ortamı içerisinde yaşamaları demektir. Hukuki güvenlik ilkesi bakımından tebligat ise, bireylerin yapılan hukuki işleme karşı kanuni başvuru haklarının kullanılmasına imkân sağlanması, hukuki güvenlik ilkesinin hayata geçirilmesi bakımından hayati bir öneme sahiptir. Yapılan hukuki işlemlerde güvenli ortamlarda vatandaşın tebliğ edilmeli usulsüz tebligat sorununun ortadan kaldırılarak yargıyı yavaşlatan birçok unsurun ortadan kalkması demektir.

Adil yargılanma hakkının gerçekleşmesinde de tebligat büyük önem taşımaktadır. Şöyle ki, Davaların mümkün olan süratle ve en az giderle sonuçlandırılması, anayasal bir yükümlülük olduğu (AY md. 141/4) gibi adil yargılanma hakkının da bir gereğidir. Konuya bu yönüyle bakıldığında ülkemizde adalet sistemi tebligatların zamanında ve muhataplarına ulaştırılmaması sebebiyle ciddi sorunlar yaşamaktadır. Bu bağlamda, bir taraftan bireyler yönünden ciddi hak kayıpları ortaya çıkabilmekte, diğer yandan tebligatların süratli gerçekleştirilememesi nedeniyle davaların sürünce kalmalarına yol açabilmektedir. KEP sistemi ile hukuk düzenine elektronik ortamda hızlı, güvenilir, ispat edilebilir bir yenilik getirilmiştir.

D. UETS

Kamu Kurum ve Kuruluşları ile özel şirketler, avukatlar, noterler vb. kanun kapsamında bulunan tüm gerçek ve tüzel kişilere tebligatın elektronik yolla yapılması zorunluluğu getirilmiştir. 6 Aralık 2018'de Elektronik Tebligat Yönetmeliği yayınlanmış olup söz konusu hizmetin verilebilmesi için halen hizmetin yürütüldüğü Kayıtlı Elektronik Posta Sisteminden farklı, Ulusal Elektronik Tebligat Sistemi adıyla yeni bir altyapı oluşturulmuştur. 1 Ocak 2019 itibarıyla yürürlüğe giren sistem, 7201 sayılı Tebligat Kanunu ve 06.12.2018 tarihinde yayınlanan Elektronik Tebligat Yönetmeliğine uyarınca yapılan elektronik tebligat işlemlerini yürütmek amacıyla PTT A.Ş tarafından kurulan, işletilen ve güvenliği sağlanan sistemdir.

UETS ile birlikte Tebligatların elektronik ortamda yapılması posta ile yapılan tebligatların neden olduğu ulaşım süresini kısaltacağından, yargı sürecinde yaşanacak aksaklıkların engellenmesi sağlanmıştır. Elektronik ortamda gönderim ücreti daha az olduğundan bireyler fahiş ücretler ödemek zorunda kalmamaktadır. Tebligatların doğru kişiye doğru zamanda gönderilmesi sağlanmıştır. Kâğıt kullanımı olmadığından kâğıt kullanımında tasarrufa gidilecek, ayrıca çevre kirliliğinde bir nebze önüne geçilmiştir. Sistem, KEP sistemi ile bağlantılı bir sistem olup hukuki anlamda ortak birçok fayda sağlamaktadır.

Sonuç

Elektronik dönüşüm içinde, iş, eğitim, ulaşım ve temel hizmet sektörlerinde, bireyler ve toplumlar bilginin sunulması ve bilgiye erişimin kolaylaşmasını eş zamanlı ve büyük bir hızla gerçekleştirip, sonuçlarını

paylaşmaya başladılar. Gelişen internet ortamı, bu ortamdan yararlananların kritik işlemleri yapabilme araçlarına kavuşmasıyla temel bir platform olma özelliğini kazandı.

Gelişen teknoloji çağının her alanda birçok ihtiyacı da beraberinde getirdiğini görüyoruz. Ülkemizin de çağa ayak uydurabilen, etkin ve verimli politikalar geliştirebilen bir yapılanmaya sahip olması gerekirdi ki milenyum çağı ile birlikte elektronik dönüşüm sürecine ülkemiz de birçok alanda faaliyet göstererek katılmış

oldu. Dünyadaki gelişmelerin zamanlıca izlenilmesi, Türkiye için elektronik dönüşüm alanında da bir zorunluluk arz etmektedir. Bu konuda atılan adımlardan bir kısmı yukarıda izah edebildiğimiz elektronik dönüşüm sürecinin farklı ayaklarını oluşturan sistemlerden bir kaçıdır. Görüldüğü üzere teknoloji ile birlikte birçok alanda zamandan ve emekten tasarruf ediyoruz. Sonuç olarak, elektronik dönüşüm yerel dinamiklerin katkısıyla, uluslararası düzeye daha güçlü ulaşımını sağlayacaktır.

Kaynakça

11.02.1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu

15.01.2004 tarihli ve 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu

12.01.2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu

124/1 sayılı Genelge, (10.11.2011). "UYAP Uygulamaları", Adalet Bakanlığı Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı.

Arıkan, S. (2000), "Modern İletişim Araçları ve Özel Hukuk", Hukuk Kurultayı 2000, Ankara.

Erturgut, M. (2003), "Elektronik İmza Kanunu Bakımından E-belge ve E-imza", Bankacılar Dergisi, sayı: 48, ss. 66-79.

Pekcanitez, H. (21-22 Mayıs 2001). "Elektronik Ticaretin Türk İspat Hukukuna Getirdiği Sorunlar ve Çözüm Önerileri",

Uluslararası İnternet Hukuku Sempozyumu, İzmir.

PTT, "KEP nedir?", <https://pttkep.gov.tr>

Sevimli, A. (2001), "Elektronik Sözleşmeler ve ABD Elektronik İmza Yasası", Prof. Dr. Hayri Domaniç'e 80. Yaş günü Armağanı, C.II, İstanbul.

Ünal, F. ve Kiraz, İ. (2016) "Türkiye'de E-Devlet Uygulamalarının Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Etkinliği: Adalet Bakanlığı Uyap Bilişim Sistemi Örneği", Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, ss. 437-450

DİJİTAL ZORBALIK

Yeni Medya Yeni Hayat
Dijitalleşen Hayatın
Yeni Hukuk Düzeni

Av. Arb. Kerim ALTINTAŞ

YAKINDA YAYINDA

DİJİTAL KİTLE FONLAMASI

ÖZET

Giderek dijitalleşen dünyada yeni bir finansman modeli olan kitlesel fonlama, genç ve parlak fikirlerle umut vermektedir. Dijitalleşmenin beraberinde getirdiği

yeni üretim ve yatırım alanları gerek girişimcilere gerekse yatırımcılara başka girişim ve yatırım fırsatları sunmaktadır. Kitlesel fonlama sistemi Dünyada ve Türkiye'de internet üzerinden yürütülen bir fon toplama organizasyonudur. Kitle fonlaması teknolojinin gelişmesi ve yaygınlaşması ile birlikte başlı başına dijital bir finansal sistemine evrilmiştir. Bu sayede girişimcilerin finansmana erişimi kolaylaşırken yatırımcıların ise doğrudan lisanslı platformlar aracılığı ile gerçek ve güvenilir girişimciler ile buluşma ve yeni yatırımlar yapma fırsatı bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Girişim, Yatırım, Dijital, Kitle Fonlaması, İnternet, Paya Dayalı Kitlesel Fonlama, Platform

GİRİŞ

Kitlesel Fonlama İngilizce Orijinal adı ile "Crowdfunding" ilk defa Amerika'da doğmuş ve gelişmiş alternatif bir finansman modelidir. Kelime anlamı bakımından crowdfund- ing, bir proje ya da girişimi, internet yolu ile çok sayıda insandan küçük veya büyük miktarlarda para toplayarak fon yaratma uygulamasıdır. Bir başka deyişle bir ürün, organizasyon ya da projenin dijital platformlar aracılığı ile tanıtılması ve gerçekleştirilmesi için gerekli olan fonun doğrudan internet üzerinden bu platformlar ile sağlanmaya çalışılmasıdır.

Finansman ihtiyacına sahip fikir ve projeleri

olanlar ile bu projeleri beğenip destek olmak veya yatırım yapmak isteyen girişimciler ile internet üzerinden bir platformda bir araya gelmektedirler. En basit anlatım ile insanların internet üzerinden projelerini anlatabildiği ve anında çok kolay bir yöntem bile bu proje destek olmak isteyenlerden fon toplayabildiği, topladığı bu fonlar ile projesini geliştirebildiği bir sistemdir. Özellikle son 20 yılda teknolojinin ve internetin hızla gelişip yaygınlaşması ile Kitlesel Fonlama dünyanın dört bir yanında büyük ilgi ile karşılaşmıştır.

Dünya çapında etkileri olan Küresel Krizler bilhassa orta ve dar gelir grubundaki insanların finansmana erişimini oldukça zorlaştırmaktadır. Bunun yanında Bankacılık sistemine duyulan güvensizlik, kriz beklentileri, finansman maliyetlerinin yüksekliği ve sair hususlar Kitlesel Fonlamasının doğumunu ve hızla gelişimini perçinlemiştir.

Bunun yanında internetin ve dijital dünyanın finansman bulmayı, projeleri tanıtmaya ve duyurmayı, fikir alışverişini ve büyük topluluklara erişimi oldukça kolay hale getirmesi gibi etkenler kitle fonlamasının kısa sürede yaygınlaşmasını sağlamıştır. Böylelikle kitlesel fonlama yaygın bir alternatif fon toplama sistemi haline gelmiştir.

Kitlesel fonlama, Türkiye'de Avrupa ve Amerika'ya göre nispeten daha geç bir tarihte 2017'de Sermaye Piyasası Kanunu'na eklenen 35/A ve 99/4 maddeleri ile yasallaştırılmıştır. SPK (Sermaye Piyasası Kurulu) tarafından 3 Ekim 2019 tarihinde "Paya Dayalı Kitle Fonlaması" tebliği yayınlanarak bilhassa Paya Dayalı Kitlesel Fonlama detaylı bir şekilde düzenlenmiştir. Bu sayede girişimci ve yatırımcılar alışkın oldukları klasik yöntemlerin

ma, hayırseverlik, kendini gerçekleştirme ve gönül hoşnutluğu olarak sıralanabilir. Bu fonlama türüne genellikle toplumu ilgilendiren yardım ve sosyal sorumluluk projelerinde rastlanmaktadır. Örnek olarak sokak hayvanlarına barınak yapılması için fon oluşturma çabaları bağış temelli fonlama türüdür. Türkiye’de yalnızca hayır kurum ve kuruluşları bağış toplayabildiğinden bağış temelli kitle fonlaması ülkemizde faaliyet göstermektedir. (Canbaz ve Çonkar, 2018)

Ödül temelli kitle fonlaması; kitle fonlaması denildiğinde ilk akla gelen ve en yaygın şekilde kullanılan yöntemdir. Bu nedenle birçok kişi tarafından standart kitle fonlaması olarak tanımlanmaktadır. Ülkemizde de uygulanan tek kitle fonlaması yöntemidir. Bu yöntemde girişimci talep ettiği fon karşılığında yatırımcılara finansal değeri düşük veya finansal değeri olmayan bir ödül sunmaktadır. Bu ödüller genellikle bir teşekkür kartı, küçük bir kalem veya üretilmesi planlanan üründen bir adet gönderilmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bu yöntemde yaygın olarak kullanılan kitap yazmak için fon toplayan bir yazarın yatırımcıya belirli bir fonlama şartı ile imzalı kitabını göndermesi örnek olarak verilebilir. Bu her bir yatırımcıya destek sağladığı proje sonucunda piyasaya sunulacak ve maddi değeri olan ürünü öncelikli olarak ve daha düşük maliyetle elde etme hakkı tanımaktadır (Mollick, 2014, s. 3).

Paya dayalı kitle fonlaması ise ödül ve bağış temelli kitle fonlamasından daha başka esaslara dayanmaktadır. Buna ilişkin esaslar Sermaye Piyasası Kurumu tarafından çıkarılan “Paya Dayalı Kitle Fonlaması” tebliği ile düzenlenmiştir. Paya dayalı kitle fonlamasında; yapılan fonlamanın başarıyla sonuçlanması halinde yatırımcılar yaptıkları fonlama ve yatırım oranında bu erken girişim projelerinin sonucunda kurulacak şirketten hisse sahibi olmaktadır. Başka bir bakış açısıyla girişimci şirketin SerPK’ya

göre halka arz olmadan ve halka açık şirketlerin tabi olduğu sıkı kurallara takılmaksızın halktan Tebliğ’deki belirli kurallar çerçevesinde fon toplamasıdır.

Kitlesele Fonlama, yalnızca bir para toplama aracı olarak değerlendirilmemelidir. Fon toplamanın yanında potansiyel yatırımcıların teknolojidenden yararlanmasını, finansmana erişimin artmasını, yeni girişimlerin oluşması için elverişli bir sistem mekanizmanı oluşmasını, yeni istihdam olanakları ve böylece ekonomik büyümeyi sağlamaktadır. Dolayısı ile kitle fonlamasının birçok faydası bulunduğu ortadadır. Kitle fonlamasının faydaları girişimcilik finansmanı ile sosyal ağ imkânlarını birleştirmesi, fonlama döngüsünü değiştirmesi, melek yatırımcılığın coğrafi yelpazesini genişletmesi, ürün doğrulama, ağları destekleme ve işbirliği sağlaması, piyasanın test edilmesi ve talebin ölçülmesi, ağları desteklemek için erişim sağlaması, pazar ve işbirliğine imkân vermesi olarak özetlenebilmektedir (Onur ve Değirmenci, 2015).

Kitle fonlamasının ilk faydası girişimcilik finansmanı ile sosyal ağ imkânlarını birleştirmesidir. Büyük ölçüde sermaye piyasalarında yer almayan kişi ve kuruluşlar için kitle fonlaması alternatif bir yöntem teşkil etmektedir. Geleneksel finansman modellerinde işçilerin ve masrafların fazla olduğu bir yapı bulunurken buna karşın kitle fonlamasında kitle yatırım portalları erken aşama girişimlerin bilgilerinin hızlı bir şekilde potansiyel yatırımcılara aktarılmasını sağlar. Böylece yatırımcılar potansiyel yatırım olanaklarını araştırabilmekte ve ayrıntılı bilgilere ulaşabilmektedir. Kitle fonlaması, fonlama döngüsünü de değiştirmektedir. Erken aşama girişimleri genellikle gelişmiş ülkelerde girişim sermayedarları tarafından gelişmekte olan ülkelerde ise aile üyeleri veya arkadaş çevresi tarafından desteklenerek gerçekleştirilmektedir. Sosyal ağlar, bilgi ve iletişim teknolojilerinin avantajları

erken aşama girişimlerin kendi çevrelerinden daha geniş alanlara ulaşmasını mümkün kılarak bu şirketlerin piyasada büyük sıçramalar yapmasına imkân sağlamaktadır (Onur ve Değirmenci, 2015).

Gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye'de kitlesel fonlamanın önemli faydalarından bir diğeri ise sosyal medya gücü ve imkânlarını kullanarak klasik pazarlama yöntemlerinin ulaşamayacağı kadar geniş bir kitlenin desteğine ulaştırması ve erken aşama proje/fikir veya şirketlerin hayata geçirilmesini hızlandırmasıdır. Proje sahipleri kitlesel fonlama sayesinde yatırıma istekli ve yeniklere açık şirketlerin veya bireysel yatırımcıların ilgisini çekebilecektir. Daha kısa sürede ihtiyaç duyduğu fona ulaşacak girişimciler projesini hayata geçirirken, yardımlaşma, yol gösterme, risk alma ve yatırım kültürünün gelişmesi gibi önemli toplumsal kazanımlar da beraberinde getirecektir. Bunun yanı sıra deyim yerindeyse yastık altında bekleyen atıl kaynaklar ülke sermayesine kazandırılacak ve böylelikle ülke ekonomik büyümesine de

katkıda bulunulacaktır. Ekonomik büyüme beraberinde yeni iş alanları getirecek ve istihdam her geçen gün artacaktır. Ülkenin belki de en büyük problemlerinden olan işsizlik için bir çare olabilecektir.

Sonuç

Başta ülke ekonomisine olmak üzere insanların yatırım ve girişim bakış açısına, kültürlerine büyük katkı sağlayacak kitle fonlaması ülkemize oldukça geç sayılabilecek bir tarihte gelmiştir. Bu sebeple piyasada henüz gerçek anlamını ve karşılığını bulabilmiş değildir. Türkiye'de henüz faaliyet geçmiş tek bir kitle fonlaması platformu şirketi bulunmamaktadır. Buna bağlı olarak da hiç paya dayalı kitle fonlaması yatırımı yapılmamıştır. Bu sebeple kitlesel fonlama sisteminin gelişip yaygınlaşabilmesi ve ülke ekonomisine olumlu katkılar sağlayabilmesi adına Devletin bilhassa vergisel anlamda bir takım imtiyazlar sağlaması ve gerekir ise ilgili mevzuat ve tebliğ hükümlerinde yatırımı kolaylaştırıcı-özendirici yeni düzenlemeler yapılması gerekmektedir.

Kaynakça

6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu

Paya Dayalı Kitle Fonlaması Tebliği (III - 35/A.1)

Canbaz, M. F. ve Çonkar, M. K. (2018). Girişimcilere Faizle Borçlanmaya Alternatif İslami Bir Yöntem: Kitle Fonlaması. *Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi* Cilt: 10 Sayı: 18, ss. 37-55

Mollick, E. (2014). The dynamics of crowdfunding: An exploratory study. *Journal of Business Venturing*

Onur, M. N. ve Değirmenci, Ö. (2015). Crowdfunding- Kitle Fonlaması, T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Çalışma Raporları Sayı: 7, s. 1-18

Sakızlı, E. (2018). Alternatif Bir Finansman Yönetimi: Kitlesel Fonlama, İktisadi Kalkınma Vakfı, İstanbul

Zengin, S.; Yüksel, S. ve Kartal, M. T. (2017). Kitle Fonlaması Sisteminin Türkiye'ye Faydaları Bankacılık ve Sermaye Piyasası Araştırmaları Dergisi. Cilt:1, Sayı:2, ss.22-32

Türkiye'de Kitlesel Fonlamanın Faydaları ve Destekçi Motivasyonu, (2017). <https://blog.ideanest.org/>

T.C.
ANTALYA
BÖLGE ADLİYE MAHKEMESİ
ALTINCI HUKUK DAİRESİ

Esas : 2020/1149

Karar : 2020/905

Tarih : 13.11.2020

- YARGI'DAN DİJİTAL MİRAS KARARI! ARTIK BUNLAR DA MİRAS SAYILACAK:
- DİJİTAL MAL VARLIĞI
- DİJİTAL MÜLKİYET
- ELEKTRONİK POSTA HESAPLARI, SOSYAL MEDYA HESAPLARI, VE BENZERİ DİJİTAL UYGULAMALAR DA MİRAS BIRAKILABİLECEK

(4721 s. MK m. 1, 589, 599) (Türk Medeni K. Velayet, Vesayet ve Miras Hük. Uy. Tüz m. 33)

ÖZET

14.12.2020 tarihinde www.sgkrehberi.com'da "Yargı'dan dijital miras kararı! Artık bunlarda miras sayılacak" başlığıyla yayınlanan Antalya BAM 6. Hukuk Dairesi kararı. Gelişen teknoloji hukuka da yeni kavramlar kazandırmaya başladı.. Dijitalleşen hayat tarzı karşısında dijital mal varlığına dair dijital mülkiyet de tartışılmaya başladı. Ancak bu konuda yasal bir düzenleme bulunmadığından boşluk bulunmaktaydı. Emsal niteliğindeki ilk karar Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 6. Hukuk Dairesi'nden geldi. Elektronik posta hesapları, sosyal medya hesapları, ve benzeri dijital uygulamalar da miras bırakılabilecek.

İNCELENEN KARARIN MAHKEMESİ: DENİZLİ 4. SULH HUKUK MAHKEMESİ

TARİHİ: 09/07/2020

DAVANIN KONUSU: Tereke (Tespit İstemli)

KARAR TARİHİ: 13/11/2020

GEREKÇELİ KARARIN YAZILDIĞI TARİH: 13/11/2020

Denizli 4.Sulh Hukuk Mahkemesinin 09/07/2020 ve 2020/..... Tereke Esas 2020/..... Tereke Karar sayılı dosyasının yapılan istinaf incelemesinde;

GEREĞİ DÜŞÜNÜLDÜ:

TALEP: Talep eden vekili mahkemeye sunduğu dilekçesinde özetle; müvekkilinin eşiin trafik kazası sonucu 13/07/2019 tarihinde vefat ettiğini, geride mirasçı olarak müvekkili ile müşterek çocukin kaldığını, murisin sağlığında 0(532)..... numaralı GSM hattını ABD menşeli Apple marka cep telefonu ile kullanmakta olduğunu, GSM hattının murisin ölümü üzerine kullanıma kapatıldığını, Apple marka telefonlarda iCloud isimli bulut bilişim sisteminin kullanıldığını ve cep telefonunda mevcut olan fotoğraf, video, ses kayıtları, medya dosyaları, dokümanlar, mailler, notlar gibi bir çok verinin bu sistem üzerinde kayıtlı olduğunu, bu dokümanlara ise yalnızca Apple kimliği ve şifresi ile erişilebildiğini, murisin kullandığı Apple kimliğinin@gmail.com" olduğunu ancak müvekkilinin bu iCloud hesabına erişebilmesi için murisin şifresini bilmesi gerektiğini, GSM hattı kullanıma kapalı olduğu için hesaba erişemediğini, müvekkilinin bu iCloud hesabına bağlı olan ve bu hesap vasıtası ile kontrol edilen terekeye konu olabilecek mal varlığının olduğunu bildiğini, hesapta e-ticaret sitesi hesabının, hediye çeklerinin ve kuponların olduğunu bilindiğini, cep telefonunda yer alan müvekkil ve oğlu ile birlikte çekilmiş yüzlerce fotoğraf ve videonun bulunduğunu,

Müvekkilinin yukarıda anlatılan taleplerinin karşılanması amacıyla Apple Teknoloji ve

Satış Limited Şirketi ile iletişime geçtiğini ancak firma tarafından müvekkiline mahkeme kararı sonrasında erişim izni sağlanacağı bilgisinin verildiğini, ilgili şirketin müvekkiline müteveffa eşinin mail hesabına bağlı icloud hesabına erişim izni vermek için; müteveffanın Apple kimliği ile ilişkili hesapların sahibi olduğuna,

- Müvekkilin, müteveffanın mirasçısı olduğuna,
- Müvekkilinin müteveffanın temsilcisi olduğuna ve mahkemece verilecek yetkilerinin, Elektronik Haberleşmenin Gizliliği Kanunu'nda kullanıldığı şekliyle "yasal rıza" teşkil ettiğine,
- Müvekkilin müteveffaya ait Apple hesaplarından kişisel tanımlama bilgi ve verileri içerecek şekilde kişisel verilerin alınabileceği hususunda mahkeme kararı istediğini, bildirerek mahkemece murisin terekesinin tespitine, Apple İcloud kimliğinin terekenin aktifinde kabul edilerek erişim sağlanması için ilgili şirketin taleplerinde bildirdiği hususlarda karar verilmesini talep etmiştir.

İSTİNAFA KONU KARAR: Mahkemece tensesiben "davacının murise ait apple marka cep telefonunun İcloud hesabındaki fotoğraf, video, ses kayıtları, medya dosyaları, maillere oluşmak için murisin terekesinin tespitine, İcloud kimliğinin terekenin aktifinde kabul edilerek İcloud hesabına ulaşılması için karar verilmesini talep ettiği, TMK'nın 589.maddesine göre tereke tespitinde murisin mal ve haklarının tespit edilmesinin amaçlandığı, murise ait cep telefonunda bulunan İcloud hesabına erişilmesi ile murisin özel hayatının gizliliğinin ihlal edileceği, İcloud hesabına erişilmeden cep telefondan telefonda kayıtlı resimlere murisin mirasçıları tarafından ulaşılacağı, davacının talebinin tereke tespitine konu edilemeyeceği" kanaatine varıldığı gerekçesi ile reddi-

ne karar verilmiş, bu karara karşı talep eden vekili istinaf kanun yoluna başvurmuştur.

İSTİNAF SEBEPLERİ: Talep eden vekili istinaf dilekçesinde özetle; yerel mahkemenin gerekçesinin eksik ve yanlış olduğunu, İcloud hesabına ve dolayısıyla yukarıda sayılan maddi ve manevi varlıklara mahkeme kararı olmadan erişilmesinin mümkün olmayacağını, bunun yanı sıra; özel hayatın gizliliği hakkı gerçek kişinin maddi ve manevi gelişimini koruyan bir hak olması sebebiyle önemli olduğunu ancak vasfını yitirmiş bir hakkın olamayacağını, dolayısıyla da salt ölmüş kişilere yönelik eylemlerin özel hayatlarının gizliliğine aykırılık oluşturamayacağını, vefat itibarıyla kişiliğın sona ermesi sebebiyle yerel mahkemenin "özel hayatın gizliliğini ihlal" tespitinin hukuktan yoksun olduğunu bildirerek ilk derece mahkemesi kararının kaldırılmasını talep etmiştir.

DELİLLER: Denizli 6.Noterliğinin 23/072019 tarih ve yevmiye nolu veraset ilamı, taraf beyanı ve tüm dosya kapsamı.

GEREKÇE: Talep özünde terekenin tespitine ilişkindir. Mahkemece talebin reddine karar verilmesi üzerine talep eden vekili tarafından istinaf kanun yoluna başvurulmuştur.

Terekenin tespiti Türk Medeni Kanununun 589. ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir.

Yargıtay 14. Hukuk Dairesi 11/06/2019 tarih ve 2016/6394 Esas, 2019/5096 Karar sayılı ilamında terekenin tespitine ve korunmasına ilişkin yasanın bu düzenlemelerini yorumlaşmış, eldeki dosyada yol gösterici olması sebebi ile karar metni aynen alıntılanmıştır.

İlgili ilam şu şekildedir:

"Dava, Türk Medeni Kanununun 589. ve devamı maddelerinde yer olan "koruma önlemi" olarak ölüm tarihi itibarıyla terekeyi

oluşturan unsurları belirlemek, böylece olası ihtilaflarda başvuru kaynağı oluşturmak, bu sayede terekenin içeriği ile ilgili ölüm anındaki durumu öğrenme imkanını elde etmeye yönelik olarak terekede bulunan mal ve hakların tespitine ilişkindir.

Koruma önlemi olarak terekenin tespiti işlemi, kural olarak bir süreye bağlı olmayıp, bu önlemin alınması olanaksız veya yararsız hale gelmedikçe tereke paylaşılmadığı sürece istenebilir. Çünkü, koruma önlemi olarak terekenin tespiti işleminin maddi hukuk bakımından haklara ve borçlara bir etkisi bulunmamaktadır.

Tereke tespiti davaları delil tespiti niteliğinde olup, istihkak davası niteliğinde değildir. Bu nedenle mahkemece yapılması gereken iş terekeye ait olduğu bildirilen mal varlığı unsurlarını tespit edip deftere geçirmek, bunlardan muhafazası mümkün olmayanlar varsa satıp paraya çevrilmesini sağlamak ve menkuller için de para, döviz vb. varsa bunları tereke malvarlığı olarak bankaya yatırmak; altın vb. ziynet eşyaları varsa bunları tereke mahkemesi kasasına alıp kaydetmek; diğer eşyaları ise ilgisine veya üçüncü bir kişiye yediemin sıfatıyla teslim etmek ve böylece tespit edilen eşyaları kararda göstermekten ibarettir.

Bu itibarla mahkemece, resmi burumlardan murisin taşınır ve taşınmaz tüm malvarlığına ilişkin bilgi istenmek, tereke mallarını zilyetliğinde bulunduran veya murise borcu olan mirasçıların murisin mali durumu ile ilgili bilgi vermekle yükümlü oldukları hatırlatılarak bu hususta mirasçılardan bilgi alınmak suretiyle "Türk Medeni Kanununun Velayet, Vesayet ve Miras Hükümlerinin Uygulanmasına İlişkin Tüzüğü" 33'üncü maddesi gereğince; ölüm anı itibarıyla terekedeki (taşınır veya taşınmaz) mal ve hakların tespit edilip hükümde gösterilmesi gerekir.

Somut olayda ise, mirasçılar tarafından mi-

rasbırakanın yurtdışındaki bankalarda hesaplarının olduğu bildirilmesine karşın bu husus hiç araştırılmamış, mirasbırakanın şirketlerinin malvarlıkları araştırılmamış, ayrıca mirasbırakanın UYAP'tan taşınmazlarının sorgulanmasında mahkemece tespit edilenler dışında Bodrum ili Yalıkavak ilçesi 1212 parsel, 702 ada 5 parsel, 583 ada 4 parsel ve İslamhaneleri ilçesi 116 ada 2 parsel sayılı taşınmazları bulunduğu, bunlardan 1212 parsel dışındakilerin 3402 sayılı Kanun gereği yenileme kadastro ile oluşturulduğu anlaşılmıştır. Bu durumda yenileme kadastro ile oluşan parsellerin mahkemece tespit edilen taşınmazlar ile ilgisinin tespiti ve 1212 parselin de tapu kayıtlarının getirilmesi ile terekenin tam olarak belirlenmesi gerekmektedir.

Yazılı şekilde hükümde terekenin tespitine ilişkin bir hüküm kurulmamış olması ve terekenin tespitine ilişkin yetersiz araştırma ile yetinilmesi doğru görülmemiş, bu sebeple kararın bozulması gerekmiştir."

Alıntılanan Yargıtay ilamı çerçevesinde eldeki dosyada hiç bir araştırma yapılmaksızın talebin reddine karar verilmesinin hatalı olduğu anlaşılmaktadır.

Bununla birlikte eldeki dosyada özel bir durumun söz konusu olduğu da açıktır. Zira talep eden müteveffanın "Apple iCloud" kimliğinin terekenin aktifinde olduğunun da tespitini talep etmiştir.

Gelişen teknolojilerin insan hayatını kolaylaştırması yanında bir kısım yeni kavramlar ve hukuki sorunlar yarattığı bilinen bir gerçektir. Bunların en başında da mülkiyet kavramının başkalaşımının geldiği söylenebilir.

Düne kadar mülkiyet kavramı menkul ve gayrimenkul mülkiyeti ile bir kısım sınırlı aynı haklar etrafında şekillenirken, son dönemde fikri mülkiyet kavramının gelişimi üzerine ilgili otoritelerce "Fikir ve Sanat

Eserleri" mülkiyet hukuku çerçevesinde koruma altına alınmış, bu yönde bir kısım yasal düzenlemelere gidilmiştir.

Ancak çağımızın kaçınılmaz şekilde dijitalleşen hayat tarzı karşısında dijital mal varlığına dair dijital mülkiyet ile ilgili henüz yasal bir düzenleme yapılmadığı görülmektedir.

Yakın zamana kadar elektronik posta hesapları, sosyal medya hesapları ve benzeri dijital uygulamalar yalnızca kişisel kullanıma yönelik olup maddi bir değer taşımazken günümüzde bu hesapların reklam gelirleri elde edilen maddi bir karşılığı olan hesaplar halini alabildiği gibi, yine sosyal medya hesaplarının ve dijital para cüzdanlarının bağlı olduğu e posta hesaplarının da artık kişisel kullanımı aşırı ticari değeri olan dijital mal varlığı kapsamına girmeye başladığı anlaşılmaktadır.

Bu konuda Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi Yasemin Maraşlı DİNÇ'in <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2019-142-1849> adresinde yayınlanan makalesinden yararlanılarak katıldığımız bir kısım tespitlerinin altının çizilmesi anlamında alıntılama yapılmıştır.

"Teknolojinin, dolayısıyla da internetin bu denli gelişmesi sonucunda sosyal medya kullanımı hayatımızın ayrılmaz bir parçası haline almıştır. Artık bir kısım insan, sosyal medya platformları aracılığıyla maddi kazanç elde etmeye dahi başlamıştır. Özellikle son zamanlarda "YouTuber" olarak nitelenmeye başlanan insan sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Öte yandan "Facebook" veya "Instagram" hesapları üzerinden, bir meslek icra edercesine satış yaparak yahut genellikle takipçi sayısı fazla olanların kişisel sayfalarında reklamlar yaparak maddi kazanç elde etmeleri sıradan hale gelmiştir.

Tüm bu gelişmelerin sonucu olarak ortaya çıkan dijital mal varlığı veya dijital miras kav-

ramları ise ülkemiz hukuk sistemi içerisinde çok yaygın bir kullanıma sahip değildir. Türk kanunlarında bu konuda yasal düzenlemeler de henüz mevcut değildir. Bunun yanında konu Türk hukuk öğretisinde de, uygulamada bir sorun olarak ortaya çıkmamasından olsa gerek, yeterli derecede incelenmemiştir

"Dijital malvarlığı kavramı, videolar, fotoğraflar, e-postalar, kişisel sosyal medya hesapları gibi elektronik olarak depolanan ve yalnızca dijital formda bulunan diğer varlıklar anlamına gelmektedir. Ancak dijital dünyanın sürekli değişmesine bağlı olarak dijital malvarlığının nelerden oluştuğu net olarak belirlenmemektedir."

" Dijital miras ise bu tür soyut malvarlığı değerlerinin mirasçılara intikal etmesi, mirasa konusu olmasıdır"

Aynı makalede değinildiği üzere mirasta intikal prensiplerinin kanunda şekil bulmuş hali olan TMK m. 599/2 hükmünde; "Kanunda öngörülen ayrık durumlar saklı kalmak üzere mirasçılar, mirasbırakanın aynı haklarını, alacaklarını, diğer malvarlığı haklarını, taşınır ve taşınmazlar üzerindeki zilyetliklerini doğrudan doğruya kazanırlar ve mirasbırakanın borçlarından kişisel olarak sorumlu olurlar" denilmektedir.

Günümüzde dijital mal varlığının yadsınamaz ve göz ardı edilemez bir gerçeklik olduğu, kripto para adı verilen ve uluslar arası ödemelerde dahi kullanılmaya başlanmış dijital sistemlerin var olduğu, yine astronomik reklam gelirleri sağlayan sosyal medya hesaplarının gün geçtikçe arttığı, aynı şekilde youtube ve benzeri dijital platformlarda salt reklam geliri ve hatta ücretli üyelik sistemi ile hizmet veren kanallar oluşturulduğu bir ortamda dijital mal varlığı ve dijital miras ile ilgili olarak yasal bir düzenleme bulunmadığı, bu konuda yasal bir boşluk bulunduğu değerlendirilmiştir.

4721 sayılı Türk Medeni Kanununun 1.maddesi; "Kanun, sözüyle ve özüyle değindiği bütün konularda uygulanır.

Kanunda uygulanabilir bir hüküm yoksa, hakim, örf ve adet hukukuna göre, bu da yoksa kendisi kanun koyucu olsaydı nasıl bir kural koyacak idiyse ona göre karar verir." düzenlemesini içermektedir.

Murisin e posta hesabı ve buna bağlı olarak kullanılan sosyal medya hesapları, dijital cüzdan hesapları vb maddi değer ifade eden ve TMK'nun 599.maddesi kapsamında terekesine dahil olup mirasçılarına intikali gereken dijital mal varlığının da tespitinin gerekeceği kanaatine varılmıştır.

Dosya özelinde bakıldığında, talep eden özellikle ".....@gmail.com" hesabının murise ait olduğunun, yani müteveffanın apple kimliği ile ilişkili hesapların sahibi olduğunun ve müvekkilinin müteveffanın temsilcisi olduğunun ve mahkemece verilecek yetkilerinin, Elektronik Haberleşmenin Gizliliği Kanunu'nda kullanıldığı şekliyle "yasal rıza" teşkil ettiğinin tespitini istemektedir.

.....@gmail.com hesabının müteveffaya ait olup olmadığı hususu teknik bir konu olup mahkemece ancak bilirkişi raporu alınarak tespit edilebileceği açıktır. Bunun tespitinden sonra ise talep edenin ilgilinin temsilcisi olduğu ve bu bilgilerin verilmesinin Elektronik Haberleşmenin Gizliliği Kanununa aykırılık teşkil edip etmeyeceği hususu hukuki bir değerlendirme gerekecektir.

Sonuç olarak, mahkemece tespit talebi gereğince murisin ölüm tarihi itibariyle tüm aktif ve pasif mal varlığının tespiti ve bu minvalde dijital mal varlığının terekesine dahil olması gerektiği nazara alınarak dijital terekesinin de tespiti yapılarak araştırma ve inceleme sonucunda bir karar verilmesi gerekirken, ölü kişinin e posta hesabının

özel hayatın gizliliği kapsamında değerlendirilerek talebin reddine karar verilmiş olması hatalı olmuştur.

İzah olunan gerekçeler karşısında talep eden vekilinin istinaf talebinin kabulü

ile ilk derece mahkemesi kararının HMK'nun 353/1-a.6 maddesi gereğince kaldırılması gerektiği değerlendirilmiş ve aşağıdaki şekilde hüküm kurulması gerekmıştir.

HÜKÜM: Yukarıda açıklanan nedenlerle;

1- Talep eden vekilinin istinaf kanun yoluna başvurusunun, KABULÜ ile, Denizli 4.Sulh Hukuk Mahkemesinin ve 2020/..... Tereke Esas 2020/..... Tereke Karar sayılı kararının, 6100 Sayılı HMK'nın 353/(1)-a-6.maddesi gereğince KALDIRILMASINA,

2- Dosyanın, Dairemiz kararına uygun şekilde yeniden bir karar verilmek üzere ilk derece mahkemesine GÖNDERİLMESİNE,

3- Kararın niteliği gereğince harç alınmasına yer olmadığına,

4- Talep eden vekili tarafından yatırılan istinaf peşin karar harcının, istek halinde yatırana iadesine,

5- Talebin niteliği gereği istinaf masraflarının talep eden üzerinde bırakılmasına,

6- Kararın, ilk derece mahkemesince taraflara tebliğine,

Dair, dosya üzerinde yapılan inceleme sonucunda, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu'nun 353/(1)-a maddesi gereğince, kesin olmak üzere, oy birliğiyle karar verildi.13.11.2020

Not: Corpus'da yer alan içtihat metinlerinin basılı yayında ve ticari olmayan elektronik ortamda kullanılması referans gösterilmek şartıyla (www.corpus.com.tr) serbesttir.

**“Allah, hak
ve adalette
idare
edenleri
sever.”**

**Kur'an-ı Kerim
Nisa Suresi
135.Ayet.**

KARAR TAHLİLİ: DİJİTAL MİRAS

ÖZET

Başvurucu asilin eşi 13.07.2019 tarihinde bir trafik kazası neticesinde hayatını kaybetmiş olup başvuru eşi ve müşterek çocuk yasal mirasçı statüsündedir. Muris hayatta iken GSM hattını Apple marka cep telefonu ile kullanmakta olup ölümü ile GSM hattı kapatılmıştır. GSM hattının kapanması ile birlikte başvuru eşi murisin Apple marka telefonlarında kullanılan bulut bilişim sistemi olan ICLOUD'daki hesaplarına erişim sağlamamıştır. Bu nedenle de murisin cep telefonunda mevcut olan fotoğraf, video, ses kayıtları, medya dosyaları, dokümanlar, mailler, notlar gibi birçok verinin bulunduğunu ve ICLOUD hesabına erişim halinde terekeye konu olabilecek birçok hediye çeki, kupon, e-ticaret sitesi hesap bilgileri ve birçok fotoğrafın olduğunu belirterek Apple Teknoloji ve Satış Ltd.Şti. ile iletişime geçmiştir. Apple Ltd.Şti. hesaba erişim için mahkeme kararı gerektiğini beyan etmiştir. Bu doğrultuda başvuru yargı yoluna başvurmuştur. Denizli 4.Sulh Hukuk Mahkemesinde görülen uyuşmazlıkta ilk derece mahkemesi tarafından başvuru reddedilmiş ve yerel mahkemenin kararı başvuru tarafından istinaf edilmiş ilgili dosya Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 6.Hukuk Dairesi'nde istinaf incelemesi yapılmış ve karar verilmiştir.

II.HUKUKİ SORUN

Dijital değerlerin tereke kapsamında yer alıp alamayacağı sorunu.

III. İLGİLİ MERCİLERİN GÖRÜŞÜ:

A. YEREL MAHKEMENİN GÖRÜŞÜ

Yerel mahkeme murise ait cep telefonunda bulunan ICLOUD hesabına erişilmesinin murisin özel hayatının gizliliğini ihlal edeceğini, ICLOUD hesabına erişilmeden de cep telefonundan telefonda kayıtlı resimlere mirasçılar tarafından ulaşılabileceğini ve başvuru talebinin tereke tespitine konu edilemeyeceğini belirterek başvuruyu reddetmiştir.

B. BÖLGE ADLİYE MAHKEMESİNİN GÖRÜŞÜ

1. İstinaf Sebepleri

Bölge Adliye Mahkemesi'ne yapılan başvuruda yerel mahkemenin gerekçesinin eksik ve yanlış olduğu, ICLOUD hesabına ve yerel mahkeme kararındaki maddi ve manevi varlıklara mahkeme kararı olmadan erişimin mümkün olmadığını, özel hayatın gizliliği hakkı gerçek kişinin maddi ve manevi gelişimini koruyan bir hak olması sebebiyle önemli olduğunu ancak vasfını yitirmiş bir hakkın olamayacağını, dolayısıyla salt ölmüş kişilere yönelik eylemlerin özel hayatın gizliliğini ihlal edemeyeceğini, vefat ile özel hayatın gizliliği hakkının sona ereceği istinaf sebepleri olarak belirtilmiştir.

2. Bölge Adliye Mahkemesinin Görüşü

İlgili uyuşmazlığın terekenin tespiti niteliğinde olduğunu, terekenin tespiti kurumunun Türk Medeni Kanununun 589. Ve devamı maddelerinde düzenlendiğini, Yargıtay 14. Hukuk Dairesi 11/06/2019 tarih, 2016/6394 E., 2019/5096 K. Sayılı ilamında bilgili konunun somutlaştırılmış olması sebebiyle kararı aynen alıntı yaptığını belirtmiştir.

Bölge Adliye Mahkemesi ilgili Yargıtay kararından görülen dosyada hiçbir araştırma yapılmaksızın talebin reddine karar verilmesinin doğru olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Yapılan incelemede Bölge Adliye Mahkemesi ilgili uyuşmazlığın özel bir uyuşmazlık olduğunu, çağımızda dijitalleşmenin fazla olmasına rağmen bu konuda bir hukuki düzenleme bulunmadığını, yakın

Dijitalleşmenin ciddi boyutlara ulaştığı bu dönemlerde sosyal medya hesapları, kripto para cüzdanları, internet sitesi üyelikleri, alan adları,

e-posta hesapları, bulut sistemlerinde depolanan veriler gibi çeşitli dijital değerler ortaya çıkmıştır.

zamana kadar e-posta hesapları, sosyal medya hesapları ve benzeri dijital uygulamaların sadece kişisel amaçla kullanılabildiğini ancak günümüzde bu hesapların reklam gelirleri elde edilen maddi bir karşılığı olan hesaplar haline alabildiği gibi, yine sosyal medya hesaplarının ve dijital para cüzdanlarının bağlı olduğu e-posta hesaplarının kişisel kullanımı aşır ticari değere sahip dijital malvarlığı kapsamına girmeye başladığı tespit edilerek mirasın intikaline ilişkin Türk Medeni Kanununun 599/2 hükmünün Türk Medeni Kanununun 1.maddesi dikkate alınarak olaya uygulanması gerektiğini tespit ederek mirasın terekesinin tespit edilmesinde dijital malvarlığının da dikkate alınması gerektiğini belirterek istinaf talebini kabul etmiş ve yerel mahkeme kararını Hukuk Muhakemeleri Kanunu 353/1-a-6 maddesi gereğince kaldırmıştır.

IV.GÖRÜŞÜMÜZ

1.Türk Miras Hukuku Yönünden

Dijitalleşmenin ciddi boyutlara ulaştığı bu dönemlerde sosyal medya hesapları, kripto para cüzdanları, internet sitesi üyelikleri, alan adları, e-posta hesapları, bulut sistemlerinde depolanan veriler gibi çeşitli dijital değerler ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan bu dijital değerler ekonomik değer içerip içermediğine göre "ekonomik değer içeren dijital veriler" ve "ekonomik değer içermeyen dijital veriler" olmak üzere ikili ayrımla sınıflandırılabilirken, bu dijital değerler kullanım amaçlarına göre "Salt kişisel kullanım amaçlı dijital değerler", "Salt ticari kullanım amaçlı dijital değerler" ve "Karma kullanım amaçlı dijital değerler" olmak üzere üçlü ayrımla sınıflandırılabilir. Yapılan bu sınıflandırmaların pratikteki

sonucu ölümle birlikte bu verilerin dijital tereke kapsamında değerlendirilerek mirasçılara geçip geçemeyeceğidir.

Tereke mirasbırakanın vefatıyla birlikte mirasçılara geçen hak, alacak ve borçlarının bütünü ifade eder. Bu bağlamda ekonomik değer içeren dijital veriler, salt ticari kullanım amaçlı dijital değerler ve karma kullanım amaçlı dijital değerlerin bir küle halinde dijital tereke kapsamında değerlendirilmesi teknolojik gelişmelerin bir gereği olduğunu düşünüyoruz. Örneğin reklam gelirleri yüksek Youtube hesabı, alan adları, bir gerçek kişinin hem kişisel hem de ticari paylaşımlar yaptığı Instagram sayfaları, kripto paralar bu kapsamda değerlendirilebilir. Ancak salt kişisel kullanıma yönelik sosyal medya hesapları dijital tereke kapsamında değerlendirilmeyecek olup intikali mümkün olmayacaktır. Nitekim Facebook kullanıcıları vefat ettiğinde Facebook'a yapılan bildirim ile hesap anıtlştırılabildiğinden sosyal medya sitelerinin de bu görüşte olduğu sonucuna varılabilir.

Türk Miras Hukuku'nda mirasın intikali hususunda önemli bir hüküm olan Türk Medeni Kanunu 599/2 hükmü, kanundaki istisnai haller haricinde mirasçılardan, mirasbırakanın aynı haklarını, alacaklarını, diğer malvarlığı haklarını, taşınır ve taşınmazlar üzerindeki zilyetliklerini doğrudan doğruya kazanacağını düzenlemektedir. Madde metninde yer alan diğer malvarlığı hakları ifadesi ile kastedilen husus madde metninde açıkça yer alan malvarlığı hakları (aynı haklar ve alacak hakları) dışında kalan malvarlığı haklarıdır. Bu bağlamda dijital terekede yer alacak değerler ekonomik değere sahip olması nedeniyle TMK 599/2'de ifade edilen "diğer malvarlığı

hakları" kategorisinde değerlendirilmelidir. Nitekim Kanun sözüyle ve özüyle değindiği bütün konularda uygulanırken yapılacak değerlendirmede bilimsel görüşler ve yargı kararlarından da yararlanılacağı için literatürdeki çalışmalar incelendiğinde bu sonuca varılacaktır.

Bölge Adliye Mahkemesi ilamında dijital malvarlığı değerlerinin intikali konusunda bir düzenleme bulunmadığı ve bu sebeple Türk Medeni Kanunu'nun 1/2'de düzenlenen "Kanunda uygulanabilir bir hüküm yoksa, hâkim, örf ve âdet hukukuna göre, bu da yoksa kendisi kanun koyucu olsaydı nasıl bir kural koyacak idiyse ona göre karar verir" hükmüne istinaden hukuk yaratma yoluna gitmiştir. Oysa Türk Medeni Kanunu'nun 599.maddesi üzerinde yapılacak yorum faaliyetiyle aynı sonuca kanuni dayanak ile ulaşılabileceği mümkün iken TMK 1/2 kapsamında hukuk yaratma faaliyeti TMK 1'e aykırılık teşkil ettiğini düşünmekteyiz.

Ayrıca yerel mahkemece verilen kararda ne TMK 599/2 kapsamında yorum faaliyeti yapıldığından ne de TMK 1/2 kapsamında hukuk yaratma faaliyetine girildiğinden HMK 33'te vücut bulan hakimin Türk hukukunu re'sen uygulaması ilkesine ve birçok Yargıtay ilke kararına aykırı hareket edilmiştir.

2.Kişisel Verilerin Korunması Hukuku Yönünden

6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'nun 3 üncü maddesine göre kişisel verileri işlenen gerçek kişiye ilgili kişi denilmektedir. Türk Medeni Kanunu'nun 28 inci maddesine göre kişilik ölüm ile sona erdiği için KVKK 3 ve TMK 28 gereğince murisin verileri kişisel veri olarak değer-

Bir kişisel veri hakkında değerlendirme yapılırken ilgili kişisel veri başka bir gerçek kişi ile de bağlantılı ise işlenen veri o kişinin de kişisel verisi olarak kabul edilmelidir.

lendirilemeyecektir. KVKK 11'de ilgili kişinin sadece kendisi ile ilgili kişisel veriler hakkında talepte bulunabileceği düzenlenmiştir. Bu nedenle ilk bakışta ölmüş bir kişinin verileri hakkında talepte bulunulması hakkında verilecek olumlu bir karar Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'na aykırılık teşkil edeceği sonucuna varılmaktadır. Ancak bu durum hakkaniyetli bir çözüme değerlidir.

Kanımızca bir kişisel veri hakkında değerlendirme yapılırken ilgili kişisel veri başka bir gerçek kişi ile de bağlantılı ise işlenen veri o kişinin de kişisel verisi olarak kabul edilmelidir. Bu nedenle murisin yakınlarının kişisel verilere erişiminde bu yaklaşımın dikkate alınması gerekli olup kanımızca kararın konusu olaydaki taleplerin Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'na uygunluğu kabul edilmelidir. Bu nedenle ölümle kişilik sona ermişse dahi sunduğumuz yaklaşım gereğince mirasçılar KVKK'nın sağladığı haklardan yararlanmalıdır.

SOSYAL MEDYANIN DÂHİLERİNDEN İTİRAFLAR: THE SOCIAL DILEMMA

“KULLANICI”SINI SATAN SEKTÖR!

Tüm dünyada milyonlarca aboneli bulunan dijital yayın platformu Netflix, nitelikli ve zengin yayın içeriğiyle milyonlarca abonenin hakkını veriyor. Geniş yayın portföyündeki film ve dizilerin yanında zaman zaman çok başarılı kendi prodüksiyonlarını da gerçekleştiren Netflix'in son dönemde imza attığı o başarılı yapımlardan biri 'mutlaka seyredin' tavsiyeli bir belgesel: The Social Dilemma (Sosyal İkilem).

Sosyal medyanın arka planına, işin mutfağına odaklanan The Social Dilemma, o mutfaktan çıkan kötü kokuları! algı alanımıza taşıyor. İçeride yaşananları, bir zamanlar dünya devi sosyal medya şirketlerinde çalışmış isimlerden, yani 'mutfağın aşçılarından' ağızından aktarıyor.

Bir itiraf belgeseli

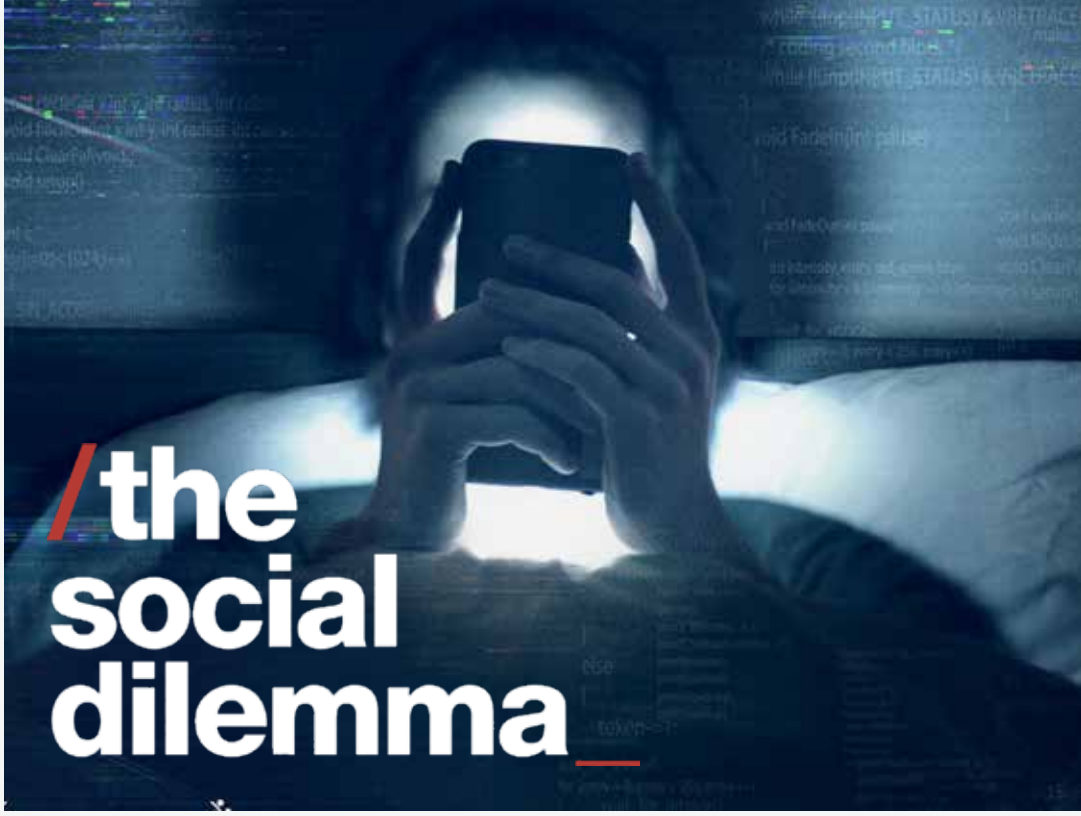
The Social Dilemma; objektifini Google, Facebook, Instagram, Twitter ve YouTube'un eski çalışanlarına çeviriyor. Sosyal medya devlerinin bu eski çalışanları, kamera karşısındaki cesur açıklamalarıyla, bir zamanlar görev yaptıkları şirketlerin neyi amaçladıklarını, kitlelere nasıl yön vermeye çalıştıklarını, ürün ve hizmetlerini neleri baz alarak planlandıklarını, kısacası oralarda işlerin nasıl yürüdüğünü tüm çıplaklığıyla gözler önüne seriyorlar.

The Social Dilemma aslında bir uyarının filmi; Amerikalı istatistikçi ve bilgisayar bilimleri Profesörü Edward Tufte'in, "Müşterilerine kullanıcı diyen sadece iki sektör var: Uyuşturucu ve yazılım..." sözünü hep anımsayarak belgeseli izlemekte fayda var. İnsanı bir kullanıcı olarak tanımlayan şirketlerden her türlü manipülasyonun beklenebileceği uyarısının canlı tutulduğu belgesel; sosyal medya şirketlerinin iç dinamiklerini görünür kılarak biz 'kullanıcılar'a dikkatli olun diyor; birileri algılarınızla oynayarak istedikleri gibi bir siz ortaya çıkarmanın peşinde...

Dünya genelinde milyarlarca insanın kullandığı sosyal medya servisleri ve içeriklerinin pek çoğuna imza atan bu eski çalışanlar, belgeselde kendi tasarladıkları servislere zamanla nasıl da kendilerinin bile bağımlı olduklarını anlatıyorlar.

Sosyal medya sosyal hayattan koparıyor

Belgeselde yaptığı ciddi özeleştirellerle dikkat çeken Google eski Tasarım Etiği uzmanı Tristan Harris, sosyal medya servis ve içeriklerinin insanlarda bağımlılık oluşturup dikkat dağınıklığına yol açtığını, onları aile ve çevrelerinden izole ederek sosyal yaşamdan kopardığını söylüyor. Bu açıklamaları ve teknolojinin gelişiminde ahlakilik vurgusuyla ona 'Silikon Vadisi'nin Vicdanı' deniyor. Harris, sosyal medyanın hiç de insani olmayan tehlikeli gidişatına dikkat çekerken bunu destekleyen çarpıcı bir

açıklama da Game of Thrones'un yaratıcısı George R. R. Martin'den geldi. The Social Dilemma üzerine fikirlerini kişisel blogunda paylaşan yazar 'belgeselin herhangi bir korku filminden daha ürkütücü olduğunu' dile getirdi.

Tim Kendall Facebook İş Geliştirme Parasallaştırma Uzmanı, Facebook servis ve hizmetlerini nasıl paraya dönüştürüleceği konusunda iş teklifi aldığı kabul etmiş ama açıklamalarından da görünen o ki bundan zamanla büyük bir pişmanlık duymaya başlamış. Kendall, "Teknoloji şirketleri konuşmaya karşı çatışmaya, birliğe karşı bölünmeye ve hakikate karşı yanlış bilgilendirmeye yol açan sömürücü ürünler yaratmaktan vazgeçene kadar işlerin daha iyiye gitmeyeceğine samimiyetle inanıyorum" şeklinde ürpertici bir açıklama yapıyor.

Satışa gelen kullanıcı!

Facebook'un kurucusu Mark Zuckerberg'in danışmanlığını yapan Roger Mc Namee de sosyal medyanın yol açmaya devam ettiği büyük yıkımı fark edip saf değiştirenlerden. Belgeselde görüşlerine yer verilen Mc Namee ismini dünya kamuoyu en çok Cambridge Analytica skandalında duymuştu. Amerika'da yaklaşık 50 milyon kişinin Facebook kullanıcısının bilgilerinin Cambridge Analytica adlı bir İngiliz siyasi danışmanlık şirketince 2016 başkanlık seçimlerinin Donald Trump lehine sonuçlanması için sattığının ortaya çıkmasının ardından Mc Namee, bunun büyük bir skandal ve Facebook'un sonunu dahi getirebilecek bir kriz olduğunu söylemişti. Gelişen e-teknoloji ve internetin sınırsız dünyasında artık saklanamaz bir gerçeğin ifadesi haline gelen, "Ürüne para ödemiyorsanız, ürün sizsinizdir" sözü hem bir itiraf, hem bir uyarı

hem de korkutucu bir trendin veciz özetini olarak yeni medya literatüründe yerini çoktan almış durumda. Tüm bunlardan çıkan çarpıcı sonuç şu; sosyal medya önce insanı 'kullanıcı'ya indiriyor ve bu da yetmiyormuş gibi 'kullanıcı'sını manipülatif hedefler, siyasi beklentiler ve ticari amaçlar için anında satıyor!

Yeterince 'like' alamama korkusu

Sosyal medya, -özellikle de ülkemizde- bir pazar kahvaltısı fotoğrafının, yeni alınan bir ayakkabının, evin minik sakinlerinin şirinliklerinin paylaşıldığı videolarla dolu. Görüntüler çekilip eş dost ve arkadaşlarla paylaşılıyor. Fakat büyük gerilimler de bundan sonra başlıyor: Acaba 'ne kadar 'like' gelecek, yeterince mutlu edecek sayıda beğeni alınacak mı?'

Sosyal medyada bolca beğeni alınan içerik, paylaşana gereğinden fazla ve yapay bir haz sunarken, tepkisiz kalınan bir paylaşımın kaygıları, soruları artırıyor. Yoğun sosyal medya kullanımıyla artan bu döngünün tekrarıyla, ya fazlasıyla benmerkezci, egosu yüksek ya da tam tersi kırılabilir, kaygılı ve depresif bireyler, sosyal medyanın torna tezgahından geçip gelecek kuşakları oluşturmak üzere gerçek hayata karışıyorlar.

Para ödemediğiniz ürün!

The Social Dilemma'nın ana fikri şu; insani değerleri, ahlaki normları pek takmayan sosyal medyanın bugünkü işleyiş dinamikleriyle eğer böyle giderse sosyal huzur ve düzen için en büyük tehdit olduğu. Yanlış ya da maksatlı bilgiyi tek bir tuşla bütün dünyaya saniyeler içinde yayabilen, insanları mobil cihazlarla an be an takip edip kişisel ilgi ve beklentilerini yazılım algoritmalarıyla algılayarak zamanı gelince korkutucu biçimlerde karşılıklarına çıkarıveren, küçük büyük her yaşta insanı

**“Ürüne para
ödemiyorsanız,
ürün
sizsinizdir”**

sanal kolları arasına alıp ahtapot gibi sarıveren ve artık tıp dünyasınca klinik olarak da tanımlanmış bir bağımlılığa yol açabilen sosyal medyayı, kocaman gözlerini üzerimize çevirmiş bir milenyum canavarı olarak görmek için bir çok sebebimiz var.

Bir kez daha hatırlamakta büyük fayda olan şu vecize, eğer kendisine bir çeki düzen vermezse sosyal medyaya karşı duruşumuzu her an gözden geçirmemiz gerektiğini açıkça söylüyor:

“Ürüne para ödemiyorsanız, ürün sizsinizdir”

İLETİŞİM BAŞKANLIĞI

“SOSYAL MEDYA KULLANIM KILAVUZU” HAZIRLADI

TC Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı, bireyler ve kurumlar için önemli bir iletişim mecrası haline gelen sosyal medyanın doğru kullanımına yönelik bir rehber olması amacıyla “Sosyal Medya Kullanım Kılavuzu” kitabı hazırladı.

“Sosyal Medya Kullanım Kılavuzu” kitabında, dijital iletişimin en önemli kanallarından biri olan sosyal medya tüm boyutlarıyla ele

alınıyor. Sosyal medyada dikkat edilmesi gereken hususlar üzerinde durulan kitapta, sosyal medya okuryazarlığının önemi vurgulanırken, bu mecradaki ırkçılık, nefret ve öteki söylemine dikkat çekiliyor. “Kriz ortamında sosyal medya kullanımı ve dezenformasyonla mücadele”, “sosyal medya ve algı yönetimi”, “sosyal medya bağımlılığı” ve “sosyal medya hukuku” da kitabın diğer önemli bölümlerini oluşturuyor. Doğru, sağlıklı ve güvenli bir sosyal medya kullanımına ilişkin önerileri de içeren kitapta, başarılı bir kullanıcı profilinin nasıl oluşturulacağı ile hesap ve veri güvenliğinin nasıl sağlanacağı konularına dair ipuçları yer alıyor. Sosyal medyanın tarihçesi ve teknik özellikleri ile avantajları ve dezavantajlarına kadar geniş bir yelpazede birçok konuya değinilen kitapta, temel sosyal medya terimlerine ilişkin bir

sözlük bölümü de bulunuyor.

“Yaşasın hakikat!”

İletişim Başkanı Prof. Dr. Fahrettin Altun, kitabın önsözünde, “Hakikat ötesi (post-truth) olarak adlandırılan bu dönemde İletişim Başkanlığı olarak temiz bilgi, temiz sosyal medya ve temiz iletişim için küresel ve ulusal çerçevede çalışmalar yapma hedefimize hepimizi ortak etmek isteriz. Yaşasın hakikat!” ifadelerini kullandı. İletişim Başkanı Altun yazısında, iletişim teknolojileri ve araçları geliştikçe, iletişim kurmak zahmetsiz bir hale geldikçe insanoğlunun daha önce hayal bile

“Küresel eşitsizlik ve adaletsizliklere karşı verilen mücadele, bugün zihinlerde ve dijital ortamlar ile sosyal medya mecralarındadır.”

edilemeyen yeni bir tecrübeyi yaşadığını ifade etti.

Hızla ilerleyen dijitalleşme konusunun sadece iletişimin bir parçası olmadığını, ticaretin, siyasetin, eğitimin, kültür ve sanatın da bir aracı haline geldiğini belirten Altun, böylesine muazzam bir gücün doğru kullanılmasının, doğru araçlar oluşturmasının, bunun sonucunda da insanlık için fayda üreten bir araca evrilmesinin çok önemli olduğunu vurguladı. Sosyal medyanın bu denli etkili bir araç haline gelmesinin aynı zamanda hayati bir riski de beraberinde getirdiğine işaret eden Altun,

"Her gün, her saat, her dakika ve her saniye yeni bir bilginin ortaya dökülmesi, var olan bilginin yeniden üretilmesi, oluşan bu büyük verinin (big data) iyi veya kötü niyetli yaklaşımlarla kullanılması bu mecraların nasıl doğru kullanılabileceği gibi bir sorunu ortaya çıkarıyor." dedi.

"Doğru kullanım tam olarak nedir?"

Fahrettin Altun, şunları kaydetti: "Sorular, bilindik. Acaba dijitalleşme süreci ve onun ürünleri olan sosyal medya mecralarını doğru kullanabiliyor muyuz? Biz mi sosyal medyayı kullanıyoruz yoksa o mu bizi şekillendiriyor? Seçtiklerimiz gerçekten

bizim tercihlerimiz mi? Sosyal medyanın, aileden başlayarak tüm toplumsal ilişkileri iyi bir şekilde etkilemesi mümkün mü? Peki doğru kullanım tam olarak nedir? Bu konuda evrensel değerler üretmek, pratik yasal çerçeveler ortaya koymak çözüm olabilir mi? Yalan ve yanlış bilgi üretimini durdurmak, algı oluşturmaya çalışanlara karşı mücadele etmek, zihinlerimize savaş açan kesimlerin saldırılarından kaçınmak, kültürden kültüre değişen etik ve ahlaki normlar ile evrensel kimi insani değerlerin genel kabul görmesini sağlamak çok mu zor?”

“Türkiye, dijital dünyada da hakikati savunuyor”

İletişim Başkanı Altun, Türkiye'nin Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan liderliğinde uzun zamandır siyasetten medyaya, diplomasiden insana küresel ve ulusal birçok alanda hakikatin, doğrunun, ahlaki ve etik olanın mücadelesini verdiğini dile getirdi. Türkiye'nin bugün küresel algı merkezleri tarafından üretilen manipülatif bilginin ve provokatif siyasetin karşısında duran bir ülke konumunda bulunduğunu belirten Altun, “Bilginin ve algının her gün yeniden üretildiği sosyal medya mecraları işte tam da bu nedenle hakikat merkezli yeniden ele alınmalıdır. Evrensel insani değerleri samimiyetle savunan ve bunun için reform öneren Türkiye bu alana öncülük etmeye taliptir. Küresel eşitsizlik ve adaletsizliklere karşı verilen mücadele, bugün zihinlerde ve dijital ortamlar ile sosyal medya mecralarında. Türkiye, dijital dünyada ve sosyal medyada da hakikatin savunuculuğunu yapmaya hazırdır.” değerlendirmesinde bulundu.

“Doğru kullanmak için tanımak gerekir”

Fahrettin Altun, İletişim Başkanlığı olarak

**Türkiye,
dijital dünyada ve
sosyal medyada da
hakikatin
savunuculuğunu
yapmaya hazırdır.”**

hazırladıkları “Sosyal Medya Kullanım Kılavuzu” kitabıyla öncelikle interneti ve sosyal medya mecralarını tarihsel perspektifinden teknik özelliklerine kadar tam anlamıyla doğru anlamayı hedeflediklerini dile getirdi. “Doğru kullanmak için tanımak gerekir” ilkesiyle kitapta sosyal medyanın her yönünü ele aldıklarını aktaran Altun, sosyal medyanın avantaj ve dezavantajlarını ortaya koyan, insan ilişkileri üzerindeki etkilerini inceleyen, dünyada bu alanla ilgili önemli araştırmalara atıflar yapan, öneriler sunan, hesap güvenliği konularından ırkçılık, nefret söylemi ve etik değerlere kadar birçok konuya işaret eden bir çalışma hazırladıklarını kaydetti.

AMERİKA'YI VERGİYE BAĞLAYAN TARİHTEKİ TEK DEVLET...

Osmanlı İmparatorluğu, altı yüzyıllık hükümrânlığı, dört kıtaya yayılan topraklarıyla tarihin en güçlü devletlerinden biri oldu.

Dünya, İslam'ın sancaktarı olmuş bu kutlu devleti, çağ değiştiren zaferleri, dönemine damga vuran siyasi, askeri başarılarıyla biliyor.

Ancak Osmanlı tarihinde pek bilinmeyen öyle detaylar var ki, bu devletin eriştiği gücü daha çarpıcı gerçeklerle anlatıyor...

O çok bilinmeyen gerçeklerden biri de Osmanlı'nın Amerika'yı vergiye bağlayan tarihteki tek devlet olması...

Evet, zamanında Osmanlı, Amerika Birleşik Devletleri'ni yıllarca vergiye bağlamıştı...

Akdeniz, bir Türk gölüydü

1700'lerde Osmanlı hakimiyetindeki Akdeniz, çevrelendiği topraklarla bir Türk gölü gibiydi. O dönemde Akdeniz'de kol gezen akıncılar, kendileri ya da Osmanlı ile anlaşması olmayan devletlerin gemilerine el koyuyor, yüklerini yağmalıyor, mürettebatı esir alıyorlardı.

Amerikan gemileri de Osmanlı egemenliğindeki Akdeniz'de giderek artan korsan saldırılarına maruz kalmaya başlamıştı. Büyük ticari kayıplar yaşayan Amerika Birleşik Devletleri, artık buna bir son vermek istiyordu.

O dönemde Fransa ve İngiltere de, Akdeniz'deki gemilerinin güvenliği için Osmanlı ile anlaşma imzalayan ülkeler arasındaydı. Her iki devlet de Osmanlı'ya yüklü miktarda vergi ödüyordu. Ancak Amerika'nın böyle bir anlaşması yoktu.

Akdeniz'de peş peşe el konulan gemilerinin ardından Amerika, önceleri anlaşma yoluna gitmemeyi seçti. Önce donanmasını daha da güçlendirip saldırılara karşı koymayı amaçladı. Ancak kısa sürede bunun bir çözüm olamayacağı görüldü. Çaresiz kalan Amerikan yönetimi, Osmanlıyla masaya oturmak zorunda kaldı.

Her yıl 12 bin altın

Yapılan görüşmelerle Amerika, gemilerinin güvenliği için Osmanlı'ya her yıl vergi ödemeyi kabul ediyordu. 5 Eylül 1795'te imzalanan anlaşmayla Amerika, esirlerinin bırakılması için 642.500 dolar ödeyecek ve her yıl 12.000 altın karşılığı vergi verecekti.

Bu anlaşmayla Amerika Birleşik Devletleri, tarihinde

ilk ve tek olarak, bir başka devletin hükümrânlığına boyun eğiyor ve ona vergi vermeyi kabul ediyordu. Amerikan Kongresi'nin anlaşmayı onaylamasıyla da Amerika, Osmanlı Devleti'nin resmen vergi mükellefi haline gelmişti.

Amerika'yı tarihinde ilk kez vergiye bağlayan bu anlaşma, Türkçe hazırlanması

bakımından da önemliydi. Anlaşma, Amerikan tarihinde imzalanmış birkaç yabancı dilli sözleşmeden biri olma özelliği taşıyacaktı.

Besmeleyle başlayan vergi anlaşması

Anlaşma Besmeleyle başlıyordu ve metnin hemen girişinde, "Bu belge sultanlar sultanı, imparatorlar imparatoru, Sultan Mustafa Han'ın oğlu Sultan Selim Han'ın dikkati nazarlari altında imzalanmıştır. Allah, O'nun hükmünü daim kılsın" ifadeleri yer alıyordu. Bu satırların Türk tarafının baskısıyla anlaşmaya özellikle yazıldığı da açıkça görülüyordu.

Osmanlı İmparatorluğu, bu tahakkümünü hep hukuktan, adaletten yana kullanmış, gücünü de sıkı sıkıya bağlı olduğu dininden, mukaddes değerlerinden almıştı.

Dünya bugün böylesine muktedir ve aynı oranda da adil bir devlete her zamankinden daha çok muhtaç...

**Anlaşmayla Amerika
Birleşik Devletleri, tarihinde
ilk ve tek olarak,
bir başka devletin
hükümrana
boyun eğiyor ve ona
vergi vermeyi kabul
ediyordu.**

SAĞLIKLI ZİHİNLER İÇİN 4 BİN YILLIK ANTRENMAN: MANGALA

Orta Asya'da Türk çobanları tarafından geliştirildiği kabul edilen Mangala, 4000 yıllık geçmişi olan ve 7'den 77'ye herkesin oynayabileceği bir zekâ ve strateji oyunu. Yapılan tarihi araştırmalar Mangala oyununun Sakalar, Hunlar ve Göktürkler döneminde oynandığını ortaya koyuyor.

Türk Mangalası gibisi yok

Günümüzde dünyanın farklı ülkelerinde temel stratejisi, hamleleri ve oyun dinamiğiyle mangala benzeri oyunlar var ancak Türk Mangalası, kendisinin diğer benzeri oyunlardan ayıran birçok özelliğe sahip. Diğer mangala türlerinde taşlar genelde "tohum" adını alırken, taşları hareket ettirmek ise "tohum saçma" olarak ifade ediyor. Türk Mangalası'nda ise taşlar "asker" olarak adlandırılır. Ayrıca günümüze "hazine" olarak aktardığımız bölüme Türkler "orda" yani "karargâh"

demişlerdir; bu da oyunun bir çiftçilik oyunu değil, savaş ve strateji oyunu olduğunu ortaya koyuyor.

Kültürümüzden izler taşıyor

Türk Mangalası'nın bir diğer farkı ise alınan taşların bir tanesinin kendi otağına, yani kuyusuna bırakılması. Diğer mangala oyunlarında ise kendi kuyusuna taş bırakma yoktur. Mangala'da kendi kuyusuna bir taş bırakma kuralı, Türk sosyal hayatındaki baba ocağına sahip çıkma geleneğinin bir tezahürü olarak algılanır. Taş kazanmak için rakibin taşlarını çift yapma kuralı ise Türk inanç ve devlet sistemi tarihindeki ikili anlayışı sembolize eder ve Türklerin geleneksel dünya görüşüne uygun düşer. Mangala Oyununun, Anadolu kültürünün köklü bir başlığı olduğunu, oyunun genç kuşaklara tanıtılmasının, yaygınlaştırılmasının yararlı olacağı, kültürel ve turistik alanlarda Türkiye'nin tanıtımına katkı sağlayacağı vurgulanıyor. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı tarafından Mangala Oyununun okullarda oynatılması da tavsiye ediliyor.

Nasıl Oynanır?

Mangala oyunu 2 kişi ile oynanan bir oyundur. Her oyuncu başlangıç aşamasında 24 taşa sahip olur. Mangala oyununda bulunan tahtada toplamda 12 adet oyuk vardır. Bu oyuklar ev ya da çukur adıyla da adlandırılır. Her oyuncunun kendi tarafında yer alan kısımda 6 adet oyuk bulunur. Oyuncular ise

sadece kendi taraflarında bulunan oyuklarından taş çıkartabilirler. Oyuncu kendi tarafındaki oyuktan taş çıkartırken sadece rakibin oyuklarına taş bırakılabilir. 6 oyukun yan kısmında da birer büyük oyuk yer alır. Bu büyük oyuklar oyuncular için hazine olarak adlandırılır. Amaç, her oyuncu taşlarını

bu hazine denen kısımlara toplayacaktır. Oyuncunun sağ tarafında yer alan oyuk o oyuncunun hazinesidir. Oyuna genellikle kura ile başlanır. İlk başlangıç aşamasında her oyukta oyuncunun 4 adet taşı vardır. İlk sıraya sahip olan oyuncu bir oyuk seçmelidir. Ardından da 4 taşı alarak sol tarafa doğru oyuklara teker teker bırakır. Burada önemli olan kural; oyuncunun aldığı oyuğa da 4 taştan bir taşı bırakmasıdır. Oyuncunun bıraktığı son taş eğer kendi hazinesine isabet ederse, hamle sırası yine aynı oyuncuya geçer. Son taş rakip oyuncunun oyuklarına atıldığında o oyuğu çift yaparsa 2, 4, 6 ve 8 taş gibi oyuncu rakibinin oyuğunda bulunan tüm taşı kendi hazinesine atar. Eğer oyuncu kendi bölgesindeki bir boş oyuğa son taşı atarsa rakibin kuyusunda bulunan taşları da kendi hazinesine atar. Bu kurallar çerçevesinde oyun devam eder.

**Türk Mangalası,
kendisini diğer benzeri
oyunlardan ayıran
birçok özelliğe sahip.**

1700 YILLIK KYBELE HEYKELİ YENİDEN TÜRKİYE'DE

Tarih öncesi dönemlerde bolluğun ve bereketin sembolü olduğuna inanılan " Kybele heykeli, yaklaşık 60 yılın ardından Türkiye'ye geri getirildi. Kültür ve Turizm Bakanlığının Twitter hesabı üzerinden yaptığı paylaşımda, Kybele'nin 60 yılın sonunda doğduğu topraklara döndüğü ifadelerine yer verildi. Bakanlık'a göre 60 yıl önce Türkiye'den kaçak yollarla çıkarılarak İsrail'e götürülen heykel, nihai olarak ABD'ye götürüldü. ABD'den İstanbul'a getirilen heykel, İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde sergilenmeye başladı.

Müzedeki basın toplantısında konuşan Kültür ve Turizm Bakanı Nuri Ersoy, "1960'lı yıllardan beri ülkesinden uzak kalmış olan Kybele Heykeli artık ait olduğu topraklarda, kendi evindedir. Değerli mesai arkadaşlarıma titiz çalışmaları için buradan bir kez daha teşekkür ediyorum." dedi.

İstanbul'a getirilen Kybele Heykeli, daha sonra Afyonkarahisar'da yeni yapılacak müzeye taşınacak.

SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRAS TÜRKİYE ULUSAL ENVANTERİ 294'E YÜKSELDİ

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Somut Olmayan Kültürel Miras Türkiye Ulusal Envanteri'ne 180 unsurun daha kaydedilmesiyle toplam sayı 294'e yükseldi. Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan yapılan açıklamaya göre, Türkiye'nin yaşayan miras değerlerinin ve eşsiz kültürel hazinelerinin kayıt altına alındığı ulusal envanter, Bakanlık Araştırma ve Eğitim Genel Müdürü Okan İbiş başkanlığında, çeşitli üniversitelerden uzman akademisyenlerin oluşturduğu Somut Olmayan Kültürel Miras Değerlendirme Kurulunun kararıyla yeniden düzenlendi. Kurulda, Prof. Dr. Dilaver Düzgün, Prof. Dr. Ali Yakıcı, Prof. Dr. Muharrem Dayanç, Prof. Dr. Ali Duymaz ve Doç. Dr. Evrim Ölçer Özünel görev aldı.

Klasik Türk süsleme sanatlarından dokuma sanatı geleneklerine, geleneksel çalgı yapım ve icracılığında çocuk oyun ve oyuncakları geleneklerine, geleneksel sporlardan misafir ağırlama geleneklerine ve Türk mutfak kültüründen geleneksel seyirlik sanatlara kadar oldukça geniş bir yelpazede 180 kültürel ve sanatsal değer ulusal envantere eklendi.

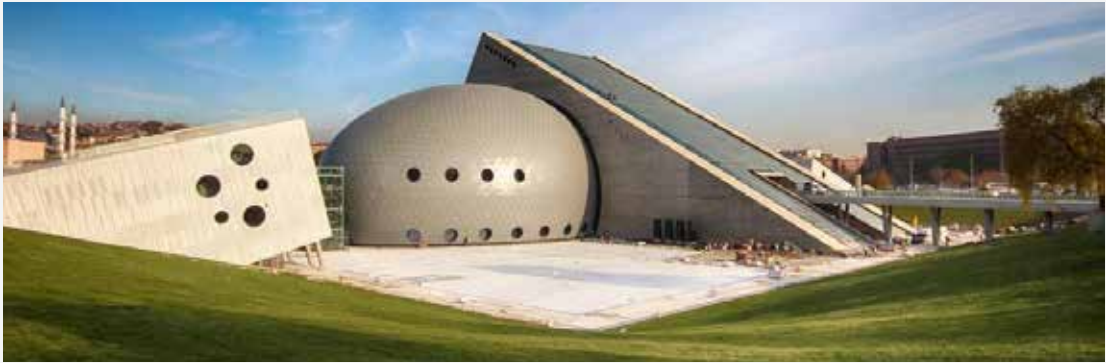
ARA GÜLER'İN ESERLERİ SANAL SERGİDE

Usta fotoğrafçı Ara Güler'in 60 yıllık seyahatleri ve fotoğrafçılığa adanmış yaşamı boyunca elde ettiği başarılar sanal sergiyle sanatseverlere sunulacak. Vallette Gallery çatısı altında bulunan Visioncy tarafından yapılan açıklamaya göre, sergide çoğunluğu küçük ve orta boy, en ikonik fotoğraflardan birkaçı da büyük formatta olmak üzere 180 fotoğraftan oluşan bir seçki sunulacak. Ara Güler'in hayatı, İstanbul, Malezya, ünlüler, dostları, İslam ve ödüller gibi çeşitli temalardaki fotoğrafların görülebileceği sergiyle birlikte sanatçının eserlerini onurlandıran bir kitap da yayımlanacak. Sanal sergide Ara Güler'in

Pablo Picasso ve Sofia Loren gibi ünlülerle deneyimlerini anlattığı özel bir röportaja da yer verilecek. Ara Güler Universal Sanal Sergisi, 17 Şubat 2021'e kadar izlenebilecek.

CUMHURBAŞKANLIĞI SENFONİ ORKESTRASI YENİ BİNASINA KAVUŞTU

Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrasının (CSO) yeni binasının açılışı Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın katılımıyla yapıldı. CSO'nun yeni binası, şef Cemi'i Can Deliorman yönetiminde, unutulmaz bir konserle kapılarını açtı. Müzik kapsülü biçiminde inşa edilen binanın açılışını Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan yaptı.

CSO'nun yeni binasında, 2023 kişilik konser salonu, 500 kişilik mavi salon, 650 kişilik tarihi salon bulunuyor. Doğal akustik prensibine uygun inşa edilen salonlarda, müzikseverler sanatçılar ile buluşacak. 62 bin 500 metrekare kapalı alandaki salonlarda dijital konserler de düzenlenebilecek.

AYASOFYA CAMİİ'NİN HAT LEVHALARI BAKIMA ALINIYOR

Ayasofya-i Kebir Cami-i Şerifi'nde bulunan Osmanlı padişahlarına ait hat levhaları bakıma alınıyor. Hatların bakım çalışmaları, Cumhurbaşkanlığı Kültür Sanat Politikaları Kurulu Üyesi Hattat Mehmet Özçay'ın danışmanlığında yürütülecek.

İstanbul Valiliği'nden yapılan yazılı açıklamaya göre, Ayasofya Camii'nde bulunan Osmanlı padişahları Sultan III. Ahmed, Sultan II. Mustafa, Sultan II. Mahmud başta olmak üzere ünlü hattatlara ait hat levhaları, uzmanlar tarafından bakıma alınıyor.

Öncelikli olarak camide asılı hat levhalarının fümigasyon ve restorasyonu, sonrasında Ayasofya'nın depolarındaki eserlerin bakımı yapılacak. Tarihi gravürler ve fotoğraflar incelendikten sonra tekrar yerlerine asılacak. Son aşamada ise caminin 1934 yılında müzeye çevrilmesi nedeniyle başka kurumlara gönderilen hat eserleri için gerekli bakım çalışmaları yapılacak. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın uzmanlarının yapıdığı çalışmalar Cumhurbaşkanlığı Kültür Sanat Politikaları Kurulu Üyesi Hattat Mehmet Özçay'ın danışmanlığında yürütülecek.

ÖZEL TİYATROLAR İÇİN 'DİJİTAL TİYATRO' PROJESİ

Kültür ve Turizm Bakanlığı, özel tiyatroların oyunlarını sanatseverlerle buluşturmak ve yazarların yeni eserlerini sektöre tanıtmak amacıyla "Dijital Tiyatro" projesini hayata geçirdi. Tiyatro, Dünya Sağlık Örgütü'nce "pandemi" olarak ilan edilen COVID-19 salgını sürecinden en çok etkilenen sektörler arasında yer aldı. Bakanlıktan yapılan yazılı açıklamada, sürecin tiyatro sanatına olumsuz etkilerini azaltmak, özel tiyatroların oyunlarını sanatseverlerle buluşturmak ve yazarların yeni oyunlarını sektöre tanıtmak amacıyla "Dijital Tiyatro" projesinin hayata geçirildiği vurgulandı. Projedeki eserler "Sesli Oyun" ve "Dijital Oyun" kategorilerinde olacak. Projeye ilişkin

ayrıntılara "<http://guzelsanatlar.ktb.gov.tr/TR-277166/dijital-tiyatro.html>" adresinden ulaşılabilir.

SANAL MÜZELERİN SAYISI ARTACAK

Birbirinden farklı eserlere ev sahipliği yapan müzelerden 17'si, COVID-19 sürecinde sanal ortamda ziyarete açıldı. Yeni tip koronavirüs salgını döneminde ilgi gören sanal müzelerin sayısı artıyor. Üç boyutlu olarak ziyaretçilere kapılarını açan müzelerde, camekanlı yapıların içinde muhafaza edilen nadide eserler net bir şekilde incelenebiliyor.

Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürü Gökhan Yazgı, salgın döneminde sanal müze uygulamasını başlattığını anlatarak, "Türkiye'de 17 müzemizde sanal gezi yapılabilecek altyapı oluşturduk. Sanal müzelerimizin sayısını artıracacağız. Edirne ve diğer illerimizde de kültür hazinelerimizi de sanal uygulamaya koyabilir miyiz ya da daha farklı dijital uygulamalarla neler yapabileceğimiz anlamında çalışmalarımız devam ediyor" dedi.

Ankara Kurtuluş Savaşı Müzesi, Ankara Cumhuriyet Müzesi, İzmir Efes Müzesi, Çanakkale Troya Müzesi, Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi, Samsun Gazi Müzesi, Şanlıurfa Göbeklitepe Örenyeri, Ankara Etnoğrafya Müzesi, Antalya Müzesi, Çorum Boğazköy Müzesi, Gaziantep Arkeoloji Müzesi, Gaziantep Zeugma Müzesi, Çorum, Şanlıurfa, Adana, Hatay ve Van müzeleri sanal ziyaret edilebiliyor.

2020'NİN EN İYİ BELGESEL FİLMLERİ

Sinema sitesi IndieWire, 2020'nin en iyi 14 belgeseline yer verdiği bir liste yayımladı. En iyi film, dizi ve oyuncu listelerinin yayımlanmaya devam ettiği 2020'nin son ayında, bir liste de prestijli sinema sitesi IndieWire'dan geldi. IndieWire, 2020'nin en iyi belgesellerini belirlediği 14 yapımlık bir liste paylaştı.

Listede, 'yılın en iyileri' listelerinde sık sık yer verilen "Bloody Nose, Empty Pockets", "Boys State", "Collective", "Dick Johnson Is Dead" ve "The Mole Agent" gibi yapımlar bulunuyor. Listenin ilk sırasında ise, dünya prömierini Sundance Film Festivali'nde yapan, Michael Dweck ve Gregory Kershaw imzalı "The Truffle Hunters" belgeseli yer alıyor.

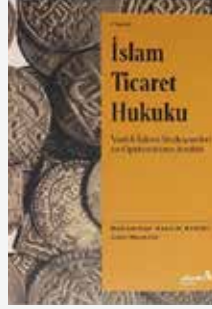

İSLAM TİCARET HUKUKU

VADELİ İŞLEM SÖZLEŞMELERİ VE OPSİYONLARIN ANALİZİ

Mohammad Hashim Kamali - Albaraka Yayınları

Vadeli işlemler, bugün uygulanan şekliyle İslam hukuk kurallarının meydana geldiği klasik dönemde var olmayan, modern sistemin ortaya koyduğu bir üründür. Konuya ilgi duyan araştırmacılar bu nedenle vadeli işlemlerin İslam hukukuna göre geçerli olan sözleşmelerden hangileriyle benzerlik gösterdiği ve hangi fihi problemleri barındırdığı sorularına cevap bulmaya çalışmışlardır. Kamali, kaleme aldığı bu kitapta vadeli işlem ve opsiyonları tüm yönleriyle ele almış, meselenin fihi yönünü ayrıntılı bir analize tabi tutmuştur. Bu

bağlamda konuyla ilgili mevcut çalışmalar titizlikle gözden geçirilerek eserde yeni bir bakış açısı sunulmuştur. Bu araştırmanın en dikkat çekici özelliği; şeriatın temel kaynaklarının, Müslüman toplumun ekonomik faaliyetlerinin sürdürülebilirliği için hayati önem arz eden bir konuda nasıl ele alınması gerektiğine dair cesur ama yerinde yaklaşımlar ortaya koyması ve farklı bir yorum önerisinde bulunmasıdır. Eserin bu noktada Türkçe literatüre katkı sağlayacağı ve yeni müzakere alanlarına kapı aralayacağı aşikârdır.

bağlamda konuyla ilgili mevcut çalışmalar titizlikle gözden geçirilerek eserde yeni bir bakış açısı sunulmuştur. Bu araştırmanın en dikkat çekici özelliği; şeriatın temel kaynaklarının, Müslüman toplumun ekonomik faaliyetlerinin sürdürülebilirliği için hayati önem arz eden bir konuda nasıl ele alınması gerektiğine dair cesur ama yerinde yaklaşımlar ortaya koyması ve farklı bir yorum önerisinde bulunmasıdır. Eserin bu noktada Türkçe literatüre katkı sağlayacağı ve yeni müzakere alanlarına kapı aralayacağı aşikârdır.

MÜESSİR

ADLİ - İDARİ HAKİMLİK SORU BANKASI SETİ

Her alanın kendi içinde konularına göre tasnif edilerek her konunun sonrasında çıkmış soruların tamamını görüp konuyu pekiştirmenin hedeflendiği büyük bir kaynak eser. Okurlarına en fazla sayıda çıkmış sınav sorusu göstermesi bakımından en kapsamlı soru bankası olmayı hedefleyen bir çalışma. Neredeyse birebir aynı sorular tek çatı altında birleştirilerek tek soru altında birden fazla sınav sorusunu görmeniz sağlanmıştır. Soru kökü aynı ya da benzer olduğu halde seçeneklerdeki önemli fark-

lılıklar nedeniyle sorunun öğretici olduğu düşünüldüğü durumlarda ise o soru müstakilen yazılmış ancak cevap içeriğinde ayrıntılı bilgilere sizi yönlendiren ifadelerle yer verilmiştir. Gerektiğinde tablolar ve kutulu anlatımlar ile cevap içeriği veya ilgili bölüm desteklenmiştir.

Son olarak, bu çalışma, alanında bilinen, sevilen ve hazırlamış olduğu bölümlere yönelik ya eserleri olan ve/veya dersanelerde ya da üniversitede derslere giren çok değerli uzman bir hoca kadrosu ile kaleme alınmıştır.

SİGORTA DAVALARI

SEÇKİN YAYINLARI 2020

Sigortacılık sektörü Türkiye'de önemli bir gelişme gösterdiğinden, son 10 yılda Sigortacılık Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu'nun da önemli değişiklikler yapılmıştır. Birçok yeni sigorta türü ortaya çıkmış ve sigorta tahkimi uygulaması başlamıştır. Ancak ticaret hukukunun bu önemli dalı ticaret hukukunun diğer bölümleri kadar çok fazla işlenmemiştir. Bu bakımdan sigorta hukuku alanında önemli bir katkı sağlayacağını düşündüğümüz çok yazarlı kapsamlı bir eser hazırlama ihtiyacı doğmuştur.

Sigorta hukukunun genel hükümleri, mal ve can sigortalarının özel türleri ile sigorta yargılama hukuku ve özellikle sigorta tahkimi birbirinden uzman yazarlarca son derece bilimsel ve titiz bir şekilde incelenmiştir. Hatta 6102 sayılı Türk

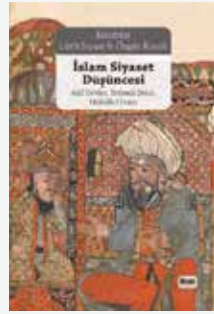
Ticaret Kanunu'na alınmayan deniz sigortalarına dahi bu çalışmada yer verilmiştir. Her konuda en güncel Yargıtay kararlarının özetleri, "karar" şeklinde şık bir biçimde tasarlanarak metin içine yerleştirilmiştir, incelenen konuda en can alıcı noktalar "uyarı" şeklinde ayrı bir fontta belirtilerek okuyucunun dikkati çekilmek isten-

miştir. Yine okuyucuya ayrıntıları atlamaması ve seçmesine yardımcı olunmasını sağlamak amacıyla tali konular "ek bilgi" şeklinde gösterilmiştir. Kullanım kolaylığı sağlama düşüncesiyle ilgili sigorta genel şartları da her incelenen konunun arkasına eklenmiştir. Bu şekilde pratik, kolay okunup anlaşılabilen, öğrenciden uygulamacıya ve akademisyenlere hitap edebilecek zengin bir ortak eser oluşturulmuştur.

İSLAM SİYASET DÜŞÜNÇESİ

ADİL DEVLET, ERDEMLİ ŞEHİR, MÜKELLEF İNSAN - İlem Yayınları

İnsanın mahiyetini tanımlamaya yönelik çok sayıda girişim bulunmaktadır. Bu girişimler içerisinde en yaygın ve üzerinde neredeyse uzlaşmış olanı, insanın siyasi bir canlı olduğudur. İnsan bir topluluk içerisinde yaşayan, bir topluluk içerisinde kendini anlamlandıran ve kuran bir varlıktır. Ancak insanların bu zorunlu birlikteliğinin iyi ve adil bir sisteme dönüşmesi önemli bir sorun teşkil etmektedir. Tarih boyunca böyle bir sosyal düzenin kurulması ve sürdürülmesi için çeşitli siyasal sistemler geliştirilmiştir. Günümüzde de insanlığın karşılaştığı en önemli ve acil sorunlardan biri herkes için iyi, faydalı ve adil

bir düzenin teşekkülüdür. Bu eser, çağdaş siyaset biliminin ve siyaset felsefesinin imkânlarını ve araçlarını da kullanarak İslam siyaset düşüncesine kuramsal bir çerçeve çizmek amacıyla hazırlanmıştır. Alanında yetkin akademisyenler tarafından yazılan 11 makalenin yer aldığı bu kitap, modern dönemde daha çok

Batı etkisiyle şekillenmiş İslam siyaset düşüncesine, klasik kökenli yeni açılımlar sağlamayı amaçlamaktadır. Bu sebeple kadim meseleleri kavramsal bir süreklilik içerisinde sistematik bir biçimde ele almayı ve böylelikle İslam siyaset düşüncesini bugüne taşımayı hedeflemektedir.

KİŞİSEL VERİLERİN KORUNMASI HUKUKU VE UYUM PROJELERİNİN YÜRÜTÜLMESİ

Mine Demirezen - Platon Hukuk

Kişisel Verilerin Korunması Hukuku alanı, hem korunan menfaatin kişi hak ve özgürlükleri olmasıyla hem de 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (Kanun, KVKK) ile Avrupa Birliği Genel Veri Koruma Tüzüğü (General Data Protection Regulation - GDPR) ve hatta 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu kapsamında maruz kalınabilecek yaptırım ve cezaların ağır olması sebebiyle, oldukça önemlidir. Buna bağlı olarak, ulusal ve uluslararası alandaki gelişmeleri ve Kişisel Verileri Koruma Kurulu kararlarının takibi ile gerçek anlamda Kanuna uyumluluğun sağlanması, ancak hukukçular tarafından mümkün kılınabilecektir. Veri sorumlusu ile veri işleyen ve Kanuna uyumluluk sürecinin diğer aktörleri; ancak bir hukukçu yardımı ile kolaylıkla

yol alabileceklerdir.

Kanuna uyumluluk projeleri ile sadece KVKK nedeniyle bir zorunluluğun yerine getirilmesi sağlanmayacak, aynı zamanda projeye dahil olan kişiler, kendi verilerinin nasıl korunacağı hakkında bilgi sahibi olacaklardır. Aslına bakılırsa, uyum projelerinin en önemli çıktısının,

projeye dahil olanların kişi mahremiyetinin korunması hakkında farkındalık kazanmalarının sağlanması olduğu inancındayım. Bu noktada, uyum projesi dahilinde verilecek eğitimler de oldukça önem arz etmektedir. Proje ekibindeki birimlere özel olarak hazırlanan eğitimlerle kişi mahremiyetine ilişkin hak ve özgürlüklerin anlaşılması sağlanıp, proje sonunda Kanuna uyumluluğun sürdürülebilir olması da mümkün kılınacaktır.

SANAL ALEMİN DE BİR HUKUKU VAR!

Ahmet Aslan - İnkılâp Kitabevi

Suç ile ifade özgürlüğü arasındaki sınır nasıl belirlenir? Kimlerin ağır eleştirilere katlanma yükümlülüğü var? Basın özgürlüğü sosyal medya faaliyeti kapsamında da geçerli mi? Suç içerikli bir paylaşımı yeniden paylaşmak ya da beğenmek suç mu? Başkasına ait olan sanatsal veya düşünsel bir ürünün kaynağı belirtilmeksizin sosyal medyada yayımlanması suç mu? Sosyal medyada işlenen suçlar nasıl soruşturulur? Hangi sosyal medya alışkanlık-

ları hukuki sorun doğurabilir? Kimliği belirsiz kullanıcılarla etkileşimin hukuki sakıncası var mı? Sosyal medya profiline paylaşımların sorumluluk doğurmayacağına dair uyarı yazısı koymanın hukuki önemi var mı? Sosyal medyada sıklıkla işlenen suçların unsurları nelerdir? Sosyal medya faaliyetinden ötürü soruşturulan kişinin hak ve yükümlülükleri nelerdir?

Bunlar ve daha birçok sorunun doğru cevabı bu kitapta...

İÇTİHATLAR VE UYGULAMADAN ÖRNEKLERİYLE BİLİŞİM SUÇLARI VE SORUŞTURMA YÖNTEMLERİ

Murat Semiz - Adalet Yayınevi

Teknolojideki gelişmelere ve yeniliklere paralel olarak bilişim suretiyle ve bilişim araçları vasıta olarak kullanılmak suretiyle işlenen suçlar da artmakta ve çeşitlenmektedir. Bu suçlar arasında uygulamada en çok karşımıza çıkan suçlar; bilişim suretiyle dolandırıcılık, hırsızlık, bilişim sistemine hukuka aykırı girme, kalma, değiştirme, bozma, bu suretle haksız yarar sağlama suçlarıdır. Bunun yanında, Türk Ceza Kanunu'nda bilişim suretiyle işlenmeleri bir özellik ve nitelikli hal olarak sayılmamakla beraber, bilişim vasıtalarıyla işlenebilen hakaret, tehdit, iftira, şantaj, cinsel taciz, müstehcenlik ve buna benzer suçların da soruşturmasında benzer soruşturma yöntemleri kullanılmaktadır. Bilişim suçlarında genelde, olayın aydınlatılması, eylemin nitelenmesi ve şüphelinin kimliğinin tespiti bakımından hem klasik ve genel delil elde etme yöntemleri hem de teknik deliller bir arada kullanılmaktadır. Bu bağlamda, bu

çalışmanın amacı da, bilişim suretiyle işlenen suçların hangileri olduğu, hangi hallerde hangi suçların oluştuğu ya da oluşmadığı, Yargıtay içtihatlarının ve uygulamanın hangi yönde olduğu izah edildikten sonra, bilişim suretiyle işlenen ve en çok karşılaştığımız bu tür suçların soruşturmasında kullanılan özel ve teknik deliller

ile bu delillerin ne şekilde elde edilerek soruşturmanın çözümünde kullanıldıklarının ve nihai olarak soruşturmanın hangi durumlarda nasıl sonuçlandırılması gerektiğinin örnek müzekkere ve kararları ile birlikte ortaya konulmasıdır. Bu doğrultuda, önce ilgili suçun yasal unsurları, var ise yetki sorunu, hukuki nitelendirme-zincirleme suç ve fikri içtima hükümleri güncel içtihatlar ile birlikte ele alınmış, akabinde bu suça ilişkin soruşturma ve delil elde etme yöntemleri ortaya konulduktan sonra, son kısımda da bunlara dair müzekkere ve karar (KYOK/İddianame) örneklerine yer verilmiştir.

DİJİTAL HUKUK

Ahmet Yavuz Uşaklıoğlu - Seçkin Yayıncılık

Kitap dijital hukuk alanında aşağıdaki önemli konu başlıklarına yer veren güncel bir çalışma olarak dikkat çekiyor:

"Yeni Hukuk Kişisi: Yapay Kişilik - İnternet Mahkemeleri - İşsiz mi Kalaçağız? - Devletin Egemenliği Bitti mi? - Dijitalleşmenin Üç Silahşörü: H.E.P - Online Katil Olmak - Ada-

let, Dijital Hukukla Nasıl Sağlanır? - Mutfak Robotu Hukukçusu - Dijital Hukukla, Geçmiş Silelim mi? - Yasak - Teşvik - Ya Gerçekte, Hukukçu da bir Mühendis mi? - Sınırsız Özgürlük, Dijital Hukukla Mümkün Olur mu? - Verinizi Vermeyiniz! - Noterleri Terleten Teknoloji - Mimar Sinan Dirilse, Eserlerinin Sahibi Kim Olur?"

Hukukun Üstünlüğü Var.

Ahkâm Okurlarına Özel
%10 İndirim, %10 Erken Teslim

FAİZSİZ **KEFİLSİZ** **PEŞİNATSIZ**

İMECE Tasarruf Dayanışma Sistemi ile siz de yüksek faizlere ve ağır maliyetlere katlanmadan ev ya da araba sahibi olabilir; iş, yatırım, eğitim, düğün gibi ihtiyaçlarınızı kolayca karşılayabilirsiniz. Bunun için Ahkam okurlarına özel organizasyon bedelinde %10 indirim ve tasarruf teslim süresinde %10 erken teslim fırsatını kaçırmayın.

Kiradan kurtulmak ya da
daha iyi bir ev almak
elinizde.

Düşlediğiniz otomobil
İMECE ile bir adım
ötenizde.

İster düğün, ister iş,
ister yatırım...
Bizimle mümkün.

İMECE Yatırım Organizasyon A.Ş.

Süleyman Demirel Bulvarı No:4/1B (Mall of İstanbul AVM Karşısı)
34490 Başakşehir / İSTANBUL

444 1999 | imeceyatirim.com

HOŞ GELDİNİZ! Artık bizden birisiniz...

250.000 USD değerinde bir gayrimenkul satın alarak veya 500.000 USD mevduatı bankaya yatırarak Türkiye vatandaşı olmak mümkün!

**Sadece bir pasaport değil,
gelecek için güçlü bir yatırım!**

Kadim Anadolu'nun bereketli topraklarında
asırlardır var olan zeytinyağının hikayesi
yeniden şekilleniyor...

